032:3M93:23 G1

ASABANGAM.

JANARDHANA MENON.

032:3M93:23
G1

MURUGAN BINDING WORKS,
NO. 3, BOMMULIER STREET,
ELEPHANT GATE, MADRAS-1.

032:3M93:23 G1
MENON K.J.
Asa bangam.

91659

MUL
091659

Madras University

Call Number 032:3M93

Accession Number 91659

Available for loan from

This book should be returned on
the date last marked belo

11 JAN 1956

-7 SEP 1961

O. 61

Āśā bangam

ആശാഭംഗം.

കുന്നത്ത ജനാർദ്ദനമേനോൻ

K. Janardhana menon

V. V. Publishing House,
Trivandrum.

1107

16 AUG 19..

91659

032:3M93:23
G1

ആശാഭംഗം.

൧. വീരനഗരകാണ്ഡം.

൧-ാം സർഗ്ഗം.

അങ്കുബർചക്രവർത്തി നാടുവാഴുന്ന കാലമാണ്. വീരനഗരപ്രദേശത്ത് ഗംഗാതീരത്തിൽ ഒരു വൈകുന്നേരം മുന്നു കുട്ടികൾ ഒരുമിച്ചു കളിക്കുന്നു. നദിയുടെ മറുപുറത്തു് രാജമഹാഗിരിയുടെ ഉന്നതശിഖരങ്ങൾ അകലെയായി ഗംഭീരമായി നിലകൊള്ളുന്നു. ഇപ്പുറത്തു് ഇരുണ്ട മാവിൻതോപ്പുകളാലും പച്ചച്ച നെൽക്കണ്ടങ്ങളാലും ഭൂപ്രകൃതിക്കു മനോജ്ഞമായ ദർശനീയത ചേർന്നിരിക്കുന്നു. യാത്രക്കാരേയും സാമാനങ്ങളേയും വഹിച്ചുകൊണ്ടുള്ള വഞ്ചികൾ നദിയിൽ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും ചരിക്കുന്നു. ചില വഞ്ചികൾ അവിടെ കരയിലടുത്തു് അതിലേ താമസക്കാർ സായാഹ്നകർമ്മങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

നദീതീരത്തിലേ മണപ്പുറത്തു് രണ്ടു ബാലന്മാർ മണ്ണുകൊണ്ടും കോലുകൾകൊണ്ടും വീടു കെട്ടിക്കളിക്കയാണു്. അതു് സരസം നോക്കിക്കൊണ്ടു് ഒരു ബാലിക അരികെ നില്ക്കുന്നു.

ഏതാണ്ട് പതിനഞ്ചുവയസ്സോളം പ്രായമായിട്ടുള്ള
വരാണ് ആ ബാലന്മാർ. അവരിൽ ശ്രീശൻ ബലി
നായ ദീർഘകായനാണ്. മഹാഭാഗജനെന്നപോലെ
നീതനുമാണവൻ. അവന്റെ കളിച്ചങ്ങാതിയായ നരേന്ദ്രൻ വണ്ണംകാന്തിയും, രൂപലാവണ്യവുംകൊണ്ട് ദർശനീയനാണ്. ആഭിജാത്യം അവന്റെ മുഖത്ത് സവിശേഷം ശോഭിക്കുന്നു. ക്ഷണംക്ഷണം അവന്റെ അസിതേക്ഷണങ്ങളിൽ പകർന്നുകാണുന്ന വികാരഭേദങ്ങളും ആത്മഭാവത്തിൽ അവൻ അശക്തനാണെന്ന് കാണിക്കുന്നു.

അസ്തമയമായി. എന്നിട്ടും ആ കുട്ടികൾ കളിയിൽത്തന്നെ ജാഗരൂകരായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. മണ്ണുകൊണ്ടു വീടുകെട്ടുന്നതിൽ ശീഘ്രതയിലും അലംകൃതിയിലും ആ ബാലന്മാർ തമ്മിൽമത്സരിക്കുന്നു. നക്ഷത്രപ്രകാശത്തിൽ അവർ തിടുക്കത്തോടെ ജോലി തുടർന്നു. കൃശാംഗിയും നിമ്നായതലോചനയുമായ ഹേമലത അവരുടെ സാമർത്ഥ്യത്തെ പരീക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് സുസ്മിതയായി നില്ക്കുന്നു. പതിനൊന്നുവയസ്സായ സുകുമാരിയാണവൾ. അവളോട് പ്രിയവാക്കുകൾ പറയുന്നതിലാണ് നരേന്ദ്രന് അധികം ശ്രദ്ധ. അവളുടെ മുഗ്ധഹാസംപോലെ ശ്രീശന്റെ മുഖം വികസിതമാകുന്നുണ്ടെങ്കിലും അവന്റെ അധികം ശ്രദ്ധ നരേന്ദ്രന്റെ ജോലിയിലാണ്.

ശ്രീശന്റെ ജോലി പൂർത്തിയാവാറായി. നരേന്ദ്രന്റേതു് ഇനിയും പകുതിയിലധികം ബാക്കിയാണ്. അവന്നപ്പോൾ വെമ്പലുണ്ടായി. ആ മനഃക്ഷോഭംകൊണ്ടുള്ള കൈവിറയൽ ജോലിയിൽ അവന്നു വൈഷമ്യം ക്ര

ടി. അതു കണ്ടു ഹേമലത ചിരിക്കുന്നു. അപ്പോൾ അവ അമ്മാനന്റെ ജോലിക്കുഴപ്പം പൂർവ്വാധികമായി.

തന്റെ ജോലി കഴിഞ്ഞു ശ്രീശൻ കൃതാർത്ഥതയോടെ എഴുന്നേറ്റു. നൈരാശ്യത്താൽ കോപമാണു നരേന്ദ്രനുണ്ടായതു്. "തന്റെ ഉദ്ദേശം ഇപ്പോൾ എങ്ങിനെയായി" എന്നു പരിഹാസത്തോടെ ചോദിച്ചുകൊണ്ടു ശ്രീശൻ നരേന്ദ്രനെ അടുത്തു. "എനിക്കു് ഇന്നു് ഒന്നിനും ഉത്സാഹമില്ല" എന്നു വെറുപ്പോടെ പറഞ്ഞു നരേന്ദ്രൻ എഴുന്നേറ്റു താൻ ഉണ്ടാക്കിത്തുടങ്ങിയ ആ മൺപുരയെ കാൽകൊണ്ടു തട്ടി നിരത്തി.

"എന്നാൽ, എന്നെ എന്തിനു വെറുതേ ചോരിനു വിളിച്ചു? ഹേമലതയെ എന്തിനു ഇത്രയും നേരം ഇവിടെ താമസിപ്പിച്ചു? നേരം വൈകിയതിനു ഇവളുടെ അച്ഛൻ നമ്മോടു ദേഷ്യപ്പെട്ടുമല്ലോ."

"ഇതിൽ എന്നോടു ചോദ്യം ചെയ്യുവാൻ താൻ ആരാണു്? ഇവളുടെ അച്ഛൻ എന്നോടു ചോദിച്ചാൽ എന്താണു പറയേണ്ടതെന്നു എനിക്കറിയാം."

"തന്റെ ഈ മൺവീടുപോലെ തന്റെ ശീലവും നഷ്ടമായോ?"

"മൺവീടുകൊണ്ടു എനിക്കു കാര്യമില്ല. സ്വന്തമായി വീടുള്ളവനാണു ഞാൻ. നാടും വീടുമില്ലാതെ ഞാൻ അന്യരെ ആശ്രയിച്ചു കഴിയുന്നവനല്ല."

"താൻ എന്റെ മനസ്സിൽ കൊള്ളിവെയ്ക്കുയായിരിക്കാം. എന്നാൽ എന്റെ സ്ഥിതിയോർത്തു് ഒട്ടും ലജ്ജിക്കുന്നവനല്ല ഞാൻ. താൻ തന്റെ അവസ്ഥ എന്താ

ണെന്നറിഞ്ഞു തന്റെ പൂവ്കുലത്തിനു നല്ലാളായ്ത്തീരുവാൻ മനസ്സുവെച്ചാൽ കൊള്ളാം."

"എന്റെ പൂവ്കുമായ ധനത്തെ ചില തെണ്ടികൾ വന്നു കട്ടതിനുശേഷമെന്നു ഞാൻ അറിയാതിരിക്കുന്നില്ല."

"നരേന്ദ്ര, നാം വിനോദത്തിൽനിന്നു വിട്ട കലഹത്തിലേക്കു തിരിയരുതു്. നേരം ഇരുട്ടായി. ഈ പെൺകുട്ടിയെ വീട്ടിൽ എത്തിക്കുവാൻ വൈകിയിരിക്കുന്നു."

"താനാണോ ഹേമലതയുടെ രക്ഷകൻ?"

"ഞാൻ രക്ഷകനല്ലെങ്കിലും, വകതിരിവില്ലാത്തവരുടെ ചാപല്യത്തിൽനിന്നു ഇവളെ രക്ഷിക്കേണ്ട കടമ എനിക്കുണ്ടു്."

"മാറി നിൽക്കു. എന്റെകൂടെയാണു് ഇവൾ ഇങ്ങോട്ടു പോന്നതു്. എന്റെ കൂടെത്തന്നെ ഇവൾ വീട്ടിലേയ്ക്കും ചെല്ലും."

"ദുശ്ശീലനായ ഒരു കോപിഷ്ടന്റെകൂടെ ഈ രാത്രി ഇവളെ ഞാൻ അയയ്ക്കയില്ല."

"മാറി നിൽക്കുവാനല്ലേ ഞാൻ പറഞ്ഞതു്. കുലം കൊണ്ടും വൃത്തംകൊണ്ടും നീചനായ തനിക്കു ഇവളുടെ പുരോഗാമിയാകുവാൻ അർഹതയില്ല."

ഈ ധിക്കാരത്താൽ ശ്രീശന്റെ മനസ്സു് ഒന്നു തുടിച്ചു. ഉടൻ അവൻ അതു് അടക്കി. തീക്ഷ്ണമായ ഒരു നോട്ടം മാത്രമേ അവനിൽനിന്നു് ഉണ്ടായുള്ളു. അവൻ ഹേമലതയുടെ കൈമലിൽ കൈ ചേർത്തുകൊണ്ടു വീട്ടിലേക്കായി തിരിഞ്ഞു നടന്നു.

നരേന്ദ്രൻ പരമരുഷ്ടനായി. അവൻ എതിരേ ചെന്നു ശ്രീശനോട് എതിർത്തു. ഹേമലത ഭീതയായി മുറയിട്ടു. ഉടനെ, ബലിഷ്ടനായ ശ്രീശൻ നരേന്ദ്രനെ പൊക്കിയെടുത്തു് മണലിലേയ്ക്ക് എറിഞ്ഞു. ഇങ്ങിനെ, ഹേമലതയുടെ മുമ്പിൽ പരാജിതനാവേണ്ടിവരികയാൽ നരേന്ദ്രനുണ്ടായ ലജ്ജ അവന്റെ ക്രോധത്തിനു തൈലമായി. അവൻ ഒരു കല്ലെടുത്തു ശ്രീശന്റെ നേരെ എറിഞ്ഞു. അതുകൊണ്ടു ശ്രീശന്റെ നെറ്റിയിൽ ചെറിയൊരു മുറിവുണ്ടായി രക്തം പൊടിഞ്ഞു. ഇതു കണ്ടു ഹേമലതയ്ക്കു വെറുപ്പും സങ്കടവുമുണ്ടായി. അവൾ ഓടിച്ചെന്നു തന്റെ ചേലാഗ്രത്തെ വെള്ളത്തിൽ നനച്ചു കൊണ്ടുവന്നു് ശ്രീശന്റെ മുറിവു പതുക്കെ കഴുകിത്തുടച്ചു. ഈ അതിക്രമത്തിനു ശ്രീശനിൽനിന്നു യാതൊരു വാക്കും പുറപ്പെട്ടില്ല.

നരേന്ദ്രൻ ആ ഇരുട്ടിൽ ആ മണപ്പുറത്തു മനഃക്ഷോഭത്തോടെ കിടക്കവേ, അവനെ തിരിഞ്ഞുനോക്കുകപോലും ചെയ്യാതെ ഹേമലതയും ശ്രീശനും കൈ കോർത്തു പിടിച്ചുകൊണ്ടു വീട്ടിലേയ്ക്കു നടന്നു.

൨-ാം സർഗ്ഗം.

പട്ടാണികളും മുകിലന്മാരുംതമ്മിൽ പലകാലം പോരാടിവന്നിട്ടുള്ള നാടാണു വീരനഗരം. ബങ്കാളരാജ്യം പട്ടാണിത്തലവനായ ദാവുദ്ഖാൻ കീഴടക്കിയപ്പോൾ വീരനഗരവും ആ രാജാവിനു് അധീനമായി.

ഏതാനും കൊല്ലങ്ങൾ കഴിഞ്ഞതിൽപ്പിന്നെ അക്ബറുടെ സൈന്യം പാടലീപുത്രത്തെ പിടിച്ചടക്കിയതോടുകൂടി ബങ്കാളം കലങ്ങി മറിഞ്ഞു. പട്ടാണിസൈന്യം ദുർബ്ബലമായി. ആ സൈന്യത്തെ സേവനംചെയ്തു കഴിഞ്ഞിരുന്ന വീരനഗരത്തിലെ ജന്മി മുകിലപ്പടയെ പേടിച്ച് ആത്മരക്ഷാർത്ഥം നാടുവിട്ട് കാട്ടിനുള്ളിൽ ചെന്നു ഒളിച്ചു പാർക്കുമാറായി. ഒടുക്കം അക്ബറും ദാവൂദ് ഖാനുംതമ്മിൽ സന്ധിയുണ്ടായി. അപ്പോഴത്തെ കരാറിൻപടി ദാവൂദ്ഖാൻ ബങ്കാളത്തെ അക്ബർക്ക് ഒഴിഞ്ഞുകൊടുത്തു് ഉറിയാരാജ്യത്തിലേക്കു മാറി. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ വീരനഗരത്തിലെ ജന്മി കാട്ടിൽനിന്നു പുറത്തുവന്ന് അക്ബറുടെ സൈന്യത്തെ അഭയം പ്രാപിക്കയാൽ ആ ഉചിതജ്ഞനു് സ്വന്തം നാട്ടിൽ സ്ഥാനവും രക്ഷയും കിട്ടി. അന്നുമുതൽ അക്ബർചക്രവർത്തിയെ നിഷ്കപടം സേവിച്ചുകൊണ്ട് ആ ജന്മി തനിക്കു പിതൃപൈതാമഹമായുള്ള വീരനഗരത്തെ ഉൽകർഷോന്മുഖമായി പരിപാലിച്ചുതുടങ്ങി.

ദാവൂദ്ഖാൻ ഒരു കൊല്ലം കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കും പ്രതിജ്ഞയെ ലംഘിച്ച ബങ്കാളത്തെ ആക്രമിച്ച് വീണ്ടും കീഴടക്കി. തന്നെ മുമ്പിലത്തെപ്പോലെ ആളും പണവുംകൊണ്ടു് സേവിച്ചുകൊള്ളണമെന്നു ജന്മികംക്കേവക്കും ആ രാജാവിൽനിന്നു് ഉത്തരവു പുറപ്പെട്ടു. "പ്രതിജ്ഞാലംഘനം പാപമെന്നു കരുതാത്ത മൂർഖനെ ഞാൻ സേവിക്കയോ വിശ്വസിക്കയോ ചെയ്യുന്നതല്ല" എന്ന മറുപടിയാണു് സത്യപരാക്രമനായ വീരനഗരപ്രഭു ഇതിനു് അയച്ചുകൊടുത്തതു്. ഇതു കണ്ടു ദാവൂദ്

ഖാൻ കോപാക്രാന്തനായി. വീരനഗരത്തെ തകർത്തു നിരത്തുന്നതിന്നു് ആ ഘോരകർമ്മാവു തന്റെ സൈന്യത്തിന്നു് ആജ്ഞകൊടുത്തു. എന്നാൽ വൃദ്ധനും യോധനശ്രേഷ്ഠനുമായ വീരനഗരനാഥൻ സൈന്യബലം കൊണ്ടും പ്രാകാരദാർഢ്യംകൊണ്ടും നഗരത്തെദുർന്നിരോധമാക്കി രക്ഷിച്ചുവന്നു.

വീരനഗരത്തോടു പണ്ടുപണ്ടേ വൈരത്തോടുകൂടിയാണു് ദേവീപുരത്തിന്റെ ഗതി. ബങ്കാളത്തിൽ പട്ടാണികൾക്കു വീണ്ടും പ്രാബല്യം കിട്ടിയപ്പോൾ ദേവീപുരം ആ പക്ഷത്തിലേക്കു ചാഞ്ഞു. വീരനഗരത്തെ മർദ്ദിക്കുവാൻ ദാവുദ്ഖാന്റെ നിയോഗപ്രകാരം ദേവീപുരമാണു് മുന്നിട്ടതു്. തന്റെ പൂർവ്വവൈരിയെ നശിപ്പിക്കുവാൻ തനിക്കു കിട്ടിയ ഈ അവസരത്തിൽ ദേവീപുരാധിപനായ നവകുമാരൻ ഏറ്റവും പ്രഹൃഷ്ടനായി.

എന്നാൽ—ദാവുദ്ഖാന്നു് ബങ്കാളസിംഹാസനത്തിൽ ഏതാനും നാൾ മാത്രമേ നില കിട്ടിയുള്ളു. അക്ബർ ചക്രവർത്തിയുടെ സർവ്വസൈന്യാധിപനായ തോദരമല്ലരാജാവു് ബങ്കാളത്തിൽ വന്നു് പട്ടാണികളുമായി എതിർത്തു് ദാവുദ്ഖാനെ വളഞ്ഞു പിടിച്ചു് തുക്കിക്കൊന്നു. പട്ടാണിപ്പട മുഴുവൻ ഉടനെ ബങ്കാളം വിട്ടു് ഉറിയാരാജ്യത്തിലേക്കു പിന്മാറി. വീണ്ടും ബങ്കാളം അക്ബർക്കു് അധീനമായപ്പോൾ, സത്യത്തെ ലംഘിച്ചു് പട്ടാണിക്കക്ഷിയിൽ ചേർന്ന ഇടപ്രഭുക്കന്മാർക്കു് ആത്മരക്ഷയ്ക്കായി ഓടിഒളിക്കേണ്ടിവന്നു. അക്കൂട്ടത്തിൽ നവകുമാരനും നാടുവിട്ടു കാടേറി.

തോദരമല്ലരാജാവു് വിജയപ്രതാപത്തോടെ ചക്രവർത്തിയുടെ ഭക്തന്മാരെ മാനിക്കയും ദ്രോഹികളെ ദ

ണ്ഡിക്കയും ചെയ്തുകൊണ്ടു ബങ്കാളത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നതിനിടയ്ക്കു കൃതജ്ഞതാപൂർവ്വം വീരനഗരത്തെ സന്ദർശിച്ചു. അവിടത്തെ ജന്മിയുടെ സത്യവിക്രമത്തെ അഭിനന്ദിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന്നു് പുതുതായി സ്ഥാനമാനങ്ങളും പലതും കൊടുത്തതുക്കൂടാതെ, ദേവീപുരത്തെ വീരനഗരത്തോടു ചേർക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ ലാഭമാണു് ആ ജന്മിക്കു് അധികം അനുഗ്രഹമായതു്. ശത്രുപുരം രാജസമ്മാനമായി കീഴൊതുങ്ങുകയാൽ ആ വൃദ്ധന്നു് പരമമായ ആശ്വാസമുണ്ടായി.

ഈ ആശ്വാസത്തോടെ ഏതാനും മാസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആ വൃദ്ധൻ മരിച്ചു. അനന്തരം സ്ഥാനാരോഹണംചെയ്ത തൽപുത്രൻ അല്പായുസ്സായിട്ടാണു ഭവിച്ചതു്. പൌത്രനായ ഒരു ശിശു മാത്രം ആ കുടുംബത്തിൽ അവശേഷിച്ചു. ആ കുട്ടിയാണു നരേന്ദ്രൻ.

ഇങ്ങിനെ വീരനഗരം അനാഥമായപ്പോൾ കാട്ടിൽ ഒളിച്ചുപാർക്കുന്ന നവകുമാരൻ ആ നാട്ടിനെ ആക്രമിക്കുവാൻ തരംനോക്കി. എന്നാൽ ആയാളുടെ ഇഷ്ടസചിവനായ ഗോകുലദാസൻ സമ്മതിച്ചില്ല. ആപത്തിൽപ്പോലും അനുചരിക്കുന്ന ആ സ്വാമിഭക്തൻ നയോപായജ്ഞനാകയാൽ, മഹാബലനായ അക്ബർ ചക്രവർത്തിയോടു് പിണങ്ങുകയല്ലാ ഇണങ്ങുകയാണു് വേണ്ടതെന്നും അതിനാണു് സന്ദർഭം നോക്കേണ്ടതെന്നും ഉപദേശിച്ചു. ഇതിനുമുമ്പു് നവകുമാരൻ ദാവൂദ്ഖാന്റെ പക്ഷത്തിൽ ചേർന്നതു് ഗോകുലദാസന്റെ അഭിമതത്തിന്നു് എതിരായിട്ടാണു്. അതിന്റെ ഘോരഫലം താൻ ഇപ്പോഴും അ

ഭവിക്കുന്നതോർത്ത്, ആയാൾ തന്റെ ആ ഏകസ ഹചരന്റെ വാക്കിനെ ലംഘിച്ചില്ല.

ബങ്കാളത്തിലെ മുകിലപ്രഭുക്കന്മാർക്ക് തമ്മിൽ അ പ്പോഴെക്കും കലഹമുണ്ടായി. അതിനെ ഒതുക്കുവാനാ യി ചക്രവർത്തിയുടെ നിയോഗപ്രകാരം തോദരമല്ലരാ ജാവ് അവിടെ വന്നു. ബങ്കാളത്തിലേ ഗവർണറായിട്ടാ ണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അപ്പോഴത്തെ വരവ്. ഗോകുല ദാസന്റെ മന്ത്രതന്ത്രങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് നവകുമാരൻ ച ക്രവർത്തിപക്ഷത്തെ സഹായിച്ചുകൊണ്ടു പുറത്തുവന്നു. മുകിലപ്രഭുക്കന്മാർക്കെതിരായി ഹിന്തുപ്രഭുക്കന്മാരെ അദ്ദേ ഹം ഇളക്കിവിട്ടു. രാജസൈന്യവും ഹിന്തുജന്മികളും ഒ രുമിച്ചുചേർന്നപ്പോൾ മുകിലനാടുവാഴികൾ നിശ്ശേഷം തോറ്റുതകർന്ന് യുദ്ധം ക്രൂടാതെ രാജ്യത്തിൽ സ്വാസ്ഥ്യമു ണ്ടാക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞതിൽ തോദരമല്ലരാജാവ് ഏററ വും കൃതാർത്ഥനായി. അതിൽ തനിക്കു സാഹായ്യം ചെ യ്തവരെയെല്ലാം സ്ഥാനമാനങ്ങളാൽ അദ്ദേഹം സംതൃപ്ത രാക്കി. നവകുമാരൻ മുമ്പു ചെയ്ത രാജദ്രോഹത്തിനു മാപ്പുകൊടുത്തു് ആയാളെ ദേവീപുരം ഉൾപ്പെട്ട നവനഗ രത്തിലെ റീജൻറായി നിയമിച്ചു. ശിശുവായ നരേന്ദ്രൻ നാടുവാഴുന്നതിനു് ആളാകുന്നതുവരെ സമ്പാധികാരത്തോ ടെ കാര്യങ്ങളും നിർവഹിക്കയും, അതിൽ സ്വന്തം സ്വാമി യേയും ചക്രവർത്തിയേയും പരിതൃപ്തരാക്കിവന്നു, ഉദ്യോ ഗകാലാന്ത്യത്തിൽ ദേവീപുരത്തെ നവനഗരത്തിൽനിന്നു് വേർപെടുത്തിവാങ്ങുകയും ചെയ്യുന്നതിനു് നവകുമാരനെ ഗവർണർ നിയോഗിച്ചു. തന്റെ ശത്രുകുടുംബത്തിൽ

ഉദ്യോഗസ്ഥനായിട്ട് വാഴേണ്ടിവന്നതിൽ നവകുമാരന്നു് വിഷാദമുണ്ടായി. ഈ ഉദ്യോഗത്തിൽ അന്തസ്സിന്നു വല്ല കുറച്ചിലുമുണ്ടെങ്കിൽ അതു താൽകാലികമാണെന്നും, ചില്ലോട്ടു കയറുവാൻ ഇതു് നല്ലൊരു വഴിയാണെന്നും ഗോകുലദാസൻ ധരിപ്പിക്കയാലും, പുരോഗതിക്കു് വേറെ കഴിവു് കാണായ്കയാലും നവകുമാരന്നു് അടങ്ങേണ്ടിവന്നു.

അയാൾ ഭാര്യയോടും മകളോടും കൂടി വീരനഗരത്തിൽ വന്നു് താമസമാക്കി. ഗോകുലദാസന്റെ മന്ത്രണത്തെ അവലംബിച്ചുകൊണ്ടു് അയാൾ കാര്യങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടു. അയാളുടെ മകളായ ഹേമലതയും നരേന്ദ്രനും ഒരുമിച്ചുവളർന്നു. നവകുമാരൻ റീജൻറായി കാര്യത്തിൽ പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ നരേന്ദ്രന്നു് അഞ്ചുവയസ്സുമാത്രമേ പ്രായമുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ആ സംഭവം കഴിഞ്ഞിട്ടു് ഇപ്പോഴേക്കു് പത്തു കൊല്ലമായി. ഇപ്പോൾ ബങ്കാളത്തിലേ ഗവർണർ മാനസിംഹരാജാവാണു്. അദ്ദേഹം വീരനഗരത്തിൽനിന്നു് അധികം അകലെയല്ലാത്ത രാജമഹാളിലാണു് പാർക്കുന്നതു്. അതുകൊണ്ടു് നവകുമാരൻ വളരെ കരുതലോടുകൂടിത്തന്നെ കാര്യങ്ങൾ നടത്തിപ്പോന്നു.

രണ്ടാം സർഗ്ഗം.

നവകുമാരന്റെ ഭരണസാമർത്ഥ്യംകൊണ്ടു് വീരനഗരവും ദേവിപുരവും മുൻപോലേ ഐശ്വര്യസമൃദ്ധമായി. തുഷ്ടിയും പുഷ്ടിയും കൂടിക്കൊണ്ടു് നാട്ടുകാർ സുരക്ഷിതരായിവാഴുമാറായി. തന്റെ ദേവീപുരത്തേമാത്രമല്ലാ നവക

മാരനേ പുറത്താക്കി വീരനഗരത്തെക്കൂടിയും കൈക്ക
ലാക്കേണമെന്നു് ആ യാഗംക്കു് ശ്രദ്ധമായുള്ള ഉദ്ദേശം
വാക്കിലാവട്ടേ കമ്മത്തിലാവട്ടെ ഒട്ടും വെളിപ്പെട്ടുകയു
ണ്ടായില്ല. മുമ്പുള്ള ഭൃത്യന്മാരേയും സേവന്മാരേയും യ
ഥാർഹം ആദരിച്ചുപോന്നതുകൊണ്ടു് നാട്ടിൽ യാതൊരു
വഴക്കിന്നും ഇടയുണ്ടായില്ല. നരേന്ദ്രന്റെ പിതാമഹൻ
ആരംഭിച്ചു വെച്ചിട്ടുള്ള കാര്യങ്ങളെ യഥാശക്തി പൂർത്തി
യാക്കുകയാണു് തന്റെ ചുമതലയെന്നു് നവകുമാരൻ ഇ
ടയ്ക്കിടെ പറഞ്ഞുകേൾപ്പിക്കയും, അതിന്മണ്ണം നടന്നുകാ
ണിക്കയുംചെയ്തുപോന്നു. ഇതിൽ മാനസിംഹരാജാവു്
സംപ്രീതനായി.

നരേന്ദ്രപിതാമഹന്റെ സേവന്മാരിൽ ഒല്പം ചി
ലർ മാത്രം നവകുമാരന്റെ ഗതിയെ സംശയത്തോടെ
നോക്കിവന്നു. ആ സുസ്മിതമായ മുഖത്തിന്റേയും സുമധു
രമായ വാക്കിന്റേയും പിന്നിലായി ഒളിച്ചുകിടക്കുന്നതു്
വിഷമയമായ വിചാരമാണെന്നു് അവർക്കു തോന്നി. രണ്ടു
നാട്ടുകളിലേയും ജനങ്ങളെ നവകുമാരൻ വശപ്പെടുത്തുന്ന
തുകണ്ടു് അവർക്കു് ഭീതിയുണ്ടായി. ചാരന്മാർ ഏതിട
ത്തും പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് അവർ കണ്ടു. ദേവീപുര
ത്തിൽ ടേന്മാരെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതും കോട്ടകളെ ഉറപ്പിക്കു
ന്നതും സൂക്ഷ്മലക്ഷണമായി അവർ വിചാരിച്ചില്ല. അ
വർ വിജനത്തിൽ തങ്ങളുടെ സ്വാമിപൌത്രനെ കാണു
മ്പോഴും 'നവകുമാരനെ വിശ്വസിക്കരുതു്' എന്നു് കണ്ണു
കളിൽ ജപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

നവകുമാരന്റെ ഭാര്യയായ ഗാന്ധാരിക്കു് വീരനഗ
രവംശത്തോടു് ജന്മംകൊണ്ടു് ബന്ധമുണ്ടു്. അവർക്കു്

നരേന്ദ്രനിൽ പുത്രനിവ്വിശേഷമായ വാത്സല്യമുണ്ടായി. ആ കുട്ടിക്ക് പിതൃജ്ഞാഭാവംകൊണ്ട് വല്ല വാട്ടമോ കോട്ടമോ തട്ടുവാൻ ഗാന്ധാരി ഇടയാക്കിയില്ല. നരേന്ദ്രനും ഹേമലതയും ഒരുമിച്ചു കളിച്ചു രസിക്കുന്നതു് ഗാന്ധാരിക്ക് നേത്രാമൃതമാണ്. അവരുടെ ഭാവിയെക്കുറിച്ചു് ചില വിചാരങ്ങളും ആ സ്ത്രീയുടെ മനസ്സിൽ അങ്കുരിച്ചു. ഒരു നാൾ അവൾ അതു് സ്വന്തം ഭർത്താവിനെ ഗ്രഹിപ്പിക്കയുംചെയ്തു.

ഗാന്ധാരി:— "ഹേമലതയ്ക്ക് വയസ്സു പന്ത്രണ്ടു കഴിഞ്ഞു വല്ലോ. അവളുടെ വിവാഹത്തെപ്പറ്റി യാതൊരാലോചനയും കാണാത്തതെന്താണ്?"

നവകുമാരൻ:— "ഇപ്പോൾ നാം പരാശ്രിതരാണ്. ഇങ്ങിനെയുള്ളവരുമായി ഉയർന്തരക്കാരാരും വേഴ്ചയ്ക്ക് വരികയില്ല. നാം സ്വതന്ത്രരാവട്ടെ. നമ്മുടെ നാട്ടു നമുക്ക് തിരിയെ കിട്ടുമ്പോൾ ഹേമലതയ്ക്കായി പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ട് രാജകുമാരന്മാർ പോലും ഇങ്ങോട്ടു വരുന്നതുകാണാം."

"ദേവീപുരപ്രഭുവിന്റെ ജാമാതാവാകുവാൻ അർഹതയുള്ളവർ അധികംപേരുണ്ടെന്നു് ഞാൻ അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. രാജകുടുംബത്തിലേക്കായാലും, എന്റെ ഏകസന്താനത്തെ അകലെ വല്ലിടത്തേക്കും അയയ്ക്കുന്നതു് എനിക്ക് സങ്കടമാണ്."

"അകലെനിന്നായാലും, ഹേമലതയെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നവൻ ഞാൻ അപുത്രനാകകൊണ്ടു്, ദേവീപുരത്തിന്റെ നാഥനാകും. അതുകൊണ്ടു്, ഹേമലത നിന്നിൽനിന്നു് അകലുമെന്നു് നിനക്ക് സങ്കടംവേണ്ടാ."

"നമ്മുടെ നരേന്ദ്രനെക്കുറിച്ച് അങ്ങയുടെ വിചാരമെന്താണ്?"

"ശുഭവാനെന്നപോലെ ഉത്തമശീലവാനുമാണ്. ശീലംകൊണ്ട് അവനിൽ യാതൊരു ഗുണവും ഞാൻ കാണുന്നില്ല. സാഹസം ധാരാളം. അവിവേകം അങ്ങേഅറ്റം."

"ഇപ്പോൾ അവൻ കുട്ടിയല്ലേ? പ്രായംക്രുമ്പോൾ വിവേകം വന്നുകൊള്ളും. ഇപ്പോഴത്തെ സാഹസം അവൻ സ്ഥാനത്തെത്തുമ്പോൾ നല്ല കാര്യത്തിലേക്ക് തിരിയുകയും ചെയ്യും."

"അവൻ സ്ഥാനത്തെത്തുകയോ! അത് ഒരിക്കലും ഉണ്ടാകയില്ല."

"എന്തുകൊണ്ട്?"

"അതയ്യാൾ ബുദ്ധിമാനല്ലാ അവൻ."

"അങ്ങ് അങ്ങിനെ വിചാരിക്കരുത്. ചെറുപ്പത്തിൽ താന്തോന്നികളായി നടന്നിരുന്ന പലരും പിന്നീട് മിടുക്കന്മാരായി ശോഭിച്ചിട്ടുള്ളതു് നാം കണ്ടിട്ടില്ലേ? വീരേന്ദ്രന്റെ നടപടികളെ ഞാൻ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കാറുണ്ട്. കാര്യത്തിൽ പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ, കുലപരമ്പരയായുള്ള മഹത്വം അവനിൽ തനിയേ പ്രകാശിക്കുന്നതു കാണാം."

"ഞാൻ നോക്കുമ്പോഴൊക്കെയും അവന്റെ മുഖത്തു വെറും ധിക്കാരം മാത്രമേകാണാറുള്ളൂ."

"അവൻ ഹേമലതയോടൊന്നിച്ചു കളിക്കുന്നതു് അങ്ങു് കണ്ടിട്ടുണ്ടോ? മൃദുവും വിനീതനുമായിട്ടാണ് അപ്പോഴത്തെ അവന്റെ പെരുമാറ്റം. ഇപ്പുജനത്തിനു

വേണ്ടി ആത്മത്യാഗം ചെയ്യുവാൻപോലും അവൻ സന്നദ്ധനാണെന്നു് അപ്പോൾ കാണാറുണ്ടു്."

"ഹേമലതയെ വശപ്പെടുത്തുവാൻ അവൻ കണ്ണുവെക്കുന്നുണ്ടെന്നോ പറയുന്നതു്? എന്നാൽ, അവളിൽ നിന്നു് അവനെ അകറ്റണം."

"എന്തിനകറ്റുന്നു? നരേന്ദ്രൻ ഹേമലതയെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതു് എല്ലാംകൊണ്ടും നല്ലതാണു്. ഈ ബന്ധംകൊണ്ടു് വീരനഗരവും ദേവീപുരവും തമ്മിൽ യോജിക്കയും അതു് അങ്ങേക്കു് ശ്രേയസ്സായ്തീരികയും ചെയ്യും."

"മുന്നൂറിലധികം കൊല്ലങ്ങളായിവളർന്നുവന്ന വൈരം ദേവീപുരത്തിൽനിന്നോ നവനഗരത്തിൽനിന്നോ ഇനിയുണ്ടോ നിർമ്മൂലമാകുന്നു?"

"ആദ്യം വൈരികളായിരുന്നവർ പിന്നീടു് മിത്രങ്ങളാവാറില്ലെ? ഇതുവരെ ശത്രുതയിൽ കഴിഞ്ഞ വീരനഗരവും നവപുരവും ഇനി മൈത്രിയിലാവട്ടെ. അതിന്നിതാ അവസരം കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. ഞാൻ ഒരു മകനെ പ്രസവിച്ചില്ലല്ലൊ എന്ന ദുഃഖം നരേന്ദ്രനാൽ എനിക്കു് വേണ്ടിവന്നിട്ടില്ല. ദൈവത്താൽ നമുക്കുണ്ടായ പുത്രഭാഗ്യത്തെ അലോചനക്കുറവുകൊണ്ടു് നാം കൈവിടാമോ? നരേന്ദ്രനിൽ എനിക്കുണ്ടായിട്ടുള്ള സ്നേഹം ഇനി ഒന്നുകൊണ്ടും ക്ഷയിക്കയില്ല. ഞാൻ മരിക്കുന്നതുവരെ ഹേമലതയേയെന്നപോലെ നരേന്ദ്രനേയും എന്റെ അരികെ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കണം. അതിന്നു് അവരെ വിവാഹംകൊണ്ടു ബന്ധിക്കുവാൻ അങ്ങു് അനുജ്ഞതരണം. അങ്ങയുടെ നിലയിൽ നോക്കിയാലും ഈ

വിവാഹം ശ്രേയസ്സുതന്നെ. അങ്ങേക്ക് പുത്രനില്ല. അങ്ങയുടെ ധനം മേലിൽ ഹേമലതയിലാണ് ചേരുക. അവളുടെ ഭർത്താവ് അന്യനായാൽ വീരനഗരവും നവപുരയും തമ്മിൽ മുമ്പിലത്തേക്കാൾ ശത്രുതയിലാവും. അങ്ങിനെ സ്വന്തം പുത്രിയെ ആജീവനാന്തം എന്തിനു ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നു? ഹേമലതയെ നരേന്ദ്രന് കൊടുക്കയാണെങ്കിൽ, തൻറെ മകൾക്കെന്നപോലെ താൻ വളർത്തിയ കുട്ടിക്കും അങ്ങ് ഗുണംചെയ്തതായി വരും. അപ്പോൾ അങ്ങേക്കും എനിക്കും സമാധാനത്തോടെ ആയുഷ്കാലം കഴിക്കാം. മരിക്കുവോളം രണ്ടു നാടുകളിലേയും ആധിപത്യം അങ്ങയിൽ നില്ക്കും. മരണാനന്തരം രണ്ടു നാടുകളും അങ്ങയുടെ പുത്രിയുടെ മകനാണ് കിട്ടുക. മകളെ അന്യനുകൊടുത്ത് രാജ്യത്തിനെ അന്യാധീനമാക്കരുത്. രണ്ടു നാടുകളേയും ഇണക്കിനിർത്തുവാൻ ഇപ്പോഴുണ്ടായ യോഗത്തെ അങ്ങ് ഉറപ്പിക്കുന്നതാണ് മാനവും വിക്രമവും."

നവകുമാരൻ ഇതു കേട്ട് ആലോചനാമഗ്നനായി. അതിൽനിന്നുയരുംമുമ്പേ നരേന്ദ്രനും ഹേമലതയും തങ്ങളം അറുത്ത പൂക്കളോടുകൂടി കളിച്ചുചിരിച്ച് അവിടെ വരികയാൽ ആ സംഭാഷണത്തിന് വിരാമമുണ്ടായി.

൪-ാം സർഗ്ഗം.

അടുത്തനാൾ രാത്രി നവകുമാരനും ഗോകുലദാസനും തമ്മിൽ വിജയത്തിൽ നിഗ്രഹമായി മന്ത്രണത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടു.

"ഉറിയാരാജ്യത്തു് പട്ടാണികഠംക്കു് അധികമധികം പ്രാബല്യം ക്രുടിവരുന്നതായിട്ടാണല്ലോ കേഠംക്കുന്നതു്. ബങ്കാളത്തെ അവർ വീണ്ടും ആക്രമിച്ചേക്കുമോ?"—എന്നു് നവകുമാരൻ ശങ്കിച്ചു.

"ആക്രമണം ബങ്കാളത്തിലല്ലാ ഉറിയയിലാണു് ഉണ്ടാകുവാൻ പോകുന്നതു്."—എന്നു് ചാരട്ടക്കായ ഗോകുലദാസൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

"എന്തു്! ചക്രവത്തിയും പട്ടാണികളും തമ്മിൽ പിണങ്ങിയോ?"

"പട്ടാണികഠം ജഗന്നാഥക്ഷേത്രത്തെ കൊള്ളയിട്ടിരിക്കുന്നുപോൽ. അതിനു് പ്രതിക്രിയയായി ഉറിയയെ ആക്രമിക്കുവാൻ മാനസിംഹരാജാവു് പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇനി ഉറിയയിൽ നിന്നു ക്രുടിയും പട്ടാണികളെ ഓടിച്ചിട്ടേ അദ്ദേഹം മടങ്ങുകയുള്ളു."

"അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ നമ്മുടെ ഹർജിക്കാര്യത്തിന്റെ തീർമാനത്തിനു് ഈ യുദ്ധം കഴിയുന്നതുവരെ കാക്കേണ്ടിവരുമല്ലോ. എന്റെ കാലം ഈ പരാധീനതയിൽത്തന്നെ കഴിയേണമെന്നായിരിക്കുമോ വിധി!"

"അങ്ങേക്കു് ദേവീപുരം ഉടനെ കിട്ടും. അതിലേക്കു വേണ്ടുന്ന ഏർപ്പാടുകളെല്ലാം ഞാൻ ചെയ്തുവരുന്നുണ്ടു്. മാനസിംഹരാജാവു് യുദ്ധകാര്യത്തിലേക്കു് തിരിഞ്ഞപ്പോൾ, ദേശകാര്യങ്ങൾ നടത്തുവാൻ കാനംഗോവിനെയാണു് നിയമിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അയാൾ എനിക്കു് ഇതിനുമുമ്പേ പരിചിതനാണു്. നമ്മുടെ കലവറയിൽനിന്നു് ഏതാനും സ്വർണ്ണനാണ്യങ്ങൾ കാനംഗോവിന്റെ മ

ടിയിലേക്ക് പകന്നതോടുകൂടി ആയാഠം നമ്മുടെ കാര്യത്തിൽ അനുകൂല്യത്തോടെ ഏർപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്."

"ചക്രവത്തിയുടേയോ ഗവർണരുടേയോ അനുജ്ഞകൂടാതെ ആയാഠംക്ക് സ്വതന്ത്രമായി ഇക്കാര്യത്തിൽ എന്തുചെയ്യുവാൻ കഴിയും?"

"വീരനഗരത്തിലും ദേവീപുരത്തിലും നരേന്ദ്രന്റെ പിതാമഹകക്ഷിയിൽ ഉൾപ്പെട്ടവർ ഉണ്ടാക്കി വിട്ടിരുന്ന കുഴപ്പങ്ങളെക്കൊണ്ട് നികുതികളൊന്നും വസൂലാവാറില്ലെന്നും, അതുകൊണ്ട് കപ്പം ബാക്കിയായി നില്ക്കുന്നുവെന്നും കാണിച്ചുകൊണ്ട് റിപ്പോർട്ട ചെയ്യും. ദേവീപുരത്തിലേ കപ്പം ശരിയായി കിട്ടേണ്ടതിനുവേണ്ടി ആ നാട്ട് അങ്ങയേ ഏല്പിക്കും. വീരനഗരത്തിന്റെ ഭരണം ഗവർണർ നിയമിക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ കീഴിലാകും."

"തന്റെ ഉപായം ഇപ്പോൾ എനിക്ക് മനസ്സിലായി. എന്നാൽ, ഗവർണർ അയയ്ക്കുന്ന ആ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ വീരനഗരത്തിൽ വന്ന് ഭരണം തുടങ്ങുമ്പോൾ നമ്മുടെ ഈ കളവ് വെളിപ്പെടുകയില്ലയോ?"

"ഇല്ല. ആ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ നമ്മളിൽ നിന്ന് തെറ്റുകയില്ല."

"നരേന്ദ്രൻ പ്രായപൂർത്തി വരുമ്പോഴോ?"

"അപ്പോഴും അവന് നാട്ട കിട്ടുകയില്ല. ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ ഭരണത്തിൽ വീരനഗരത്തിലെ കപ്പം എല്ലാകൊല്ലവും ബാക്കിയായി നിൽക്കും. അപ്പോൾ കപ്പത്തിനുവേണ്ടി ആ സ്വരൂപം വിലയ്ക്കുവാൻ ചക്രവത്തിയിൽ നിന്ന് ഉത്തരവുകിട്ടും. അന്ന് വീരനഗരസ്വരൂപം വിലയ്ക്കു വാങ്ങുന്നതു ദേവീപുരസ്വരൂപമായിരിക്കും."

"അതും നല്ലൊരുപായംതന്നെ. എന്റെ ഉൽക്കഷ്ടത്തിനുവേണ്ടി എപ്പോഴും കണ്ണും കരളും ചെലുത്തിവരുന്ന തന്നോട് എനിക്കു യാതൊന്നും പറയുവാനില്ലെങ്കിലും, എന്റെ ഭാര്യയുടെ ആലോചന ഞാൻ തന്നെ അറിയിക്കാം. ആ ആലോചനപ്രകാരം പ്രവർത്തിച്ചാൽ വീരനഗരവും നവപുരവും യോജിക്കയും അക്കും ദോഷമുണ്ടാവാതിരിക്കയും ചെയ്യും."

"സ്ത്രീകളുടെ യുക്തിവാക്കുകളിൽനിന്നു് ശ്രവണസൌഖ്യം മാത്രമേ കിട്ടുവാനുള്ളൂ."

"താൻ അങ്ങിനെ തെറ്റിദ്ധരിക്കേണ്ടാ. അവർ കാണിച്ചുതന്നതു് ഏറ്റവും നല്ലൊരു വഴിയാണെന്നാണു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്. ഹേമലതയെ നരേന്ദ്രനു കൊടുക്കേണമെന്നു് അവർ പറയുന്നു. അപ്പോൾ നവനഗരവും ദേവീപുരവും തമ്മിൽ യോജിക്കും."

"പിതൃപൈതാമഹമായ വൈരം നരേന്ദ്രനിൽ ഉയരുകയില്ലെന്നു വിചാരിക്കുന്നുണ്ടോ?"

"അവൻ ഹേമലതയെ വിവാഹംചെയ്തു് ദേവീപുരത്തിൽ വന്നു പാർക്കുകയാണെങ്കിലോ?"

"ദേവീപുരത്തിൽനിന്നു് വീരനഗരത്തിലേക്കും വീരനഗരത്തിൽനിന്നു ദേവീപുരത്തിലേക്കും കന്യാദാനം പണ്ടേക്കുപണ്ടേ നടപ്പുള്ളതാണല്ലൊ. വീരനഗരവംശത്തിലെ കന്യകയല്ലേ അങ്ങയുടെ ഭാര്യ? എന്നിട്ട് ഈ രണ്ടു നാടുകളും തമ്മിൽ യോജിക്കയാണോ ഉണ്ടായതു്?"

"വീരനഗരത്തിലെ സ്വാമിയും, ദേവീപുരത്തിലെ സ്വാമിനിയും തമ്മിൽ വിവാഹബന്ധരാകുക ഇതിനുമുമ്പു

ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ഹേമലതയുടേതാണ് മേലിൽ ദേവീപുരം. വീരനഗരപ്രഭു അവളുടെ ഭർത്താവായാൽ ഈ നാട്ടുകാർ തമ്മിൽ എന്തിനു പിന്നെ കലഹിക്കുന്നു!"

"ദേവീപുരത്തെ വീരനഗരത്തിനു കൊടുത്തു് അങ്ങു് കാട്ടുകേറുവാനാണോ ഭാവം? നരേന്ദ്രൻ ഗർവ്വിയും അവിവേകിയുമാണെന്നു് അങ്ങേക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടയോ? സ്വന്തം പൂർവികന്മാരുടെ കഥകൾ കേൾക്കുമ്പോൾ അവനിൽ വിജൃംഭിക്കുന്ന രോഷം അങ്ങു് കാണാറില്ലേ? അങ്ങനെയുള്ളവനു് ദേവീപുരത്തെ കളിപ്പന്തായി വിട്ടുകൊടുക്കേണമെന്നോ പറയുന്നതു്. ദേവീപുരത്തെ നശിപ്പിച്ചു് വീരനഗരത്തെ ഉയർത്തുവാനാണോ അങ്ങയുടെ ജീവിതം? അങ്ങയുടെ പൂർവികന്മാർ ബഹുകാലം കഷ്ടപ്പെട്ടു നിലനിർത്തിപ്പോന്ന ദേവീപുരത്തെ അങ്ങു് ഇപ്പോൾ ശത്രുവിനു് ഒഴിഞ്ഞുകൊടുക്കുവാൻ വിചാരിക്കുന്നതു വിചിത്രംതന്നെ!"

"എന്റെ ദേഹത്തിൽ ഒരു തുള്ളിയെങ്കിലും രക്തം അവശേഷിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ എന്റെ നാടു് ശത്രുവിനു് അധീനമാകയില്ല."

"അങ്ങയിൽ എത്ര സമുദ്ധമായിട്ടാണു പൌരുഷം പ്രവർത്തിക്കുന്നതെന്നു് എനിക്കറിയാം. അങ്ങയുടെ ഭാര്യ തന്റെ മക്കളിലുള്ള വാത്സല്യംകൊണ്ടു് അപകർഷത്തെ ഉൽകർഷമെന്നു സംഭ്രമിച്ചിരിക്കയാണു്. നരേന്ദ്രനെ അങ്ങാണു വളർത്തിയതെങ്കിലും, കാകാലയത്തിൽ വളർന്ന പികപത്യംപോലെ, കാലമാകുമ്പോൾ ജാതി തിരിഞ്ഞു പറന്നുപോയേക്കാം. ആ ശത്രുവംശജാതൻ ഏതുകാലത്തും അങ്ങയോടു പിണങ്ങിട്ടേ നില്ക്കയുള്ളൂ.

അവനു ഹേമലതയെ കൊടുത്താൽ ദേവീപുരം നശിക്കും. ശത്രുക്കളിൽ ഒരാൾ സ്വയം നശിച്ചിട്ട് അതിലോ ഐക്യം കാണുന്നതു്! എന്നാൽ വീരനഗരം നശിക്കട്ടെ. ദേവീപുരം നിർബ്ബാധം സംപുഷ്ടമായി ഉയരട്ടെ. അതിനായിട്ടല്ലയോ നമ്മുടെ ഈ പ്രയത്നമെല്ലാം? അങ്ങു് അപുത്രനായതുകൊണ്ടു സ്വവംശത്തെ മറന്നു് ശത്രുവിനു് അധീനനാവേണ്ടതില്ല. അങ്ങയുടെ അനന്തരഗാമികളാകുവാൻ സ്വവംശത്തിൽത്തന്നെ ആളുകളുണ്ടു്. കുലാഭിമാനത്തെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ അവർ ശക്തരാണു്. അവരിൽനിന്നു ദത്തുപുത്രനായി ഒരാളെ അങ്ങേക്കു് അംഗീകരിക്കാം. അയാൾക്കു് ഹേമലതയെ കൊടുക്കുകയും ചെയ്യാം. അതാണു് കുലശ്രേയസ്സിനെ നിലനിർത്തുവാൻ ശരിയായ വഴി."

"അങ്ങിനെയൊരാൾ എന്റെ വംശത്തിൽ ആരാണുള്ളതു്?"

"അങ്ങയുടെ വംശത്തിൽ ജനിച്ചവനല്ലേ ശ്രീശൻ. ബഹുകാലം മുമ്പേ ദേവീപുരത്തിൽനിന്നു വേർപെട്ടുപോയ ഒരു ശാഖയിലാണു ശ്രീശന്റെ ജനനം. ആ ശാഖ ഇപ്പോൾ ധനത്തിൽ ക്ഷയിച്ചിരിക്കയാണെങ്കിലും വീര്യത്തിൽ വർദ്ധിച്ചുതന്നെ നില്ക്കുന്നുണ്ടു്. ശ്രീശന്റെ ശീലഗുണത്തെ അങ്ങു് പലപ്പോഴും അഭിനന്ദിക്കാറുണ്ടല്ലൊ. അങ്ങയുടെ അപുത്രത്വത്തേയും, ഹേമലതയുടെ കന്യകത്വത്തേയും കണ്ടിട്ടാണു് ഞാൻ ശ്രീശനെ ഇവിടെ ക്ഷണിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു് അങ്ങയെ ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അവൻ ഹേമലതയ്ക്കു് അനുരൂപനായ വരനാണു്. അങ്ങേയ്ക്കു് സംപ്രീതിവർദ്ധനനായ അനന്തരഗാമിയുമാണവൻ. ശ

ഇവിനോട് പൂർവ്വദ്വേഷത്തോടെ പ്രതിക്രിയ ചെയ്യുവാൻ അവൻ വിക്രമനുമാണ്."

ഇതുയും കേട്ടപ്പോൾ നവകുമാരൻ ചിന്താമഗ്നനായി.

8-ാം സർഗ്ഗം.

ഹേമലതയിൽ താരുണ്യോദയമായി. അവളുടെ ചേഷ്ടകളും ലജ്ജാസമ്മിളിതമായി. തോൺകുട്ടികളോടൊന്നിച്ചു ഇപ്പോൾ അവൾ കളിക്കാറില്ല. അമ്മയുടെ ഗൃഹഭരണക്ലേശത്തെ ലഘൂകരിക്കുന്നതിലാണ് ഇപ്പോൾ അവളുടെ ഉത്സാഹം.

ശ്രീശന്ത കച്ചേരിയിലും അന്തഃപുരത്തിലും പൂർവ്വാധികം സ്വാതന്ത്ര്യം ഇപ്പോൾ കൂടീട്ടുണ്ട്. അവനെ കാണുമ്പോൾ തുനിലാവൊളിയിലെന്നപോലെ ഹേമലതയുടെ മുഖം വികസിക്കുന്നു. അവൻ കുലീനനും സുശീലനുമാണെന്നു അവൾക്കറിയാം. അവന്റെ ഭാവികാലം സുശോഭനമാവട്ടെ എന്നു അവൾ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. അവനുമായി സല്ലപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു അവൾക്കു ആഹ്ലാദമാണ്. എന്നാൽ ഗാന്ധാരി അവനെ അന്തഃപുരത്തിൽ അധികനേരം താമസിപ്പിക്കാറില്ല.

ചണ്ഡഭാനുവിന്റെ മുമ്പിലെന്നപോലെ നരേന്ദ്രന്റെ സാന്നിദ്ധ്യത്തിൽ ഹേമലതയുടെ മുഖം അല്പമൊന്നു വാടുന്നു. അവളുടെ മനസ്സിനു നരേന്ദ്രന്റെ തേജസ്സ് അത്ര സുസഹമല്ല. എങ്കിലും അവൻ അവൾക്കു ഏറ്റവും പ്രിയനാണ്. അവന്റെ വാക്കുകളും അവൾ

ക്ക ശ്രവണസുഖദമാണ്. ആ വാക്കുകളുടെ പൊരുൾ അവൾക്ക അറിയാവതല്ലെങ്കിലും അതു സംപ്രീതിയോടെ വളരെ നേരം കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കും. അതിനു ഗാന്ധാരി അനുകൂലിക്കയും ചെയ്യും.

നരേന്ദ്രന്റെ വിചികീർഷിതം ഗാന്ധാരിക്കറിയാം. അവന്റെ ഇഷ്ടലാഭത്തിനായി ആ സ്ത്രീ ആവുന്നതോളം ശ്രമിക്കുന്നുണ്ട്. തന്റെ ഭർത്താവിനെ ഗോകുലദാസൻ ഇക്കായ്ത്തിൽ വഴിതെറ്റിക്കുന്നുവെന്നു അവൾ കണ്ടു. അപ്പോൾമുതൽ ഗാന്ധാരിയുടെ മുഖത്തിനു വാട്ടമുണ്ടായി. അവളുടെ വാക്കുകൾ നവകുമാരനു മർമ്മശൂലങ്ങളായ്ത്തീർന്നു.

"അകുലീനനാണു ഗോകുലദാസൻ. അങ്ങിനെയുള്ളവർക്ക് ആഭിജാത്യത്തെപ്പറ്റി ഒന്നുംഅറിഞ്ഞുകൂടാ. ശ്രീശന്റെ കുടുംബം ദേവീപുരംവംശത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതായിരിക്കാമെങ്കിലും അതു ബഹുകാലമായി അധഃപതിച്ചു കിടക്കുന്ന ഒന്നാണ്. ആ താണ നിലക്കാരനു ഗോകുലദാസനു വേണ്ടി ഹേമലതയെ കൊടുത്തു സ്വന്തം വംശത്തെ അങ്ങു താഴ്ത്തിക്കളയരുതു" എന്നും അവൾ നവകുമാരനോടു പറഞ്ഞു. അയാൾ ആകപ്പാടെ കുഴങ്ങി. നരേന്ദ്രനിൽ ഉറ്റവും; ഗോകുലദാസനിൽ താഴ്മ—ഇതിൽ ഏതിനെ കൈക്കൊള്ളാമെന്നു അയാൾ പലനാൾ ചിന്തിക്കേണ്ടിവന്നു. കായ്ത്തിനല്ലാ ആൾക്കാണു അയാളുടെ ചിന്തയിൽ അധികം പ്രാബല്യം. ഒടുക്കം ഭായ്തനെ ജയിച്ചു. ശ്രീശനെ വിട്ടു നരേന്ദ്രനെ കൈക്കൊള്ളുവാൻ അയാൾനിശ്ചയിച്ചു; അതു അയാൾ ആരെയും അറിയിച്ചില്ല.

ദേവ്യെ പ്രീതയാക്കുവാൻവേണ്ടിയുണ്ടായതാണു് നവകുമാരനിൽ ഈ നിശ്ചയം. അതിനെ ഉടച്ചു തക ക്കുവാനുള്ള കെല്പ് ഗോകുലദാസനുണ്ടു്. ശ്രീശനെ മാ ത്രമല്ല അവന്റെ സഹോദരിയായ ശൈവാലിനിയേയും ഗോകുലദാസൻ നവകുമാരഗൃഹത്തിൽ പാർപ്പിച്ചിരി ക്കുന്നു. നരേന്ദ്രൻ ഹേമലതയെ വശപ്പെടുത്തരുതെന്നു കരുതിത്തന്നെയാണു് ആയാൾ ഇങ്ങിനെ ചെയ്തിരിക്കു ന്നതു്. കുലശ്രേഷ്ഠതയേയും ഭാവിശ്രേയസ്സിനേയും കരു ച്ചു് തരം കിട്ടുമ്പോഴെല്ലാം ഓരോന്നു പറഞ്ഞുകൊടുത്തു കൊണ്ടു ശ്രീശന്റെ വിചാരകമ്മങ്ങളെ ഉൽകൃഷ്ടമാക്കു വാൻ ഗോകുലദാസൻ ശ്രമിക്കുന്നു. ദേവീപുരത്തിന്റെ പൂർവ്വമഹത്വത്തെ സംരക്ഷിക്കേണ്ട ഭാരം തന്റേതായ്വരു മെന്നു ഗോകുലദാസന്റെ ചില സൂചനകളിൽനിന്നു ശ്രീശൻ ധരിച്ചിട്ടുമുണ്ടു്. അതോടുകൂടി ആയാളിൽ ആ ത്മാഭിമാനം ഉയർന്നു നരേന്ദ്രനോടു കായ്കുങ്കളിൽ യഥാ ന്യായം ഇടഞ്ഞു നില്ക്കുന്നതിനും അവനു ധൈര്യവുമു ണ്ടായി. അവന്റെ സോദരിയായ ശൈവാലിനി ഗോ കുലദാസന്റെ തന്ത്രപ്രകാരം ഹേമലതയിലാണു പ്രവ ർത്തിക്കുന്നതു്. നരേന്ദ്രനിൽ ക്രോധമാലിന്യവും ശ്രീശ നിൽ ആശാസൌരഭ്യവും വളർത്തുവാനും ഹേമലതയുടെ മനസ്സു ശ്രീശനിലേയ്ക്കു തിരിക്കുവാനുമാണു് അവളുടെ യ തനമെല്ലാം. അതു് വേണ്ടുംപോലെ ഫലിച്ചുവരുന്നതുമു ണ്ടു്. നരേന്ദ്രസമ്പത്തിനെ അവലംബിച്ചുകൊണ്ടു ശൈ ശവം മുതല്ക്കേ അവനോടൊന്നിച്ചു കളിച്ചു വളർന്ന ഹേ മലതയ്ക്കു് അവനെ കാണുമ്പോഴും ഈയിടെയായി അ ല്പം സങ്കോചമുണ്ടാകുവാനും ഇടക്കാലത്തു് ആശ്രിതനാ

യി വന്നുചേർന്ന ശ്രീശനെ കാണുന്നതിൽ അവർക്ക് ഇപ്പോൾമുഖവികാസമുണ്ടാകുവാനും ശൈവാലിനിയാണ് ഹേതുഭൂത.

ഒരു സായാഹ്നത്തിൽ ഹേമലതയും ശൈവാലിനിയും ക്രൂടി ഉദ്യാനവാപീതീരത്തു സല്ലപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കവേ, സ്വാഭാവികമായ ആവേഗത്തോടെ നരേന്ദ്രൻ അവിടെ പ്രവേശിച്ചു. മൂവരിലും മൌനമാണ് ഉടനുണ്ടായത്. തന്ത്രജ്ഞയായ ശൈവാലിനി അതിനെ ആദ്യം ഭേദിച്ചു.

"ഉണ്ണീ, നരേന്ദ്ര, വീരനഗരം എസ്റ്റേറ്റ് ഉണ്ണിയെ ഉടനെ ഏല്പിക്കുമെന്നറിഞ്ഞു ഞങ്ങൾ സന്തോഷിക്കയാണ്. പിതാമഹനെപ്പോലെ ഉണ്ണിയും യശസ്വിയായി വരട്ടെ."

"എസ്റ്റേറ്റ് എന്നെ ഏല്പിക്കാറായിട്ടില്ല. അത് എന്നെ ഏല്പിച്ചു് നിങ്ങൾ ദേവീപുരത്തേയ്ക്കു പോകയാണെങ്കിൽ അത് എനിക്കു സന്തോഷമല്ല."

"ദേവീപുരത്തുകാക്ക് ഈ വീരനഗരത്തിൽ എന്താണു കായ്യം? മുന്തിയ കൊല്ലങ്ങളായി വേർപെട്ടു കഴിയുന്നവരല്ലേ നാം?"

"ആ വേർപാട് ഇനിയും വേണമെന്നുണ്ടോ?"

"ദേവീപുരത്തിന്റേതു് വീരനഗരത്തിൽനിന്നു് വിഭിന്നമായ ജീവിതമാണ്. അതിൽ ദേവീപുരത്തിലെ സ്ത്രീകളും പുരുഷന്മാരും ഒന്നൊഴിയാതെ ഒരുപോലെ അഭിമാനംകൊള്ളുന്നതുമുണ്ട്. മത്സ്യങ്ങൾക്കു് ആകാശത്തിലോ പക്ഷികൾക്ക് ജലത്തിലോ ജീവിക്കാവതല്ലല്ലോ."

ശൈവാലിനിയുടെ ഈ വാക്കുകൾ നരേന്ദ്രന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഉടക്കോടെ തറച്ചു. അവൻ എന്തോ ചിന്തയിൽക്കുടി നിശ്ശബ്ദം ഒഴുകിത്തുടങ്ങി. അപ്പോഴെക്കും ശൈവാലിനിയെ അകത്തുനിന്നു വിളിക്കയാൽ അവൾ അങ്ങോട്ടു പോയി. നരേന്ദ്രൻ ചിന്തയിൽനിന്നുണരുകയും ചെയ്തു.

ആ നിശാരംഭത്തിൽ, ആകാശത്തിൽ തെളിഞ്ഞു വിളങ്ങുന്ന നക്ഷത്രപംക്തിയിലേക്ക് നരേന്ദ്രൻ കണ്ണയച്ചു. ധ്രുവനക്ഷത്രത്തെ കണ്ടപ്പോൾ പുരാതനമായ ആ ഇതിഹാസത്തെ അവൻ ഓർത്തു.

"ഹേമേ, രണ്ടു കൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പുവരെക്കും നാം ഈ നേരത്തു് ഈ സ്ഥലത്തു് അന്നന്നെത്തിരുന്നുകൊണ്ടു പല കഥകളും ദിവസേന പറയാറുണ്ടായിരുന്നതു നീ ഇപ്പോൾ ഓർക്കുന്നുണ്ടോ?" എന്നു നരേന്ദ്രൻ ഹേമലതയോടു് മൃദുതരം ചോദിച്ചു.

"ഉണ്ടു്" എന്നു് അവൾ മന്ദാക്ഷത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"അങ്ങിനെയുള്ള കഥകൾ എന്നിൽനിന്നു കേൾക്കുവാൻ നിനക്കു് ഈ പ്രായത്തിൽ ഇഷ്ടമില്ലായിരിക്കാം."

"എപ്പോഴും എനിക്കു് അതു് ഇഷ്ടംതന്നെ."

"നോക്കൂ. വടക്കുഭാഗത്തു് അതാ ആ വൃക്ഷത്തിന്റെ മുകളിലായി തെളിഞ്ഞുകാണുന്ന ആ നക്ഷത്രം ഏതാണെന്നറിയാമോ?"

"ഇല്ല."

"ധ്രുവനക്ഷത്രമാണത്. ധൈര്യവും ആർജ്ജവവുമുള്ളവനാണ് ധ്രുവൻ. ധ്രുവചരിതം നിനക്കു കേൾക്കണമോ?"

ആ ഇതിഹാസത്തിൽ ഹേമലതയ്ക്ക് ജിജ്ഞാസയുണ്ടായി. നരേന്ദ്രൻ അത് രസാവഹമായി കഥനംചെയ്തു.

കഥകേട്ട്, അല്പമെന്തോ ആലോചനയിൽ അടങ്ങിനിന്നതിൽപ്പിന്നെയാണ് ഹേമലതയിൽനിന്നു വാക്കു പുറപ്പെട്ടത്.

"ചേട്ടൻ പറഞ്ഞ ഈ സൽകഥ ദേവീപുരത്തു ചെന്നാലും ഈ നക്ഷത്രം കാണുമ്പോഴെല്ലാം ഞാൻ ഓർക്കും."

"സായാഹ്നംതോറും ഈ നക്ഷത്രത്തെ ദർശിച്ച് സതൃനിഷ്ഠയോടെ നീ വാഴണം. ദേവീപുരത്തിലേക്ക് നീ പോകേണ്ടതില്ല."

ന്യായസംഗ്രഹം.

മാനസിംഹരാജാവ് പട്ടാണികളെ തോല്പിച്ച് ഉറിയാദേശത്തെ പിടിച്ചടക്കി. അദ്ദേഹം അടുത്ത മാസത്തിൽ രാജധാനിയിലേക്ക് വരുന്നുണ്ടെന്നും അപ്പോഴേക്കും നവകുമാരന്ന് ദേവീപുരം തിരിച്ചുകൊടുക്കുമെന്നും, കാനംഗോവിൽനിന്ന് അറിവു കിട്ടുകയും ചെയ്തു. വീരനഗരത്തിന്റെ ഭരണത്തിലേക്ക് ചക്രവർത്തിയുടെ കീഴിലുള്ള വല്ല ഉദ്യോഗസ്ഥനേയും നിയമിക്കുമെന്ന കാര്യവും തീർച്ചപ്പെട്ടു. ഇങ്ങിനെ ഗോകുലദാസന്റെ ഉപായം ഫലവത്തായി.

ശരൽക്കാലമായി. ഇക്കാലത്തു വീരനഗരത്തിൽ കൊല്ലംതോറും പതിവുള്ള വള്ളംകളിക്കു് ഇക്കുറിയിലെ ഏറ്റപ്പാടു് അഭൂതപൂർവ്വമായ ഉത്സാഹത്തോടുകൂടിയാണു്. പല കൊല്ലങ്ങൾക്കിപ്പുറം സ്വന്തം നാട്ടു തിരിയെ കിട്ടുവാൻ പോകുന്നതിൽ നവകുമാരൻ അത്യന്തം പ്രഹൃഷ്ടനായിരിക്കയാണല്ലൊ. വീരനഗരത്തിൽ തന്റെ അഭിമുഖ്യത്തിൽ നടക്കുന്നൊരുക്കത്തെനാട്ടുകാര്യമാകകൊണ്ടു് ഈ വിനോദത്തെ ഏറ്റവും കേമമാക്കുവാൻ അയാൾ മനസ്സുവെച്ചു.

ഉച്ചയാകുമ്പോഴേക്കും ബഹുസഹസ്രം ജനങ്ങൾ നദീതീരത്തിൽ നിറഞ്ഞു. ബന്ധുമിത്രാനുഗതനായ നവകുമാരൻ സകുടുംബം യഥാസ്ഥാനം പ്രവിഷ്ടനായി. വീരനഗരത്തിന്റേയും ദേവീപുരത്തിന്റേയും എട്ടെട്ടു തോണികൾവീതം പ്രഥമമത്സരത്തിൽ തയ്യാറായി. നദിയിൽ ഒരു നാഴികയോളം കീഴ്പോട്ടു ചെന്നിട്ടു് മേല്പോട്ടു കയറിവന്നു ആദ്യം ലക്ഷ്യത്തെ പ്രാപിക്കുന്നവർക്കാണു് വിജയം. ദേവീപുരംതോണികളെ ശ്രീശനും നവനഗരംതോണികളെ നരേന്ദ്രനുമാണു് തെരഞ്ഞെടുത്തതു്. ജയാപജയങ്ങളുടെ വിധികർത്താവു് നവകുമാരൻതന്നെ.

ആദ്യം പതിവിൻപടി 'ചൊല്ലിയാട്ടു'മായി. അതിൽ ദേവീപുരം ജയിച്ചു. നവകുമാരൻ അപ്പോൾ മോദാധിക്യത്താൽ സ്ഥാനം മറന്നുകൊണ്ടു് തന്റെ നാട്ടിലെ ആ വഞ്ചിക്കാരെ അഭിനന്ദിക്കയുണ്ടായി. വിധികർത്താവിൽ കാണുമാറായ ഈ പക്ഷപാതത്തെ നരേന്ദ്രൻ അപലപിച്ചു. അപ്പോഴേക്കും അന്തിമജയത്തിനായി മത്സരം തുടങ്ങുകയാൽ എല്ലാവരുടേയും ശ്രദ്ധ അങ്ങോട്ടു തിരിഞ്ഞു.

കക്ഷിപ്രതികക്ഷികളുടെ സിംഹനാദവും സന്ദർശകന്മാർ കക്ഷി പിരിഞ്ഞുകൊണ്ടു ചെയ്യുന്ന ജയാശംസകളുംകൊണ്ടു് നദീതീരം മേഘസാഗരനിർഗ്ഘോഷങ്ങളെ അധഃകരിച്ചു. രണ്ടു നാടുകളിലേയും തോണികൾ വായുവേഗേന പാഞ്ഞുവരുന്നതു് കാണ്മാറായി. ജനങ്ങൾ ഉന്മുഖരായി അനിമേഷം നോക്കിനിന്നു. അതാ വീരനഗരം തോണി മുന്നോട്ടു കടന്നു. ക്ഷണംകൊണ്ടു് അതു് ലക്ഷ്യത്തെ പ്രാപിച്ചു. ദേവീപുരം പരാജിതമായി. നവകുമാരന്റെ മുഖം വാടി.

ഉപായജ്ഞനായ ഗോകുലദാസൻ ഉടനെഎഴുന്നേറ്റു് "ജയംനേടിയ വഞ്ചിക്കാരൻ വീരനഗരക്കാരനല്ലാ" എന്നു് ഉറക്കെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. അതോടുകൂടി ദേവീപുരകക്ഷിയിൽ സന്തോഷം ഉണർന്നയർന്നു.

"ഗോകുലദാസ, താങ്കൾ എന്താണു് പറയുന്നതെന്നു് എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നില്ല? എന്നു് നരേന്ദ്രൻ ചോദിച്ചു.

"വീരനഗരം ബോട്ടിലെ അമരക്കാരൻ ആ നാട്ടുകാരനല്ലാ എന്നാണു് ഞാൻ പറഞ്ഞതു്."

"ഞാൻ നിയമിച്ചിട്ടുള്ളവരെല്ലാം എന്റെ ആൾക്കാർതന്നെ."

"അങ്ങയുടെ ആളാണോ അല്ലയൊ എന്നതിൽ എനിക്കു് വാദമില്ല. വീരനഗരത്തിലെ വഞ്ചിക്കാരും ദേവീപുരത്തിലെ വഞ്ചിക്കാരും തമ്മിലുള്ളതാണു് ഈ മത്സരം. അതിൽ അന്യന്നു പ്രവേശിക്കുവാൻ അവകാശമില്ല. ആ അമരക്കാരന്റെ നാടു് രാജമഹാളാണു്. അതുകൊണ്ടു്, വീരനഗരമല്ലാ രാജമഹാളാണു് ഇപ്പോൾ

ജയിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ആ ജയം ഈ മത്സരത്തിൽ ഗണനീയമല്ല."

"ആ അമരക്കാരൻ വീരനഗരത്തിൽ കുറച്ചുകാലം പാർത്തിട്ടുള്ളവനാണല്ലൊ."

"അതുകൊണ്ടു് അവൻ വീരനഗരക്കാരനായിട്ടില്ല."

ഗോകുലദാസന്റെ ഈ വാദം കേട്ടു് കോപാവിഷ്ടനായ നരേന്ദ്രൻ നവകുമാരനെ നോക്കി "ഇതിൽ അങ്ങു് എന്താണു് വിധിക്കുന്നതു്" എന്നു ചോദിച്ചു.

"അമരക്കാരൻ രാജമഹാമാത്യക്കാരനായതുകൊണ്ടു് ജയം വീരനഗരത്തിനല്ലാ എന്നു് ഞാൻ വിധിക്കുന്നു."

നവകുമാരന്റെ ഈ വിധിയാൽ നരേന്ദ്രൻ ക്ഷുബ്ധനായി. കലഹോദയത്തിന്റെ ദുർന്നിമിത്തങ്ങളാണു് അവിടെ കാണായ്വന്നതു്. നരേന്ദ്രകക്ഷി അമർഷത്തോടെ ഇളകി. അതു കണ്ടപ്പോൾ ശ്രീശൻ എഴുന്നേറ്റു് നരേന്ദ്രന്റെ അരികെ ചെന്നു.

"നരേന്ദ്ര, താൻ ഇപ്പോൾ കലഹത്തിലേക്കു് ചാടരുതു്. തന്റെ പക്ഷം ദേവീപുരപക്ഷത്തേക്കാൾ പ്രബലമാണു്. ആൾക്കൂട്ടം എതിർഭാഗത്താണു് അധികമെന്നു് താൻ അറിയണം. ആ ഹേമലതയെ വിചാരിച്ചിട്ടെങ്കിലും താൻ അടങ്ങൂ."

ഹേമലതയുടെ പേർ കേട്ടപ്പോൾ നരേന്ദ്രന്റെ കൈകൾ താണു. അവൻ ഒട്ടുനിമിഷത്തേക്കു് തലതാഴ്ത്തിക്കൊണ്ടു് നിശ്ചേഷ്ടം നിന്നു. പെട്ടെന്നു് ആ സാഹസികന്റെ മനസ്സിൽ ഇനി വേണ്ടതെന്തെന്നു പ്രകാശി

ച്ചു. അവൻ വീരാവേശത്തോടെ തന്റെ തോണിയിൽ ഒരേ ചാട്ടത്തിൽ കയറി.

"ഞാൻ വീരനഗരക്കാരനാണ്. ഞാനാണ് ഈ തോണിയിലെ അമരക്കാരൻ. വീരനഗരത്തിന്നോ ദേവീപുരത്തിന്നോ ജയം എന്ന് ഇനിയൊന്നു പരീക്ഷിക്കാം" എന്നു് ഉറക്കെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞുകൊണ്ടു് ആ വിജൃംഭിതാഭിമാനി അമരത്തെ ഗ്രഹിച്ചു.

അതു കണ്ടപ്പോൾ ഗോകുലദാസന്നു് ഭീതിയുണ്ടായി. വീരനഗരസ്വാമി തന്നെയാണു് അമരക്കാരനെന്നു കാണുമ്പോൾ ആ തോണിയിലെ തുഴക്കാർക്കു് ഉത്സാഹം വർദ്ധിച്ചു് ജീവിതനിരപേക്ഷയോടെ ജയത്തിന്നായി ശ്രമിക്കയും അതു് ഫലിക്കയും ചെയ്യുമെന്നു് ആ മതിമാൻ കണ്ടു. ഉടനെ അയാൾക്കു് നല്ലൊരുപായം തോന്നി. അയാൾ നവകുമാരനോടു് എല്ലാവരും കേൾക്കെ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—

"വീരനഗരം തോണിയിലേ അമരക്കാരൻ അവിടത്തെ യുവപ്രഭുവാണെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തെ യഥാർത്ഥം മാനിക്കുവാൻ ദേവീപുരത്തിന്നുള്ള കടമയെ നിർവ്വഹിക്കുന്നതിന്നു് അങ്ങു് ദേവീപുരം തോണിയിൽ പ്രവേശിക്കണം. നവനഗരപ്രഭുവോടു് മത്സരിക്കുവാൻ ദേവീപുരത്തിലേ സാമാന്യന്മാരെ നിയോഗിക്കുന്നതു ഇരുനാട്ടിന്നും മാനമായിട്ടുള്ളതല്ല."

ഈ അഭിപ്രായത്തെ സർവ്വജനങ്ങളും അഭിനന്ദിച്ചു. ആ ഘോഷാരവത്തിന്നിടയിൽ ഗോകുലദാസൻ നവകുമാരന്റെ ചെവിയിൽ എന്തോ പറകയുണ്ടായി. അപ്പോഴേ അയാൾ എഴുന്നേറ്റുള്ളു.

നവകുമാരനാണു് തന്റെ എതിരാളിയെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ നരേന്ദ്രന്നു് സംപ്രീതിയുണ്ടായി. അവൻ ആ ദേവീപുരപ്രഭുവിനെ വിനയാദരപൂർവം എതിരേറ്റു. ഇരുവരും അവനവന്റെ തോണിയിൽ കയറി. ഗൃധ്നുവും ക്ഷണികവുമായ കടാക്ഷംകൊണ്ടു് നരേന്ദ്രൻ അപ്പോൾഫോമലത്തയെ ഉഴിഞ്ഞുനോക്കിയതു് അധികമാരും കണ്ടില്ല.

രണ്ടു തോണികളും കീഴ്പോട്ടിറങ്ങിച്ചെന്നു് ലക്ഷ്യത്തെ അഭിമുഖീകരിച്ചുകൊണ്ടു് മേല്പോട്ടു തിരിഞ്ഞു. നവകുമാരനും നരേന്ദ്രനും അവനവന്റെ വഞ്ചിക്കാരെ നിരന്തരം പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചു. തെക്കുവടക്കായിട്ടാണു് അവിടെ പുഴയുടെ കിടപ്പു്. പടിഞ്ഞാറോട്ടു് അല്പം വളവുള്ളെടത്തുവെച്ചു് നരേന്ദ്രന്റെ തോണി മുമ്പിൽ കടന്നു. അപ്പോൾ നവകുമാരനിൽ നിന്നു് പുറപ്പെട്ട ഗർജ്ജനങ്ങളാൽ അയാളുടെ ആൾക്കാരിൽ ഉത്സാഹക്രോടി. അവർ ഒരേ ശ്വാസത്തിൽ ആ തോണിയെ വീരനഗരം തോണിയുടെ മുമ്പിലാക്കി. അതുകണ്ടു് നരേന്ദ്രൻ ക്രോധത്തോടെ അലറി. ലക്ഷ്യം സമീപിക്കാറായി. നരേന്ദ്രന്റെ ആൾക്കാർ അവന്നതിലധികം പണിപ്പെട്ടിട്ടും ദേവീപുരം തോണിയുടെ നിരപ്പിൽനിന്നു് മുന്നോട്ടു കടക്കുവാൻ കഴിയാതെയായി. നദിയുടെ ഒഴുക്കു് കിഴക്കോട്ടേക്കു് തിരിയുന്നിടത്തു് രണ്ടു തോണികളും ഒപ്പം എത്തി. രണ്ടിന്റേയും ഗതി വായുവേഗത്തിലാണു്. "സൂക്ഷിക്കണം, സൂക്ഷിക്കണം" എന്നു് കരയിൽനിന്നു് വിളിച്ചുപറയുന്നതിന്നിടയ്ക്കു് ദേവീപുരം തോണി ആ വളവിലേക്കു് തിരിയുകയും അതിന്മേൽ വീരനഗരം തോണി ഉത്സാഹത്തോടെ

പാഞ്ഞു മുട്ടുകയും ഉടൻ കഴിഞ്ഞു. തോണികൾ രണ്ടും അതിലെ ആൾക്കാരോട്ടക്രൂടി മുങ്ങി.

ജനങ്ങളിൽനിന്ന് ആർത്തനാദം ഘോരമായി മുഴങ്ങി. നവകുമാരനെഴികെ മറെറല്ലാവരും കരയിലേക്ക് നീന്തിക്കയറുന്നതുകണ്ടു. ആ ദേവീപുരനാഥൻ പൊങ്ങുന്നതു കണ്ടില്ല. ജനപ്രവാഹം നദീതീരത്തിലേക്ക് തള്ളി. സ്ത്രീജനമദ്ധ്യത്തിൽ നിന്ന് ഹൃദയഭേദകമായി വിലാപം പുറപ്പെട്ടു. നരേന്ദ്രൻ ശോകവിവശനായി. അവൻ ബന്ധനസ്ഥനുമായി.

അപ്പോഴെക്കും അതാ നവകുമാരൻ പൊങ്ങുന്നു. ശ്രീശൻ ഒരേ ചാട്ടത്തിൽ ആയാളെ പിടിച്ചുപൊക്കി. ആപത്തേതും കൂടാതെ ഇരുവരും കരയിൽ കയറി. ക്ഷീണമെല്ലാം നിലച്ചു.

എന്നാൽ, വിദ്വേഷത്തിനു കിട്ടിയ അവസരത്തെ നവകുമാരൻ പാഴിലാക്കിയില്ല. ഉജ്ജ്വലകോപത്തോടെ ആയാളം നരേന്ദ്രനെ നേരിട്ടു. "തന്നെ ഞാൻ സ്നേഹത്തോടെ വളർത്തിയതിനു് എന്നെ താൻ കൊല്ലുവാനോ തുനിഞ്ഞതു്" എന്നു് ആയാളം അമർഷത്തോടെ ഗർജ്ജിച്ചു.

"ഞാൻ ചെയ്ത അപരാധത്തിനു് എന്നെ ഈ നില്പിൽത്തന്നെ കൊന്നേയ്ക്കണം" എന്നു് പശ്ചാത്താപവൈവശ്യത്തോടെ നരേന്ദ്രൻ പറഞ്ഞു. ഇതംപ്രഥമമായി നരേന്ദ്രന്റെ മുഖത്തുനിന്നു് ഏതാനും അശ്രുകണങ്ങൾ അപ്പോൾ പതിക്കയുണ്ടായി. അതു് ശ്രീശൻ കണ്ടു.

"നരേന്ദ്രൻ മൻകരുതലോടുക്രൂടിയല്ലാ ഈ സാഹസം ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. ആയാളം പ്രകൃത്യാ അക്ഷമനാണു്.

വകതിരിവില്ലാത്ത എടുത്തുചാട്ടം ആയാളുടെ എല്ലാ കമ്മങ്ങളിലുമുണ്ട്. ആവേഗംകൊണ്ട് ആയാൾ അബദ്ധത്തിൽ ചാടിയതു് ഘോരാപരാധമാണെന്നു് കരുതിക്കൂടാ. ദേവീപുരംപ്രഭുവിൽ ആയാൾക്കു് ഒട്ടും വിദ്വേഷമില്ലാ എന്നും ആയാൾ വങ്കനല്ലാ എന്നും എനിക്കറിയാം. ആയാളുടെ ഈ തെറ്റിനു് മാപ്പു കൊടുക്കേണ്ടതാണു്"—എന്നു് ശ്രീശൻ വാദിച്ചു.

"എന്നാൽ, ഈ ദുഷ്ടനെ ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഒന്നും ചെയ്യുന്നില്ല. ഇവനെ കാരാഗാരത്തിൽ കൊണ്ടുപോയി അടക്കട്ടേ. ഇവൻ എന്നെ നശിപ്പിക്കുവാൻ നോക്കിയതു് ആവേഗംകൊണ്ടോ വിദ്വേഷംകൊണ്ടോ എന്നു് വിവേചിച്ചറിഞ്ഞു് വേണ്ടുന്നതു ചെയ്യേണ്ട ഭാരം ഗവർണക്കാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ഇവനെ ഹാജരാക്കുക മാത്രം ഞാൻ ചെയ്തേക്കാം. അതുവരെ ഇവനെ ബന്ധനത്തിൽ വെക്കട്ടേ"—എന്നു് നവകുമാരനിൽനിന്നു് ഉത്തരവുണ്ടായി.

പൊരുത്തം.

നരേന്ദ്രൻ ബന്ധനസ്ഥനായി. ചുറ്റും മതിൽകെട്ടോടുകൂടിയ വിജനഗൃഹത്തിലാണു് അവനെ പാർപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. നാലുപുറത്തും ആയുധധാരികളായ ഭടന്മാർ കാവൽനില്ക്കുന്നുണ്ടു്. അവന്റെ അനുചരന്മാർ അവനുവേണ്ടി ആ മതിൽക്കെട്ടിനു ചുറ്റും വീഥികളിലും കുറെ രക്തം നിഷ്ഫലം ഒഴുക്കുകയുണ്ടായി. രണ്ടുനാലു ദിനം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആ ക്ഷോഭം അടങ്ങുകയും ചെയ്തു.

നരേന്ദ്രന്റെ മനസ്സ് സദാ ഹേമലതയിലാണ്. അവളുടെ അച്ഛന്റെ ജീവഹാനിക്കായി ശ്രമിച്ചവനാണെന്ന നിലയിൽ താൻ അവളുടെ മനസ്സിൽനിന്നു വിദൂരസ്ഥനായ്ത്തീരുമല്ലോ എന്നോർത്ത് അവൻ കണ്ണീർ വാർത്തു. മുൻകരുതലോടെ അവൻ ആരോടും ദ്രോഹം ചെയ്തിട്ടില്ല. തനിക്കു പറ്റിയ അബദ്ധത്തിന് പ്രതിവിധിയായി ജീവത്യാഗം ചെയ്യുവാൻപോലും അവൻ സന്നദ്ധനാണ്. ഹേമലതയ്ക്ക് തന്നിൽ അപ്രിയമുണ്ടാകുവാൻ ഹേതുവായല്ലോ എന്നതു മാത്രമാണ് അവന്നു മനോവ്യഥ.

മുറിയിലെ തോട്ടത്തിൽ അവൻ ഏകനായി ലാത്തിക്കൊണ്ട് പകൽ മുഴുവൻ ഹേമലതാസംബന്ധികളായ പൂർവ്വസംഭവങ്ങളെ മനോരാജ്യത്തിൽ ദർശിക്കുന്നു. അസ്തമയമായാൽ വാതായനത്തിൽക്കൂടി, അകലെയുള്ള ഏതാണ്ടൊരു മന്ദിരത്തിലെ ദീപത്തെ അവൻ ഉൽക്കണ്ഠയോടെ നോക്കുന്നു. ആ വിളക്കു കെടുന്നതോടുകൂടി അവന്റെ മനസ്സും കെടും. ഇങ്ങിനെ അവൻ നാളുകഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു.

മൂന്നു പക്ഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു. മാനസിംഹരാജാവ് വീരനഗരത്തിൽ എത്തി. അദ്ദേഹം നരേന്ദ്രന്നു മാപ്പു കൊടുത്തു. എന്നാൽ അവൻ വീരനഗരത്തിൽ പാർക്കുന്നതു തനിക്ക് ആപത്തായ്തീരുമെന്നു നവകുമാരൻ ഉണർത്തിക്കയാൽ അവൻ സൈനികമായ ഉപരിവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്നു തന്നോടൊന്നിച്ചു വരേണമെന്ന് അദ്ദേഹം ആജ്ഞാപിച്ചു. നവകുമാരനും ദേവീപുരം വീണ്ടുകിട്ടി. വീര

നഗരകാര്യങ്ങളും നിർവ്വഹിക്കുവാൻ പ്രത്യേകം ഉദ്യോഗസ്ഥനെ നിയമിക്കയും ചെയ്തു.

ബന്ധനമുക്തനായ ഉടനെ നരേന്ദ്രൻ ഹേമലതയെ കാണുവാൻ തിടുക്കി. അടുത്തദിവസം രാവിലെ ഉദ്യാനത്തിൽ ചെന്ന് അവളെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുനിന്നു. ഹേമലത പതിവുപോലെ പ്രഭാതത്തിൽ തോട്ടത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. അവിടെ ക്ഷീണിച്ചു വിവർണ്ണനായി നില്ക്കുന്ന നരേന്ദ്രനെ കണ്ടു് അവൾ പൂർവ്വസ്നേഹത്തോടെ സാദരം അരികെ ചെന്നു.

"ചേട്ടൻ സൈനികവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്നായി ഇവിടെനിന്നു പോകുകയാണെന്നു കേട്ടു. അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ ചേട്ടൻ: ഈ അനിയത്തിയെ എപ്പോഴും ഓർക്കണേ."

"മരിക്കുവോളം ഒരിക്കലും നിന്നെ ഞാൻ മറക്കുകയില്ല."

"ചേട്ടനു് എന്നെ എത്രത്തോളം സ്നേഹമുണ്ടെന്നു എനിക്കറിയാം. ചേട്ടന്റെ മനസ്സു നിഷ്കപടമാണെന്നും ഞാൻ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ആവേശം മാത്രമാണു് ചേട്ടനു് നന്നല്ലാത്തതു്."

"മൂർഖനായ ഞാൻ ആവേശംകൊണ്ടു് നിനക്കും നിന്റെ അമ്മയ്ക്കും ദുഃഖമുണ്ടാക്കിയതിനു ഞാൻ മാപ്പു ചോദിച്ചുകൊള്ളുന്നു."

"എന്റെ അമ്മ ചേട്ടനു് ഇതിനുമുമ്പുതന്നെ മാപ്പുതന്നിട്ടുണ്ടു്. ചേട്ടനെ ബന്ധനത്തിൽനിന്നു് വിട്ടയയ്ക്കണമെന്നു് അമ്മ ദിവസേന അച്ഛനെ നിർബ്ബന്ധിക്കു

യുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ഞാനാവട്ടെ, ചേട്ടൻ തെറ്റു ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നു് വിചാരിച്ചിട്ടേയില്ല. അതുകൊണ്ടു മാപ്പിന്റെ ആവശ്യമില്ലല്ലൊ. സത്യവും വിക്രമവും ചേട്ടനു് അസാമാന്യമായുണ്ടു്. അതുപോലെ ക്ഷമയും വിവേകവും കൂടിയും ചേട്ടനിൽ വളരുമാറാവട്ടെ.

"നിന്റെ ഈ ആശിസ്സു് എന്നിൽ ഫലിക്കട്ടെ. ഇപ്പോഴത്തെ അനുഭവം എന്റെ മനസ്സിനെ ഉണർത്തീട്ടുണ്ടു്. ഇനി ഞാൻ ഏതൊരു കാര്യത്തിലും കരുതലോടുകൂടിയേ കൈവെക്കയുള്ളൂ. നിന്റെ പ്രിയത്തിനുവേണ്ടി എന്തു ചെയ്യാനും ഞാൻ ഒരുക്കമാണു്. നീയാണു് എന്റെ ഭാഗ്യനിധി; നീയാണു് എന്റെ ജീവിതാശ; നീയാണു് എന്റെ പ്രേമസർവ്വസ്വം."

"ഹേമലത മുഖം അല്പം തിരിച്ചുകൊണ്ടു് ഒന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നു. നരേന്ദ്രൻ ഭാഷണം തുടർന്നു:—

"ഹേമേ, മാനസിംഹരാജാവിനെ അനുഗമിച്ചു് രാജമഹാളിലേക്കു പോകുവാൻ എനിക്കു നേരമായി. ഇനി നാം എന്നു കാണുമോ എന്നു നിശ്ചയമില്ല. ഈ ചുരുങ്ങിയ നിമിഷങ്ങൾകൊണ്ടു്, എന്റെമനസ്സിലുള്ളതിൽ അത്യല്പമെങ്കിലും ഞാൻ നിന്നോടു പറയട്ടെ. നീ ലജ്ജകൊണ്ടു് മുഖം തിരിക്കേണ്ടുന്ന അവസരമല്ലാ ഇതു്. നിന്റെ ചിത്തജനം നിന്നെ എനിക്കു തരുമെന്നു് ഞാൻ ദൃഢമായി ആശിക്കയുണ്ടായി. ഇപ്പോൾ ഞാൻ നിരാശനായിട്ടില്ലെങ്കിലും എന്റെ ഈ പ്രവാസം എന്റെ മനസ്സിനെ ശങ്കാകുലമാക്കുന്നു. എന്റെ കൊട്ടാരത്തിൽ നീ രാജ്ഞിയായി വാഴുന്നതു് മനസാ ദർശിച്ചുകൊണ്ടാണു ഞാൻ ജീവിതം ധരിക്കുന്നതെന്നു് നീ ഓർക്കണേ!"

തന്നത്താനറിയാതെ ഹേമലതയുടെ മനസ്സിൽ അനുതാപം കടന്നു. അവളുടെ നേത്രങ്ങളും ബാഷ്പകലുഷമായി. നരേന്ദ്രൻ വീണ്ടും തുടർന്നു:—

ഞാൻ ഇതാ പോകയായി. മാനസിംഹരാജാവിനെ അദ്ദേഹം ചെല്ലുന്നിടത്തെല്ലാം അനുഗമിച്ചുകൊണ്ടാണു് എന്റെ ഇനിയത്തെ ജീവിതം. ഇനി നമുക്കു തമ്മിൽ കാണേണ്ടിവരുമോ എന്നു് എനിക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടാ. ഞാൻ ഏതു നാട്ടിലായാലും, ഏതവസ്ഥയിലായാലും എന്റെ മനസ്സു് നിന്നിൽത്തന്നെയായിരിക്കും. വിദൂരസ്ഥനായ എന്നെ നീ മറക്കുമോ?"

"ചേട്ടനെ മറക്കുവാൻ എനിക്കു് ഒരിക്കലും കഴികയില്ല" എന്നു് കണ്ണീരിന്നിടയിൽ അവൾ ഇടറിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

"നീ കരയരുതു്. ഇനിയൊന്നും എനിക്കു് പറയുവാനില്ല. എന്റെ സ്മരണയ്ക്കായി ഏതാണ്ടൊന്നു് നിന്നെ അണിയിച്ചിട്ടു് ഞാൻ ഇതാ പോകയായി"—എന്നു പറഞ്ഞു് നരേന്ദ്രൻ അരികെ നിൽക്കുന്ന മുല്ലവള്ളിയിൽ നിന്നു് ഒരു ചില്ല മുറിച്ചെടുത്തു്, അതുകൊണ്ടൊരു വളയമുണ്ടാക്കി ഹേമലതയുടെ കരത്തെ അലംകരിച്ചു.

"നീ എന്നെ ഓർക്കുന്നിടത്തോളം കാലം ഈ മുല്ലവള്ളി വള നിന്റെ കൈയിൽ കിടക്കട്ടെ. എനിക്കു് നിന്റെ മനസ്സിൽ സ്ഥാനമില്ലാതാകുമ്പോൾ ഇതിനെ നീ നശിപ്പിച്ചേക്കുക" എന്നു് ഏല്പിച്ചതിൽപ്പിന്നെ നരേന്ദ്രൻ യാതൊരു പറഞ്ഞു പിരിഞ്ഞു.

ഒരു വീരതരുണൻ ഏകനായി ചെറുതോണിയിൽ ഗംഗാനദിയെ തരണം ചെയ്യുന്നതും, ഉദ്യാനത്തിൽ ഏകയായി സ്ഥിതിചെയ്തുകൊണ്ട് ഒരു തരുണി കണ്ണീരൊഴുക്കുന്നതും വീരനഗരപ്രദേശത്തു് അന്നത്തെ ഉദയഭാസ്കരൻ കണ്ടു.

൨. ആഗ്രാകാണ്ഡം.

൧-ാം സർഗ്ഗം.

നരേന്ദ്രൻ വീരനഗരത്തിൽനിന്നു പോയിട്ട് ഒമ്പതു വർഷം കഴിഞ്ഞിട്ടാണ് നാം ഇപ്പോൾ അവനെ കാണുന്നതു്. ഇതുമുതൽ പോക്കളത്തിലാണ് അവന്റെ ജീവിതം. വീരനഗരത്തിൽ നിന്ന് യാതൊരു വർത്തമാനവും അവനു കിട്ടാറില്ല. സ്വന്തം നാട്ടിൽ നദീതീരത്തിലും ഉദ്യാനത്തിലും മുമ്പു നടന്നിട്ടുള്ള ലീലാവിനോദങ്ങളെ അയവിറക്കിക്കൊണ്ടാണ് തന്റെ മനസ്സിനെ അവൻ പുലർത്തിവരുന്നതു്. ദേഹത്തിൽ ശ്വാസവും, മനസ്സിൽ വെളിച്ചവും, ഭാവിയിൽ ആശയും അവനിൽ കാണുന്നതു് അവൻ സദാധ്യാനിക്കുന്ന ആ കോമളവിഗ്രഹത്താലാണ്. ശത്രുമദ്ധ്യത്തിൽ രക്തപ്രവാഹത്തിൽ ഘോരനടനം ചെയ്യുമ്പോൾക്കൂടിയും തന്റെ മനസ്സിൽ ആ മഞ്ജുളരൂപത്തിൽ നിന്ന് പുഞ്ചിരിത്തുമ്പൊലിയുന്നതു് അവൻ കണ്ടുപോന്നു.

യുദ്ധത്തിൽ മുറിപ്പെടുകയാൽ, രോഗിയായി നഷ്ടപ്രജ്ഞനായി ഇപ്പോൾ അവൻ കിടക്കുന്നു. ജീവിതമരണമദ്ധ്യത്തിൽ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും ചാഞ്ഞുകൊണ്ട് അവൻ പല നാളും കഴിച്ചു. നിപുണന്മാരായ വൈദ്യന്മാരുടെ ചികിത്സയാലും, അജ്ഞാതയായ ഒരു യുവതിയുടെ നിഗൂഢമായ ശുശ്രൂഷയാലും അവൻ മൃത്യുമുഖത്തിൽനിന്നു പിന്തിരിയുമാറായി.

ഒരു രാവിൽ അവൻ മൂർച്ഛയിൽനിന്ന് ഉണർന്നു. വിശാലമായ മുറി; മൃദുവായ സൌരഭ്യം; പട്ടുമെത്ത; രജതസുവർണ്ണഖചിതമായ കട്ടിൽ; വെള്ളിച്ചങ്ങലയിൽ തൂക്കിയ വെള്ളിവിളക്കുകൾ; നാനാവർണ്ണാഞ്ചിതമായ മാർബിൾച്ചുമർ, പുഷ്പിതലതാകലിതമായ വെൺകൽത്തൂണുകൾ, പരവതാനി വിരിച്ച തറ; അതിനിടയ്ക്ക് കൌതുകാവഹമായ ജലധാരായന്ത്രം—ഇങ്ങിനെയുള്ള അതിമനോഹരമായ ശയ്യാഗാരത്തെ അവൻ അകപ്പാടെയൊന്നു നോക്കി. താൻ ഇപ്പോൾ ദേവലോകത്തിലെങ്ങാനും കിടക്കുകയാണോ എന്ന് അവന്ന് തോന്നി. താൻ എന്തോ സുഖസ്വപ്നം കാണുകയാണെന്ന് അനന്തരം അവൻ വിചാരിച്ചു. ഉടനെ അവൻ നിദ്രാധീനനാകയും ചെയ്തു.

നരേന്ദ്രൻ പിന്നെ ഉണർന്നത് രാത്രിയുടെ അന്ത്യയാമത്തിലാണ്. തന്റെ മുഖത്തേക്കു നോക്കിക്കൊണ്ട് ഏതോ വരവർണ്ണിനിയായ യുവതി കട്ടിലിന്നരികെ നിൽക്കുന്നതു അവൻ കണ്ടു. അവളുടെ ഉജ്ജ്വലങ്ങളായ നീലേക്ഷണങ്ങളും, അകർഷകമായ ചാരുമുഖവും, കുശവും ദീർഘവും സന്നതവുമായ ശരീരവും, മൃദുളകോമളങ്ങളും സുദൃഢങ്ങളുമായ കരങ്ങളും സവിശേഷം ദർശനീയമാണ്. വൈദേശികമെങ്കിലും കൌതുകാവഹമാണ് അവളുടെ വസ്ത്രാലങ്കാരം. മേഖലയിൽ ഒരു കട്ടാരം തിരുകി വെച്ചിരിക്കുന്നു.

നരേന്ദ്രൻ അവളുടെ രൂപത്തിലൊ വേഷത്തിലൊ മനസ്സുവെയ്ക്കുകയുണ്ടായില്ല. അവൾ ആരെന്ന അന്വേഷണംപോലും അവൻ ചെയ്തില്ല. കണ്ണു തുറന്നു

"വെള്ളം, വെള്ളം" എന്ന് ആ രോഗാതുരൻ പതുക്കെ ഉച്ചരിച്ചു. ഉടനെ, അവന്റെ മുമ്പിൽ നിന്നിരുന്ന ആ സതപം സ്വപ്നമെന്നപോലെ മറഞ്ഞുപോയി. അവൻ വീണ്ടും "വെള്ളം, വെള്ളം" എന്ന് തളർച്ചയോടെ ശബ്ദിച്ചു. അപ്പോഠം വരാന്തയിൽ കിടന്നിരുന്ന കുട്ടിപ്പട്ടർ എഴുന്നേറ്റ് കഷായവെള്ളം എടുത്തുകൊണ്ടുവന്ന അവന്റെ വായയിൽ ഒഴിച്ചുകൊടുത്തു. പിന്നെയും അവൻ ഉറക്കമായി.

ഇങ്ങിനെ ഇടയ്ക്കിടെ ഉണർച്ചയുണ്ടായിക്കൊണ്ട് നരേന്ദ്രന് കുറച്ചുനാൾ കിടക്കേണ്ടിവന്നു. താൻ എവിടെയാണെന്നും, തന്നെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്നത് ആരാണെന്നും അവന്ന് അറിഞ്ഞുകൂടാ. ആ വക യാതൊരു വിചാരത്തിന്നും അവന്റെ മനസ്സ് ഉണർന്നിട്ടില്ല. ഒരു സന്ന്യാസിനി തന്റെ മുഖത്തേയ്ക്ക് സൂക്ഷിച്ചു നോക്കുന്നതു ചില രാവിൽ അവൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. പ്രഭാതത്തിൽ ആരോ പരവതാനിയിൽ പതുക്കെപ്പതുക്കെ കാൽവെച്ചു കളുന്നതുപോലെ അവൻ ചിലപ്പോഠം ശബ്ദം കേട്ടിട്ടുമുണ്ട്.

നിദ്രാവസ്ഥയിൽനിന്ന് ഒട്ടൊട്ടായി മാറിമാറി നരേന്ദ്രൻ ജാഗ്രല്ലോകത്തിൽ തിരിച്ചെത്തി. ക്ഷീണം മാത്രമല്ലാതെ അവന്ന് രോഗമേതും ഇപ്പോഴില്ല. ഭ്രതകാലചിത്രത്തിലേക്ക് അവൻ പതുക്കെപ്പതുക്കെ നോക്കിത്തുടങ്ങി. മാനസിംഹന്റെ അനുചരനായി താൻ ഏർപ്പെടുകയുണ്ടായ ആ ഘോരയുദ്ധങ്ങളിലേയ്ക്ക് അവന്റെ മനസ്സ് തിരിഞ്ഞു. അതിലെല്ലാം തുടർന്നുതുടർന്ന് വിജയം തന്നെയാണ് ഉണ്ടായിവന്നത്. മാനസിംഹൻ തന്റെ

പുത്രനായ ജഗൽസിംഹനെ ബങ്കാളത്തിലെ സൈന്യാധിപനായി നിയമിച്ച് അവിടെനിന്നു തിരിച്ചു പോയ തോട്ടക്കുടി പട്ടാണികൾ വീണ്ടും ഇളകി. ദ്രേകത്തിൽ വെച്ചു മുകിലപ്പടയും പട്ടാണിപ്പടയും തമ്മിൽ ക്രുദ്ധിമുട്ടി. അതിൽ മുകിലന്മാക്കാണു പരാജയമുണ്ടായതു്. പലരുടേയും ക്രുത്തിൽ നരേന്ദ്രനും മുറിപ്പെട്ടുവീണു. ഉപസേനാനികളിൽ ഒരുവനായ ഗജപതിയാണു നരേന്ദ്രനെ പോക്കളത്തിൽനിന്നു് എടുത്തു കൊണ്ടുപോയി രക്ഷപ്പെട്ടത്തിയതു്. രാജമഹാഹംകോട്ടയിൽ അവൻ കുറച്ചു നാൾ കിടന്നു. അപ്പോഴേയ്ക്കും ഗജപതിക്കു ചക്രവത്തിയെ കാണുവാൻ ചെല്ലുണ്ടിവരികയാൽ, രോഗിയായ നരേന്ദ്രനെ ആയാൾ ഒരുമിച്ചു ക്രുട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. ഗംഗാതീരത്തിൽക്കൂടിയുള്ള യാത്രയാൽ നരേന്ദ്രനു് ആരോഗ്യം വീണ്ടുകിട്ടുമെന്നാണു് ആയാൾ കരുതിയതു്. അവനിലേ ധ്രുണത്തിൽ അകത്തു പഴുപ്പുണ്ടെന്നു ഗജപതിക്കു് അറിയുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ദേഹം ഇളകിയപ്പോൾ പഴുപ്പു വലിച്ചു് ഉഗ്രജ്വരമുണ്ടായി. അതോട്ടക്കുടി നരേന്ദ്രൻ നഷ്ടപ്രജ്ഞനാകയും ചെയ്തു. ഗംഗാതീരമാർഗ്ഗേണ ഗജപതിയെ അനുഗമിച്ചവരെയെല്ലാം നരേന്ദ്രനു് മാമ്മയുണ്ടു്. പിന്നീടു്, എങ്ങനെന്നും, ഏതെന്നും അറിഞ്ഞുക്കൂടാത്ത ഈ മുറിയിലാണു് അവൻ ഉണർന്നിരിക്കുന്നതു്.

അങ്ങുകാണുന്ന ഭൃത്യജനം കേവലം മൂകരെപ്പോലെയാണു് അവിടെ പെരുമാറുന്നതു്. അവന്റെ ചോദ്യങ്ങൾക്കു് അവരുടെ മുഖത്തു് യാതൊരു ചലനവും ഉണ്ടാകുന്നില്ല. അവന്റെ മനസ്സു് ഉഴറിത്തുടങ്ങി. വാതിലു

കളെല്ലാം അടച്ചു പൂട്ടീട്ടുള്ള മുറിയിലാണു് അവൻ കിട ക്കുന്നതു്. പുറത്തെ കാഴ്ചയൊന്നും അവൻ കാണുന്നില്ല. അകത്തു വരുന്നവരാരും അവന്റെ ജിജ്ഞാസയെ ശമി പ്പിക്കുന്നതുമില്ല.

അന്നൊരു രാത്രി എന്തൊക്കെയോ വിചാരിച്ചുകൊ ണ്ടു് നരേന്ദ്രൻ ഉണർന്നുകിടക്കുമ്പോൾ, അവിടെ പതു ക്കെയൊരു ശബ്ദം കേൾക്കായ്കയുണ്ടു. തിരിഞ്ഞുനോക്കി യപ്പോൾ, താൻ ഇതിനുമുമ്പു് ഇടയ്ക്കു ചിലപ്പോൾ ക ണ്ടിട്ടുള്ള ആ നതാംഗി തന്റെ മുമ്പിലേയ്ക്കു വരുന്നതു് അവൻ കണ്ടു. ഉജ്ജ്വലദ്യുതികളെ തന്നിൽ നിറച്ചുകൊ ണ്ടു് പതുങ്ങിപ്പതുങ്ങി തന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു നീങ്ങുന്ന ആ രൂപവതി വല്ല യക്ഷിയുമാണോ എന്നു് അവൻ ശ ങ്കിച്ചു.

"നീ ആരാണു്? നിന്നെ ഇതിനുമുമ്പും ഞാൻ ഇവി ടെ കണ്ടതായി ഓർക്കുന്നുണ്ടല്ലൊ. ഞാൻ ഇപ്പോൾ എവിടെയാണു് കിടക്കുന്നതു്" എന്നു് നരേന്ദ്രൻ ചോ ദിച്ചതിനു് "മിണ്ടരുതു്" എന്നു് അവൾ സംജ്ഞ യാൽ അറിയിച്ചു് നിശ്ശബ്ദം നിന്നു.

"നീയാണോ ഈ രമണീയഗൃഹത്തിന്റെ നായി ക? യുദ്ധത്തിൽ മുറിപ്പെട്ടു് മൂർച്ഛിതനായ എന്നെ നീ യാണൊ രക്ഷിച്ചതു്? നിന്റെ ഈ ദീനാനുകമ്പ പര മോദാരം തന്നെ."

നരേന്ദ്രന്റെ ഈ വാക്കുകൾക്കും അവളുടെ മൌന ത്തെ ഭഞ്ജിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

"നീ മാനുഷിയല്ലെന്നുണ്ടോ? വല്ല യക്ഷിയുമാണോ നീ. നിന്റെ രൂപം കാണുമ്പോൾ, സുന്ദരീരത്നമായ മാനുഷിയാണെന്നു് തോന്നുന്നുവെല്ലൊ."

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ അവളുടെ മുഖത്തു് മന്ദസ്മിതം പുലർന്നു. അതിൽ നരേന്ദ്രന്റെ മനസ്സു കുളിർത്തു. അവൻ അവളുടെ കരത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടു് "സ്ത്രീസഹജമായ ആ മൃദുഹൃദയംതന്നെയാണു് നിന്നിലുള്ളതു്" എന്നും മധുരസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

തൽക്ഷണം അവളുടെ കമനീയമുഖപ്രഫുല്ലമായി. "ഞാൻ ഒരു മാനുഷിയാണെന്നറിയുവാൻ അങ്ങേക്കു് ഇത്രനാൾ വേണ്ടിവന്നുവല്ലൊ" എന്നു് അവൾ പുഞ്ചിരിയോടെ മൊഴിതുകി.

"നിന്റെ നാടൊ വീടൊ യാതൊന്നും ഞാൻ അറികയില്ലെങ്കിലും നീ ദീനദയാലുവാണെന്നു ക്രടിയും ഞാൻ മനസ്സിലാക്കി."

"എന്റെ കാര്യത്തിൽ അങ്ങു് യാതൊരു നിശ്ചയവും ചെയ്യരുതു്. അങ്ങു് അർഹിക്കാത്തതൊന്നും കിട്ടുകയില്ലാ എന്നുമാത്രം അറിഞ്ഞിരുന്നാൽ മതി."

"ഇത്രയും ഔദാര്യത്തിന്നു് ഞാൻ അർഹനാണോ അല്ലയൊ എന്നു് വാദിക്കുന്നില്ല. എന്നെ ആപത്തിൽ നിന്നു് രക്ഷിക്കയാൽ ഞാൻ നിന്നെ എന്നും കൃതജ്ഞതയോടെ സ്മരിക്കും."

"അങ്ങു് പ്രിയംവദനാണെന്നു് ഞാൻ ഇപ്പോൾ അറിഞ്ഞു. അതുപോലെ അങ്ങു് പ്രിയംകരനാണെന്നും ഞാൻ വിശ്വസിക്കട്ടെയോ?"

"നിശ്ചയമായും നിനക്കു് എന്താണു് എന്നിൽനിന്നു വേണ്ടതു്?"

"ധൈര്യം ഒന്നു മാത്രം."

"അതു് എന്നിലുണ്ടോ എന്നു് നോക്കാമല്ലൊ."

"വാഗ്വീര്യമാരിൽ അധികംപേരും ധീരന്മാരല്ലെന്നു് ഞാൻ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അങ്ങു് അങ്ങിനെയുള്ളവനല്ലാതാവട്ടെ. ഞാൻ ചിരകാലമായി കാണുവാനാശിച്ചുവരുന്ന ധീരപുരുഷൻ അങ്ങായ്തീരട്ടെ."

"ഇനിയും നിന്റെ കാര്യം എന്തെന്നു് നീ എന്നോടു് പറയുന്നില്ലല്ലൊ?"

"സത്യത്തെ അങ്ങു് ഒന്നുകൊണ്ടും ലംഘിക്കയില്ലെന്നു് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. അങ്ങു് പ്രതിജ്ഞാപാലകനാണെങ്കിൽ പരപുരുഷന്മാരുടെ നിഴൽപോലും ഏറ്റിട്ടില്ലാത്ത ഒരിടത്തേയ്ക്കു് അങ്ങു് എന്നെ പിന്തുടരുവാൻ തയ്യാറായിരുന്നുകൊള്ളുക. അവിടെവെച്ചു് ഏതാണ്ടൊരുദിവ്യസൌന്ദര്യമൂർത്തിയുടെ ആജ്ഞ അങ്ങേക്കു കേൾക്കായ്തരും. ധീരമനസ്സിനേപ്പോലും ചലിപ്പിക്കുന്ന ഘോരവിപത്തിനെ അങ്ങേക്കു് അഭിമുഖീകരിക്കേണ്ടതായും വരും. ഇത്രമാത്രമേ ഇന്നു് ഞാൻ പറയുന്നുള്ളു. ഇനി ഒരാഴ്ച കഴിഞ്ഞിട്ടു് എന്നെ ഇവിടെ കാണാം. അപ്പോഴേക്കു് സ്വന്തം മനസ്സിനെ മഹത്തായ സാഹസത്തിനു വേണ്ടുന്നിടത്തോളം അങ്ങു് വശപ്പെടുത്തി വെച്ചുകൊള്ളുമല്ലോ."

"നീ ആരെന്നു് എന്നോടു് പറഞ്ഞില്ലല്ലൊ. നിന്റെ കാര്യമെന്തെന്നും എന്നെ അറിയിച്ചിട്ടില്ല."

"അതെല്ലാം വഴിയേ അങ്ങു് അറിയും. ജയലേഖ എന്നാണു് എന്റെ പേർ എന്നുമാത്രം ഇപ്പോൾ ധരിച്ചാൽ മതി."

ഇത്രയും പറഞ്ഞു് ആ അജ്ഞാതസ്ത്രീ ഉടൻ അന്തർദ്ധാനം ചെയ്തു.

൨-ാം സർഗ്ഗം.

നരേന്ദ്രന് ആരോഗ്യം വീണ്ടും കിട്ടിയതോടുകൂടി അവൻ കിടക്കുന്ന മുറിയുടെ മുകളിലേക്കു കയറുവാൻ അനുജ്ഞയുണ്ടായി. അപ്പൊഴും, താൻ എവിടെയാണെന്ന് അവനു അറിവുകിട്ടീയില്ല. പുറത്തുനിൽക്കുന്ന പാറാവുകാർ അവന്റെ മുമ്പിൽ തീരെ മൂകരാണു്. അവനെ അന്നവസ്ത്രാദികംകൊണ്ടു പരിചരിക്കുന്നവരും അങ്ങിനെ തന്നെ.

മുകളിൽ കയറിയാൽ ആകപ്പാടെ അവനു കാണുവാൻ കഴിയുന്നതു് മുൻപുറത്തു് ഒരു കൂട്ടം ഭടന്മാരേയും, പിൻപുറത്തു് ഏതാനും സൌധാഗ്രങ്ങളെയും മാത്രമാണു്. ആ ഉന്നതസൌധങ്ങളും മാനസിംഹരാജാവിനേക്കാളും പ്രതാപശാലിയായ ഏതോ മഹാരാജാവിന്റെയാണെന്നു് അവൻ ഊഹിച്ചു. വാതായനങ്ങളും പോലും വെളിയിൽകാണുന്നില്ലാത്ത ആ മാളികകളിൽരാജസ്ത്രീകളായിരിക്കാം പാർക്കുന്നതെന്നും അവനു് ശങ്കയുണ്ടായി. ഈ കൊട്ടാരം രാജമഹാളിലൊ ബങ്കാളത്തിലൊ അല്ലാ എന്നുമാത്രം അവൻ നിശ്ചയിച്ചു. "എന്നാൽ, ഞാൻ ഇപ്പോൾ എവിടെയാണു്" എന്നു് അവൻ തന്നെത്താൻ ചോദിക്കുമാറായി.

ജയലേഖയുടെ കാര്യം അവനു മറെറാരത്ഭുതമായ് ത്തീർന്നു. എന്തോ കഠിനസാഹസത്തിലേയ്ക്കു് അവൾ വിളിക്കുന്നു. വല്ലതായ രഹസ്യമെന്തോ അവൾ ഉള്ളിൽ വെച്ചിരിക്കുന്നു. അതു് എന്തെന്നറിയായ്കയാൽ

അതിലും അവന്റെ മനസ്സ് അസ്വസ്ഥമായി. ഏതായാലും മരണത്തെ നേരിടേണ്ടിവന്നാൽപ്പോലും പ്രതിജ്ഞയിൽനിന്നു പിന്മാറുന്നതല്ലെന്ന് അവൻ ഉറച്ചു.

ഒരു രാത്രി ഗാഢനിദ്രയിൽനിന്ന് പെട്ടെന്ന് അവൻ ഉണർന്നു. കഠാരഹസ്തയായി ജയലേഖ അവിടെ നില്ക്കുന്നു. അവളുടെ മുഖത്ത് മന്ദസ്മിതം വിളയാടുന്നതു കണ്ട് സംപ്രീതിയോടെ അവൻ എഴുന്നേറ്റു.

"കാലമായി. അങ്ങു ചെയ്ത വാഗ്ദാനത്തെ നിറവേറ്റേണ്ടതു് ഇന്നിപ്പോഴാണ്. അതിലേക്ക് പുറപ്പെട്ടു" എന്നു ജയലേഖ അവനെ വിളിച്ചു.

"ഞാൻ ഇതാ തയ്യാറായി. ഉടുപ്പു മാറ്റി ആയുധങ്ങളും ധരിക്കേണ്ട താമസമേയുള്ളൂ" എന്നു നരേന്ദ്രൻ അതിലേയ്ക്കു മുന്നിട്ടു.

"അങ്ങേയ്ക്കു വേണ്ടുന്ന ഉടുപ്പുകളും ഞാൻ ഇതാ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ട്" എന്നു പറഞ്ഞു ജയലേഖ താൻ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുള്ള ഭാണ്ഡം അഴിച്ച് അതിലെ വസ്ത്രാഭരണങ്ങളും എടുത്തു നരേന്ദ്രന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചു.

"എന്തു്! ഈ പെൺകോപ്പുകളോ എനിക്കു്?" എന്നു് അവൻ അവയെ നിരസിച്ചു.

"അങ്ങുതൽകാലം എന്റെ അനിയത്തിയാവേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അങ്ങു് എന്നോടു ചെയ്ത വാഗ്ദാനത്തെ സ്മരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ, ഞാൻ പറയുന്നതുപോലെ ചെയ്യുവാൻ ഉടൻ തയ്യാറാവണം."

"പുരുഷന്റെ നിലയ്ക്കാണ് നിനക്കു പ്രിയം ചെയ്യാമെന്നു ഞാൻ പ്രതിജ്ഞചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. നീചകർമ്മം എനിക്കു് ഇഷ്ടമല്ല."

"കാര്യസാദ്ധ്യത്തിന്നായി അഹങ്കാരം മറയ്ക്കുന്നതു പണ്ടത്തെ മഹാപുരുഷന്മാർക്കുപോലും ഭൂഷണമായിരുന്നുവെന്നു് അങ്ങു കേട്ടിട്ടില്ലേ? അങ്ങയുടേയും എന്റേയും ജീവന്നുവേണ്ടിയും ഉൽകൃഷ്ടാവസ്ഥയിൽ വാഴുന്ന ഒരു സ്ത്രീരത്നത്തിന്റെ മാനത്തിന്നു വേണ്ടിയും അങ്ങേക്കു് തൽകാലം വേഷമഴിച്ചുനാടുവേണ്ടി വന്നിരിക്കുന്നു. പ്രതിജ്ഞപോലെ ഈ രക്ഷണകാര്യത്തിൽ അങ്ങു് ധൈര്യത്തോടെ ഏർപ്പെട്ടുന്നുണ്ടെങ്കിൽ, അതിന്നു് ഇനിയൊട്ടും വൈകിച്ചുകൂടാ."

ഇതു കേട്ടപ്പോഴം നരേന്ദ്രൻ ജയലേഖയ്ക്കു് കീഴടങ്ങി. അവരം അവനെ ഉടൻ സ്ത്രീവേഷത്തിലാക്കി. കൊട്ടാരത്തിലെ വല്ല കാമുകനും ഈ ഭീഷ്മാംഗിയായ സുന്ദരിയെ കണ്ടു് ഒന്നു ചുംബിക്കുവാൻ അടുക്കുകയാണെങ്കിൽ, സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളണേ" എന്നു് ജയലേഖ കളിയാക്കിക്കൊണ്ടു പറകയും, ഉടനുണ്ടായ ശുണ്ഠിയെ നരേന്ദ്രൻ തൽകാലസ്ഥിതിയോർത്തു് അടക്കുകയും ചെയ്തു.

സ്ത്രീവേഷനായനരേന്ദ്രനാൽ അനുഗതയായിജയലേഖ അതു മുറിയിൽനിന്നു് പുറപ്പെട്ടു. ഭിത്തിയിൽ ഒരിടത്തു് അവരം കൈവെച്ചുതോട്ടുകൂടി അവിടെയുള്ള ഒളിവാതിൽതുറന്നു. അവളുടെ ഗമനാഗമനം ഈ ഗ്രന്ഥമാർഗ്ഗത്തിൽക്കൂടിയാണെന്നു് അപ്പൊഴാണു് നരേന്ദ്രൻ അറിഞ്ഞതു്. ഇരുട്ടടഞ്ഞു് വാളഞ്ഞുതിരിഞ്ഞ ഒരു ഇടുക്കുവഴിയാണതു്. അതിൽക്കൂടി അവർ ഇരുവരും നടന്നുതുടങ്ങി.

"പരിചയമില്ലാത്ത വഴിയാകയാൽ, ഇടറുകയൊ മുട്ടുകയൊ ചെയ്യുമെന്നു് പേടി തോന്നുന്നുണ്ടെങ്കിൽ എന്റെ കൈയിൽപിടിക്കാം" എന്നു് ജയലേഖ അനുജ്ഞ കൊടുക്കുകയാൽ നരേന്ദ്രനു് അതു് സന്തോഷമായി. അവൻ അവളുടെ മൃദുളകരത്തെ ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടു് ആ ഇരുട്ടിൽ, ആ ഗുഹാമാർഗ്ഗത്തിൽ എന്തിനെന്നും എങ്ങോട്ടെന്നുമില്ലാതെ നടന്നു.

"അനിയത്തീ, നിന്റെ പിടുത്തംകൊണ്ടു് നീ വളരെ കർക്കശയാണെന്നു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. മൃദുഭാവമാണു് സ്ത്രീകൾക്കു് ഭൂഷണം" എന്നു മാർഗ്ഗമദ്ധ്യേ ജയലേഖ പറഞ്ഞു.

"എന്റെ ചേച്ചീ, നിന്നെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം എന്റെ മനസ്സു് മൃദുവാണു്. നീ എനിക്കു ചെയ്ത ഉപകാരത്തെ സ്മരിക്കുമ്പോഴെല്ലാം എന്റെ ഹൃദയം അലിയുന്നു."

"നിന്റെ മൃദുഹൃദയത്തെ ഈ നാട്ടിലേ വല്ല യുവാവും അപഹരിച്ചിട്ടുണ്ടോ?"

"ഉണ്ടു്. നീ ഊഹിച്ചതു് വളരെ ശരിയാണു്. ഞാൻ രോഗത്തിൽ കിടന്നിരുന്നപ്പോൾ എന്നെ പരിചരിച്ചുപോന്ന ഒരു കൃശാംഗൻ എന്റെ മനസ്സിനെ ഹരിച്ചിരിക്കുന്നു. വിക്രമത്തിനു് സവിശേഷം ഉപകരിക്കുമാറു് ദീർഘവും ദൃഢവുമാണു് അയാളുടെ കൈകൾ. അയാളുടെ നേത്രങ്ങൾ താരങ്ങളേപ്പോലെ ഉജ്ജ്വലങ്ങളാണു്. ചിലപ്പോൾ അയാളുടെ നോട്ടവും ചിരിയും എന്തുകൊണ്ടോ എന്നെ പേടിപ്പിക്കുന്നു. അയാൾ കള്ളനൊ ചതിയനൊ എന്നു് എനിക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടാ."

"അങ്ങിനെയുള്ളവനെ നീ വിശ്വസിക്കരുത്. കരുതലില്ലാതെ അയാളെ സ്നേഹിച്ചാൽ നിന്നെ അയാൾ അടിമയാക്കും."

"ഇപ്പോഴേ ഞാൻ അയാൾക്ക് അടിമയായിട്ടുണ്ട്. അയാൾ കാണാച്ചങ്ങലകൊണ്ട് എന്നെ എങ്ങോട്ടൊ വലിക്കുന്നു. ആ കെട്ടിൽനിന്ന് വിട്ടകലുവാൻ എനിക്ക് കഴിയുന്നില്ല. എന്റെ ചേച്ചീ, ഇങ്ങിനെ വല്ല ബന്ധവും നിനക്ക് ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടോ?"

"ഇല്ലാ, എന്നെ ആരും ബന്ധിച്ചിട്ടില്ല. എനിക്ക് വല്ല പുരുഷനിലും രാഗമുണ്ടായാൽ അയാളെ വശീകരിക്കുന്നതിനു് എനിക്ക ശക്തിയുണ്ട്."

"അങ്ങിനെ നീ ഒരു യുവാവിനെ രോഗത്തിൽ കിടക്കുമ്പോൾ വശീകരിച്ചിട്ടുണ്ടോ?"

"ആ യുവാവിൽ ഞാൻ വശ്യമന്ത്രം പ്രയോഗിച്ചു നോക്കീട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ അയാൾ തീരെ വഞ്ചകനാണെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. എന്നോടു പ്രിയവാക്കുകൾ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന അയാൾ തന്റെ മനസ്സിനെ മറ്റൊരിടത്താണു് വെച്ചിരിക്കുന്നതെന്നു് ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു."

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ നരേന്ദ്രന്റെ മനസ്സ് ഒന്നുതുടിച്ചു. തന്റെ രഹസ്യം ഇവൾ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ എന്നു് അവനു് ശങ്കയുണ്ടായി. പിന്നെ അവർ ഒന്നും മിണ്ടാതെയാണു് നടന്നതു്.

അവർ ആ ഒളിവഴിയിൽ നിന്നു പുറത്തു കടന്നപ്പോൾ, മാർബിൾക്കല്ലുകൾ പാകിയ വിശാലമായ അങ്കണത്തിൽ എത്തി. ഉടനെ ജയലേഖയുടെ ഭാവം അക

പ്പാടെ മാറി. അവളുടെ കളിയും ചിരിയുമെല്ലാം നിലച്ചു. കാറിന്റെ അനക്കത്തിൽപ്പോലും അവളുടെ ശ്രോത്രേന്ദ്രിയം ഏകാഗ്രമായി പ്രവർത്തിച്ചു. അവളുടെ മുഖം ഭയത്താൽ ഗ്ലാനമായി.

"മനസ്സുറപ്പിച്ചുകൊള്ളുക; ആഗ്രാദുർഗ്ഗത്തിലാണ് നാം ഇപ്പോൾ കടന്നിരിക്കുന്നത്" എന്ന് അവർ ആ യുവയോധനന്റെ കണ്ണുത്തിൽ ചൂണ്ടനക്കി.

"ഇതു് ഞാൻ ഇതിനുമുമ്പേ ഊഹിച്ചിരിക്കുന്നു" എന്ന് നരേന്ദ്രൻ പറഞ്ഞു. യുദ്ധത്തിൽ മുറിവേല്ക്കുകയാൽ ജീവിതം സംശയാവസ്ഥയിലായ തന്നെ മാനസിംഹരാജാവിന്റെ ഇഷ്ടത്തിനുവേണ്ടി, ചക്രവർത്തിയുടെ പ്രേയസിയായ അംബരറാണിയുടെ അനുജ്ഞപ്രകാരമാണ് കോട്ടയോടുചേർന്ന അതിഥിമന്ദിരത്തിലെ ഒരു മുറിയിൽ കൊണ്ടുവന്നു കിടത്തി കൊട്ടാരംവൈദ്യന്മാരെക്കൊണ്ട് ചികിത്സിപ്പിച്ചുപോന്നതു് എന്ന് ഇപ്പോൾ അവൻ ജയലേഖയിൽനിന്ന് അറികയും ചെയ്തു.

"മാനസിംഹരാജാവു് ചക്രവർത്തിയുടെ മരുമകനാണെന്നും, മാനസിംഹന്റെ സഹോദരിയെ യുവരാജാവായ സെലിംകുമാരനാണ് വിവാഹം ചെയ്തിട്ടുള്ളതെന്നും അങ്ങേക്ക് അറിയാമോ?" എന്ന് ജയലേഖ ചോദിച്ചു.

"അറിയാം."

"ആ രാജകുമാരനെ അങ്ങു് ഇപ്പോൾ കാണും."

"യുവരാജാവിനെയോ!" എന്ന് നരേന്ദ്രൻ അത്ഭുതത്തോടെ ശബ്ദിച്ചു.

"അതേ; യുവരാജാവിനെയും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അമ്മയേയും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രേമസർവ്വസ്വമായ ദിവ്യരൂപിണിയേയും അങ്ങേക്ക് ഉടൻ കാണാം."

"ചക്രവത്തിയുടെ അന്തഃപുരത്തിൽ പരപുരുഷന്മാ
ക്കു കടക്കാമോ!" എന്നു നരേന്ദ്രൻ ചോദിച്ചു.

"പരപുരുഷന്മാർ ഇവിടെ കടക്കുന്നതു മരിക്കു
വാൻ മാത്രമാണു്. എന്നാൽ അങ്ങു് എന്റെ അനിയ
ത്തിയാണു് ഇപ്പോൾ എന്നു് ഉറപ്പായി ഓർക്കണം. നാം
ഇതാ അന്തഃപുരത്തിലേക്കു കടക്കുകയായി."

"ചക്രവത്തിയേയും രാജ്ഞിമാരേയും വഞ്ചിച്ചുകൊ
ണ്ടുള്ള ഈ സാഹസം എന്തിനാണു്?"

"അങ്ങേക്കു ശങ്കയോ ഭയമോ ഉണ്ടെങ്കിൽ, പി
ന്മാറുന്നതിന്നു് ഇപ്പോൾ സന്ദർഭം പിഴച്ചിട്ടില്ല."

ഏതൊന്നിലേക്കായാലും ഞാൻ ഇറങ്ങിക്കഴി
ഞ്ഞാൽ, പിന്നെ പിന്തിരിയുകയില്ല."

"യശസ്വിനിയും ദിവ്യസൌന്ദര്യവതിയുമായ ഒരു
രാജമോഹിനി അങ്ങയെ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു. ആ ദേവി
യുടെ അരുളപ്പാടു് സ്വന്തം മുഖത്തുനിന്നുതന്നെ അങ്ങേ
ക്കു് കേൾക്കാം; വരൂ"— എന്നു് വിളിച്ചുകൊണ്ടു് ജയ
ലേഖ നടന്നു. നിർഭീകനായി ആ സാഹസികനായ ന
രേന്ദ്രൻ അവളെ പിന്തുടരുകയും ചെയ്തു.

൩-ാം സർഗ്ഗം.

"ഇതാ മാസരർ" എന്നു് ജയലേഖ ഞെട്ടലോടെ
പതുക്കെ ശബ്ദിച്ചു് ഭയചകിതയായി അങ്ങോട്ടു നോക്കി.

അന്തഃപുരത്തിലെ മുഖ്യദ്വാരപാലകനായ ഷണ്ഡ
നാണു് ഈ മാസരർ. രാജാക്കന്മാരാൽപ്പോലും അ

വൻ സമ്മാനിതനാണ്. ചക്രവർത്തിയുടെ മുമ്പിൽ അവനു് നിർബ്ബാധം ചെല്ലാം. അവിടത്തെ സർവ്വ പരിചാരകവർഗ്ഗവും അവന്റെ ചൊല്പടിക്കു് നടക്കുന്നു.

"ആരാണു് ഈ മാസർ" എന്നു് നരേന്ദ്രൻ ചോദിച്ചതിനു് മിണ്ടരുതു് എന്നു് സംജ്ഞയാൽ അറിയിക്കുമാത്രമാണു് അപ്പോൾ ജയലേഖ ചെയ്തതു്.

അവർ ദ്വാരപ്രദേശത്തെത്തി. ജയലേഖയെ കണ്ടപ്പോൾ മാസരുടെ കരിമുഞ്ഞിയിൽ ഒരുവക പുഞ്ചിരിത്തുമ്പുണ്ടായി.

"ആരു്, ജയലേഖയോ! നീ ഇങ്ങിനെപതിവായി അകാലത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നതു് എന്തിനാണാവോ! ഇന്നു് നിനക്കു് പുതിയൊരു ചങ്ങാതിയെ കിട്ടിയിരിക്കുന്നുവല്ലോ. ഇതിനുമുമ്പു് ഇവിടെയെങ്ങും കാണാത്തവളാണിവൾ" എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് മാസർ ജയലേഖയെ അടുത്തു.

"ഇവൾ എന്റെ അനിയത്തിയാണു്. ഈ നാട്ടിൽ ഇപ്പോഴാദ്യമായിട്ടാണു് ഇവൾ വരുന്നതു്. കൊട്ടാരത്തിൽ വല്ല ജോലിയും കിട്ടുമോ എന്നു് അന്വേഷിക്കുവാൻ ഞാൻ ഇക്കൊട്ടു് ക്ലേശിക്കൊണ്ടുപോന്നിരിക്കയാണു്" എന്നു് ജയലേഖ പറഞ്ഞു.

"കൊള്ളാം; നിന്റെ അനിയത്തിക്കും കോട്ടയ്ക്കകത്തു് ജോലികിട്ടുന്നതു് എനിക്കും സന്തോഷംതന്നെ. എന്നാൽ, ഇവൾ അകത്തേക്കു ചെല്ലുംമുമ്പേ ഞാൻ ഇവളോടു് ശ്രദ്ധമായി രണ്ടു വാക്കു പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. ഇവളുടെ അകപ്പാടെയുള്ള മട്ടു കാണുമ്പോൾ എന്തോ വി

ശേഷമുള്ളതുപോലെ എനിക്കു തോന്നുന്നു. അതു് എ
ന്താണെന്നു് ഞാൻ നോക്കട്ടെ."

"ഇവർക്കു് നിങ്ങളുടെ ഹിന്ദുസ്ഥാനിഭാഷ അറി
ഞ്ഞുകൂടാ. ഏതാനും നാൾകൊണ്ടു് ഇവർ അതു് പ
ഠിക്കും. പിന്നെ അങ്ങേക്കു് ഇവളുമായി ധാരാളം സം
സാരിക്കാമല്ലോ."

"എന്നാലും, ഇവളുടെ ഓമനമുഖവുമായി അല്പമെ
ങ്കിലും പരിചയപ്പെടാതെ ഇവളെ അകത്തേക്കു് വിട്ട
കൂടാ."

ജയലേഖയുടെ പുരികക്കൊടികൾ വളഞ്ഞു. അവ
ളുടെ മിഴികൾ ചൊകന്നു. ചുണ്ടുകൾ വിറച്ചു.

"യശോദാബായിരാജ്ഞിയുടെ ദാസിയാണു് ഞാൻ
എന്നു് അങ്ങേക്കു് അറിയാമല്ലോ? അവിടത്തെ ഉ
ത്തരവിൻപടി എന്റെ അനിയത്തിയെ അകത്തേക്കു്
കൂട്ടിക്കൊണ്ടുചെല്ലുമ്പോൾ അതു് നിരോധിച്ചാൽ എന്താ
ണുണ്ടാകുകയെന്നു് ഞാൻ അങ്ങയോടു് പ്രത്യേകം പറ
യേണമോ? ഇതാ, നോക്കൂ മുദ്രമോതിരം!"

ജയലേഖ എടുത്തുകാണിച്ചതുമുദ്രാംഗുലീയകത്തെ
മാസത്തർ ഭക്തിപൂർവ്വം നമസ്കരിച്ചു. പിന്നെ, അവനിൽ
നിന്നു് എതിർവാക്കൊന്നും പുറപ്പെട്ടില്ല.

അവർ അകത്തു കടന്നു മാസത്തരിൽനിന്നു് അക
ന്നപ്പോൾ, "ജയലേഖേ, നീ ആ ഘോരരൂപത്തെ എത്ര
എളുപ്പത്തിൽ അടിച്ചമർത്തി" എന്നു നരേന്ദ്രൻ പ്രശം
സിച്ചു. "ആ കരാളരൂപൻ അമർഷവാനാണു്. മറക്ക
കയും പൊറുക്കുകയും ചെയ്യാത്തവരാണു നപുംസകന്മാർ.
"എനിക്കു് ഒരു ശത്രുവുണ്ടായിയെന്നു് ഇനി ഞാൻ പേ

RECEIVED 19 AUG 19

ടിക്കേണ്ടതായി വന്നിരിക്കുന്നു" എന്നാണു് അതിനു ജയലേഖയുടെ മറുപടി.

ദീപാലംകൃതങ്ങളായ രമണീയസൌധങ്ങളും ഒന്നൊന്നായി കടന്നുകൊണ്ടു് അവർ മുന്നോട്ടു നടന്നു. ഖഡ്ഗധാരിണികളായ ദാസികളും അവിടെ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടക്കുന്നു. യമുനാനദിയിലെ കല്ലോലാരവം അവിടെനിന്നു കേൾക്കാം. അതെല്ലാം കണ്ടും കേട്ടുംകൊണ്ടു് അവർ അല്പം നടന്നതിൽപ്പിന്നെ അങ്ങൊരു ഹർമ്മ്യത്തിലേയ്ക്കു കയറി. അവിടെ ഏറ്റവും വിശാലമായ ആ ഗാരത്തിൽ ഒരു മൂലയിൽ അവർ പ്രവേശിച്ചു.

അവിടെ സെലിംരാജകുമാരൻ എഴുന്നരുളിയിരിക്കുന്നു. ദീപസഹസ്രങ്ങളാൽ പ്രകാശമാനവും, ദിവ്യോജ്വലമായി അലംകൃതവുമായ ആലയമാണതു്. അമ്മയായ യശോദാബായി രാജകുമാരന്റെ അരികെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. സ്വർണ്ണമയികം എന്നു വിഖ്യാതരായ നടികം അർദ്ധചന്ദ്രാകാരേണ നിന്നുകൊണ്ടു സരസം ആടിപ്പാടി രാജകുമാരനെ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നു. മദ്യപാനത്താൽ മത്തനായിട്ടാണു് ആ യുവരാജാവിന്റെ സ്ഥിതി. അതെല്ലാം കണ്ടുകൊണ്ടു് ചുമരോടു ചേർന്നു വിനതകളായി നില്ക്കുന്ന പരിചാരകന്മാർക്കിടയിൽ ജയലേഖയും നരേന്ദ്രനും ചെന്നു നിന്നു.

അമ്മയുടെ ഏറ്റാടിൻപടിയുണ്ടായ ആ വിരുന്നിലും ആട്ടത്തിലും സെലിംകുമാരൻ അല്പസ്വല്പം ഇടപെട്ടതിൽപ്പിന്നെ അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ടുവാൻ ഒരുങ്ങി.

"അമ്മേ, ഇനി എനിക്കു് അനുജ്ഞതരുക. നേരമായി. ഞാൻ എത്രയകലെയായാലും, ഏതവസ്ഥയിലാ

യാലും അമ്മയെ എപ്പോഴും സ്മരിക്കും" എന്നു് അമ്മയോടു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് രാജകുമാരൻ എഴുന്നേറ്റു.

"മകനേ, എന്റെ മാനത്തിനും സുഖത്തിനുമെല്ലാം ഉണ്ണിയാണു് ആധാരം. മഹാപുരുഷനായ അച്ഛനെ ഭക്തിപൂർവ്വം എപ്പോഴും അനുസരിക്കയും, രാജപുത്രവംശത്തിൽ ജനിച്ച ഈ അമ്മയ്ക്കുവേണ്ടി സ്വന്തം ഹിതപ്രജകളെ സ്നേഹത്തോടെ ആദരിക്കയും ഉണ്ണി ചെയ്യണം."

മദ്യലഹരിയാൽ തല കാഞ്ഞ ആ ഇന്ദ്രിയാധീനനാണു് അമ്മയുടെ ഈ ഹിതവാക്കുകളം കേൾക്കാൻ നിന്നില്ല. നർത്തകികളെ സമ്മാനിച്ചയയ്ക്കുണ്ട കാര്യത്തിലേക്കു് ആ യാൾ തിരിഞ്ഞു.

അതു കഴിഞ്ഞു് അവരെയെല്ലാം അകന്നതിൽപ്പിന്നെ അമ്മയും മകനും തമ്മിൽ ചുരുക്കത്തിലൊരു രഹസ്യസല്ലാപമുണ്ടായി.

"ഈയിടെയായി ഉണ്ണി അധികവും ദേശസഞ്ചാരത്തിലാണല്ലോ കഴിഞ്ഞുന്നതു്. അതുകൊണ്ടായിരിക്കാം ഉണ്ണിയുടെ ദേഹം ഇപ്പോൾ അല്പം ക്ഷീണിച്ചിരിക്കുന്നതു്."

"എനിക്കു് ഈ പട്ടണത്തിൽ സുഖമില്ലാതെയായിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ താമസിക്കുമ്പോൾ മനസ്സിനു് എപ്പോഴും ആധിയേയുള്ളു. അതുകൊണ്ടു സൈന്യകാര്യത്തിൽ മനസ്സു ചെലുത്തിയേക്കാമെന്നുവെച്ചാണു ഞാൻ അന്യനാടുകളിൽ സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടു കഴിയുന്നതു്."

"ആ രാജമോഹിനിയിൽനിന്നു് ഉണ്ണിയുടെ മനസ്സിനെ ഇനിയും പിൻവലിച്ചിട്ടില്ലയോ? അവൾ പര

കളത്രമാണെന്നു് ഉണ്ണി ഓർക്കണം. ഉണ്ണി അവളെ കാമിക്കുന്നതു് അച്ഛനു് അപ്രിയമാണെന്നും ഉണ്ണിക്കു് അറിയാമല്ലോ. ഭാരതയുവചക്രവർത്തി ഒരു പാരസികപ്പെണ്ണിനുവേണ്ടി മനസ്സു് വിട്ടുകയെന്നോ! അച്ഛനു് അനിഷ്ടവും, സ്ഥാനത്തിനു് അശുദ്ധിയും, ധർമ്മത്തിനു് ലോപവും ഉണ്ണി ഉണ്ടാക്കരുതു്."

ഇതിനു സെലിം ഒന്നും മിണ്ടിയില്ല. അപ്പോൾ അമ്മ ഇങ്ങിനെ തുടർന്നു പറഞ്ഞു:—

"ലോകത്തിലെ സുന്ദരീരത്നങ്ങളാണു് ഉണ്ണിയുടെ ഭാര്യമാർ. അനർഘ്യകൊണ്ടും അവരോടു കിടനില്ക്കുവാൻ ആരുമില്ല. ദിവ്യരൂപവതികളായ രാജപുത്രവധുക്കളും മുകിലവർണ്ണക്കളും ഉണ്ണിയുടെ ശയ്യയെ അലങ്കരിക്കുന്നുണ്ടു്. എന്നിട്ടും തൃപ്തിയാവാതെ ഷേറഫ്ഖാന്റെ ഭാര്യയെ കാമിക്കുന്നതു് ഉണ്ണിയുടെ ശ്രേയസ്സിനു വിഹിതമല്ല."

"അമ്മേ, ഞാൻ എല്ലാ കാര്യത്തിലും അമ്മയുടേയും അച്ഛന്റേയും ഇഷ്ടം പോലെ നടന്നുകൊള്ളാം. നേരം വൈകുന്നതുകൊണ്ടു് ഇനി ഞാൻ പോകട്ടെ. എനിക്കു് ഈ രാത്രിതന്നെ വലിയമ്മയെ കണ്ടിട്ടുവേണം പുറപ്പെടുവാൻ."

"റാക്ഷാബേഗത്തിനെയല്ലേ ഉണ്ണി കാണേണ്ടതെന്നു പറയുന്നതു്. അവൾ ഉണ്ണിയെ ഉമ്മാഗ്രത്തിലേക്കു് തിരിച്ചേക്കുമോ എന്നു് ഞാൻ പേടിക്കുന്നു. എങ്കിലും ഉണ്ണിയുടെ ഗതിയെ ഞാൻ തടയുന്നില്ല. അവിടെ ചെല്ലുന്നതു് മേഹ്റുന്നീസാമോഹിനിയെ കാണുവാനായിരിക്കാം. എന്നാൽ, ആ പരസ്ത്രീയെ കാണുന്നതു് ഇതു് ഒടുക്കമാവണം."

ഇതിനും മറുപടിയൊന്നും രാജകുമാരനിൽ നിന്നുണ്ടായില്ല. അദ്ദേഹം അമ്മയെ അഭിവാദ്യംചെയ്ത് അവിടെനിന്നും യാത്രയായി. അമ്മയുടെ നിയോഗപ്രകാരം ജയലേഖ അവളുടെ കൃത്രിമസോദരിയോടുകൂടി സെലിമിനേ അനുഗമിച്ചു.

നേരം പാതിരാവാണപ്പോൾ. വെളിയിൽ അനക്കമില്ല. എങ്ങും നിശ്ശബ്ദം. യമുനാനദിയിലെ കല്ലോലാരവംമാത്രം അവിടെ കേൾക്കാം.

മത്തുകൊണ്ട് കൈകാലുകൾ കുഴഞ്ഞ സെലിംരാജകുമാരൻ വീഴുവാൻ പോകുന്ന തന്റെ ശരീരത്തെ ഏറ്റവും പണിപ്പെട്ട വലിച്ചുകൊണ്ടു നടക്കുന്നതിന്നിടയ്ക്ക് തന്റെ അനുഗാമികളുടെ മുഖകാന്തിയാൽ ആവർജ്ജിതനായി അവിടെ നിന്നു.

"നിന്നെ ഞാൻ ഇതിനുമുമ്പ് കണ്ടിട്ടുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. നിന്റെ ഈ കരിമീൻമിഴികൾ ഒരിക്കൽകണ്ടവരാരും പിന്നെ മറക്കുകയില്ല" എന്ന് അദ്ദേഹം ജയലേഖയെ നോക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

"ഞാൻ തിരുമനസ്സിലെ അമ്മമഹാറാണിയുടെ അടിമയാണ്" എന്ന് അവൾ അടങ്ങിയൊതുങ്ങിക്കൊണ്ട് ഉണർത്തിച്ചു.

"നിന്റെ ഈ കൂട്ടുകാരി ആരാണ്? ഇവളുടെ മുഖത്തിന്ന് ലാളിത്യം പോരാ. നിന്നോളം ചന്തമില്ലെങ്കിലും ഇവൾ ആകപ്പാടെ നോക്കിയാൽ തരക്കേടില്ല."

"ഇവൾ എന്റെ അനിയത്തിയാണ്. വനപ്രദേശങ്ങളിൽ കാലിമേച്ചുകൊണ്ട് കഴിയുന്നവരാണല്ലൊ ഞങ്ങളുടെ ജാതിക്കാർ. ഇവൾ ഈ പട്ടണത്തിൽ വ

ന്നിട്ട് അധികം നാളായില്ല. കാട്ടുജാതിപ്പെണ്ണുങ്ങളുടെ മുഖത്തു് അല്പം പൊരുഷ്ഠമായ കണ്ടേക്കും."

"ഈ അനാഗരികയ്ക്കു് ഹിന്ദുസ്ഥാനി അറിയാമോ? എനിക്കു് ഒരു മുത്തം തരേണമെന്നു് പറഞ്ഞാൽ ഇവൾക്കു് മനസ്സിലാകുമോ?"

"ഹിന്ദുസ്ഥാനിയിൽ ഇവൾക്കു് ഇനിമേലിൽ വേണ്ണം പരിചയമുണ്ടാകുവാൻ. ഞങ്ങളുടെ ജാതിയിൽ ഒരു പെണ്ണിനോടു് മുത്തം ചോദിച്ചാൽ കട്ടാരം കൊണ്ടൊരു കുത്താണു് കിട്ടുക. അതു് ഞങ്ങളുടെ പണ്ടേയുള്ള നടപ്പാണു്."

"എന്തൊരു മൂരട്ടജാതിക്കാർ. എങ്കിലും ഇവളുടെ ഈ ചെഞ്ചുണ്ടുകളം കാണുമ്പോൾ എനിക്കു് ഇവളെയൊന്നു് ചുംബിക്കുവാൻ കൊതിയാകുന്നു" എന്നു പറഞ്ഞു് സെലിംരാജകുമാരൻ നരേന്ദ്രനെ സമീപിച്ചു.

നരേന്ദ്രന്റെ ഹൃദയം ക്രോധത്താൽ തിളച്ചു. ശ്രദ്ധമായി അരയിൽ തിരുകിവെച്ചിട്ടുള്ള ആയുധത്തിലേക്കു് അവന്റെ കൈ ഇളകി. ആത്മരക്ഷയ്ക്കോ ആത്മഹത്യയ്ക്കോ അവൻ യമുനാനദിയിലേക്കു് ഒന്നു നോക്കി. അപ്പൊഴെക്കും പ്രത്യുല്പന്നമതിയായ ജയലേഖ അവക്കിടയിൽ പുഞ്ചിരിത്തുമയോടെ കടന്നുനിന്നു.

"തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് പ്രസാദിച്ചാലും. ഇവൾ ഈ കോട്ടയ്ക്കകത്തു് വല്ല ജോലിയിലും ഏർപ്പെട്ടു് ഇവിടെ കുറച്ചുനാൾ പരിചയിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ സ്വയം അങ്ങേക്കു് വശഗയായിക്കൊള്ളും. ഇപ്പോൾ ഈ കാട്ടുപൂച്ചയെ ഇണക്കുവാൻ കഷ്ടപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് നേരം വൈകിക്കരുതു്. തിരു[illegible]രിക്കുന്ന അതിവൃസൌന്ദര്യവതി

MUL
091659

ശരിയാണു് ജയലേഖ പറഞ്ഞതെന്നു് സെലിംകുമാരൻ ഉടൻ സ്മരിച്ചു. തന്റെ മനസ്സിനെ അപഹരിച്ചിരിക്കുന്ന ആ മോഹനാംഗിയെ ഓർത്തപ്പോഴെക്കും പരസ്ത്രീകളേവരും നിഷ്പ്രഭകളെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനുതോന്നി.

അനന്തരം സത്വരം നടന്നു്, ഉപവനത്താൽ ആവൃതമായ മനോജ്ഞ സൌധത്തിൽ സെലിം പ്രവേശിച്ചു. ജയലേഖയും നരേന്ദ്രനും വെളിയിൽതങ്ങി. മേഹ്റുരാജമോഹിനി മൂടുപടത്താൽ മുഖംമറച്ചു്, മുറിയിൽനിന്നു് പുറത്തുവന്നു് രാജകുമാരനു് അഭിമുഖമായി നിന്നു.

———

൪-ാം സർഗ്ഗം.

———

മേഹ്റുരാജമോഹിനിയുടെ കഥ ഭാരതവർഷത്തിലെ മുസ്ലിം ചരിത്രത്തിൽ വിഖ്യാതമായ ഒന്നാണു്. പേർസ്യയിലെ ഒരു കുലീനന്റെ മകളാണവർ. അയാൾ നിർദ്ധനനായിത്തീരുകയാൽ ജീവികയെ അന്വേഷിച്ചു സപത്നിയോടുകൂടി ഇന്ത്യയിലേക്കു പോരുമ്പോൾ മാർഗ്ഗമദ്ധ്യേയാണു മേഹ്റുവിന്റെ ജനനം. പോറ്റുവാൻ കഴിവില്ലായ്കകൊണ്ടു് അവളെ ആ ദരിദ്രൻ വഴിയിൽത്തന്നെ പരിത്യജിച്ചു. ആ ശിശുവിനെ ഒരു കച്ചവടക്കാരൻ കണ്ടു് എടുത്തുകൊണ്ടുപോയി വളർത്തി. ആ കുട്ടിയാണു് രണ്ടു പതിറ്റാണ്ടു കഴിഞ്ഞപ്പോഴെക്കും നൂർജിഹാൻ ചക്രവർത്തിനിയെന്ന പേരിൽ മഹായശസ്വിനിയായതു്.

മേഹ്റുവിന്റെ പിതൃജനത്തെ ആ കച്ചവടക്കാരൻ അന്വേഷിച്ചു കണ്ടുപിടിച്ചു. അച്ഛനു് ഒരു സക്കാർ

ജോലി നേടിക്കൊടുക്കയും, അമ്മയെ മകളോടൊന്നിച്ചു പാർപ്പിക്കയും ആയാൾ ചെയ്തു. ഏതാനും കൊല്ലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അച്ഛൻ ധനവാനായി. അമ്മയ്ക്കു കൊട്ടാരത്തിലേ അന്തഃപുരത്തിൻ ജോലി കിട്ടുകയുമുണ്ടായി. ആ വഴിക്ക് സുകുമാരിയായ മേഹ്ര അന്തഃപുരസ്ത്രീകൾക്ക ഓമലാളായി.

ആ മനോഹരാംഗി യൌവനത്തെ പ്രാപിച്ചപ്പോൾ സെലിംരാജകുമാരൻഅവളാൽ കാമതപ്തനായി. യൌവരാജ്യം വാഴുന്ന പുത്രന്ന് ഇതുയും താണ നിലയിലേക്ക മനസ്സു ചെന്നതു അക്ബർക്ക് ഇഷ്ടമായില്ല. മകന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽനിന്നു മേഹ്രുവിനെ അകറുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു് അദ്ദേഹം അവളെ യോധനശ്രേഷ്ഠനായ ഷേറഫ്ഖാനെക്കൊണ്ടു് വിവാഹം ചെയ്യിപ്പിച്ചു് ആയാൾക്ക ബംഗാളിൽ വലിയൊരുദ്യോഗം കൊടുത്തു. മേഹ്ര തന്റെ ഭർത്താവൊന്നിച്ചു് ബങ്കാളിലേക്ക പുറപ്പെടുവാൻ ഒരുക്കമായി. അപ്പോൾ, അവളെയൊന്നു കാണേണമെന്നു ചക്രവർത്തിയുടെ പ്രഥമപത്നിയായ റാക്യാബേഗം അറിയിക്കയാൽ അവൾ അന്തഃപുരത്തിൽ വരികയും, രാജകുമാരന്നു് ആ അവസരത്തിൽ അവളെ കാണുവാൻ അനുമതി കിട്ടുകയും ചെയ്തു.

ഇതുവരെ തന്റെ കാമുകന്റെ നില്പയിലായിരുന്ന സെലിംകുമാരൻ ഇപ്പോൾ ആ രാജമോഹിനിക്ക പരപുരുഷനാണു്. അതുകൊണ്ടു മുഖാവരണത്തോടും വാക്കുകൊണ്ടു ഗൌരവത്തോടുംക്രൂടിയാണു് അവൾ അദ്ദേഹത്തോടു കുശലപ്രശ്നം ചെയ്തതു്. ഈ പരകളത്രഭാവംകണ്ടു് സെലിമിനു് അപ്രീതിയുണ്ടായി.

"ഇതു് നമ്മുടെ ഒടുക്കത്തെ സമാഗമമാണോ?" എന്നു് രാജകുമാരൻ ചോദിച്ചു.

"നാം തമ്മിൽ കാണുന്നതു് ഇനിയൊരിക്കലും അരുതു്. ഞാൻ പരകളത്രമാണെന്നു് അങ്ങു് ഓർക്കണം. റാക്യാബേഗമിന്റെ ആജ്ഞയാലാണു് ഇന്നു ഞാൻ ഇതിന്നു സമ്മതിച്ചതു്."

"എന്തൊരു ഘോരവാക്കു്! ഇതു നിർദ്ദയയാണോ നീ?"

"ഭാര്യാധർമ്മത്തെയാണു് എനിക്കു് ഇനി അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടിവന്നിരിക്കുന്നതു്. ആ ധർമ്മപ്രകാരം പരപുരുഷനോടു് ആകാവുന്നേടത്തോളം സ്നേഹം എനിക്കു് അങ്ങയിൽ എപ്പൊഴുമുണ്ടു്."

"ഞാൻ ധർമ്മപ്രസംഗം കേൾക്കുവാനല്ലാ ഇപ്പോൾ ഇങ്ങോട്ടു പോന്നിരിക്കുന്നതു്."

"യുവരാജാവായ അങ്ങേക്കു പാതിവ്രത്യത്തെക്കുറിച്ചു കേൾക്കുവാൻ ഇഷ്ടമില്ലെന്നോ?"

"കാമമോഹിതനെ ധർമ്മശാസ്ത്രവിധികൾകൊണ്ടു തടുത്തുനിർത്തുവാൻ കഴിവില്ല. എന്റെ മനസ്സിനെ നിന്നിൽനിന്നു പിൻവലിക്കുവാൻ ഞാൻ അശക്തനാണു്. മറ്റാരുടേയുമല്ലാ, എന്റേയാണു് നീ."

"പരിപാവനമായ വിവാഹബന്ധത്താൽ പരസ്പരമായ എന്നോടു് അങ്ങയുടെ ഈ വാക്കു് ഉചിതമല്ല."

"ആ ബന്ധത്തിൽനിന്നു നിന്നെ മോചിപ്പിക്കുവാൻ എനിക്കു കഴിയും."

"ആ അധർമ്മത്തിന്നു ഞാൻ വഴിപ്പെടുകയില്ല."

"എന്നാൽ, ഈ ദാരുണമായ കാമാഗ്നിയിൽ ഞാൻ ദഹിച്ച് കഥാവശേഷനാകും."

"അച്ഛനെ അങ്ങ് അനാദരിക്കരുത്. അദ്ദേഹം സ്വബലത്താൽ നേടീട്ടുള്ളതാണ് ഈ മഹാസാമ്രാജ്യം. അതു് അദ്ദേഹത്തിൽനിന്ന് അങ്ങേക്ക് കിട്ടുവാൻ അടുക്കുന്നതിനെ അങ്ങുതന്നെ ഇല്ലാതാക്കരുത്."

"നിന്നെക്കൂടാതെയുള്ള ഏതു മഹാസാമ്രാജ്യവും എനിക്കു തുച്ഛമാണ്. എന്നിൽനിന്ന് നിന്നെ വേർപെടുത്തുകകൊണ്ട് അച്ഛനെ ഇനി ഞാൻ ആദരിക്കയില്ല. അമർഷവാനായ ഈ പുരുൻ ഇവന്റെ അച്ഛനെ പെരുതെ വിടുകയുമില്ല."

"അങ്ങ് ഉവ്വാക്ക പറയരുത്. ഈ ഭിത്തിപോലും ചാരകണ്ണാണെന്ന് അങ്ങ് ഓർക്കണം. സ്വന്തം പിതാവിനെ ഭക്തിപൂർവ്വം അനുവർത്തിക്കയാണ് പുത്രധർമ്മമെന്നു ഞാൻ അങ്ങയെ പ്രത്യേകം ധരിപ്പിക്കേണ്ടതില്ലല്ലോ."

"എന്റെ അച്ഛനെ അവിവേകം കൊണ്ടു് നിന്ദിക്കയല്ലാ ഞാൻ ചെയ്യുന്നത്. നിന്റെ വിയോഗത്തെയോർക്കുമ്പോൾ എന്റെ മനസ്സ് എനിക്ക് അധീനമല്ലാതാകുന്നു. എനിക്ക് ധർമ്മബോധമുണ്ടാവേണമെങ്കിൽ നീ എന്റേയാവണം. അതിനു് ഇപ്പൊഴും വഴി തുറന്നുതന്നെയാണ് കിടക്കുന്നത്."

"അതു് എങ്ങിനെ?"

"നിനക്കുവേണ്ടി ഷേക്സ്പിയർ ചെലവായിട്ടുള്ളതിൽ പത്തിരട്ടി ധനം ഞാൻ അയാൾക്കു കൊടുത്തു് നിന്നെ അയാളുമായുള്ള വിവാഹബന്ധത്തിൽ നിന്നു് മോചിപ്പിക്കാം."

"നല്ലവഴി! ധനത്തിനുവേണ്ടി തന്റെ പ്രിയതമയെ ഉപേക്ഷിക്കത്തക്ക അത്ര ചപലനല്ലാ എന്റെ ഭർത്താവു്. എന്നുതന്നെയല്ലാ, അദ്ദേഹം അജയ്യവിക്രമനുമാണു്."

"എന്നാൽ നിന്റെ ഭർത്താവിന്റെ വിക്രമം എനിക്കൊന്നു കാണണം. ഞാൻ നിന്നെ ഇപ്പോഴത്തന്നെ എന്റെ വസതിയിലേക്കു് കൊണ്ടുപോകുവാൻ ഒരുങ്ങീട്ടാണു് വന്നിരിക്കുന്നതു്. ക്രൂരവൃത്തന്മാരായ ഇരുപതു ഷണ്ഡഭടന്മാർ മുറാത്തു നിൽക്കുന്നുണ്ടു്. മഹാവേഗന്മാരായ ഇരുന്നൂറു കുതിരപ്പടയാളികളും പുഴയ്ക്കരയിലുമുണ്ടു്."

"അങ്ങയുടെ അച്ഛനു് കണ്ണിനും കൈയിനുമുള്ള നീളം എത്രയേറെയാണെന്നു് അങ്ങേക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടേയോ."

"ഇരുപതിനായിരം ഭടന്മാരാണു് എന്റെ കീഴിലുള്ളതു്. രാജസൈന്യം ഈ എന്നോടു് എതിർക്കുവാൻ വരുമെന്നു് നീ പേടിക്കേണ്ടാ."

"അനേകലക്ഷം വീരഭടന്മാരെവെന്നു് മഹാസാമ്രാജ്യം സ്ഥാപിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള ചക്രവർത്തിക്കു് ഒരു ഇരുപതിനായിരത്തിന്റെ മുമ്പിലൊ പരാജയം! മഹാവീര്യന്മാരായ പട്ടാണികളെ നിഗ്രഹിച്ചു അടിച്ചമർത്തിയ മാനസിംഹരാജാവു്, ചക്രവർത്തിയുടെ കോപത്തിനു് പാത്രമായ അങ്ങയെ വെറുതെ വിട്ടുമെന്നോ വിചാരിക്കുന്നതു്?"

"മാനസിംഹൻ സ്വന്തം സഹോദരിയെ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ എന്നോടു് എതിർക്കയില്ല."

"രാജകുമാര, അങ്ങയുടെ ഈ കരുതലൊന്നും സാരമുള്ളതല്ല. ചക്രവർത്തിയുടെ ദൃഷ്ടി ഏതുനേരത്തും ഏതിടത്തും ചെന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ട്. നമ്മുടെ ഈ സമാഗമംപോലും അദ്ദേഹം ഗ്രഹിച്ചിട്ടുണ്ടാവണം. എന്നെ ഥരിച്ചുകൊണ്ട് ഒരടിപോലും മുന്നോട്ടു വെക്കുവാൻ അങ്ങേക്ക് കഴികയില്ല. അതിനു പുറമേ ഞാൻ പതിവ്രതയാണെന്നും അങ്ങയോട് പറഞ്ഞേക്കാം. എന്റെ ശരീരത്തിൽ ജീവനുള്ളേടത്തോളം കാലം ഞാൻ എന്റെ ഭർത്താവിനെ വഞ്ചിക്കയില്ല. അങ്ങിനെയുള്ള എനിക്കു വേണ്ടി അങ്ങ് അപവാദത്തിൽ ചാടരുതു്. ഇനി എനിക്ക് അങ്ങയോട് ഒന്നും പറയുവാനില്ല. നമുക്കിപ്പോഴം പിരിയാം; എന്നേക്കുമായി പിരിയാം."

"എന്നേക്കുമായി വേർപെടുകയോ? അതു് ഉണ്ടാകയില്ല."

സെലിംരാജകുമാരൻ ഇതു പറഞ്ഞുകഴിയുമ്പോഴേക്കും അപായസൂചകമായ കഴൽവിളിമുറവത്തുനിന്നു കേൾക്കായിവന്നു. അതിനെ തുടർന്ന് വാളുകളുടെ കിലുക്കവും പരിചകളുടെ മുട്ടലും ഇടയ്ക്കിടെ ദീനസ്വരവും അവിടെ മുഴങ്ങി. ഏതാനും നിമിഷംകൊണ്ട് വീണ്ടുമെങ്ങും നിശ്ശബ്ദമായി. മുറവത്ത് ഒളിച്ചുനിന്നിരുന്ന ഷണ്ഡഭടന്മാരെ രാജസൈന്യം നശിപ്പിച്ചുവെന്ന് ഇരുവരും അറിഞ്ഞു.

രണ്ടാമതും ശബ്ദമുണ്ടായി. നദീതീരത്തിൽനിന്നാണ് ആ ശബ്ദത്തിന്റെ പുറപ്പാട്. തന്റെ കുതിരപ്പടയെ രാജസൈന്യം വളഞ്ഞുവെന്ന് സെലിമിനു് മനസ്സിലായി. തെരുതെരെ വെടിപൊട്ടുന്നതു കേട്ട് അദ്ദേഹം

നടക്കുന്നു. പാരവശ്യത്തോടേ ആ രാജകുമാരൻ അങ്ങോ
രു മാർബിൾത്തൂണിലേക്ക് ചാഞ്ഞു.

അതു കണ്ടു, മേഘരാജമോഹിനി ഇങ്ങിനെ പ
റഞ്ഞു:—

"രാജകുമാര, ചക്രവർത്തിയാവേണ്ടുന്ന അങ്ങു് ഇ
യൊരു സംഭവംകൊണ്ടു് ഇത്രയും തളരുന്നതു് ഉചിതമ
ല്ല. അങ്ങു് നേർവഴിക്കു് തിരിയുകയാണെങ്കിൽ ആപൽ
ഭയത്തിന്നു് അവകാശമില്ല. സ്ത്രീകൾ പെരുമാറുന്ന ഈ
അന്തഃപുരത്തിൽ അങ്ങു് മറഞ്ഞു താമസിക്കുന്നതു് പൌ
രുഷോചിതമല്ല. അങ്ങു് ഉടനെ അച്ഛന്റെ മുമ്പിൽ
ചെന്നു് ക്ഷമായാചനംചെയ്യു. ഇനിയൊരിക്കലും കാ
ണുവാനരുതാത്ത ഒരു സഖിയോടു് ഒടുക്കമായി യാത്രപ
റയുവാൻ ഇവിടെ കടന്നതാണെന്നു് അച്ഛനോടു് പറയു.
ഭയാലുവായ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് എല്ലാം പൊറുക്കും.
അച്ഛന്റെ മുമ്പിൽ ചെല്ലുവാൻ അങ്ങേക്കു് ഭയമുണ്ടെ
ങ്കിൽ, അങ്ങേക്കു വേണ്ടി ഞാൻ തിരുമുമ്പിൽചെന്നു മാ
പ്പുവാങ്ങിക്കൊണ്ടു വരാം."

"ഭയംകൊണ്ടല്ലാ ഞാൻ വിവശനായി നിന്നുപോ
യതു്. എന്റെ സൈന്യബലത്തിൽ എനിക്കു് പൂർണ്ണ
വിശ്വാസമുണ്ടു്. രാജസൈന്യം എന്നോടെതിർക്കയാ
ണെങ്കിൽ എന്റെ വിക്രമം അപ്പോൾ കാണാം. നിന്നെ
യോർത്താണു് ഞാൻ ദുഃഖിതനായതു്. നിന്നേസംബന്ധി
ച്ചു് എനിക്കുണ്ടായ ശ്രദ്ധാലോചന വെളിപ്പെട്ടുപോക
യാൽ ഇനി നിന്നെ ഇവിടെ തനിയെ വിട്ടുപോകുവാൻ
എനിക്കു ധൈര്യമില്ല."

"രാജകുമാര, ഔദ്ധത്യവും ധൈര്യവും ഒന്നല്ലാ. മ
ഹാബലനാണെന്നു് സ്വയം ഗർവിക്കുന്ന അങ്ങു് ഇപ്പോൾ

രാജസൈന്യത്തിന്നു് അധീനനായിട്ടാണു് നില്ക്കുന്നതെന്നു് അറിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നുണ്ടോ? അങ്ങയുടെ ഷണ്ഡഭടന്മാർ നശിച്ചു. കുതിരപ്പടയാളികളും ബന്ധനത്തിലായി. കോട്ടവാതിലുകളും അടച്ചു. അങ്ങെക്കു് ഇനിയെന്തു ഗതി? അതുകൊണ്ടു്, ഉടൻ തിരുമുമ്പിൽ ചെന്നു് മാപ്പുചോദിക്കുക. എന്നെയോർത്തു് അങ്ങു് ഖേദിക്കേണ്ട. സത്യപരാക്രമനായ ഷേറഫ്ഖാന്റെ ധർമ്മപത്നിയായ എനിക്കു് എങ്ങുമാരെയും പേടിയില്ല."

"എടോ, രാജമോഹിനി, നീ ആജ്ഞാപിക്കേണ്ടുന്നവളല്ലാ ഞാൻ അനുവർത്തിക്കേണ്ടുന്നവനുമാണു്. നിശ്ചയമായും നീ ചക്രവർത്തിനിയാകുമെന്നു് ഞാൻ പ്രതിജ്ഞചെയ്യുന്നു. നിന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ ഞാൻ ഇതാ പോകയായി. നീ പറഞ്ഞതുപോലെ ഞാൻ ചെയ്യുകയുമാം. എന്നാൽ ഞാൻ നിന്നെ വേർപെടുംമുമ്പേ എനിക്കു് നീ ഒരു വരം തരേണമെന്നു് പ്രാർത്ഥനയുണ്ടു്."

"അതെന്താണു്?"

"എടോ, നാരീരത്നമേ, നിന്റെ ദിവ്യമോഹനമായ മുഖം ഞാൻ ഒരു നോക്കു കാണട്ടെ. ഒരേ ഒരു കടാക്ഷംകൊണ്ടു് നീ എന്നെ അനുഗ്രഹിക്കുക. നാട്ടുഭരണം ഓടിയോടി നടക്കുവാൻ പോകുന്ന എനിക്കു് നിന്റെ കടാക്ഷാങ്കിതമായ മുഖം മനോദീപമായി നിത്യം പ്രകാശിക്കട്ടെ."

മേവാർരാജമോഹിനി പതുക്കെ മൂടുപടം നീക്കി. ദിവ്യമോഹനമായ ആ കമനീയമുഖത്തിൽ ഉജ്ജ്വലകാന്തി വിളങ്ങുന്നു. സംഗീതം, സാഹിത്യം, സൌന്ദര്യം എന്നീ ത്രിഭുവങ്ങളുടെ നിലയനമായ പാരസികത്തിന്നു

ഇതിലധികം മനോജ്ഞമായ ലോകോത്തരരൂപം സൃഷ്ടിക്കാവതല്ല. സൌന്ദര്യവതികളുടെ വിളനിലമായ ഭാരതത്തിനും ഇതിലധികം സൌകുമാര്യം പ്രതീക്ഷിക്കാവതല്ല. കവികളും ചിത്രകാരന്മാരും സൌന്ദര്യവിഷയകമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നതെല്ലാം വെറുതേതന്നെ. വാക്കുകൊണ്ടും ചായംകൊണ്ടുമുള്ള സൃഷ്ടികളിൽനിന്നു് എത്രയോ ഉപരിയാണു് മേഹ്വരാജമോഹിനിയുടെ ദിവ്യരൂപം. അവളുടെ സൌന്ദര്യം അവളോടുകൂടി ജനിച്ചതും അവളോടുകൂടി നശിക്കുന്നതുമാണു്.

മൃദുവും ആർദ്രവും രാഗോല്ലസിതവുമായ കടാക്ഷം ആ അഭിരാമമുഖത്തിൽനിന്നു് സെലിംരാജകുമാരനിൽ പതിച്ചു. ഉടനെ ആ മുഖം മൃദുപടത്തിൽ മറഞ്ഞു. എന്തൊ ദിവ്യമായ സ്വപ്നദർശനംപോലെയാണു് രാജകുമാരനു് അപ്പോഴുണ്ടായ അനുഭവം.

൭-ാം സർഗ്ഗം.

രാജകുമാരൻ പോയ ഉടനെ ജയലേഖയേയും നരേന്ദ്രനേയും അകത്തേക്കു വിളിച്ചു. അതുവരെ മറവിൽനിന്നിരുന്ന അവർ അവിടെ നടന്നതെല്ലാം കാണുകയും കേൾക്കുകയും ചെയ്തു. എല്ലാം അത്ഭുതമായിട്ടാണു് നരേന്ദ്രനു തോന്നിയതു്. താൻ സ്ത്രീവേഷത്തിലായിരുന്നിട്ടും, തന്നെ നോക്കി മേഹ്വരാജമോഹിനി "നരേന്ദ്രനാഥരായി" എന്നു് സാദരം അഭിസംബോധനം ചെയ്തപ്പോൾ അതു് നരേന്ദ്രനു് എല്ലാറ്റിലുംവെച്ചു് അത്ഭുതമായി.

ആ രാജമോഹിനി നരേന്ദ്രനെ നോക്കി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—

"അങ്ങയെ എന്റെ ആവശ്യപ്രകാരമാണ് ജയലേഖ ഇങ്ങോട്ടു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോന്നിരിക്കുന്നതു്. തൽകാലം എന്റെ രക്ഷയ്ക്കു് അങ്ങേക്കു് ഒന്നും ചെയ്യേണ്ടിവന്നില്ലെങ്കിലും, എനിക്കുവേണ്ടി ഈ രാത്രി ഇത്രയും കഷ്ടപ്പെട്ടതു് ഞാൻ എന്നും കൃതജ്ഞതയോടെ സ്മരിക്കാം. അങ്ങയുടെ പിതാമഹൻ പട്ടാണികൾക്കെതിരായി ചക്രവർത്തിയെ സഹായിച്ച ആ വീരചരിതം ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. പൂർവ്വികന്മാർക്കുള്ള ആ സത്യപരാക്രമം അങ്ങയിലും പകർന്നിട്ടുണ്ടെന്നു് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. അങ്ങു് യുദ്ധത്തിൽ മുറിപ്പെട്ടകയാൽ മാനസിംഹരാജാവിന്റെ ഏറ്റപ്പാടുപോലെ അങ്ങയെ രാജധാനിയിൽ കൊണ്ടുവന്നു് അതിഥിമന്ദിരത്തിൽ കിടത്തിയതും രാജപുത്രരാജ്ഞിമാരായ അംബരറാണിയുടേയും യശോദാബായിയുടേയും മേൽനോട്ടത്തിൽ ചികിത്സ നടത്തിയതും ഇവിടെ ഏവർക്കും അറിവുള്ളതാണു്. ഈ നില്ക്കുന്ന ജയലേഖ അങ്ങയെ സാനുരാഗം ശുശ്രൂഷിച്ചതും രാവുതോറും അങ്ങയെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് അരികെ ഇരുന്നുവന്നതും ഞാൻ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അത്രയും ഭാഗ്യവാനും, അഭിജാതരും പരാക്രമനുമായ അങ്ങയെ എനിക്കു് കാണേണമെന്നു് തോന്നിയതിൽ എന്താണത്ഭുതം. എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ അനുമതിപ്രകാരമാണു് അങ്ങയെ ഞാൻ ഇവിടെ വരുത്തിയിരിക്കുന്നതു്. ഇക്കാര്യത്തിൽ ജയലേഖ ചെയ്ത ശ്രദ്ധയെത്തന്നെ ഞാൻ അഭിനന്ദിക്കുന്നു. ഹേ, നരേന്ദ്രനാഥരായ്, എന്റെ ഭർത്താവു് എന്നോടുക്ര

ടി അപരിചിതമായ ബങ്കാളിലേക്ക് പുറപ്പെട്ടിരിക്കയാണ്. അദ്ദേഹം അങ്ങയുമായി സഖിത്വത്തിലാവേണമെന്ന് ആശിക്കുന്നു. വേണ്ടിവന്നാൽ, അങ്ങയുടെ ഖഡ്ഗം ഞങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കായി പ്രയുക്തമാകുമെന്ന് ഞാൻ വിശ്വസിച്ചുകൊള്ളട്ടെയോ?"

ലോകൈകസുന്ദരിയായ മേഹ്രുരാജമോഹിനിയിൽ നിന്ന് ഈ അർത്ഥന കേട്ടപ്പോൾ മാനിയായ നരേന്ദ്രൻ വികസിതനേത്രനായി തന്റെ വാൾപ്പിടിയെ അവളുടെ മുമ്പിലേക്ക് നീട്ടിക്കാണിച്ചു. അതിനെ ഗ്രഹിക്കുവാൻ രാജമോഹിനി കൈവെച്ചതു് എന്തൊ പ്രമാദത്താൽ നരേന്ദ്രന്റെ കൈയിലാണു്. വാൾപ്പിടിയേയാണെന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു് അവൾ നരേന്ദ്രന്റെ കരത്തെയാണു് സ്പർശിച്ചതു്. ആ മൃദുസ്പർശം അവനിൽ രോമാഞ്ചമുണ്ടാക്കി.

അങ്ങിനെ പ്രതിജ്ഞ കഴിഞ്ഞതിൽപ്പിന്നെ രാജമോഹിനി വീണ്ടും സംതോഷണത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടു.

"എന്റെ ഭർത്താവു് വർദ്ധമാനജില്ലയിലേ അധികാരിയായിട്ടാണു് ചെല്ലുന്നതു്. അവിടേക്കു് അങ്ങയുടെ നാട്ടിൽനിന്നു് അധികം ദൂരമില്ലല്ലോ. വർദ്ധമാനത്തിലെ ഞങ്ങളുടെ വസതി വീരനഗരപ്രഭുവിന്നു് ഏതുസമയത്തും യഥാർത്ഥം സ്വാഗതം ചെയ്യും."

"നിങ്ങൾക്കു് എന്നിലുണ്ടായ ഈ സ്നേഹം എനിക്കു് വലിയൊരു ബഹുമതിയാണു്."

"അങ്ങയുടെ ഭാര്യയ്ക്കു് ഈ മുസ്സൽമാൻ സഹോദരിയെ കാണുന്നതിൽ അപ്രിയമുണ്ടാകയില്ലെന്നു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു."

"ഞാൻ വിവാഹം ചെയ്തിട്ടില്ലല്ലോ" എന്ന് ചെ ട്ടെന്നൊരു മങ്ങൽ മുഖത്തുണ്ടായതിന്നിടയ്ക്ക് നരേന്ദ്രൻ പറഞ്ഞു.

നരേന്ദ്രനിൽ മിന്നിയ ആ ഭാവഭേദത്തെ സൂക്ഷ്മദൃക്കായ രാജമോഹിനി കണ്ടു് അതിൽ ജിജ്ഞാസുവായി.

"തെറ്റിദ്ധരിച്ചതിന്നു ഞാൻ മാപ്പുചോദിച്ചുകൊള്ളുന്നു. അങ്ങയുടെ ഈ പ്രായത്തിൽ വിവാഹം ചെയ്യാത്ത യുവാക്കന്മാർ വളരെ ദുർല്ലഭമാണു്. എന്തൊരു പ്രതിബന്ധത്താൽ അങ്ങേക്കു് വിവാഹത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടുന്നതിന്നു് കഴിയാതെ വന്നിരിക്കാം. ഇക്കാര്യം സ്മരിക്കുമ്പോൾ ദുഃഖാവഹമായ വല്ല പൂർവ്വസംഭവവും അങ്ങയുടെ മനസ്സിൽ ഇളകുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ ഇനി ഒന്നും ചോദിക്കുന്നില്ല."

"സൈനികവിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടതിൽപ്പിന്നെ കുടുംബകാര്യത്തെക്കുറിച്ചു് ഞാൻ ഒന്നും ചിന്തിക്കാറില്ല."

"ദേവീപുരം അങ്ങയുടെ തറവാട്ടമായി പണ്ടേക്കു പണ്ടേ സ്ഥിരമായിലാണല്ലേ?"

"ശത്രുതാമെന്നപോലെ ബന്ധുതാവും ഞങ്ങളും തമ്മിൽ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്."

"അങ്ങയുടെ പൂർവ്വികധനത്തെ ഇതുവരെരക്ഷിച്ചുപോന്നതു് ദേവീപുരം പ്രഭുവായിരുന്നുവല്ലേ?"

"അതെ; ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹം സ്വദേശം വീണ്ടുകിട്ടുകയാൽ അങ്ങോട്ടു പോയി. നവനഗരത്തിലെ കായ്യങ്ങളും ഇപ്പോൾ നടത്തുന്നതു് ചക്രവർത്തിയുടെ കീഴിലുള്ള ഒരുദ്യോഗസ്ഥനാണു്."

"മാനസിംഹരാജാവു് അങ്ങയെ സൈനികവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്നു് ക്ഷണിക്കൊണ്ടു ചെല്ലുംമുമ്പു് അങ്ങു് ദേവീപുരവുമായി വിവാഹത്താൽ ബദ്ധനാകുവാൻ വിചാരിക്കയുണ്ടായിട്ടുണ്ടോ?"

ഇതുകേട്ട ഉടൻ നരേന്ദ്രൻ അധോമുഖനായി. അവന്റെ മുഖം ചൊകന്നു. തന്റെ അന്തരംഗകഥപോലും ഈ കുശാഗ്രമതിയായ യുവതി അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നുവോ എന്നു അവൻ ശങ്കിച്ചു.

"ബാല്യചാപല്യത്തിന്നനുരൂപമായി ചെറുപ്പത്തിൽ ഞാൻ സുഖസ്വപ്നം പലതും കണ്ടിരിക്കാം. ഇപ്പോഴം അതിനെക്കുറിച്ചു് ചിന്തിക്കുന്നതു് എനിക്കു വിരസമായ്തീന്നിരിക്കുന്നു. വല്ല ഇച്ഛാഭംഗത്തെയുംകുറിച്ചു് അന്യനിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന ചോദ്യം പുണ്ണിൽ അമ്പു തറക്കുംപോലെയാണു്"—എന്നു് നരേന്ദ്രൻ സഗൌരവം പറഞ്ഞു.

"അങ്ങയുടെ രഹസ്യം അങ്ങയിൽത്തന്നെ ഇരുന്നുകൊള്ളട്ടെ. അതു് അറിയുവാൻ ഞാൽ അങ്ങയുടെ ഹൃദയത്തെ പിനയുന്നില്ല. വേറെ കാര്യത്തിന്നാണു് അങ്ങയെഞാൻഇവിടെവരുത്തിയതു്. ഞാനുംഎന്റെഭർത്താവും അങ്ങയെ പ്രിയസുഹൃത്തായി വരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഞങ്ങളം ബങ്കാളിൽ വന്നു പാർക്കുമ്പോളം വല്ല ആപത്തും നേരിടുന്നതായാൽ അങ്ങയുടെ സഹായം ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാകുമെന്നു് അങ്ങു് ചെയ്ത പ്രതിജ്ഞയാൽ ഞങ്ങളം സംപ്രീതരായി. ആ പ്രീതിയുടെ അഭിജ്ഞാനമായി ഈ മോതിരം അങ്ങു കൈക്കൊള്ളണം."—എന്നു പറഞ്ഞു് മേഹ്രരാജമോഹിനി തന്റെ മുദ്രാംഗുലീയകത്തെ

നരേന്ദ്രന്റെ മുമ്പിലേക്കു നീട്ടി. അവൻ അതു സാദരം ഗ്രഹിക്കയും ചെയ്തു. അനന്തരം അവൾ നരേന്ദ്രനു യാത്രയ്ക്കായി അനുജ്ഞകൊടുത്തുകൊണ്ടു് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—

"പുറത്തു വിടുവാൻ അരുതാത്ത എന്തോ ഒന്നു് അങ്ങയുടെ ഹൃദയത്തെ തപ്പിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് ഞാൻ അറിഞ്ഞു. ഈ സന്താപം മനഃശുദ്ധിക്കു മാറുകയ്ക്കുട്ടമെന്നു് അങ്ങു് അറിയേണ്ടതാണു്. സ്ത്രീയുടെ അധികാരത്തിനു് അധീനമാകാത്ത പുരുഷഹൃദയമാണു് പരിപൂർണ്ണമായതെന്നും ഞാൻ അങ്ങയെ ഓർമ്മിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു. എന്നാൽ, ഇനി അങ്ങേക്കു പോകാം."

൩-ാം സർഗ്ഗം.

ജയലേഖയും നരേന്ദ്രനും തിരിയെ പുറപ്പെട്ടു് അന്തഃപുരത്തിലെ ദ്വാരപ്രദേശത്തെത്തുമ്പോൾ രാത്രിയിലേ അന്തിമയാമമായി. പടിവാതിൽ അടച്ചുപൂട്ടിയിരിക്കുന്നതും, പാറാവുകാർ ആരുമില്ലാതിരിക്കുന്നതും അവർ കണ്ടു.

"ഇതു് ഞാൻ ഇതിനുമുമ്പു ഉൗഹിച്ചിട്ടുള്ളതാണു്. മാസത്തർ പ്രതിക്രിയയിൽ ഏറ്റിട്ടിരിക്കയായിരിക്കും. ഒന്നുകിൽ, മതിലിന്മേൽ കയറി വെളിയിലേക്കു ചാടണം; അല്ലെങ്കിൽ പുഴക്കടവിൽക്കൂടി പുറത്തേക്കു കടക്കണം: ഇതിൽ ഒടുക്കത്തെ വഴിയാണു നല്ലതു്"—എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് ജയലേഖ തിരിഞ്ഞുനടന്നു. അവളെ നവകുമാരൻ നിശ്ശബ്ദം അനുഗമിച്ചു. പ്രഭാതത്തിൽ

വെള്ളം കോരുവാൻ ചെല്ലുന്ന ദാസികളെപ്പോലെ അവരിരുവരും നദിയിലേക്ക് ഇറങ്ങി.

അവിടെ പാറാവുനിന്ന ഭടൻ അവരെ തടഞ്ഞു.

"ഞാൻ യശോദാബായിറാണിയുടേയും ഇവൾ മേവ്വാരാജമോഹിനിയുടേയും അടിമയാണ്" എന്നു ജയലേഖ അവനെ അറിയിച്ചു.

ഇവളെ ഇതിനുമുമ്പു ഇവിടെ കണ്ടിട്ടില്ലല്ലോ; ഈ അപരിചിതയെ മാസത്തിന്റെ ഉത്തരവില്ലാതെ ഞാൻ വിട്ടയയ്ക്കയില്ല" എന്നു് അവൻ നരേന്ദ്രന്റെ ഗതിയെ നിരോധിച്ചു.

"അനിയത്തീ, ബേഗം തന്നിട്ടുള്ള മുദ്രമോതിരം ഇയാൾക്കു കാണിച്ചുകൊടുക്കൂ. ഇയാൾ അതിനെ ആദരിക്കാതിരുന്നാൽ അതിന്റെ ഫലം അനുഭവിച്ചുകൊള്ളും" എന്നു് ജയലേഖ പറഞ്ഞതുകേട്ടു് നരേന്ദ്രൻ അപ്രകാരംചെയ്തു. പാറാവുകാരൻ ആ മോതിരത്തെ കണ്ടിട്ടു് അവർക്കിരുവർക്കും വഴിയൊഴിച്ചുകൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ വേറെയും ചിലെടത്തുണ്ടായി.

നദിയിൽ ഇറങ്ങിയപ്പോൾ വേറെ ചില ദാസികൾ വെള്ളംകോരുവാൻ അവിടെ വന്നിരിക്കുന്നതു അവർ കണ്ടു. സ്വരംകേട്ടു അവർ അംബരരാജ്ഞിയുടെ ദാസികളാണെന്നു് ജയലേഖയ്ക്കു മനസ്സിലായി. ഇനി വേണ്ടതെന്തെന്നു് അവൾ ഉടൻ മനസാ കണ്ടു് നരേന്ദ്രനോടുക്രൂടി ആ ദാസികളുടെ അരികേ ചെന്നു.

"ഇതാ, യോധപുരറാണിയുടെ ദാസി ജയലേഖ" എന്നു് അവരിലൊരാൾ കൂട്ടുകാരികൾക്കു് ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു.

"ജയലേഖേ, നിന്റെ പുതിയ ചങ്ങാതി അരാണു്" എന്നു് നരേന്ദ്രനെ ചൂണ്ടിക്കൊണ്ടു മറ്റൊരുവൻ ചോദിച്ചു.

"ഇവൻ മേവാറ്റരാജമോഹിനിയുടെ പുതിയ ദാസിയാണു്."

"ഇവൻക്കെന്താണു് ഈ നേരത്തു് ഇവിടെ കാര്യം?"

"ഏതോ ഒരു ബങ്കാളിപ്രഭു പുറംകോട്ടയിലേ അതിഥിമന്ദിരത്തിൽ പാർക്കുന്നുണ്ടത്രേ. അദ്ദേഹത്തെ എന്തോ കാര്യം അറിയിക്കുവാനായി രാജമോഹിനിയുടെ ആവശ്യപ്രകാരം റാക്യാബേഗം ഇവളെ അയച്ചിരിക്കയാണു്. ഇവൻ ചെന്നു നോക്കിയപ്പോൾ കോട്ടവാതിൽ അടച്ചു പൂട്ടിയിരിക്കുന്നപോൽ. അതുകൊണ്ടു്, ഈ വഴിക്കു് പുറത്തേക്കു ചെല്ലുവാൻ ഇവൻ ഇറങ്ങിവരുമ്പോഴാണു ഞാൻ കണ്ടതു്."

"അതെ; അന്തഃപുരക്കോട്ടയിലെ എല്ലാ വാതിലുകളും അടച്ചിരിക്കയാണിപ്പോൾ. സെലിംരാജകുമാരന്റെ ഷണ്ഡഭടന്മാരെല്ലാം ബന്ധനസ്ഥരായിയെന്നും, രാജകുമാരനെ രാജസൈന്യം നിരോധിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നും നീയും കേട്ടിരിക്കുമല്ലോ. രാജകുമാരന്റെ ഒരു ചാരൻ രാജമോഹിനിയുടെ മാളികയിൽ ഒളിച്ചുകടന്നിട്ടുണ്ടെന്നും ആളുകൾ പറയുന്നു."

"ഞാൻ ഇതൊന്നും അറിഞ്ഞില്ലല്ലോ. അർദ്ധരാത്രിക്കു് എന്തോ ചില ശബ്ദങ്ങൾ കേൾക്കുകയുണ്ടായി. അതു കേട്ടതു് ഉറക്കത്തിലാകകൊണ്ടു് പിന്നെ അതിനെക്കുറിച്ചു് വിചാരിക്കുവാൻ ഇടകിട്ടിയില്ല."

"മഹാറാണിയിൽനിന്നുതന്നെയാണു് ഞാൻ ഈ വർത്തമാനം അറിഞ്ഞതു്. നേരം പുലരുമുമ്പേ ആ ചാരനെ

താൻ പിടിച്ചുകെട്ടുമെന്നു് മാസത്തർ ശപഥം ചെയ്തിരിക്കുന്നുപോൽ."

"അയാൾക്കതു സാധിക്കും" എന്നു് ജയലേഖ പരിഹാസത്തെ ഉള്ളിലടക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

"ഇവർ ഈ വഴിക്കു വന്നാൽ, ജയലേഖേ, എങ്ങിനെയാണു് പുറംകോട്ടയിൽ കടക്കുന്നതു്. ഇവിടെയും വാതിൽ അടച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ"—എന്നു് ആ ദാസികളിലൊരാൾ ശങ്കിച്ചു ചോദിച്ചു.

"അതു ഞാൻ ഇവളോടു പറഞ്ഞു. ഇവർ ഇവിടെ ഈയിടെ വന്നവളാണു്. ഇവിടത്തെ ഭാഷയോ സമ്പ്രദായമോ ഒന്നും ഇവർക്കു പരിചയമില്ല. ഇവർ പറയുന്നതു് നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലാക്കുവാൻ എനിക്കു ക്ലേശിക്കേണ്ടിവരുന്നു. എനിക്കു് ഈ പാരസികത്തികളെ അത്ര വിശ്വാസമില്ല. എന്തു പറഞ്ഞാലും മനസ്സിലാവാത്ത ഒരുവക ചണ്ടിക്കൂട്ടം! ആരോടുമൊന്നും മിണ്ടാത്ത മൂകവർഗ്ഗം!"

"മുഖം കാണുമ്പോൾ, നീ വിചാരിക്കുംപോലെ അത്ര വിഡ്ഢിയൊന്നുമല്ല ഇവർ. നാം പറയുന്നതു നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലാവാത്തതുകൊണ്ടോ, എന്തോ, മുഖത്തു് കുറച്ചൊരു സംഭ്രമലക്ഷണം കാണുന്നുണ്ടെന്നേയുള്ളൂ."

"ഇവളുടെ യോഗ്യത നമുക്കറിഞ്ഞിട്ടു് എന്താണു കാര്യം. ഇവർക്കു പുറംകോട്ടയിലേക്കു ചെല്ലുവാൻ വഴി കാണിച്ചുകൊടുത്താൽ നമുക്കു് നമ്മുടെ കാര്യം നോക്കാമായിരുന്നു. അതിഥിമന്ദിരത്തിൽ പാർക്കുന്ന ആ രാജപുത്രപ്രഭുവിനെപ്പറ്റി, ചേച്ചീ, നിനക്കു വല്ലതും അറിയാമോ? നീ അറിയാത്ത വിഷയം ഈ കോട്ടയ്ക്കകത്തു യാതൊന്നുമില്ലല്ലോ."

"യുദ്ധത്തിൽ മുറിപ്പെട്ടകയാൽ അദ്ദേഹത്തെ മാന സിംഹരാജാവിന്റെ ഇഷ്ടപ്രകാരം അവിടെ കൊണ്ടുവ ന്നു കിടത്തിയതാണു്. എന്റെ സ്വാമിനിയുടെ വൈ ദ്യന്മാരാണു് അദ്ദേഹത്തെ ചികിത്സിച്ചതു്. ഇപ്പോൾ പൂർണ്ണസുഖം കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. അടുത്തനാൾ അദ്ദേഹ ത്തെ ഇവിടെനിന്നു് അയയ്ക്കുമെന്നും മഹാറാണിയിൽ നിന്നു ഞാൻ കേൾക്കയുണ്ടായി."

"അതുവോ! എന്നാൽ ഇവൾക്കു് അവിടെ എത്തു വാൻ തിടുക്കമായി. അദ്ദേഹം പുറപ്പെട്ടുമുമ്പേ ഇവൾ അവിടെ എത്തിയില്ലെങ്കിൽ, പാവം വലിയ കഷ്ടത്തി ലാകും. മേഹ്വരാജമോഹിനി ബങ്കാളിലേക്കു പോകുക യാണല്ലൊ. അവിടെ ചെയ്യേണ്ട വല്ല ഏർപ്പാടിനേയും സംബന്ധിച്ചു് ആ ബങ്കാളിപ്രഭുവിനെ അറിയിക്കാനായി രിക്കാം ഇവളെ അയച്ചിരിക്കുന്നതു്. ചേച്ചീ, നീ ഇവ ളെ ഒന്നു സഹായിക്കു. നേരം പുലരാറായി. അതിനു മുമ്പു് ഇവൾ അവിടെ ചെല്ലട്ടെ."

"ഈ അപരിചിതയെ എനിക്കു വിശ്വാസമില്ല. എങ്കിലും നിനക്കുവേണ്ടി ഞാൻ ഇവൾക്കു വഴി കാണി ച്ചുകൊടുക്കാം."

"നിന്റെ ഈ സൌശീല്യംകൊണ്ടുതന്നെയാണു് നിനക്കുണ്ടായിട്ടുള്ള ഉന്നതി"—എന്നു ജയലേഖ ആ അംബരറാണിയുടെ ദാസിയെ അഭിനന്ദിച്ചു.

വഴി കാണിച്ചുകൊണ്ടു നടന്നുതുടങ്ങിയ ആ ദാസി യെ നരേന്ദ്രൻ അനുഗമിച്ചു. അവൻ പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ താൻ ഒരുമിച്ചുവരുന്നതു് ആപത്താണെന്നും, ആ ഊട്ട വഴിയിലെത്തിയാൽ, തന്നെ കാത്തുനില്ക്കണമെന്നും അ വനെ ജയലേഖ ശ്രദ്ധമായി അറിയിച്ചു.

അംബരറാണിയുടെ ദാസി മുമ്പിൽ നടക്കുന്നതു കൊണ്ടു പടികളിലും വഴികളിലും തടവേതുമുണ്ടായില്ല. അന്തഃപുരത്തിലെ മതിൽക്കെട്ടിൽനിന്നു പുറംകോട്ടയിലേക്കുള്ള വാതിൽ തന്റെ കൈവശമുള്ള താക്കോൽ കൊണ്ടു് ആ ദാസി തുറന്നു. അങ്ങിനെ നരേന്ദ്രൻ പുറത്തു കടക്കുകയും ചെയ്തു.

വഴി കാണിച്ചു വന്നവർ മടങ്ങിപ്പോയതിൽപ്പിന്നെ, നരേന്ദ്രൻ ആ ഉദ്യാനവഴിയുടെ ദ്വാരത്തിൽ ആ ഇരുട്ടിൽ ജയലേഖയെ കാത്തുകൊണ്ടു് തനിയേ നിന്നു. കുറച്ചുനേരം അങ്ങിനെ ശങ്കാകുലനായി നിന്നപ്പോഴേക്കും ജയലേഖ പതുങ്ങി നടന്നുകൊണ്ടു് അവിടെ വന്നു.

"എന്താണൊരു ശബ്ദം കേൾക്കുന്നതു്?" എന്നു് അവർ അധ്യസ്വരത്തിൽ സംഭ്രമത്തോടെ ചോദിച്ചു.

"കാറ്റിന്റെ ചലനമല്ലാതെ, മറ്റൊരു ശബ്ദവും ഞാൻ കേൾക്കുന്നില്ല."

"എന്നെ ആരോ പിന്തുടരുന്നുണ്ടു്, നിശ്ചയം. പരപുരുഷനെ ഞാൻ അന്തഃപുരത്തിൽ കടത്തിയിരിക്കുന്നുവെന്നു പ്രാവുകാർ സംശയിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്റെ ഗതിയെ അവർ മറഞ്ഞുനിന്നു നോക്കുന്നുണ്ടു്. ക്രൂരനും അമർഷവാനുമാണു് മാസത്തർ. ആയാൾ എന്നെ ഇനി വെറുതെ വിടുകയില്ല. ആയാളും ആൾക്കാരും എന്റെ ചേഷ്ടകളെയെല്ലാം ശ്രദ്ധമായി നോക്കുന്നുണ്ടു്."

"എന്നാൽ, വരൂ. നമുക്കു് ഉടൻ അകത്തേയ്ക്കു പോകാം. എന്റെമുറിയിൽ നീ സുരക്ഷിതയാണു്."

"അങ്ങു് അകത്തേയ്ക്കു പോകൂ. ഞാൻ ഇപ്പോൾ അങ്ങോട്ടു വരികയില്ല. എന്നേയും അങ്ങയേയും ഒരുമി

ച്ചു കണ്ടാൽ കാര്യമെല്ലാം വെളിപ്പെട്ടും. അംബരറാണി യുടെ ആ ദാസിയോടൊന്നിച്ചു് വരികയാണു് അങ്ങ യെ ആരും സംശയിക്കാതിരുന്നതു്. ഇനി അങ്ങു് ഇ വിടെ നില്ക്കുന്നതു് ആപത്താണു്. പുലർന്നതിൽപിന്നെ ഞാൻ അങ്ങയെ കണ്ടുകൊള്ളാം."

ഇത്രയും പറഞ്ഞു് അവർമിന്നൽപോലെമറഞ്ഞു. അവളുടെ അവസ്ഥയെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്തയാൽ നരേന്ദ്ര നു് അവിടെനിന്നു് അകലുവാൻ മനസ്സുണ്ടായില്ല. അനന്തരസംഭവം എന്തെന്നറിയുവാൻ ഉൽകണ്ഠിതനായി അവൻ ഊടുവഴിയിൽ കടന്നു് അവിടെ മറഞ്ഞുനിന്നു.

അധികം അകലെയല്ലാതെ എന്തോ ശബ്ദം പുറപ്പെട്ടു. അതിലേയ്ക്കു് അവൻ ഏകാഗ്രമായി മനസ്സു ചെലുത്തി. ശ്രുക്ഷവാക്കുകളും ദീനവിലാപവും ഇടകലർന്ന അവ്യക്തമായ ശബ്ദം. അങ്ങിനെ ഇടയ്ക്കിടെയായി രണ്ടുമൂന്നുവട്ടമുണ്ടായി. അടിയ്ക്കുയോ ഇടിയ്ക്കുയോ ചെയ്യുമ്പോലെ പിന്നെയുമൊരു ശബ്ദം; ഉടൻ ആർത്തനാദം-അതും അവൻ കേട്ടു.

അവൻ ഉൽകണ്ഠയോടെ വെളിയിൽ വന്നുനിന്നു. അപ്പൊഴെക്കും ജയലേഖ വികൃതാകാരയായി അവിടെ എത്തി. അവൾ അവനെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു് സങ്കേതത്തിലേക്കു് സത്വരം ചെന്നു.

അവളുടെ വേലയും ക്രുന്തലും അഴിഞ്ഞുലഞ്ഞുകിടക്കുന്നു. അവളുടെ നോട്ടം ഭയചകിതമായിരിക്കുന്നു. അവളുടെ ദേഹം അകമാനം വിറയ്ക്കുന്നു. എന്നിട്ടും, അവൾ ഒന്നു ചിരിച്ചു.

"ഇതെന്താണു് ജയലേഖേ! എന്താണിപ്പോൾ ഇവിടെ ഉണ്ടായതു്?" എന്നു് നരേന്ദ്രൻ അന്തഃപരിതോഷത്തോടെ ചോദിച്ചു.

"എന്തൊ ഒന്ന് ഇവിടെ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. അന്തഃപുരത്തിൽ പല ഗൂഢസംഭവങ്ങളും ഉണ്ടായേക്കാം. അതൊന്നും പുറമേയുള്ളവർ അറിയേണ്ടതില്ല."

"വെറും സ്നേഹത്തെക്കാൾ ശ്രേഷ്ഠമായ എന്തൊഭാവമാണ് എന്റെ മനസ്സിന്ന് നിന്നിൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നത്. അങ്ങിനെയുള്ള എന്നെ നീ അല്പമെങ്കിലും സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഇക്കാര്യം മറച്ചുവെക്കരുത്."

"അരമനരഹസ്യങ്ങളിലേക്ക് അങ്ങ് എന്തിന്ന് ചുഴിഞ്ഞുനോക്കുന്നു. കാമിനീകാമുകന്മാർ തമ്മിൽ പല സമാഗമങ്ങളും സല്ലാപങ്ങളും ഇവിടെ നടക്കും."

"അങ്ങിനെയുള്ള സല്ലാപമല്ലല്ലോ ഞാൻ ഇപ്പോൾ കേട്ടത്. നീ പേടിച്ചു വിറയ്ക്കുന്നു. മുഖം വിളറ്റും കണ്ണുകൾ കലങ്ങിയുമിരിക്കുന്നു. എന്തൊ അപത്ത് നിനക്കുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. നിനക്കുവേണ്ടി ജീവത്യാഗം ചെയ്യുന്നതിൽപ്പോലും സംപ്രീതിയുള്ളവനാണ് ഞാൻ. എന്നോട് സത്യം പറയൂ. നീ ഏറ്റവും തളർന്നിരിക്കുന്നുവല്ലോ. വരൂ, എന്റെ അരികെ ഇരിക്കൂ."

ജയലേഖ, തന്റെ കൈ നരേന്ദ്രന്റെ മടിയിൽ വെച്ചുകൊണ്ട് അവന്റെ അരികേ ഇരുന്നു. അവന്റെ പ്രേമപൂർണ്ണമായ സാന്ത്വനവാക്കുകളാൽ അവളുടെ മുഖത്തിലെ രൌദ്രഭാവം നിശ്ശ്ലേഷം തിരോഭൂതമായി.

"ഈ നിലയിൽ നാം എന്നും ചേർന്നു വാഴേണമെന്നാണ് എന്റെ ആഗ്രഹം. നിന്റെ ഗോപ്യകാര്യങ്ങളെ ചുഴിഞ്ഞുനോക്കുവാൻ ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ, നിനക്കായാലും, എനിക്കായാലും, അപത്തുണ്ടായാൽ ഇരുവർക്കും അനുഭവം ഒന്നാണ്. അതുകൊണ്ടാ

ണ്ട്, വല്ല വിപത്തും നമ്മെ സമീപിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, അതു് എന്നോടു പറയൂ എന്നു് നിന്നെ നിർബ്ബന്ധിക്കുന്നതു്."

നരേന്ദ്രന്റെ ഈ വാക്കുപോലെ, അത്രയും പ്രിയതമമായ ഭാഷണം ജയലേഖ ഇതിനുമുമ്പു് കേട്ടിട്ടില്ല. "അങ്ങയുടെ ഈ മധുരവാക്കുകൾ ഞാൻ കുറച്ചുകൂടിയും കേൾക്കട്ടെ" എന്നു് അവൾ അനുരാഗവൈവശ്യത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"ഇവിടെ നടന്നതു് എന്തെന്നറിയാതെ ഞാൻ നിന്നോടു് എന്തുപറയട്ടെ. നിന്റെ സ്നേഹവും ഭയവും കൊണ്ടു് ഞാൻ നിനക്കു് അധീനനായിക്കഴിഞ്ഞു. സത്യവതിയും ശീലവതിയുമായ നീ നികൃഷ്ടമായ പരഭാഗ്യത്തിനു് അനർഹയാണെന്നു ഞാൻ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അസത്യമോ അപ്രിയമോ നിന്നോടു് എനിക്കു് ഒരിക്കലുമുണ്ടാകയില്ല. നീ എന്നെ വിശ്വസിക്കൂ. എന്നാൽ ഞാൻ കൃതാർത്ഥനായി."

ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ ജയലേഖയുടെ ഹൃദയം അലിഞ്ഞു. അവളുടെ നീലായതലോചനങ്ങളിൽ നിന്നു് ഏതാനും അശ്രുകണങ്ങൾ കപോലങ്ങളിൽക്കൂടി ഒഴുകുന്നതു് നരേന്ദ്രൻ കണ്ടു. അവൻ അവളെ പരിരംഭണം ചെയ്തു് ലലാടത്തിലും മൂർദ്ധാവിലും ചുംബിച്ചു. അതോടുകൂടി അവളുടെ മനസ്സു് അനുരാഗവായ്പാൽ വിജൃംഭിതമായി.

"സ്ത്രീക്കു് ഭർത്തിനേക്കാൾ അധികം വശീകരണശക്തി പുരുഷനുണ്ടു്" എന്നു് അവൾ തനിയ്ക്കുതാൻ പറഞ്ഞു.

"ഞാൻ നിന്നെ വശീകരിക്കയല്ലാ, സ്നേഹത്താലും ദയയാലും നീ എന്നെ അധീനനാക്കയാണു് ചെയ്തിരിക്കുന്നതു്. നിന്റെ പ്രേമസാഗരമായ ഹൃദയത്തിൽ ഞാൻ മുങ്ങുകയാണിപ്പോൾ. നിന്നെ ആപത്തിൽനിന്നു രക്ഷിച്ചു് നിന്റെ കണ്ണീർ തുടയ്ക്കുകമാത്രമാണു് എനിക്കു് ആകപ്പാടെയുള്ള വശ്യവിദ്യ. ജയലേഖേ, ഇനിയെങ്കിലും എന്നോടു പറയൂ. ഇവിടെ എന്താണുണ്ടായതെന്നു് എന്നോടു പറയൂ."

നരേന്ദ്രനിൽനിന്നു് ഇതിലധികം കേൾക്കുവാൻ അനുരാഗാധീനയായ ജയലേഖയ്ക്കു് ക്ഷമയുണ്ടായില്ല. ആവസ്ത്രം തന്റെ വക്ഷഃപ്രദേശത്തെ തുറന്നു് നരേന്ദ്രനു് കാണിച്ചുകൊടുത്തു. കരിഞ്ചോര അവിടെകെട്ടിനില്ക്കുന്നു. റവുക്ക ചോരയിൽ നനഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഒന്നുകൂടിയും നോക്കിയപ്പോൾ, കട്ടാരത്തലകൊണ്ടു് ചെറിയൊരു കീറൽ അവളുടെ മാറിടത്തിൽ ഏറ്റിരിക്കുന്നതു് നരേന്ദ്രൻ കണ്ടു.

"ഇതു് എങ്ങിനെയുണ്ടായി" എന്നു് നരേന്ദ്രൻ കണ്ഠിതത്തോടെ ചോദിച്ചു.

"എന്റെ കാമുകൻ എന്നെ ആലിംഗനം ചെയ്തതാണു്. ഞാൻ ആ കാമുകനെ തൽകാലം ഉറക്കിക്കിടത്തീട്ടാണു് ഇങ്ങോട്ടു പോന്നതു്. ഞാൻ കൊടുത്ത ചില ചുംബനങ്ങളാൽ അയാൾ കുറെനാളത്തേക്കു് മയങ്ങി കിടന്നുകൊള്ളും."

"കായ്യം തുറന്നു പയൂ, ജയലേഖേ! പരിഹാസവാക്കുകൾക്കു് ഇതല്ലാ കാലം."

ഇതിലധികമൊന്നും അങ്ങു് ഇപ്പോൾ അറിയേണ്ട. അങ്ങു് ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കുക. ഉടൻതന്നെ അങ്ങു് ഈ സ്ഥലത്തുനിന്നകലണം. രക്തഗന്ധം വഴിയുള്ള വേട്ടനായ്ക്കൾ പാഞ്ഞു വരുന്നുണ്ടു്.

"നിന്നെ ഇവിടെ തനിയെ വിട്ടു് ഞാൻ പോകയില്ല."

"ഇതു ബുദ്ധിഹീനനാണോ അങ്ങു്? ഇവിടത്തെ സ്ഥിതികളൊന്നും അങ്ങേക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടാ. അതുകൊണ്ടു് ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കുക. അങ്ങു് ഉടനെ ഈ കോട്ടയിൽനിന്നു് പോകണം. ഞാൻ എന്റെ അമ്മയിൽനിന്നു് വേർപെട്ടതിൽപ്പിന്നെ എന്റെ മനസ്സു് സ്നേഹാർദ്രമായതു് അങ്ങയാലാണു്. അങ്ങു ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കയില്ലയോ?"

"നീ -സുരക്ഷിതയാണെന്നു് അറിഞ്ഞിട്ടല്ലാതെ ഞാൻ ഈ സ്ഥലം വിടുകയില്ല."

"എന്റേയും അങ്ങയുടേയും രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടിയാണു ഞാൻ ഇങ്ങിനെ പറയുന്നതു്. അങ്ങയെ ഇവിടെ കണ്ടാൽ കായ്മെല്ലാം വെളിപ്പെടുകയും നമുക്കിരുവർക്കും ആപത്തുണ്ടാകയും ചെയ്യും. അങ്ങേക്കും എനിക്കും തമ്മിൽ പരിചയമില്ലെന്നും, അങ്ങു് കോട്ടയ്ക്കകത്തില്ലെന്നും ആ ഷണ്ഡവർഗ്ഗത്തിനു് ധരിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞാൽ നമുക്കു് രക്ഷയായി."

"ജയലേഖേ, നിന്നോടു് ഞാൻ വാദിക്കുവാൻ നില്ക്കുന്നില്ല. സ്വന്തം രക്ഷയെ നീ ബുദ്ധിപൂർവ്വകം കരുതീട്ടുണ്ടെന്ന വിശ്വാസത്തോടെ ഞാൻ നീ പറയുന്നതുകേൾക്കാം. എന്നാൽ, നീ എന്നെ ഇനിയും കണ്ടുകൊള്ളാ

മെന്നു് പ്രതിജ്ഞചെയ്യണം. എപ്പോൾ, എവിടെവെച്ചാണു് നിന്നെ ഞാൻ കാണുകയെന്നു് സത്യംപറകയും വേണം."

"അടുത്ത ആഴ്ച ഈ ദിവസം അർദ്ധരാത്രി കോട്ടയ്ക്കുവെളിയിൽ ഗോപുരപ്രദേശത്തു് എന്നെ കാണാം. ഞാൻ അങ്ങയെ ദൃഢമായി വിശ്വസിക്കുന്നു. അമ്മയുടെ വിയോഗത്തോടുകൂടി എനിക്കു് ഇല്ലാതായിത്തീർന്ന എന്തൊ ഒന്നു് ഞാൻ ഇപ്പോൾ അങ്ങയിൽ കാണുന്നു. ബഹുകാലമായി ഞാൻ അന്വേഷിച്ചുവരുന്ന പുരുഷൻ അങ്ങാണു്."

ജയലേഖ ഉടനെ തിരോധാനംചെയ്തു.

൩-ാം സർഗ്ഗം.

സെലിംരാജകുമാരൻ മേഹ്രുന്നിസാമോഹിനിയുടെ അഭിമതംപോലെ പ്രവർത്തിക്കയാൽ അദ്ദേഹത്തിനു് ചക്രവർത്തിയിൽനിന്നു മാപ്പുകിട്ടി. നരേന്ദ്രൻ അടിമപ്പെണ്ണുമായി കുട്ടിക്കുടിയെന്ന കുറവാ ചാരദൃഷ്ട്യാ ചക്രവർത്തി കാണുകയാൽ, അവനു നവനഗരം ഒഴിഞ്ഞുകൊടുക്കേണമെന്നുണ്ടായ നിശ്ചയത്തെ മാറ്റി, കുറച്ചുകാലംകൂടിയും അവൻ യുദ്ധക്ഷേത്രത്തിൽ ഭജിക്കേണമെന്നു വിധിച്ചു്, രാജസ്ഥാനത്തിലേയ്ക്കു് ഉടൻ ചെല്ലുവാൻ അവനു് ഉത്തരവു കൊടുത്തു.

ആ ആജ്ഞപ്രകാരം നരേന്ദ്രൻ തന്റെ അനുചരന്മാരോടുകൂടി യാത്രയായി. ജയലേഖയിൽ ഉറച്ചുനിന്ന തന്റെ മനസ്സിനെ ആഗ്രയിൽനിന്നു് വലിച്ചെടുക്ക

വാൻ അവന്നു് കഴിഞ്ഞില്ല. രാജധാനിയിൽനിന്നു നാല്പതു നാഴിക അകലെയൊരിടത്തു് അവൻ വിശ്രമാർത്ഥം താവളം ഉറപ്പിച്ചു.

നിശ്ചിതദിവസമായി. ആഗ്രാദുർഗ്ഗത്തിന്റെ പുറത്തായുള്ള കൈത്യപ്രദേശത്തു് പാതിരാനേരത്തു് നരേന്ദ്രൻ ഏകനായി മറഞ്ഞുനിന്നു. ദുർഗ്ഗദ്വാരത്തിൽ വിറകിൻചുമടോടുകൂടി മുടന്തനും ക്രൂനനുമായ ഒരു വൃദ്ധൻ ദീനനായി നില്ക്കുന്നു. അവനെ പാറാവുകാരൻ കണ്ടു ദേഷ്യത്തോടെ പിടിച്ചു പുറത്തേക്കു് ഒരു തള്ളു കൊടുത്തു. അതിൽ അവൻ മുട്ടുകുത്തിക്കൊണ്ടു് വീണുരുണ്ടു. അതോടുകൂടി വിറകിൻകെട്ടു ദൂരെ തെറിച്ചു. ആത്തനായി വിലപിച്ചുകൊണ്ടു് അവൻ പതുക്കെയെഴുന്നേറ്റു ക്രുനുക്രുന്ന യാത്രയായി. അവന്റെ പരുഷവാക്കുകളാൽ രുഷ്ടനായ പാറാവുകാരൻ വേറൊരിടത്തേയ്ക്കു മുഖം തിരിച്ചു.

നരേന്ദ്രൻ മറഞ്ഞുനില്ക്കുന്നതിന്നരികെ ക്രുടെയാണു് ആ വൃദ്ധന്റെ ഗതി. അടുത്തെത്തിയപ്പോൾ "വരൂ" എന്നൊരു വിളി അവനിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടതു നരേന്ദ്രൻ കേട്ടു. ആ സ്വരത്താൽ അവൻ ഒന്നു ഞെട്ടുകയും ചെയ്തു. സ്വരമെന്നപോലെ ആ ഉജ്ജ്വലദൃഷ്ടികളും അവന്നു് പരിചിതമാണു്. അവൻ ആ സ്വരത്തെ നിശ്ശബ്ദം പിന്തുടർന്നു.

കോട്ടയിൽനിന്നു് ഒരു നാഴിക അകലെ വൃക്ഷനിബിഡമായ പ്രദേശത്തെത്തിയപ്പോൾ നരേന്ദ്രന്റെ പുരോഗാമി വേഷപ്രഛന്നയായ ജയലേഖയാണെന്നു പ്രത്യക്ഷമായി. അവൾ ആ മരക്കൂട്ടത്തിന്നിടയിൽവെച്ചു് വൃ

ആവേഷത്തെ അകറ്റി സ്വന്തം രൂപത്തിൽ നരേന്ദ്രന്റെ മുമ്പിൽ നിന്നു.

"സത്യവ്രതനായ അങ്ങു് പ്രതിജ്ഞപോലെ പ്രവർത്തിച്ചതിൽ ഞാൻ അനുഗ്രഹീതയായി. എന്നാൽ, ഈ രാത്രി നമുക്കു ദൈവകാരുണ്യമല്ലാതെ മറ്റൊരു രക്ഷയുമില്ല. കൊട്ടാരത്തിലെ കാവൽപ്പട്ടികളെ മണംപിടിച്ചുകൊണ്ടു നമ്മെ അന്വേഷിച്ചു വരും."

"ചക്രവർത്തിയുടെ ദൂതൻ ഈ നായ്ക്കളെയുണ്ടോ പേടിക്കുന്നു?"

"ആ ക്രൂരസത്വങ്ങളെ അങ്ങേക്കു അറിഞ്ഞുകൂടാ. ചക്രവർത്തിയുടെ പുത്രന്മാർക്കുപോലും അവയെ ഭയമാണു്."

"നീ ആ മാംസഭുക്കിനെയാണോ പേടിക്കുന്നതു്."

"ആയാളെ കുറച്ചുനാളേക്കു ഇളകുകയില്ല. ആയാളെ ഞാൻ മൃദുശയ്യയിൽ കിടത്തീട്ടുണ്ടു്. അതിൽനിന്നു ആയാൾ എഴുന്നേല്ക്കുവാൻ ഇനിയും ഒരുമാസം കഴിയണം. എന്നാൽ, ആയാളുടെ അനുചരന്മാരായ ഷണ്ഡഭടന്മാർ ഘോരകർമ്മാക്കളാണു്. ആ പിശാചങ്ങൾക്കു ബാധിച്ചുകൂടാത്ത ആളോ പ്രാപിച്ചുകൂടാത്ത ദിക്കോ, ചെയ്യരുതാത്ത കർമ്മമോ ഇല്ല."

"എന്നാൽ നമ്മെ അവർ വൃഥാ അന്വേഷിച്ചുനടക്കട്ടേ. നേരം പുലരുമ്പോഴേക്കും ഞാൻ എന്റെ താവളത്തിൽ എത്തും."

അതിനുമുമ്പുതന്നെ അവർ അങ്ങയെ ബാധിക്കയോ ണ്ടെങ്കിലോ?"

ജയലേഖ ഇതു പറയുമ്പോഴേക്കും മരക്കൂട്ടത്തിൽ മറെറാരിടത്തുനിന്ന് പതുക്കെയൊരു ഷൂക്കവിളികേൾക്കാ യ്തന്നു. ഒരു കൈയിൽ ജയലേഖയും മറെറാരു കൈയിൽ വാളുമായി നരേന്ദ്രൻ ഉഗ്രഭാവത്തോടെ നിന്നു. പിന്നും ഷൂക്കവിളിയുണ്ടായി. ആരെയോ തിരയുന്നതുപോലെ ചിലർ അവിടെ ചുററിച്ചുററി നടക്കുന്നതു കണ്ടു. നി ബിഡമായയാൽ നരേന്ദ്രൻ നില്ക്കുന്നിടം ക്രൂരമൃഗായിരു ന്നതുകൊണ്ട് അവനും ജയലേഖയും ആക്കാ ദൃശ്യരായി ല്ല. ഒട്ടിട കഴിഞ്ഞപ്പോൾ വീണ്ടും നിശ്ശബ്ദമായി.

ശത്രുക്കൾ അകന്നുവെന്നു തീച്ചയായപ്പോൾ ജയ ലേഖയ്ക്ക് ദീർഘനിശ്വാസമുണ്ടായി.

"കോട്ടയ്ക്കരികേവെച്ച് അങ്ങ് അവരുടെ സൂക്ഷ്മദൃ ഷ്ടികൾക്ക വിഷയമായിട്ടുണ്ട്. അവർ നമ്മെ പിന്തുട ർന്നു വന്നിരിക്കയാണ്. അങ്ങ് ഇനി ഇവിടെ നിന്നുക്രൂ ടാ. താവളത്തിലേക്ക പാഞ്ഞുചെല്ലണം."

"എന്തിനാണ് അവർ എന്നെ അന്വേഷിക്കുന്നു ത്? രാജധാനിയിൽ അവക്കിടയിൽ പാഞ്ഞുവന്നവനാ ണല്ലോ ഞാൻ. അന്നു അവക്ക് എന്നെ നിഷ്പ്രയാസം ഉപദ്രവിക്കാമായിരുന്നുവല്ലോ. ഇപ്പോൾ ഈ രാത്രി എന്നെ പിന്തുടരുന്നതെന്തിന്നു?"

"ചക്രവർത്തിയുടെ ആളായ അങ്ങയെ പകൽനേര ത്ത് നേരേ വന്നു അവർ ആക്രമിക്കയില്ല. ഈ അർദ്ധരാ ത്രിക്ക ഈ വിജനത്തിൽ കുറെകൂടും ഒഴുക്കിയാൽ ഈ വൃ ക്ഷങ്ങളും അതു മിണ്ടുമോ? ഒരു ശവത്തെ ഭൂമി വിഴുങ്ങി യാൽ അതു ആരറിയും! അങ്ങിനെ ഗൂഢകർമ്മത്തിനാ ണ് അവർ പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്. അവർ സംഘബ

ലം പെരുക്കി ഈ മരക്കുട്ടത്തെ വളയും മുമ്പേ അങ്ങ് പുറത്തേക്ക് ഓടണം. അങ്ങയുടെ താവളത്തിലേക്ക് എത്ര ദൂരമുണ്ട്? അങ്ങയുടെ കുതിര എവിടെ?

"നാല്പതു നാഴികയോളം കാണും. കുതിരയെഞ്ഞാൻ ശംഭുനാഥക്ഷേത്രത്തിൽ നിത്തിയിരിക്കയാണ്."

"ആ ക്ഷേത്രം ഇതാ അടുത്താണല്ലോ. അങ്ങ് ഓടിച്ചെന്ന് കുതിരപ്പുറത്തു കയറി താവളത്തിലേക്ക് വായുവേഗത്തിൽ പറക്കണം."

"നിനക്ക് രക്ഷയെന്താണ്?"

"ഞാൻ ഇതുപോലെ എത്രയെത്രയോ ആപത്തുകളിൽനിന്ന് രക്ഷപ്പെട്ടവളാണ്. ഈ ജയലേഖ ചിറകു വിടത്തിക്കഴിഞ്ഞാൽ അതിനെ കൂട്ടിലാക്കുവാൻ ലോകത്തിൽ ആരുമില്ല."

"ഈ വേട്ടനായ്ക്കൾക്കിടയിൽ നിന്നെ വിട്ടുകൊടുത്ത് ഞാൻ പോകുകയെന്നോ?"

"എനിക്കുവേണ്ടി അങ്ങ് ഇവിടെ താമസിക്കരുത്. എന്റെ കാര്യം ഞാൻ നോക്കിക്കൊള്ളാം. അങ്ങ് വെറുതെ തക്കിച്ചുനിന്ന് നേരം കളഞ്ഞാൽ ഇരുവരും നശിക്കും."

"ആ നായ്ക്കൾ ലാക്കുവെച്ചിരിക്കുന്നത് എന്നെക്കാളധികം നിന്നെയാണ്. നിന്റെ രക്തമാണ് അവയ്ക്കു വേണ്ടത്. മാസത്തിരിനെ കുത്തി മുറിപ്പെടുത്തിയ നിന്നെ അവർ തെരഞ്ഞുനടക്കയാണ്. അവക്ക് പിടിച്ചുകൊല്ലുവാൻ നിന്നെ വിട്ടുകൊടുത്ത് ഞാൻ അകലുകയെന്നത് നിശ്ചയമായും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. മരിക്കയാണെങ്കിൽ, അത് നമുക്കിരുവർക്കും ഒരുമിച്ചായേക്കാം."

നരേന്ദ്രന്റെ നിശ്ചയം നിശ്ചലമാണെന്നു കണ്ട പ്പോൾ "ഞാൻ പല കാലമായി കാത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന പുരുഷൻ അങ്ങുതന്നെയാണ്; എന്നാൽ വരൂ" എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ജയലേഖ മുന്നോട്ടു നടന്നു.

അവർ ശംഭുനാഥക്ഷേത്രത്തിൽ എത്തി. കുതിര യെ അഴിച്ച് സജ്ജമാക്കി നരേന്ദ്രൻ അതിന്മേൽ കയ റി. തന്റെ പിന്നിൽ ജയലേഖയെ കയറ്റി ഇരുത്തി അരപ്പട്ടകൊണ്ട് തന്നേയും അവളേയും അവൻ ബന്ധി ച്ചു. ഉടനെ അതിവേഗം കുതിരയെ വിടുകയും ചെയ്തു.

ഒരേ ഉടുക്കിൽ അവർ ആഗ്രാപ്രദേശത്തെ കടന്നു. അനന്തരം വെളിപ്പറമ്പുകളിൽക്കൂടിയാണ് അവർ പാ ഞ്ഞതു്. എങ്ങാനും വല്ല അനക്കമോ രൂപമോ ഗോച രമായാൽ അവിടെനിന്നു അകന്നു മാറിക്കൊണ്ടു് അവർ ഓടി. ഒരു വാക്കുപോലും, ഒരു തിരിഞ്ഞുനോട്ടംപോ ലും അവരിൽ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. കൈയിൽ കട്ടാരം ധരി ച്ചു് അഴിഞ്ഞുലഞ്ഞു കാറ്റിൽ പറന്നു നില്ക്കുന്ന കുന്ത ലോടുകൂടി ദൃഢഗാത്രനായിട്ടാണു് ജയലേഖയുടെ ഇരുപ്പു്. അർദ്ധരാത്രിയിലെ രാത്രിയിൽ ഇങ്ങിനെയൊരു രൌദ്രമൂ ത്തിയുടെ കൂട്ടിനു് നരേന്ദ്രനല്ലാതെ മറ്റൊരു പുരുഷ നും ഇഷ്ടപ്പെടുന്നതല്ല.

തോക്കേന്തിയ ഏതാനും ഭടന്മാർ അങ്ങൊരു വഴി യമ്പലത്തിൽ വിശ്രമിക്കുന്നതു് അവർ കണ്ടു. നരേന്ദ്ര ന്റെ അരക്കെട്ടിൽ കെട്ടിപ്പിടിച്ചിട്ടുള്ള ജയലേഖയു ടെ ഇടതുകൈയിനു് മുറുക്കംകൂടി. അവൻ ഉടൻ കുതി രയെ മറ്റൊരു വഴിക്കു തിരിച്ചു പായിച്ചു.

ഇരുപതു നാഴിക അകലെയായപ്പോൾ കുതിരയ്ക്കു ഇനി അല്പം വിശ്രമം കൊടുക്കണമെന്നുവെച്ചു് നരേന്ദ്രൻ അതിനെ നിർത്തി. കുതിരയുടെ ഓട്ടത്തിനു് അല്പം മാന്ദ്യമുണ്ടായിരിക്കുന്നുവെന്നു കണ്ടിട്ടാണു് അവൻ വിശ്രമകാര്യം ഓർത്തതു്. ഇതു ദൂരംവരെ ശത്രുക്കൾ പിന്തുടർന്നുവരുന്നതല്ലെന്നു് അവൻ ധൈര്യപ്പെട്ടു് കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നു് താഴെ ഇറങ്ങി. ജയലേഖയെ പതുക്കെ പിടിച്ചു് ഇറക്കുകയും ചെയ്തു.

"നമുക്കിപ്പോൾ രക്ഷകിട്ടിയെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു" എന്നു നരേന്ദ്രൻ സന്തോഷിച്ചു.

"ഇല്ല; രാജധാനിയിലെ ആ ഘോരവൃത്തന്മാരുടെ കൈയിനു് ഇതിലധികം നീളമുണ്ടു്."

"നിനക്കെന്താണിതു വൃഥാഭീതി? ഇനി രണ്ടു മണിക്കൂർകൊണ്ടു് ഞാൻ എന്റെ താവളത്തിൽ എത്തും. ഇതുയും ദൂരംവരെ എന്നെ തടയുവാൻ കഴിയാത്ത അവർക്കു് ഇനി അതു നിശ്ചയമായും കഴികയില്ല."

"അങ്ങു ചെല്ലുന്ന ഈ വഴിയും അങ്ങയുടെ താവളവും അവർക്കു് അങ്ങയെപ്പോലെതന്നെ അറിയാം. അവരിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടുവെന്നു് അങ്ങേക്കു ധൈര്യപ്പെടാറായില്ല.

ജയലേഖ ഇതു പറയുന്നതോടുകൂടി കുതിരയുടെ വികൃതചേഷ്ടകാരം ശബ്ദംകൊണ്ടറിഞ്ഞു് അങ്ങോട്ടു നോക്കി.

"എന്താണിതു്! അങ്ങയുടെ കുതിരയ്ക്കു് എന്തുപറ്റി?" എന്നു് അവൾ പരിഭ്രമത്തോടെ ചോദിച്ചു.

നരേന്ദ്രൻ അരികെ ചെന്നു നോക്കി. അതിന്റെ പിൻകാലുകളിൽനിന്നു് രക്തം ഒഴുകുന്നു. അതിന്റെ ആ രണ്ടു കാലുകളും വെട്ടേറു് മുറിപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു് അവൻ കണ്ടു.

"ഇതു് എങ്ങിനെയുണ്ടായി!"

"വഴിക്കെങ്ങോ മറഞ്ഞുനില്ക്കുന്ന ശത്രുക്കൾ നമ്മുടെ ഗതിയെ മുടക്കുവാൻ ഇങ്ങിനെ ചെയ്തതാണു്. അവർ ഇപ്പോൾ ഇങ്ങെങ്ങാനും ഒളിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ടാവാം. അവരുടെ നോട്ടത്തിൽത്തന്നെയാണു് നാം ഇപ്പോഴും നില്ക്കുന്നതെന്നു് ഈ സംഭവംകൊണ്ടു് അങ്ങു് മനസ്സിലാക്കണം."

"എന്നാൽ അവർ എന്നോടു് എതിർത്തുവരട്ടെ. എന്റെ വിക്രമം അവർ കാണട്ടെ." എന്നു് നരേന്ദ്രൻ ഗർജ്ജിച്ചു.

"വിക്രമത്തിന്നുള്ള കാലമല്ലാ ഇതു്. അങ്ങു് ചക്രവർത്തിയുടെ ഉദ്യോഗസ്ഥനാണെന്നു് ഓർക്കണം. ശത്രുക്കൾ, പക്ഷേ, അകലെയാണെന്നു വരാം. അവർ ഇവിടെ എത്തുംമുമ്പേ നാം മറെറാരു വഴിക്കു് ഓടുകയാണു നല്ലതു്. ഇവിടെ നിന്നു് ചാകുവാനായിരിക്കാം ഈ കുതിരയുടെ യോഗമെന്നു് നാം ഇതിനെ വിട്ടേക്കാം. പ്രാണരക്ഷയ്ക്കു് ഇതിലധികമായ നഷ്ടവും ആവാമല്ലൊ."

തന്റെ കുതിരയെ മുറിപ്പെടുത്തിയവരോടു് പ്രതിക്രിയ ചെയ്യേണമെന്ന അമർഷത്താൽ നരേന്ദ്രന്റെ മനസ്സിന്നു് വിങ്ങലുണ്ടായി. ജയലേഖയ്ക്കുവേണ്ടി അതിനെ സഹിച്ചുകൊണ്ടു് അവൻ അവളോടുകൂടി കാൽനടയായി അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ടു.

അതാ; കുതിരക്കുളമ്പടി കേൾക്കുന്നു. രണ്ടു കുതിരപ്പടയാളികൾ അവക്കെതിരേ വരുന്നു. ഇനി ആയുധപ്രയോഗം കൂടാതെ രക്ഷയില്ലെന്നു തീച്ചയായി. പകമീട്ടുവാൻ ഉടൻ അവസരം കിട്ടിയതിൽ നരേന്ദ്രൻ കൃതാർത്ഥനായി.

കുതിരയെ കെട്ടിയ വൃക്ഷത്തിന്റെ പിന്നിലായി മറഞ്ഞുകൊണ്ടു ജയലേഖയും അങ്ങൊരു പാറയെ പിന്നിട്ടുകൊണ്ടു നരേന്ദ്രനും നിന്നു.

ആ ഭടന്മാർ വാളേന്തിക്കൊണ്ടു നരേന്ദ്രന്റെ മുമ്പിൽവന്നു് "ഈ രാത്രി ഞങ്ങളെ ഇത്രയും കഷ്ടപ്പെടുത്തിയതിനു് അമർഷവാനായ ഒരാളോടു് അങ്ങു് ഉത്തരം പറയേണ്ടിവന്നിരിക്കുന്നു" എന്നു ധാർഷ്ട്യത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"ചക്രവർത്തിയോടു് അവിടത്തെ ആജ്ഞാവാഹൻ ഉത്തരം പറഞ്ഞുകൊള്ളാം. എന്തിനെന്നോ? തിരുമനസ്സിലെ ഒരുദ്യോഗസ്ഥനെ വഴിതടുക്കുകയും, തിരുമനസ്സിലെ വക ഒരു കുതിരയെ മുറിപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തുകൊള്ളുക്കാരെ വധിച്ചതിനു്."

"അന്തഃപുരത്തിലെ ഒരു ദാസിയെ അങ്ങു് മോഷ്ടിച്ചതു് ചക്രവർത്തിക്കു് പ്രിയമാകുമെന്നു് വിചാരിക്കുന്നുണ്ടോ? ഏതായാലും അങ്ങയുമായി ഞങ്ങൾക്കു് കാര്യമൊന്നുമില്ല. അങ്ങു ചെയ്തതിനുള്ള പ്രതിഫലം അങ്ങേയ്ക്കു് വഴിയേ കിട്ടിക്കൊള്ളും. ഇപ്പോൾ ഞങ്ങൾ വന്നിരിക്കുന്നതു് യശോദാബായിറാണിയുടെ ഈ ദാസിയെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു പോകുവാനാണു്."

"ഇതിലേക്ക് യശോദാബായിറാണിയുടെ ഉത്തരവുണ്ടോ നിങ്ങൾക്ക്? ആ കുരിങ്കുരങ്ങനായ മാസ്തരായിരിക്കാം നിങ്ങളെ അയച്ചിരിക്കുന്നതു്. ആ പാപിഷ്ഠന്റെ ക്രൂരതയ്ക്കു് ഞാൻ ഇവളെ വിട്ടുതരികയില്ല. വേണ്ടിവന്നാൽ, നിങ്ങളുടെ രക്തംകൊണ്ടുപോലും ഞാൻ ഇവളെ രക്ഷിക്കും."

"ഈ ഇരുട്ടിൽ നാം തമ്മിൽ പൊരുതുന്നതായാൽ ആർക്കെല്ലാം അപായമുണ്ടാകുമെന്നു് ഞങ്ങൾക്കു് നിശ്ചയിക്കുവാൻ വയ്യ. വെറുതെ കലഹത്തിനു് അങ്ങു് മുതിരുന്നതു്. അരമനയിൽനിന്നു് ഒളിച്ചോടിപ്പോയതിനു് ഇവളെ ചട്ടപ്രകാരം വിചാരണ ചെയ്യേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. നീതി നടത്തുന്നതിൽ ഉദ്യോഗസ്ഥനായ അങ്ങു് ഞങ്ങളെ സഹായിക്കയാണു് വേണ്ടതു്. അതുകൊണ്ടു്, അന്യായമായി എതിർത്തു നില്ക്കാതെ ഇവളെ ഞങ്ങൾക്കു വിട്ടുതരണം."

"ചക്രവർത്തിയുടെ ഉത്തരവുണ്ടെങ്കിൽ ഇവളെ ഞാൻ നിങ്ങളുടെ കൂടെ അയയ്ക്കാം. സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥനെ നിരോധിക്കയും, സർക്കാർ കുതിരയെ മുറിപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തതിനുള്ള ആ ഉത്തരവും നിങ്ങൾ കാണിച്ചുതരണം? ചക്രവർത്തിയുടെ ദാസനായ ഞാൻ നിങ്ങളുടെ ആ കരിംപിശാചിന്റെ ചേട്ടൻമാരുടെ വകവെക്കയില്ല."

പിന്നെ അവർ തമ്മിൽ വാഗ്വാദമൊന്നും ഉണ്ടായില്ല. ഭടന്മാർ നരേന്ദ്രനെ ബന്ധിക്കുവാൻ മുന്നോട്ടു ചാടി. അവരിലൊരുവനെ മഹാഭുജനായ നരേന്ദ്രൻ വാരിപ്പുറംകൊണ്ടു് ആഞ്ഞടിച്ചതോടുകൂടി അവൻ വീ

ന്നു. അപ്പോഴേക്കും മറവനെ ജയലേഖ ഒരേ ചാട്ടത്തിൽ കട്ടാരംകൊണ്ടു് ഒരു കുത്തു കൊടുത്തു ഭഗ്നകരനാക്കി വീഴ്ത്തി.

പിന്നെ, നരേന്ദ്രനും ജയലേഖയും അവിടെ ഒരു നിമിഷം പോലും വിളംബിച്ചില്ല. ആ ഭടന്മാരെ കൊല്ലുന്നതുകൊണ്ടു് കാര്യമില്ലെന്നു കണ്ടു് അവരുടെ വക ഒരു കുതിരയിൽ നരേന്ദ്രനും മറ്റതിൽ ജയലേഖയും കയറി ഭടന്മാർ എഴുന്നേല്ക്കും മുമ്പെ അവർ ആ സ്ഥലത്തു നിന്നു് പായുകയും ചെയ്തു.

ഇരുവക്കും വേറെ വേറെ കുതിരകൾ കിട്ടുകയാൽ അവക്കു് പൂർവ്വാധികം വേഗത്തിൽ ചെല്ലുവാൻ കഴിഞ്ഞു. ഒരു യക്ഷി ആകാശമാർഗ്ഗേണ പറക്കുംപോലെയാണു് ജയലേഖയുടെ ഗതി. ആ ഇരുപതു നാഴികവഴി അവർ ഒരേ ഉഴക്കിൽ കടന്നു.

താവളത്തിൽ എത്തി. നരേന്ദ്രൻ ആദ്യം ഇറങ്ങി ജയലേഖയെ ഇറക്കുവാൻ അരികെചെന്നു. അരുണിമപൂണ്ടമുഖം; സ്വേദകണങ്ങളാൽ അലംകൃതമായ ലലാടം; ഉജ്ജ്വലവും ലോഹിതവുമായ നേത്രങ്ങൾ; മൂർദ്ധസ്ഥിതാർദ്രമായ ചെമ്പുണ്ടു്, ഇരുചുമലിൽക്കൂടിയും അഴിഞ്ഞുനീണ്ടുകിടക്കുന്ന പൂങ്കുഴൽ; ശ്വാസവേഗത്താൽ നതോന്നതമായ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന വക്ഷഃപ്രദേശം—ഇങ്ങിനെയുള്ള ആ കാരത്തെ നരേന്ദ്രൻ അനിമേഷം നോക്കി. ഇതുയും ദിവ്യമോഹനമായ സൌന്ദര്യ്യം നരേന്ദ്രന്റെ നേത്രങ്ങൾക്കു് ഇതിനുമുമ്പു് ഗോചരമായിട്ടില്ല."

കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നു് അവളെ അവൻ പതുക്കെ ഇറക്കി. ഇരുവരുടേയും അധരങ്ങൾ തമ്മിൽ ഉടനൊരു

സംയോഗമുണ്ടായി. അനന്തരക്ഷണത്തിൽ ജയലേഖ നരേന്ദ്രന്റെ പിടിയിൽനിന്നു വിട്ട് പിന്മാറി. അവളുടെ നേത്രങ്ങളം അശ്രുകലുഷിതമായി.

"അനാഥയും അപരിചിതയുമായ ഈ ദാസിക്കു വേണ്ടി അങ്ങു് ഏറ്റവും കഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സ്വാർത്ഥരായ എന്റെ പൂർവികന്മാരാണു് അങ്ങയെ ആഗ്രയിലേക്കു് കൊണ്ടുവന്നതെന്നു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. അങ്ങു് എന്നെ ബന്ധനത്തിൽനിന്നു് മോചിപ്പിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ഇനി നമുക്കു തമ്മിൽ പിരിയാം. അങ്ങയുടേയും എന്റേയും മാർഗ്ഗം ഭിന്നഭിന്നമാണു്. എന്നാൽ, നാം അവരവരുടെ വഴിക്കു് വേർപെടുകയാണെങ്കിലും, ഈ ജയലേഖ ഉപകാരത്തെ വിസ്മരിക്കുന്നവളോ, എന്റെ നാട്ടുകാർ മിത്രത്തെ അനാദരിക്കുന്നവരോ അല്ലെന്നു് അങ്ങു് എപ്പോഴും ഓർക്കണം."

ഇത്രയും പറഞ്ഞു് ജയലേഖ പെട്ടെന്നു മറഞ്ഞു. നരേന്ദ്രനു് ഈ സംഭവം അവിചാരിതമാണു്. അവൻ അവളെ അവിടെയെല്ലാം തിരഞ്ഞു. തന്റെ അനുചരന്മാരെക്കൊണ്ടു് അരികെയുള്ള കാടുകളിലും അന്വേഷണം നടത്തി. അവളെപ്പറ്റി ഒന്നും അറിയുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അവളുടെ ആ കണ്ണീരിന്റെ അർത്ഥമെന്താണു്? അവൾ ഒട്ടുക്കം പറഞ്ഞ ആ വാക്കുകളുടെ സാരമെന്താണു്?—അവനു് ഒന്നും വെളിവായില്ല.

32D
21657
032.2M73123
GL

൩. ദേവീപുരകാണ്ഡം.

൧-ാം സർഗ്ഗം.

ചക്രവർത്തിയുടെ കാരുണ്യത്താൽ തന്റെ പിതൃപൈതാമഹമായ നാട്ട് നവകുമാരനു വീണ്ടുകിട്ടി. അയാളുടെ വാസം ദേവീപുരത്തിലേക്കു മാറുവാൻ പിന്നെയൊട്ടും വിളംബിച്ചില്ല. തങ്ങളുടെ നാഥൻ വിജയത്തോടെ ആഗതനായതിൽ നാട്ടുകാർ പ്രഹൃഷ്ടരായി.

തന്റെ ഈ വിജയത്തിനു ഗോകുലദാസനാണു ഹേതുഭൂതൻ എന്നു നവകുമാരൻ ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്. "എനിക്കുണ്ടായ ഈ ഐശ്വര്യത്തിന്നെല്ലാം ഞാൻ തനിക്കാണു കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു" എന്ന് അയാൾ തന്റെ മന്ത്രിയെ ഹൃദയപൂർവ്വം പ്രശംസിച്ചു. "എന്റെ നൈപുണ്യത്താലല്ലാ ദൈവത്തിന്റെ കാരുണ്യത്താലാണു് അങ്ങു് ഈ സ്ഥിതിയിൽ എത്തിയതു്" എന്നു് അപ്പോൾ മന്ത്രിയിൽനിന്നു വിനയാനുഭിതമായ വാക്കു പുറപ്പെട്ടു. "ദൈവം പ്രതികൂലിക്കയില്ലെങ്കിൽ നവനഗരത്തെ ദേവീപുരത്തോടു ചേർത്തിട്ടേ ഞാൻ മരിക്കയുള്ളൂ" എന്നു് അയാൾ 'അതിമോഹം' കാണിച്ചപ്പോൾ "അത്രയുമൊന്നുമരുതു്" എന്നു നവകുമാരൻ നിരസിക്കയാണുണ്ടായതു്.

നൈരാശ്യത്താൽ ലൗകികകാര്യങ്ങളിലെല്ലാം വിരക്തയായിട്ടാണു് ഇപ്പോൾ ഗാന്ധാരിയുടെ ജീവിതം.

പ്രിയവാക്കായി യാതൊന്നും ആ സ്ത്രീക്കു ഗോകുലദാസനോടു പറയുവാനുണ്ടായില്ല. ഭർത്താവുമായുള്ള ഇടപാടും ഇപ്പോൾ അത്രമാത്രമേയുള്ളൂ. പൂർവ്വപരിചിതങ്ങളായ നാടും വീടും ബഹുകാലത്തിന്നിപ്പുറം കാണുമാറാകയാൽ, തന്റെ യൌവനജീവിതത്തെക്കുറിച്ചുള്ള സുഖാവഹമായ സ്മരണകളെക്കൊണ്ടു് ആ ദേവീപുരരാജ്ഞി നാളംപോക്കിവന്നു. ഉണ്ണുവാനും ഉടുക്കുവാനുമില്ലാതെ ഉഴന്നു നടക്കുന്ന അനാഥബാലനായിട്ടാണു ഗാന്ധാരീദേവി ഗോകുലദാസനെ ആദ്യമായി കണ്ടതു്. ആ ദേവിയുടെ കാരുണ്യത്താൽ അങ്ങൊരു വാല്യക്കാരനായിവളരുവാൻ അയാൾക്കു യോഗമുണ്ടായി. നവകുമാരൻ രാജ്യഭ്രഷ്ടനായി വനവാസം തുടങ്ങിയപ്പോൾ ഗാന്ധാരിയും ഗോകുലദാസനും തമ്മിൽ അധികമായ അടുപ്പമുണ്ടായി. ഭർത്താവിനെ ഈ ഘോരവിപത്തിൽപ്പോലും ഛായയെന്നപോലെ അനുവർത്തിക്കുന്ന ആ ഉത്തമഭർത്തൃനിൽ ദേവിക്കു് ഹൃദയപൂർണ്ണമായ വാത്സല്യമുണ്ടായി. അയാളുമായി ദേവി ഏതുനേരത്തും നിസ്സങ്കോചം ഇടപെടുമാറായി. അക്കാലത്താണു ഗോകുലദാസൻ നയോപായങ്ങളിൽ നിപുണനായ മഹാധീമാനാണെന്നു ദേവി അറിഞ്ഞതു്. ഈ യാളുടെ സാമർത്ഥ്യത്താൽ സ്വന്തം നാടു് വീണ്ടുകിട്ടുമെന്നു ദേവി ഒരുനാൾ ഭർത്താവോടു പറകയുമുണ്ടായി.

വനവാസം കഴിഞ്ഞു പുരവാസം തുടങ്ങിയപ്പോൾ സ്വന്തം ഏകപുത്രിയുടെ കാര്യത്തിലാണു ഗാന്ധാരീദേവിയുടെ മനസ്സു് സദാ വ്യാപരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു്. അവളെ പരഗൃഹത്തിലേക്കയച്ചു് ആ വിയോഗവ്യഥ അനു-

ഭവിക്കേണ്ടിവന്നാൽ തനിക്ക ജീവിതം ദുഃഖമാകുമെന്ന ദേവി പേടിച്ചു. "നരേന്ദ്രൻ വീരനഗരത്തെയെന്നപോലെ ഹേമലത ദേവീപുരത്തേയും ഭരിച്ചുവാഴും; അവർക്ക നമ്മളെ വിട്ടു പരഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോകേണ്ടിവരികയില്ല" എന്നു പറഞ്ഞാണു നവകുമാരൻ ആദ്യകാലത്തു് ഭാര്യയെ സാന്ത്വനംചെയ്തുപോന്നതു്.

ക്രമേണ ഭർത്താവിന്റെ ചിത്തവൃത്തിയ്ക്കു വലിയ മാറ്റമുണ്ടായ്തുന്നതായി ഗാന്ധാരി കണ്ടു. അയാൾക്കു് നരേന്ദ്രനിൽ സ്നേഹമല്ല ദ്വേഷമാണു വളരുന്നതെന്നു ദേവി മനസ്സിലാക്കി. ഇതിനെക്കുറിച്ചുണ്ടായ വിവാദം അവരുടെ ദാമ്പത്യത്തിനു ശല്യമായ്തീർന്നു. വീരനഗരവുമായുള്ള ബന്ധമാണു് ഭാര്യയെ വഴി പിഴപ്പിക്കുന്നതെന്നു നവകുമാരനും ഗോകുലദാസന്റെ ദുർബുദ്ധിയാണു് ഭർത്താവിനെ ദൂഷിപ്പിക്കുന്നതെന്നു ഗാന്ധാരിയും ശങ്കിച്ചുവശായി. അവർ തമ്മിൽ ഇടയ്ക്കിടെ പിണക്കവുമായി. താൻ ചോറു കൊടുത്തു വളർത്തിയ വാല്യക്കാരൻ തന്റെ പൈതൃകകുലത്തെ നശിപ്പിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നതിൽ ഗോകുലദാസനോടു ദേവിക്കു് അന്തരംഗേണ പകയുണ്ടായി. എന്നാൽ, ഭർത്താവിനോടും ആ ഭൃത്യനോടും ഒരേ കാലത്തു് എതിർത്തു നില്ക്കുവാൻ ദേവി ശക്തയായില്ല.

ഭർത്താവിനു നരേന്ദ്രനിലുള്ള വിദ്വേഷത്തെ നീക്കുന്നതിനും, തന്റെ പുത്രി തന്നിൽനിന്നു് അകലാതിരിക്കുന്നതിനും ദേവീപുരവും വീരനഗരവും പരസ്പരം യോജിക്കുന്നതിനും വേണ്ടി ഗാന്ധാരി അനന്തരം മറ്റൊരു മാർഗ്ഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. നരേന്ദ്രനും ഹേമലതയും ഒരുമിച്ചു കളിച്ചുവളരുന്നതു ദേവി ഉൽക്കണ്ഠയോടെ നോ

ക്കി. ഇവർ മറ്റുള്ളവരേക്കാൾ തന്റെ ആഗ്രഹമെല്ലാം സാധിച്ച ജീവിതം സഫലമായിയെന്നു ദേവിക്കു തോന്നി. ആ വഴിയേയും ഗോകുലദാസൻ കല്ലിട്ടടയ്ക്കുന്നതു ദേവി കാണാതിരുന്നില്ല. ആയാളും ശ്രീശനെ ഹേമലതയുമായി അടുപ്പിച്ചതു തന്റെ മനോരഥത്തെ തകർക്കുവാനാണെന്നു ദേവി അറിഞ്ഞു. ഇരിക്കുവാൻ വീടോ കുടിക്കുവാൻ കഞ്ഞിയോപോലുമില്ലാത്ത ഒരു തെണ്ടിക്കു തന്റെ മകളെ കൊടുക്കുകയില്ലെന്നു ദേവി വാദിച്ചു. നവകുമാരൻ ഇക്കാര്യത്തിൽ ഗാന്ധാരിയുടേയും ഗോകുലദാസന്റേയും മദ്ധ്യത്തിൽ ആടുവാൻ തുടങ്ങി.

അപ്പോഴാണു വഴക്കുകളിയുണ്ടായതു്. നരേന്ദ്രൻ നവകുമാരനെ മുക്കിക്കൊല്ലുവാൻ ശ്രമിച്ചുവെന്ന അപവാദം ഉയർന്നു. ഗാന്ധാരിയുടെ മാറ്റും അതോടുകൂടി നിശ്ലേഷം അടയുകയും ചെയ്തു. നരേന്ദ്രനെ തീർത്തുമായി ഇണക്കേണ്ട കാര്യത്തിൽ ദേവിക്കു് അനന്തരം യാതൊന്നും ചെയ്യുവാനില്ലെന്നായി. അങ്ങിനെ ദൈവഗത്യാ ഗാന്ധാരി തോറ്റു. ആ ഇച്ഛാഭംഗംകൊണ്ടാണു് ദേവി ലൌകികകാര്യങ്ങളിൽ വിരക്തയായ്ത്തീർന്നതു്.

ഗോകുലദാസൻ വിജയിയായി. ശ്രീശനാണു് ഹേമലതയുടെ വരൻ എന്നു് ആയാൾ ചെയ്ത നിശ്ചയത്തെ നവകുമാരൻ സാമോദം കൈക്കൊണ്ടു. ദേവീപുരത്തെ പ്രാപിച്ചതിൽപ്പിന്നെ ആദ്യമായുണ്ടായ മുഖ്യകർമ്മം ഈ വിവാഹമഹോത്സവമാണു്. ശ്രീശൻ ഹേമലതയെ ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ പരിഗ്രഹിച്ചു.

ഈ കല്യാണത്തിൽ അനുകൂലമായോ പ്രതികൂലമായോ യാതൊരു ചേഷ്ടയും കൂടാതെയാണു ഗാന്ധാരി

ഇടപെട്ടതു്. വിവാഹം നടന്നു് ഏതാനും നാൾ കഴിഞ്ഞതിൽപ്പിന്നെ ദേവി തന്റെ പുത്രിയെ വിളിച്ചു് വീട്ടിലെ താക്കോലുകളെല്ലാം ഏല്പിച്ചുകൊടുത്തു് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—

"മകളേ, നീ ഇപ്പോൾ ഗൃഹിണിയായി. ഈ ഭവനം ഇനി നിന്റെ അധികാരത്തിൻകീഴിലാണു്. ജീവിതത്തിൽ ഞാൻ ചെയ്യേണ്ടതെല്ലാം നടത്തിക്കഴിഞ്ഞു. ഇനി എനിക്കു് ആയുഷ്കാലം അധികമില്ല. ഈ അന്ത്യകാലത്തു് എനിക്കു് പരലോകസംബന്ധമായ ചില കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യേണ്ടതുണ്ടു്. ഞാൻ അതിലേയ്ക്കു മാറുന്നു. ഗൃഹഭരണം ഇനി നീയാണു നടത്തേണ്ടതു്. നിന്നെ ദൈവം അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ."

മകളുടെ കണ്ണീരിന്നോ കരച്ചിലിന്നോ അമ്മയെ പിന്തിരിപ്പിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

൨-ാം സർഗ്ഗം.

ശ്രീധരനും ഹേമലതയും ദ്വിഗുണരാഗത്തോടെ നവദാമ്പത്യസുഖം ഭുജിക്കുമാറായി. അവനിൽ അവൾക്കു് ചെറുപ്പംമുതല്ക്കേയുള്ള സ്നേഹം ഇപ്പോൾ സൌരഭ്യത്തോടെ വികസിതമായി. ശ്രീധരന്നു് അവൾ ഹിതാനുവർത്തിനിയായ ഉത്തമഭാര്യയായി. നാട്ടുംവീട്ടുമില്ലാത്ത ദരിദ്രനായിട്ടല്ലാ ഗുണസമ്പന്നനായ മഹാനുഭാവനായിട്ടാണു് അവൾ അവനെ കണ്ടതു്. വിനയവും, ആർജ്ജവവും സന്തുഷ്ടമായി വിളങ്ങുന്ന ഭർത്താവാൽ താൻ ഭാഗ്യവതിയാണെന്നു് അവൾ അഭിമാനിച്ചുപോന്നു.

നവകുമാരനിൽ വായോധികത്വംകൊണ്ട് ക്ഷീണം വർദ്ധിക്കയാൽ ദേശകാര്യനിർവ്വഹണം ശ്രീശനിലേക്ക് പകർന്നു. അവന്റെ ആ ഭാരം ഹേമലതയുടെ സാഹചര്യത്താൽ ലഘൂകൃതമായി. ഗൃഹകാര്യത്തിൽ ഹേമലതയും ദേശകാര്യത്തിൽ ശ്രീശനും ഏർപ്പെട്ടപ്പോൾ അവരുടെ കർമ്മകുശലതയാൽ അങ്ങെല്ലാവരും ഹൃഷ്ടരും പുഷ്ടരുമായ്ത്തീർന്നു.

തന്റെ ബാല്യസഖിയായ നരേന്ദ്രനെ ഹേമലതയ്ക്ക് വിസ്മരിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഇടയ്ക്കിടെ അവനെക്കുറിച്ച് അവൾക്ക് ചിന്തയുണ്ടായി. ആവേഗം ക്രൂരമെങ്കിലും, ബുദ്ധിമാനും സത്യവാനുമാണ് അവൻ എന്ന് അവൾക്കറിയാം. തന്നിൽ അവനുള്ള സ്നേഹത്തെയും അവൾ ഗ്രഹിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവന്റെ ദുർഭാഗ്യത്തിൽ അവൾക്ക് അനുതപിക്കുന്നവളാണവൾ. തന്നിൽ നിന്ന് അവൻ വേർപെടുമ്പോഴുണ്ടായ ആ അവസ്ഥയെ ഇപ്പോഴും അവൾ കണ്ണീരോടെ ഓർക്കാറുണ്ട്. അവനെ ഇനി എന്നു കാണും? അവനുമായി മുമ്പിലത്തെപ്പോലെ പ്രിയവാക്കുകൾ പറഞ്ഞ് രസിക്കുവാൻ ഇനിയെന്നു കഴിയും? ഈ വിചാരം അവളുടെ മനസ്സിൽ ക്രൂരക്രൂടെ ഇളകി. തനിക്കും തന്റെ ഭർത്താവിനും ക്രൂടി ആ സുഹൃത്തിനെ സൽകരിക്കുവാൻ അവസരം കിട്ടേണമെ എന്ന് അവൾ പ്രാർത്ഥിച്ചുപോന്നു. സാഹസികനായതുകൊണ്ട് അവൻ വല്ല ആപത്തിലും കൂടുങ്ങിയിരിക്കുമോ എന്ന് ഇടയ്ക്ക് ചിലപ്പോൾ അവൾ പേടിക്കയുമുണ്ടായി. അപ്പോഴെല്ലാം ഗോകുലദാസനാണ് അവളെ സാന്ത്വനം ചെയ്തേ

ണ്ടിവന്നു. ഒരു നാൾ ഹേമലതയും ശൈവാലിനിയും തമ്മിൽ ഇങ്ങിനെയൊരു സംഭാഷണമുണ്ടായി.

"രാജമഹാളിൽ നിന്നു് വല്ല വർത്തമാനവുമുണ്ടോ ചേച്ചീ?"

"ചക്രവർത്തിയുടെ സൈന്യം പട്ടാണികളോടെതിർക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടത്രേ. അക്കൂട്ടത്തിൽ നരേന്ദ്രനും ചെന്നിട്ടുണ്ടെന്നു കേട്ടു."

ഹേമലതയുടെ മുഖം വിവർണ്ണമായി. അവളുടെ കവിൾത്തടം കണ്ണീരാൽ നനഞ്ഞു.

"നീ എന്തിനാണു് കരയുന്നതു് ഹേമലതേ?"

"രാജ്യഭ്രഷ്ടനായ നിർഗ്ഗതിയെപ്പോലെയല്ലെ നരേന്ദ്രന്റെ ഇപ്പൊഴത്തെ അവസ്ഥ?"

"നരേന്ദ്രനു് വീരനഗരം ഉടനെ കിട്ടുമെന്നു് ശ്രീശൻ പ്രതിജ്ഞചെയ്യുന്നുണ്ടല്ലൊ. പിന്നെയെന്തിനാണു് അവനെയോർത്തു് നീ ദുഃഖിക്കുന്നതു്?"

"ചേച്ചീ, നിന്റെ അനുജന്റെ ആ ഉദാരശീലം തന്നെയാണു് എന്നെ ഇത്ര ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നതു്. എങ്കിലും, നാം ഇവിടെ ഇങ്ങിനെ സുഖിക്കവെ നരേന്ദ്രൻ എവിടെയോ ചുറ്റിനടന്നു ദുഃഖിക്കുന്നതു വിചാരിക്കുമ്പോഴം എന്റെ മനസ്സു് പൊരിയുന്നു."

"അവൻ ഉടനെ തിരിച്ചുവരും. അപ്പോൾ അവനെ നമുക്കു സന്തോഷിപ്പിക്കാമല്ലൊ. കുട്ടിക്കാലത്തു് കളിച്ചുരസിച്ചു കൂടെപിടിക്കണം."

"നരേന്ദ്രന്റെ സുഖത്തിന്നായി എന്നാലാവുന്നോടത്തോളം ഞാൻ എപ്പൊഴും ചെയ്യും."

"ഹേമലതേ, വീരനഗരത്തിൽ നാം അവനോടൊ രുമിച്ചു കളിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആ കാലത്തേയും ആ ഉദ്യാനത്തേയും നീ ഓർക്കുന്നുണ്ടോ! തന്റെ അച്ഛന്റെയും മുത്തച്ഛന്റെയും കാലത്തിലേ കഥകളെയും, തന്റെ തൽകാലസ്ഥിതിയെയും കുറിച്ചു അവൻ അന്നു് കണ്ണീരോടെ പറയാറുള്ളതും നീ മറന്നിട്ടില്ലായിരിക്കാം."

ഹേമലതയിൽനിന്നു് ഇതിനു് വാക്കൊന്നും പുറപ്പെട്ടില്ല. അശ്രുധാരയാണു് അവൾക്കപ്പോഴുണ്ടായതു്.

"എന്തുചെയ്യാം! വള്ളുംകളിയിലേ ആ അപകടമാണു് അവനെ ഈ സ്ഥിതിയിലാക്കിയതു്"—എന്നു് ശൈവാലിനി തുടർന്നു.

"നരേന്ദ്രൻ അന്നു് നാടുവിട്ടു പോകുമ്പോൾ, ആ തോട്ടത്തിൽവെച്ചു് എന്നെ കാണുകയുണ്ടായി. അപ്പോഴത്തെ ആ ദീനവും വിവർണ്ണവുമായ മുഖവും സ്നേഹപൂർണ്ണമെങ്കിലും ശോകാവഹമായ വാക്കും എനിക്കു് ഒരിക്കലും മറക്കുവാൻവയ്യ."

൧൨-ാം സർഗ്ഗം.

ദേവീപുരത്തിൽവന്നു് എതാനും വർഷം കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കും നവകുമാരൻ രോഗത്തിൽ കിടപ്പിലായി. പലകാലം കഷ്ടപ്പെട്ട ജീവിക്കേണ്ടിവന്നതുകൊണ്ടു്, തനിക്കായുള്ള സർവ്വസുഖഭോഗങ്ങളും സമ്പൂർണ്ണമായി ഒഴിഞ്ഞുകിട്ടിയപ്പോൾ അതിൽ നിരങ്കുശം മനസ്സു വിടുകകൊണ്ടാണു് ആയാൾ രോഗഗ്രസ്തനായതു്. വാദ്ധക്യ

ത്തിലുണ്ടായ രോഗമാകയാൽ നവകുമാരന്റെ ജീവിത ത്തിൽ വൈദ്യന്മാർ നിരാശരായി.

ഗ്രാമപ്രദേശങ്ങളോടും ഈശ്വരനാമജപത്തോടും വിജനപ്രദേശത്തു് ഒഴിഞ്ഞു പാർത്തിരുന്ന ഗാന്ധാരി ഇപ്പോൾ ഭർത്തൃസന്നിധിയെ പ്രാപിച്ചു. പല കൊല്ലങ്ങൾക്കിപ്പുറം, ആദ്യമായി ഭർത്താവിനെ രോഗാതുരനായി കാണേണ്ടിവന്നപ്പോൾ ആ സാധ്വി കണ്ണീർ വാർത്തു. ഇടക്കാലത്തു് അഭിപ്രായഭേദത്താൽ ഇരുവർക്കും പിണക്കമുണ്ടായിയെങ്കിലും അവർക്കു് വിവാഹബന്ധത്തോടു കൂടിയുണ്ടായ അനുരാഗവായ്പിനു് കുറവേതും പറ്റീട്ടില്ല. മുമ്പുണ്ടായ വിപ്രിയങ്ങളെസംബന്ധിച്ചു ഒരു വാക്കുപോലും ശബ്ദിക്കാതെ ഗാന്ധാരി ജാഗരൂകമായി ഭർത്തുശുശ്രൂഷയിൽ ഏർപ്പെട്ടു. പതിവ്രതയായ ഭാര്യയുടെ ആ സാധർമ്മനിർവ്വഹണം ഭർത്താവിന്റെ മനസ്സിൽ സ്വാപരാധത്തെക്കുറിച്ചു് പശ്ചാത്താപമുണ്ടാക്കുകയും ചെയ്തു.

അച്ഛൻ നാൾതോറും ക്ഷീണിച്ചു മരണത്തിലേക്കു് വീഴുകയാണെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ഹേമലതയ്ക്കു് അടക്കുവാൻ വയ്യാത്ത ശോകമുണ്ടായി. നവകുമാരന്റെ മാനസികമായ കൈവല്യം അമ്മയെന്നപോലെ മകൾ കണ്ടില്ല. എല്ലാംകൊണ്ടും ഉത്തമപുരുഷനാണു് തന്റെ അച്ഛൻ എന്നു് അവൾ അഭിമാനിക്കുന്നു. ആ വാത്സല്യനിധി എന്നെന്നേക്കുമായി നഷ്ടപ്പെട്ടുപോകുന്നുവെന്നോർത്തപ്പോൾ അവൾ ശോകകശിതയായി. രോഗിയായ അച്ഛനെ കണ്ണീരോടുകൂടിയല്ലാതെ അവൾക്കു നോക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

ചികിത്സാവിഷയമായ എല്ലാ കാര്യങ്ങളിലും ശ്രീ
ശൻ മനസ്സു ചെലുത്തി. അവനിൽ ആര്യമായി അപ്പോ
ഴത്തെ ഗാന്ധാരിക്കു് അല്പം സ്നേഹമുണ്ടായതു്. ഭാര്യ
യേയും ശത്രുവിനേയും സാന്ത്വനം ചെയ്യേണ്ട ഭാരം
അവൻറേതായി. സ്വന്തം പിതാവിനെയെന്നപോലെ
അവൻ ഭക്തിപൂർവ്വം നവകുമാരനെ ശുശ്രൂഷിച്ചു. രാപ്പ
കലൊഴിവില്ലാതെ അവൻ ചെയ്തവന്ന പരിചരണ
ത്താൽ ഗാന്ധാരിക്കു് മൃത്യുസമീപത്തുനിന്നു ഇളകേണ്ടി
വന്നില്ല. ഭക്തിയും, സ്നേഹപൂർണ്ണനായ ഭർത്തൃബുദ്ധിയെയാ
ണല്ലൊ താൻ ദുർബ്ബോധത്താൽ വെറുത്തുകൊണ്ടിരുന്ന
തു് എന്നു് ഗാന്ധാരിക്കു പശ്ചാത്താപമുണ്ടായി. ആ
ആതുരാലയം ശോകവിഷണ്ണമായിരുന്നാലും, ആ കുടും
ബത്തിലെ എല്ലാ തെറ്റിദ്ധാരണകളേയും നീക്കുന്നതി
ന്നു് ഉപകരിച്ചു. ശ്രീശൻ ഇനിയുള്ള കാലത്തു തങ്ങളു
ടെ താങ്ങും തണലുമാണെന്ന ആശ്വാസം അവൻറെ ഗു
ണകർമ്മങ്ങളാൽ ഗാന്ധാരിക്കും ഹേമലതയ്ക്കുമുണ്ടായി.

ഏതാനും നാൾ രോഗത്തിൽ കിടന്നതിനിപ്പിന്നെ
ഭാര്യയുടേയും മകളുടേയും മറ്റു കുടുംബാംഗങ്ങളുടേയും
പരിദേവനത്തിനിടയിൽ നവകുമാരൻ അനായാസേന
മരണം പ്രാപിച്ചു. മുൻകൂട്ടിച്ചെയ്തിരുന്ന ഏർപ്പാടുകൾ
പോലെ ശവസംസ്കാരകർമ്മങ്ങളെല്ലാം വെടിപ്പായി നട
ന്നു. കരച്ചിൽ നാടുള്ള ആ ഭവനത്തിൽ രോദനമല്ലാതെ
മറ്റൊന്നും കേൾക്കായ്കയില്ല. ആരു് ആരേ സമാശ്വ
സിപ്പിക്കുന്നു! എല്ലാവർക്കും കരച്ചിൽതന്നെ.

പുലകുളി കഴിഞ്ഞു് അവിടത്തെ കലക്കമെല്ലാം
അല്പം അടങ്ങിയതിനിപ്പിന്നെ ശ്രീശൻ ശത്രുവിൻറെ
മുമ്പിൽച്ചെന്നു നമസ്കരിച്ചു.

"അമ്മേ, ദരിദ്രകുടുംബത്തിൽ ജനിച്ച എന്നെ അമ്മയാണ് ഈ നിലയിൽ ഉയർത്തിയത്. മഹത്തായ ഈ സപര്യപത്തിന്റെ ഭാരം മുഴുവൻ ഇപ്പോൾ ഞാൻ വഹിക്കേണ്ടിവന്നിരിക്കുന്നു. ഇതിൽ ഞാൻ വിജയിയാകുമാറ് അമ്മ എന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചാലും."

"മകനേ, പരമകാരുണികനായ ദൈവമാണ് നിന്റെ ഈ ഉൽക്കർഷത്തിനു കാരണം. ദൈവാനുകൂല്യം കൊണ്ടു നിനക്കു മേൽക്കുമേൽ ജയമുണ്ടാവട്ടെ. എന്റെ ജീവകാലം ഇനി അധികം നാളേയ്ക്കില്ല. ഗൃഹിണിയുടെ നിലയ്ക്കു ഞാൻ ചെയ്യേണ്ടതെല്ലാം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞു. ഇനിയുള്ള കാലം ദൈവത്തെ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടു മഥുരാക്ഷേത്രത്തിൽ ചെന്നു പാർക്കുവാനാണു ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതു്."

ഇതിനു് ഉത്തരമായി ഒന്നുംപറയുവാൻ അപ്പോൾ ഗോകുലദാസനു തോന്നിയില്ല. ശപത്രുവിന്റെ ആജ്ഞയെന്തോ അതു നിർവ്വഹിക്കുവാൻ താൻ എപ്പോഴും സന്നദ്ധനാണെന്ന ഭാവത്തിൽ സവിനയം തൊഴുക മാത്രം ചെയ്തു് അവൻ അവിടെനിന്നു മാറി.

അന്നു രാത്രി പിതൃശോകാർത്തയായ ഭാര്യയെ ശ്രീശൻ സാന്ത്വനംചെയ്യുന്നതിനിടയ്ക്കു നരേന്ദ്രനെക്കുറിച്ചു പ്രസ്താവമുണ്ടായി. "നരേന്ദ്രൻ യുദ്ധത്തിൽ കഠിനമായി മുറിപ്പെട്ട രോഗത്തിൽ കിടക്കുകയാണത്രേ" എന്നു ശ്രീശൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ ഹേമലതയ്ക്കു മറെറാരു പുതിയ ശോകം വേണ്ടിവന്നു. എന്തോ ആപത്തു നരേന്ദ്രനു് ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നു അവൾ ഇതിനുമുമ്പേതന്നെ ഊഹിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ശ്രീശനു് ഈ വർത്തമാനം കിട്ടീട്ടു കുറെ

നാളായി. ആസന്നമരണനായി നവകുമാരൻ കിടക്കുമ്പോൾ അവിടെ ഈ അശുഭവൃത്താന്തം ചെലുത്തുമെന്നു കരുതി അവൻ മറച്ചുവെച്ചിരിക്കയായിരുന്നു. അതു വെളിപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ ഹേമലത കരയുന്നതു കണ്ടതിൽ ശ്രീശന് അസൂയയല്ല, അനുതാപം തന്നെയാണുണ്ടായതു്.

"നിനക്കു നരേന്ദ്രനിലുള്ള ആ നിഷ്കളങ്കമായ സ്നേഹം ഞാൻ അറിഞ്ഞിട്ടുള്ളതാണു്. നീ കരയരുതു്. കരയത്തക്ക അത്ര വലിയ ആപത്തൊന്നും നരേന്ദ്രന് ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ആയാളുടെ ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതിയിൽ നിന്നെപ്പോലെ ഞാനും ദുഃഖിക്കുന്നുണ്ടു്. ദൈവം ആയാൾക്കു് ആയുസ്സുകൊടുക്കട്ടെ. സ്നേഹം വഴിക്കു് ആയാളെ സംബന്ധിച്ചു നമുക്കു ചില കടപ്പാടുകളുണ്ടു്. നിന്റെ അച്ഛന്റെ അനുഗ്രഹത്താൽ നീ ദേവീപുരത്തിലെ രാജ്ഞിയും ഞാൻ രേണകത്താവുമായിരിക്കയാണല്ലൊ. ഈ സ്ഥിതിയിൽ നാം നരേന്ദ്രനുവേണ്ടി വീരനഗരകാര്യത്തിൽ ഇനി ഉടൻ പ്രവേശിക്കണം."

ഭർത്താവിന്റെ ഈ വാക്കുകളും അമൃതവർഷംപോലെയാണു് ഹേമലതയിൽ പതിച്ചതു്. ആ ഉദാരഗുണസമ്പന്നന്റെ മുമ്പിൽ അവൾ ഭക്തിപൂർവ്വം നതാംഗിയായി നിന്നു.

ശ്രീശൻ തുടർന്നു പറഞ്ഞു:—നരേന്ദ്രനെ സംബന്ധിച്ചു് എനിക്കുള്ള ധർമ്മം ഞാൻ ശരിയായി നടത്തും. അതിൽ നീ എന്നെ സഹായിക്കണം. മഥുരാക്ഷേത്രത്തിലേയ്ക്കു പോകണമെന്നു് അമ്മ പറയുന്നുണ്ടല്ലൊ. അമ്മയെ നമുക്കു് അനുഗമിക്കാം.

ആ യാത്രയിൽ നരേന്ദ്രനെ നമുക്കു കാണുവാൻ കഴിയും. സഹോദരീസ്ഥാനത്തിൽ നീ ആയാളോടു് ഇടപെടുന്നതു് എനിക്കു് എപ്പോഴും സന്തോഷം തന്നെ. നിന്റെ വാക്കു് ആയാൾ കൈക്കൊള്ളാതിരിക്കയില്ല. നീ ആയാളെ ഇങ്ങോട്ടു വിളിച്ചു് കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോരണം. എന്നാൽ മറ്റു കാര്യങ്ങളെല്ലാം ഞാൻ നടത്തിക്കൊള്ളാം."

"അങ്ങു് എന്നെ നിയോഗിക്കുന്നതു് സത്യവും ധർമ്മവും പോലെ ഞാൻ നടത്താം" എന്നു ഹേമലത ഏറ്റു.

൪-ാം സർഗ്ഗം.

നവകുമാരൻ മരിച്ചപ്പോഴേ ഗോകുലദാസൻ കരഞ്ഞുള്ളൂ. അതുവരെ ഏതൊരു വിപത്തിലും ആയാൾ കരയുകയെന്നതു് ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ലോകത്തിൽ ദേവീപുരം വംശവും നവകുമാരനും മാത്രമാണു് ആയാൾക്കു് അകപ്പാടെയുള്ള ചിന്താവിഷയം. നവകുമാരനില്ലാതെ ആയാൾക്കു ഹൃദയമില്ല. സ്വാമിയുടെ ശ്രേയസ്സിനെക്കുറിച്ചല്ലാതെ മറ്റു യാതൊന്നും ആയാൾക്കു വിചാരിക്കുവാൻ അറിഞ്ഞുകൂടാ. സ്വാമിയാണു് ആയാളുടെ ജീവിതത്തിന്റെ വിളക്കു്. അതു കെട്ടപ്പോൾ ആയാൾ അന്ധകാരത്തിലായി. ആയാൾ മനസ്സുവിട്ടു കരഞ്ഞു. നവനഗരത്തിന്റെ ആധിപത്യംകൂടിയും സ്വാമിയിൽ ചേർന്നെന്നു നിശ്ചയിച്ചു് ആയാൾ പരിശ്രമിച്ചുവരി

കയാണ്. അതു് സാധിക്കുംമുമ്പേ സ്വാമി മരിച്ചുപോ
യതിൽ അയാൾ ദീനനായി കണ്ണീർ വാർത്തു.

ശവസംസ്കാരവും അനന്തരകർമ്മങ്ങളുമെല്ലാം ഗോ
കുലദാസന്റെ പുരോഗാമിത്വത്തിലാണു നടന്നതു്. സ്വാമിയെ സംബന്ധിച്ച ശേഷക്രിയകളെല്ലാം രാജകീ
യാഡംബരത്തോടും ഭൂരിദക്ഷിണയോടുംകൂടി അയാൾ ന
ടത്തി. പുലകുളി കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഗാന്ധാരീദേവി മഥു
രാക്ഷേത്രവാസത്തിന്നായി പുറപ്പെടുകയാൽ അതിലേക്കു
ള്ള ഒരുക്കങ്ങളെല്ലാം ഗോകുലദാസനാണു ചെയ്തതു്.

തന്റെ സ്വാമിനി പുണ്യക്ഷേത്രവാസത്തിന്നായി
വീടുവിടുന്നതുകൊണ്ടു് ആ വൃദ്ധയെ കണ്ടു് ആശിസ്സേല്ക്കു
ന്നതിന്നായി ഗോകുലദാസൻ അവിടെ ചെന്നു. അപ
രാധചിന്തയാൽ വിഹ്വലനായിട്ടാണു് അയാൾ ഗാന്ധാ
രീദേവിയുടെ മുമ്പിൽ നിന്നതു്. എന്നാൽ ദേവിയുടെ
മുഖത്തു് അമർഷത്തിന്റെ ലാഞ്ഛനപോലും കണ്ടില്ല. അ
ഭിവാദ്യംചെയ്ത ആ ഭൃത്യനെ ദേവി ഹൃദയപൂർവം ആശീ
ർവ്വദിച്ചു.

"ഗോകുലദാസ, എന്റെ യാത്രയ്ക്കു വേണ്ടുന്ന ഏ
ർപ്പാടുകളെല്ലാം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞില്ലേ?" എന്നു് ഗാന്ധാരി
അനന്തരം ചോദിച്ചു.

"അമ്മയും ഇവിടുള്ളവരെയെല്ലാം വിട്ടുപോകയാ
ണോ?"

"അങ്ങിനെയാണു് ഈശ്വരസങ്കല്പം. ലോകത്തിൽ
ഈശ്വരധ്യാനം ഒന്നു മാത്രമല്ലാതെ എനിക്കിനി വേറെ
കാര്യമില്ല. കുടുംബകാര്യം നടത്തുവാൻ ശ്രീശനും ഹേമ
ലതയുമുണ്ടല്ലോ. ഈ വിധവയായ വൃദ്ധയ്ക്കു് ഈശ്വര

സന്നിധിയിൽ മാത്രമേ ഗതിയുള്ളൂ. നീ ഇതുവരേയെന്നപോലെ മേലിലും ഈ സപ്തപത്തെ സേവിച്ചുകൊണ്ടു വാഴണം."

"അമ്മയുടെ ഇഷ്ടംപോലെ."

"മഥുരയിലേക്കു ചെല്ലുമ്പോൾ, വിശ്വനാഥദർശനത്തിന്നായി കാശിയിലും, സംഗമസ്നാനത്തിന്നായി അള്ളാഹാബാദിലും ഇറങ്ങി അവിടങ്ങളിൽ ഓരോ ദിവസം താമസിക്കണം."

"ശ്രീശൻ അതു് എന്നോടു പറകയും, അതിലേക്കുള്ള ഏർപ്പാടുകൾ ഞാൻ ചെയ്കയും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്."

"ശ്രീശന്നും ഹേമലതയ്ക്കും ചക്രവർത്തിയുടെ രാജധാനി കാണേണമത്രെ. അള്ളാഹാബാദിൽനിന്നു നേരേ ആഗ്രയിലേക്കു പോയിട്ടു് അവിടേനിന്നു മഥുരയിലേക്കു തിരിയാമെന്നു് അവർ പറയുന്നു."

"അമ്മ ആ പട്ടണത്തിൽ ചെന്നാൽ ചക്രവർത്തിയുടെ ആജ്ഞപ്രകാരം ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ ബഹുമാനത്തോടെ സൽകരിക്കും. ദേവീപുരപ്രഭുവിന്റെ പേർ രാജധാനിയിൽ വിശ്രുതമാണു്."

"ഞാൻ മാനത്തിന്നുവേണ്ടിയല്ലാ അവിടെ ചെല്ലേണമെന്നു പറയുന്നതു്. നരേന്ദ്രൻ അവിടെ ഉണ്ടെന്നു് ഞാൻ കേൾക്കുകയുണ്ടായി. ആ കുട്ടിയെ കണ്ടിട്ടു് വളരെ കാലമായി. ലൌകികബന്ധം വിട്ടുംമുമ്പേ അവനെക്കൂടിയും ഒന്നു കാണേണമെന്നുണ്ടു്."

"ആയാൾ നമ്മെ വിട്ടുപോയിട്ടു് ഒമ്പതുകൊല്ലമായി. യജമാനൻ ആയാളെ മകനേപ്പോലെ സ്നേഹിച്ചിരുന്നു. എന്തുചെയ്യാം! മഹാ അവിവേകി! മഹാ ഗർവിഷ്ടനും!"

"പ്രതാപശാലികളായ പൂർവ്വികന്മാരെയോർത്ത് അവൻ അഭിമാനിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ, അതിൽ അത്ഭുതമില്ല. എങ്കിലും, ഗർവ്വം ആകാം നന്നല്ലാത്തതു തന്നെ. അതുകൊണ്ടല്ലെ ശ്രേഷ്ഠകുലത്തിൽ ജനിച്ചിട്ടും ആ സാധുവിന്നു് ഇങ്ങിനെ കഷ്ടപ്പെടേണ്ടി വന്നതു്?"

"സ്നേഹിക്കുന്നവരെയെല്ലാം ആയാറം വെറുപ്പിക്കും. എന്റെ യജമാനനെ ആയാളം പുഴയിൽ മുക്കിക്കൊല്ലുവാനല്ലെ ഉത്സാഹിച്ചതു്? മാനസിംഘരാജാവു് അതിർകവിഞ്ഞ ദേഷ്യംകൊണ്ടു് ആയാളെ വെറുതേവിട്ടുവെന്നേയുള്ളു."

"ആവേശവും അവിവേകവുമുണ്ടെങ്കിലും, മനസ്സു് കപടമില്ലായ്കയാൽ അവൻ ദൈവകാരുണ്യത്തിന്നു് പാത്രമാണു്. അതുതന്നെയാണല്ലൊ നമുക്കെല്ലാവർക്കും വേണ്ടതു്. അവന്റെ സ്വഭാവം നമുക്കു് നല്ലവണ്ണം അറിവുള്ളതാണല്ലൊ. ബാല്യംകൊണ്ടു് എന്തെല്ലാം കുറവുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നാലും, ജീവിതം അസ്തമിക്കാറായ നാം അതൊക്കെ മറക്കേണ്ടതാണു്. നരേന്ദ്രനെ സംബന്ധിച്ചു് ശ്രീശന്നു് നിന്നോടു് എന്തോ ചിലതു് പറയുവാനുണ്ടെന്നു് തോന്നുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അക്കാര്യത്തിൽ ഞാൻ തലയിടുന്നില്ല. ആഗ്രയിൽചെന്നു് എന്റെ ആ കുട്ടിയെ ഒന്നു കാണുകമാത്രമേ എനിക്കു് വേണ്ടതുള്ളു. എനിക്കു് ഈ ലോകത്തിൽ ഇനിയെന്തു കാര്യം! ആഗ്രയിൽനിന്നു് നേരെ മഥുരയിൽ എത്തിയാൽ, ലോകത്തിൽ എനിക്കുള്ള ആശയെല്ലാം അവസാനിച്ചു. ആ പുണ്യക്ഷേത്രത്തിൽ പാർത്തുകൊണ്ടു് ശാന്തിയോടുകൂടി പരഗതിയെ പ്രാപിക്കയേ വേണ്ടതുള്ളു."

"അമ്മയുടെ ആഗ്രഹമെല്ലാം, എവിടെയായാലും, കുറവില്ലാതെ സാധിക്കും."

"ഗോകുലദാസ, ഒരു വാക്കുകൂടിയും നിന്നോട് ഞാൻ പറഞ്ഞേക്കാം. ഞാൻ ചോറുതന്നു വളർത്തിയവനാണു് നീ. ഞാൻ അകന്നാലും എന്നോട് നിനക്കുള്ള കടപ്പാട് നീ മറക്കരുതു്. ഇടക്കാലത്തു് നീ എന്റെ ഗതിയെ ദുർബ്ബലികൊണ്ട് തടഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ഞാൻ അതു് ചൊറുത്തിരിക്കുന്നു. എന്റെ മനസ്സിൽ യാതൊരു കളങ്കവുമില്ല. നിന്നിൽ എനിക്കു് മുമ്പുള്ള സ്നേഹം തന്നെ ഇപ്പോഴുമുണ്ട്. എന്നേയും, സ്വർഗ്ഗസ്ഥനായ ആ മഹാനേയും സ്മരിച്ചും, ഈ സ്വരൂപത്തെ സേവിച്ചുംകൊണ്ട് നീ ദീർഘായുഷ്മാനായി വാണാലും."

൭-ാം സർഗ്ഗം.

ഗാന്ധാരീദേവിയുടെ ഒടുക്കത്തെ വാക്കുകളും ഗോകുലദാസന്റെ കടുത്ത മനസ്സിനെ ഒട്ടൊന്നു ചലിപ്പിച്ചു. സ്വഗൃഹത്തിൽ ഏത്തിയതോടുകൂടി ആയാളുടെ വിചാരഗതി വീണ്ടും പഴയപടിതന്നെയായി. നരേന്ദ്രന്റെയോ വീരനഗരത്തിന്റെയോ ശ്രേയസ്സിനെക്കുറിച്ചു വിചാരിക്കുന്നവരെ ഗോകുലദാസന്നു വെറുപ്പാണു്. വീരനഗരത്തിന്റെ നാമം ഭൂമിയിൽനിന്നു് മാച്ചുകളയുവാനാണു് ആയാളുടെ ശ്രമിക്കുന്നതു്. ദേവീപുരത്തെക്കൊണ്ടു് വീരനഗരത്തെ വിഴുങ്ങിക്കുവാൻവേണ്ടി ഏതു കടുംകൈയിനും ആയാൾ ഒരുക്കമാണു്. അങ്ങിനെയുള്ള ആളുകളു

നരേന്ദ്രവത്സലയായ ഗാന്ധാരിയിൽ പ്രിയമുണ്ടാകുന്നതെങ്ങിനെ?

ആ ക്രൂടിക്കാഴ്ചയുടെ ശേഷം രണ്ടു നാൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ശ്രീശൻ ഗോകുലദാസനെ തന്റെ മന്ത്രണശാലയിലേക്കു വിളിച്ചു. പുതിയ യജമാനനും പഴയഭൃത്യനുമായി ദേശകാര്യത്തെക്കുറിച്ചു് അന്നാണു് ആദ്യമായി സംഭാഷണമുണ്ടായതു്. ഹേമലതയും ദേവീപുരവും ശ്രീശനു് കിട്ടിയതു് തന്നാലാണെന്ന ഗർവ്വം ഒട്ടും കാണിക്കാതെ ഗോകുലദാസൻ വിനീതനായി നിന്നു.

ശ്രീശൻ:—"ബഹുകാലം നിരന്തരം കഷ്ടപ്പെട്ട ദേവീപുരത്തിനു് ഇത്രയും ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കിയ മഹോപകാരിയാണു താങ്കൾ. എന്നെ ഈ നിലയിലെത്തിച്ചതും താങ്കളാണു്. മേലിലും താങ്കളെക്കൊണ്ടു തന്നെയാണു ഞാനും ഈ കുലവും വളരേണ്ടതു്."

ഗോകുലദാസൻ:—"എല്ലാം ദൈവേച്ഛപോലെ നടക്കുന്നു. അതിൽ മനുഷ്യനു് അഹങ്കരിക്കുവാൻ ഒന്നുമില്ല. അങ്ങയുടെ ഉൽകർഷം ദൈവകാരുണ്യംകൊണ്ടല്ലാതെ എന്റെ പ്രയത്നംകൊണ്ടാണെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല. ദേവീപുരത്തെ ആശ്രയിച്ചാണു് ഞാൻ വളർന്നിട്ടുള്ളതു്. ആ കൃതജ്ഞത എനിക്കു് എന്നും ഉണ്ടായിരിക്കുമെന്നു മാത്രമേ ഇവിടെ അറിയിക്കുവാനുള്ളൂ."

"താങ്കളുടെ സാഹായ്യം എനിക്കു് വേണ്ടുംപോലെ ഉണ്ടാകുമെന്ന വിശ്വാസംകൊണ്ടാണു് ഞാൻ ഈ സ്ഥാനം ധൈര്യത്തോടെ കൈയേറ്റിരിക്കുന്നതു്. ഭരണകാര്യങ്ങളെല്ലാം ഞാൻ ഇനി മേലിൽ പഠിക്കേണ്ടിയിരി

ക്കുന്നു. താങ്കളും താങ്കൾക്ക് വിശ്രമിക്കേണ്ട കാലമായാൽ താങ്കളുടെ പുത്രനും എന്നെ സഹചരിക്കുമെങ്കിൽ എനിക്ക് വിജയമേയുണ്ടാകയുള്ളൂ."

"എന്നിലും എന്റെ പുത്രനിലും അങ്ങേക്കുണ്ടായ ഈ പ്രീതിയാൽ ഞാൻ സംതൃപ്തനായി. ദേശത്തിന്റെ തുഷ്ടിക്കും പുഷ്ടിക്കും വേണ്ടി ഞാൻ ഇപ്പോഴും അതുന്നതോളം ശ്രമിക്കുന്നുണ്ട്. കൃഷിയും കച്ചവടവും മേൽക്കുമേൽ വർദ്ധിച്ചുവരുന്നു. നാട്ടുകാരേവരും സംതൃപ്തരാണ്. ഭണ്ഡാരം പരിപുഷ്ടമായിരിക്കുന്നുണ്ട്. ഇപ്പോൾ വേണ്ടിവന്ന അധികച്ചെലവുകൊണ്ട് ഭണ്ഡാരത്തിൽ കുറവുണ്ടായിട്ടില്ല. ഇതാ, കണക്കുകളെല്ലാം തയ്യാറുണ്ട്."

താങ്കളെ ഞാൻ പൂർണ്ണമായി വിശ്വസിക്കുന്നതുകൊണ്ട് എനിക്ക് താങ്കളോട് കണക്ക് ചോദിക്കേണ്ടതില്ല. ദേശകാര്യസംബന്ധമായി ഈ കണക്കുകളും നോക്കി വല്ലതും അറിയേണ്ടതുണ്ടെങ്കിൽ, അതു ഞാൻ മഥുരയിൽ നിന്നു മടങ്ങിവന്നിട്ടാവാം. ഇപ്പോൾ ഞാൻ മറെറാരു കാര്യത്തിന്നാണ് താങ്കളെ വിളിച്ചതു്. വീരനഗരത്തിലെ ഭരണത്തിൽ പല കുഴപ്പങ്ങളുമുണ്ടെന്നു കേൾക്കുന്നുവല്ലോ. അതിൽ താങ്കൾക്ക് അറിവുള്ളതെല്ലാം എന്നോടു പറയാമോ?"

"വീരനഗരത്തിലെ ഭരണകാര്യത്തിൽ അവിടത്തെ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ ഒട്ടും സമർത്ഥനല്ല. ഏഴെട്ടു കൊല്ലമായി നികുതിപിരിവു മുഴുവൻ ബാക്കിയിലാണ്. ഇതിൽ ആ ഉദ്യോഗസ്ഥനോട് ഗവർണറായ കാനംഗോ കയർത്തുകൊണ്ടു നില്ക്കുന്നു. ചക്രവർത്തിക്കുള്ള കപ്പം ബാക്കി

യായതിന്നു് ആ സ്വരൂപത്തെ വില്ക്കുവാനാണു് ഇപ്പോഴത്തെ ശ്രമം."

"അങ്ങിനെ വീരനഗരസ്വരൂപം നശിച്ചുപോകുമെന്നാണൊ പറയുന്നതു്."

"മുന്നൂറു കൊല്ലമായി ദേവീപുരവും വീരനഗരവും തമ്മിൽ കലഹിച്ചുനില്ക്കുയാണല്ലോ. രണ്ടിലൊന്നു നശിച്ചു കലഹം ശമിക്കട്ടെ."

"എന്നെ വളർത്തിയ വീരനഗരം ഞാൻ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കെ, പരാധീനമാകുകയൊ?"

"എന്തിന്നു പരാധീനമാക്കുന്നു? ദേവീപുരത്തിന്നു് വാങ്ങാമല്ലൊ."

"അപ്പോഴം നരേന്ദ്രന്റെ സ്ഥിതിയോ?"

"കൊല ചെയ്യുവാൻ ഉത്സാഹിച്ചതിന്നുപോലും അയാൾക്കു് മാപ്പു കൊടുത്ത മാനസിംഹരാജാവു് അയാൾക്കു വേണ്ടുന്ന മറു കായ്ങ്ങളില്ലാ എപ്പെട്ടു കൊള്ളും."

"വീരനഗരം ദേവീപുരത്തെക്കാൾ ധനസമൃദ്ധമായ നാടാണല്ലൊ. ദേവീപുരത്തിൽ ഭണ്ഡാരംപുഷ്ടമാകുവാനും വീരനഗരത്തിൽ അതു ശുഷ്കമാകുവാനും എന്താണു് ഹേതു?"

"വീരനഗരത്തിന്റെ ഭരണം എന്നെ ഏല്പിക്കുവാൻ മാനസിംഹരാജാവിന്നു് വിശ്വാസമുണ്ടാകായ്കതന്നെ. മറ്റൊരുദ്യോഗസ്ഥനെ അതിലേക്കു നിയമിച്ചപ്പോൾ അയാളും ജനങ്ങളും തമ്മിൽ പിണങ്ങി. ആരും നികുതി കൊടുക്കുന്നില്ല."

"ജനങ്ങളെ ഇങ്ങിനെ പിണക്കിയതു് ദേവീപുരത്തിൽനിന്നു ചിലർ ആ നാട്ടിൽ ചെന്നു് ഗ്രന്ഥമായി

പ്രവർത്തിച്ചിട്ടാണെന്നു ഞാൻ കേൾക്കുന്നതു ശരിയാണോ?"

"ശരിയാണതു്."

"ആ ഉപജാപകസംഘത്തിലെ നേതൃത്വം, നാട്ടുമുഴുവൻ കരതലാമലകംപോലെ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന താങ്കൾക്കു് അജ്ഞാതമല്ലെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു."

"എന്റെ നിയോഗപ്രകാരമാണു വീരനഗരത്തിൽ ഇങ്ങിനെ പിണക്കമുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നതു്."

"എന്നാൽ താങ്കൾ ഇതിൽ എത്രത്തോളം പ്രവർത്തിച്ചുകഴിഞ്ഞുവെന്നു് എന്നോടു പറയാമോ?"

"വീരനഗരം ഉടനെ ദേവീപുരത്തോടു ചേരുമെന്നും, അതുകൊണ്ടു് ആ ഉദ്യോഗസ്ഥനു് നികുതി കൊടുക്കേണ്ടതില്ലെന്നും ജനങ്ങളെ ധരിപ്പിച്ചു് ഉദ്യോഗസ്ഥനുമായി പിണക്കീട്ടുണ്ടു്. ജനങ്ങളെ യോജിപ്പിച്ചു നിർത്തിയിരിക്കയാൽ അവരോടു പ്രതിക്രിയയായി ഉദ്യോഗസ്ഥനു് ഒന്നും ചെയ്യുവാൻ കഴിയുന്നില്ല. കാനംഗോവിനെ കൈക്കൂലി കൊടുത്തു് ഞാൻ വശപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ടു്. കുറെ മെല്ലാം ആ ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ തലയിലാണു് ആയാൾ ചുമത്തിയിരിക്കുന്നതു്. കപ്പം ബാക്കിയായാൽ ആ സംഖ്യക്കു് വീരനഗരത്തെ വിൽക്കുവാൻ കാനംഗോ നിശ്ചയിച്ചു് ചക്രവർത്തിയുടെ അനുജ്ഞയ്ക്കു് കാത്തിരിക്കയാണിപ്പോൾ. അനുജ്ഞ ഉടനെ കിട്ടും. വീരനഗരം ദേവീപുരത്തോടു് ഉടനെ ചേരുകയും ചെയ്യും. ഈ ഉപായം മുമ്പിലത്തെ യജമാനന്റെ സമ്മതപ്രകാരമാണു ഞാൻ പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതു്."

"വീരനഗരത്തിൽ ബാക്കിയായി നില്പുള്ള കപ്പം എത്രയാണ്."

"ഒരു ലക്ഷം ഉറുപ്പികയോളം കാണും."

"അത്രയും പണത്തിനാണൊ ആ വലിയ സ്വത്തു പാവിൽക്കുവാൻ പോകുന്നതു"?"

"വാങ്ങുന്ന ആൾക്ക് കൈക്കൂലിയായും മറും ഒന്നര രണ്ടുലക്ഷം വേറെയും ചെലവു വേണം."

"അത്രയും സംഖ്യ നമ്മുടെ ഭണ്ഡാരത്തിലുണ്ടൊ?"

"ഭണ്ഡാരത്തിലുള്ളതിനു പുറമെ, തൽകാലം കുറെ സംഖ്യ കടമായി വാങ്ങുന്നതുകൊണ്ടു ദോഷമില്ല."

"ഭണ്ഡാരത്തിൽ എത്രപണമുണ്ടു"?"

"ഒരുലക്ഷത്തിൽ കൂടുതലുണ്ടു."

"അതുമതി. കടം വാങ്ങേണ്ടാ. ആ പണം കൊണ്ടു വീരനഗരത്തെ രക്ഷിക്കാം."

"അതു എങ്ങിനെ" എന്നു ഗോകുലദാസൻ സംഭ്രമത്തോടെ ചോദിച്ചു.

"വീരനഗരത്തെ വില്ക്കുന്നതു എനിക്കു ഇഷ്ടമല്ലാ. നരേന്ദ്രന്റെ ആ സ്വത്തുപത്തെ കപടോപായത്താൽ ദേവീപുരത്തുനിന്നു വിലയ്ക്കു വാങ്ങുന്നതും എനിക്കിഷ്ടമല്ല. ബാക്കി കപ്പം മുഴവൻ ദേവീപുരത്തുനിന്നു കൊടുത്തു വീരനഗരത്തെ നിർബ്ബാധമാക്കി നരേന്ദ്രനെ ഏല്പിക്കേണമെന്നാണു എന്റെനിശ്ചയം" എന്നു ശ്രീശൻ സഗൌരവം പറഞ്ഞു.

അവിചാരിതമായി, തനിക്കെതിരായുണ്ടായ ഈ വിധിയാൽ, ഗോകുലദാസൻ തന്റെ മനസ്സിൽ മൂടേടെയുണ്ടായ തീവ്രവികാരങ്ങളെ ഉടൻ അടക്കി.

"നരേന്ദ്രനാഥറായി ഒമ്പതുകൊല്ലമായി ചക്രവത്തിക്കവേണ്ടി യുദ്ധത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടവരികയാണു്. ആയാഥം ക്കവേണ്ടുന്ന ഭ്രസ്വത്തു് ചക്രവത്തി സമ്മാനിക്കാതിരിക്കയില്ല. ഇങ്ങെങ്ങോ കിടക്കുന്ന ഈ ചെറുനാടിനുവേണ്ടി ആയാഥം തിരിച്ചുവരികയില്ല"—എന്നു് ആ ഭൃത്യൻ സാമത്തിൽ പറഞ്ഞു.

"നരേന്ദ്രനെ ഞാൻ അറിയും. പിതൃപൈതാമഹമായ ആ ഭവനവും നാടും ആയാഥംക്കു് പ്രാണാധികപ്രിയമാണു്."

"എന്നാൽ, എന്തുകൊണ്ടു് ഇത്രയും കാലമായിട്ടു് മരിക്കലെങ്കിലും ആയാഥം ഇങ്ങോട്ടു പോന്നില്ല? ആയാഥം ഇനി വരികയില്ലെന്നാണു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്. അതിനു്, തക്കതായ കാരണമുണ്ടു്."

"അതെന്താണു്, പറയൂ."

"ഞാൻ തന്നെ പറയുന്നതിൽ അങ്ങേക്കു് അപ്രിയമുണ്ടാവരുതു്. നരേന്ദ്രനാഥറായു് ഹേമലതാദേവിയെ വിവാഹം ചെയ്യുവാൻ ഉത്സാഹിക്കയുണ്ടായി. ഞാനാണു് അതു മുടക്കിയതു്. താൻ കാമിച്ചുപോന്നവളെ അന്യൻ വിവാഹം ചെയ്തുകൊണ്ടു് ആ വധുവും ആ വരനും വാഴുന്നെടത്തു് ആ അഭിമാനി ഇനി എത്തിനോക്കുകപോലുമില്ല."

"നരേന്ദ്രനു് ഹേമലതയിൽ രാഗമുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു് ഞാൻ ഇതിനുമുമ്പെ അറിയും. അതുകൊണ്ടു താങ്കളുടെ വാക്കു് എന്നെ ഒട്ടും അസ്വസ്ഥമാക്കുന്നില്ല. എന്റെ ഭോഗ്യയുടെ പൂർവ്വകാമുകനാണു് നരേന്ദ്രനെന്നുവെച്ചു് ആയാളിൽ എനിക്കു് വിദ്വേഷമുണ്ടാകുന്നതുമല്ല. ബാ

ല്യത്തിൽ പല ചാപല്യങ്ങളും കാണിച്ചേക്കാം. അതൊന്നും ഇപ്പോഠം അത്ര സാരമാക്കേണ്ടതില്ല. പരിശുദ്ധമായ ഭാര്യസ്നേഹമാണ് ഹേമലതയ്ക്കു നരേന്ദ്രനോടുള്ളതു്. അവരുടെ ആയാളെ സുചരിതനാക്കി നിർത്തുവാൻ ശക്തിയുണ്ടു്. ഏതായാലും, എന്റെ അന്തഃപുരകാര്യങ്ങളൊന്നും ഞാൻ താങ്കളോടു് പറയുന്നില്ല. നരേന്ദ്രൻ ഇങ്ങോട്ടു വരാതിരിക്കുന്നതിനു് വേറെ കാരണം വല്ലതുമുണ്ടോ?"

"ആയാഠം ഇപ്പോഠം മരിച്ചിരിക്കയില്ലെന്നു് ആരറിഞ്ഞു? ആഗ്രയിൽ ആയാഠം സംശയാവസ്ഥയിലാണു് കിടക്കുന്നതെന്നു് ഞാൻ അന്നു് കേഠംക്കയുണ്ടായി. പിന്നെ വർത്തമാനമൊന്നുമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് ആയാളുടെ ജീവിതം അവസാനിച്ചിരിക്കുമോ എന്നു് ശങ്കിക്കേണ്ടിവന്നിരിക്കുന്നു."

"സർവ്വജ്ഞനും സർവ്വശക്തനുമായ ദൈവം അങ്ങിനെ ചെയ്തിരിക്കയില്ലെന്നാണു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്. അഥവാ, ആയാഠം മരിച്ചുപോയിയെങ്കിൽ, വീരനഗരം ആയാളുടെ ജന്മാതികഠംക്കാണല്ലോ ചേരേണ്ടതു്."

"വീരനഗരത്തെ ദേവീപുരത്തോടു ചേർക്കുവാൻ അങ്ങയുടെ ശ്വശ്രൂനുണ്ടായിരുന്ന അഭിലാഷത്തെ അങ്ങു് പൂർത്തിയാക്കേണ്ടതില്ലയോ?"

"അദ്ദേഹം രോഗത്തിലായതിൽപ്പിന്നെ എപ്പോഴും ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കൽത്തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടുണ്ടു്. തനിക്കു് ഇങ്ങിനെയൊരു അഭിലാഷമുണ്ടെന്നു് എന്നോടാവട്ടെ, മറ്റാരോടുമാവട്ടെ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞിട്ടില്ല."

"അന്ത്യകാലത്തു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിചാരം മുഴുവൻ ഇഹത്തിലല്ലാ പരത്തിലാണു്."

"ഏതാണ്ടൊരു സാധുവിന്റെ സ്വത്തിനെ അപഹരിക്കയാണെങ്കിൽ അതു് പരലോകത്തിൽ ശ്രേയസ്സായിട്ടാണോ വരിക?"

"അതു് എനിക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടാ."

"എന്റെ ശത്രുരൻ പാപാത്മാവല്ലാ എന്നു് എന്നെക്കാളധികം താങ്കൾക്കറിയാമല്ലോ. വീരനഗരത്തെ അപഹരിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു് ഇടയ്ക്കൊക്കെ വിചാരമുണ്ടായിരുന്നിരിക്കാം. അതിൽപശ്ചാത്താപംകൊണ്ടായിരിക്കാം, അന്ത്യകാലത്തു് ഒരുനാൾ നരേന്ദ്രന്റെ പേർ അദ്ദേഹം ദീനസ്വരത്തിൽ അവ്യക്തം ഉച്ചരിക്കയുണ്ടായി. നരേന്ദ്രനെസംബന്ധിച്ചു് താൻ വല്ല അപരാധവും ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതിനു് ദൈവത്തോടു് അദ്ദേഹം ക്ഷമാപണംചെയ്യുകയാണു് അപ്പോഴുണ്ടായതു്. ഇനി, നരേന്ദ്രനെ യഥാർഹം രക്ഷിക്കയാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രേതത്തിനു് പ്രിയമായ്വരിക. എന്നെക്കുറിച്ചു പറകയാണെങ്കിൽ, അന്ത്യകാലത്തു് എന്റെ മനസ്സിനെ അന്ധകാരത്തിലാക്കത്തക്ക യാതൊരു ദുഷ്കർമ്മവും ഞാൻ ചെയ്കയില്ല."

ഇത്രയും കേട്ടതോടുകൂടി ശോകലദാസൻ അടങ്ങി. ആയാം ഇപ്പോഴാണു പരാജിതനായതു്. ശത്രുവിൽ നിന്നു കിട്ടിയ ആയുധങ്ങളെക്കൊണ്ടാണു ശ്രീശൻ ഗോകുലദാസനോടെതിർത്തതു്. ആ ആയുധങ്ങളുടെ മൂർച്ച ഗോകുലദാസനു് അസഹ്യമായി.

"ഒട്ടക്കം ആ സ്ത്രീതന്നെ ജയിച്ചു. ഞാൻ തോറു. ഇതു് ഞാൻ മുമ്പുതന്നെഅറിയേണ്ടതായിരുന്നു." എന്നു് അയാൾ വിഷാദത്തോടെ വിചാരിച്ചു.

"എന്താണു് താങ്കൾ ഒന്നും മിണ്ടാത്തതു്?" എന്ന ചോദ്യംകൊണ്ടു് അപ്പോഴത്തെ മൌനത്തെ ശ്രീശൻ ഭഞ്ജിച്ചു.

"എന്റെ ആലോചനകൊണ്ടു് ഇവിടെ കായ്യ മൊന്നുമില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ പിന്മാറിയേക്കാം എന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കയാണു്" എന്നു് ആ ഭൃത്യൻ അറിയിച്ചു.

"താങ്കൾ അങ്ങിനെ ചെയ്യയാണെങ്കിൽ ദേവീപുരത്തിന്നുവേണ്ടി ഇതുവരെ ചെയ്യുവന്ന യത്നത്തെയെല്ലാം തന്നെത്താൻ പാഴിലാക്കിയതായിട്ടാണു വരിക. താങ്കളെക്കൊണ്ടാണു് ദേവീപുരം ഈ നിലയിൽ പരിപുഷ്ടമായതു്. എനിക്കുണ്ടായ ഈ ഉന്നതിയും താങ്കളെക്കൊണ്ടാണു്. ഇതുയുമായിട്ടു് എന്നെയും ഈ നാടിനേയും കൈവിടുകയെന്ന ഘോരകർമ്മം താങ്കൾ ചെയ്യരുതു്. താങ്കളുടെ സാഹായ്യംകൊണ്ടു വേണം എന്റേയും ഈ നാട്ടിന്റേയും പുരോഗതി. ഈ സപത്നപത്തിന്റെ ജീവനാഡിയായിട്ടാണു താങ്കളെ ജനങ്ങൾ കരുതിയിരിക്കുന്നതു്. നവകുമാരരായിയുടെ വെറും ഭൃത്യനല്ല, ദേവീപുരത്തിന്റെ രക്ഷകനാണു താങ്കൾ. ആ യശസ്സിന്നു് തന്നത്താൻ താങ്കൾ മാലിന്യമുണ്ടാക്കരുതു്. ഈ അവസരത്തിൽ എന്നെയും നാട്ടിനേയും താങ്കൾ വെടിഞ്ഞാൽ ഈ സപത്നപത്തോടു താങ്കൾക്കു് ഒട്ടും പ്രതിപത്തിയില്ലെന്നും നവകുമാരരായിയെ കളിപ്പിക്കുവാൻ മാത്രമാണു് താങ്കൾ പ്രവർത്തിച്ചിരുന്നതെന്നും ജനങ്ങ

ളിൽനിന്ന് അപവാദമുണ്ടായേക്കും. ഇതേവരെ എ
ന്നെ രക്ഷിച്ചിട്ട് ഈ വിഷമഘട്ടത്തിൽ വിട്ടുകളകയാ
ണെങ്കിൽ അതു താങ്കൾ ചെയ്യുന്ന പാപമായ്തീരികയും
ചെയ്യും. അകൃത്യത്തിൽ ഞാൻ ഉൾപ്പെടാത്തതിന്ന്
താങ്കൾ എന്നോട്ടും ഈ സ്വരൂപത്തോട്ടും പിണങ്ങുക
യല്ല വേണ്ടതു്. യശസ്സിന്നും ശ്രേയസ്സിന്നും ഉചിതമാ
യി എന്നെ താങ്കൾ സഹായിക്കണം. നാം ഒരുമിച്ച്
രാജമഹാളിൽ ചെന്ന കാനംഗോവിനെ കണ്ടു വീരനഗ
രംവക കപ്പമെല്ലാം അടച്ച് ഈ സ്വരൂപത്തെ രക്ഷി
ക്കുകയാണ് ആദ്യം ചെയ്യേണ്ടതു്. അതിനെ അപഹ
രിക്കുന്നതിനെക്കാൾ മധ്യത്വം ഇങ്ങിനെ പരിപാലി
ക്കുന്നതിൽനിന്ന നമുക്ക നേടാം. നരേന്ദ്രൻ നമ്മുടെ
ആളാണെന്ന ഉറപ്പുണ്ടായാൽ വീരനഗരം നമ്മുടേതായി.
അതാണ് യശസ്സും ശ്രേയസ്സും. അങ്ങിനെയല്ലയോ, പ
റയൂ."

"എനിക്ക് യാതൊന്നും ഇതിൽ പറയുവാനില്ല.
എന്റെ ജീവിതം ദേവീപുരത്തിന്നുള്ളതാണ്. ഏതാ
പത്തിലും ഞാൻ ദേവീപുരത്തെ വിട്ടുകയില്ല. മരണം
വരെ ഈ സ്വരൂപത്തെ വിശ്വാസ്യമായി ഞാൻ സേവി
ച്ചുനില്ക്കും. എന്റെ പുതിയ യജമാനൻ ദേവീപുരത്തി
ന്ന് ഹിതമെന്ന കണ്ടു് എങ്ങനെ ആജ്ഞാപിക്കുന്നുവോ
അങ്ങിനെ ഞാൻ അനുവർത്തിച്ചുകൊള്ളാം."

ന്യ-ാം സർഗ്ഗം.

മധുരാക്ഷേത്രവാസത്തിന്നായി ഇറങ്ങിയ ഗാന്ധാ
രീദേവിയെ അനുഗമിച്ചുകൊണ്ടു് ഹേമലത, ശൈവാലി

നി, ശ്രീശൻ, ഗോകുലദാസൻ എന്നിവർ രാജമഹാളിൽ എത്തി. ശ്രീശനും ഗോകുലദാസനും വീരനഗരത്തെ സംബന്ധിച്ച കാര്യങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കയാൽ, ആ യാത്രക്കാക്ക് ആ പട്ടണത്തിൽ വിചാരിച്ചതിലധികം നാളം താമസമുണ്ടായി.

ഒരുനാളം ഹേമലതയ്ക്ക് ഒരെഴുത്തു കിട്ടി. അവൾ അതു് സംഭ്രമത്തോടെ തുറന്നുനോക്കി. മേഹ്വരാജമോഹിനിയുടെ കത്താണതു്. ആ ബീബി തന്റെ പാപ്പിടത്തിലേക്ക് ഹേമലതയെ വിളിക്കുന്നു. അവൾ ആ കത്തു് ഭർത്താവിനു കാണിച്ചു.

"മേഹ്വരാജമോഹിനി മുഗൾരാജധാനിയിലെ വിശ്രുതയായ വധുവും, വിഖ്യാതവിക്രമനായ ഷേറഫ്ഖാന്റെ പത്നിയുമാണു്. സുചരിതയായ് ആ രാജവത്സലയുമായി പരിചയപ്പെടുന്നതു് മാനവും ഭാഗ്യവുമായിട്ടു വേണം കരുതുവാൻ. വർദ്ധമാനജില്ലാധികാരിയായ ഷേറഫ്ഖാൻ എന്തോ കാര്യത്തിനു് ഭായ്സമേതം ഇവിടെ വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു് ഞാൻ ഇതിനുമുമ്പേ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ആ ശ്രീമതിക്ക് നിന്നെ കാണുവാൻ വിചാരമുണ്ടായതിൽ നാം സന്തോഷിക്കണം. എന്റെ പൂർവ്വപരിചിതനായ ഷേറഫ്ഖാനെ കാണുവാൻ ഞാനും അങ്ങോട്ടു വരാം. ആകപ്പാടെ, നമ്മുടെ ഈ യാത്രയിൽ ശുഭശകുനം തന്നെയാണു് കാണുന്നതു്. നരേന്ദ്രന്റെ വർത്തമാനം ആ ആഗ്രാവാസികളിൽനിന്നു് അറിയുവാൻ കഴിയുന്നതു് വലുതായ ആശ്വാസമാണു്."

ഇങ്ങിനെ ശ്രീശൻ അനുജ്ഞകൊടുക്കുകയാൽ ഹേമലത യഥാകാലം മേഹ്വരാജമോഹിനിയെ കാണുവാൻ

ചെന്നു. ആ അതിഥിയെ ആ ലോകൈകസുന്ദരി യഥാർഹം സൽക്കരിച്ചു.

"നിങ്ങൾ എന്റെ ഈ പാർപ്പിടത്തിൽ വന്നതു കൊണ്ടു് എനിക്കു് വല്ലാതായ അഭിമാനം തോന്നുന്നുണ്ടു്. ദേവീപുരം സ്വരൂപം പണ്ടുപണ്ടേ മഹത്വം കൂടിയതാണെന്നു് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് അവിടത്തെ നായികയുമായി പരിചയപ്പെടേണമെന്നു് എനിക്കുണ്ടായ ആഗ്രഹത്തെ ഇതുയും സ്നേഹത്തോടെ സാധിപ്പിച്ചതിൽ ഞാൻ നന്ദിപറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു" എന്നു് മേഹരാജമോഹിനി സംഭാഷണം ആരംഭിച്ചു.

"മഹതിയായ നിങ്ങൾക്കു് എന്നെ കാണുവാൻ തോന്നിയതുകൊണ്ടു തന്നെ ഞാൻ ഭാഗ്യവതിയായി. നിങ്ങളുടെ ഭർത്താവു് മഹാപരാക്രമശാലിയാണെന്നു് എന്റെ ഭർത്താവിൽനിന്നു് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. നിങ്ങൾ ചക്രവർത്തിക്കു് ഏറ്റവും വത്സലയായ ഐശ്വര്യവതിയാണെന്നു് പരക്കെ അറിയുന്നതാണല്ലൊ. അങ്ങിനെയുള്ള മഹതിയെ എനിക്കു് കാണുവാനിടയായതു് എന്റെ ഭാഗ്യത്താലാണു്."

"എനിക്കു് യാതൊരു മഹത്വവുമില്ല. സാധാരണ സ്ത്രീകളിൽ ഞാനും ഒരുവളെന്നേയുള്ളൂ. എന്നെ നിങ്ങളുടെ പ്രിയസോദരിയായി വിചാരിക്കാമെങ്കിൽ ഞാൻ കൃതാർത്ഥയായി. എന്റെ ഭർത്താവു് ബങ്കാളിൽ ഇപ്പോൾ ആദ്യമായിട്ടാണു് വരുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിനു് ഇവിടത്തെ നാട്ടുവഴികളുടെ സ്ഥിതി അപേക്ഷിതമാണു്. അതിൽ യഥാധർമ്മം അദ്ദേഹത്തെ സഹകരിക്കയാണു, ഞാൻ ചെയ്യുന്നതു്. ദേവീപുരം സ്വരൂപവു

മായി ഞങ്ങടം പരിചയപ്പെട്ടന്നതിൽ മുഖ്യമായി സ്വ
ന്തം രക്ഷയെയാണ് ഞങ്ങടം കരുതീട്ടുള്ളത്."

"ഞങ്ങളുടെ സ്വരൂപം ദൈവഗത്യാ ഇപ്പോടം
ദുഃഖത്തിലായിരിക്കയാണ്. എന്റെ അച്ഛൻ ഈയി
ടെ മരിച്ചുപോയി. അമ്മ ഇനിയുള്ള കാലം മഥുരാ
ക്ഷേത്രത്തിൽ ഭജിച്ചുപാർക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അ
മ്മയെ ആ ക്ഷേത്രംവരേക്കും അനുഗമിക്കുവാനാണ് ഞ
ങ്ങളുടെ ഈയാത്ര."

"ഇതു് ഞാൻ ദാസികളിൽനിന്നു് അറിഞ്ഞിട്ടു
ണ്ട്. അച്ഛന്റെ സ്ഥാനത്തു് നിങ്ങളുടെ ഭർത്താവാണു്
വാഴുന്നതെന്നും ഞാൻ അറിഞ്ഞു."

"അച്ഛനു പുത്രസന്താനമില്ലായ്കയാൽ ജ്ഞാതിക
ളിൽനിന്നു് ഒരാളെ ദത്തെടുക്കുവാനാണ് അച്ഛൻ ആ
ദ്യം വിചാരിച്ചതു്. അമ്മയ്ക്കു് അതു് ഇഷ്ടമായില്ല. എ
ന്നെ ദേവീപുരത്തിൽത്തന്നെ പാർപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള വഴി
യാണ് അമ്മ നോക്കിയതു്. ദേവീപുരത്തിലെ ഒരു ശാ
ഖയിലാണ് എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ ജനനം. എന്നേ
യും ദേവീപുരത്തേയും അമ്മയുടെ പ്രിയംപോലെ അ
ച്ഛൻ ആ ജ്ഞാതിക്കു് ദാനംചെയ്തു."

"ധനസമൃദ്ധമായ കുടുംബത്തിൽ അനുരൂപനായ
ഭർത്താവോടുകൂടി സസുഖം വാഴുന്ന നിങ്ങടംക്കു് ഉപര്യു
പരി ശ്രേയസ്സുണ്ടാവുകതന്നെ ചെയ്യും. ദുർവ്വിധിയാൽ
എന്നെപ്പോലെ നിങ്ങടംക്കു ദുഃഖിക്കേണ്ടിവന്നിട്ടില്ലായി
രിക്കാം."

"ഞങ്ങടംക്കു് ഇതിനുമുമ്പു പല ഘോരവിപത്തുക
ളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. മുകിലന്മാരും പട്ടാണികളും ത

മ്മിൽ പൊരുതിക്കൊണ്ടിരുന്ന കാലത്തു് എന്റെ അ ച്ഛനു രാജ്യഭ്രഷ്ടനാവേണ്ടിവന്നു. ആ ദുഷ്കാലത്താണു് എന്റെ ജനനം. എനിക്കു രണ്ടു വയസ്സായപ്പോൾ അ ച്ഛൻ വീരനഗരത്തിലെ റീജൻറായി."

"വീരനഗരമോ? ആ നാട്ടിനെപ്പറ്റി ഇതിനുമുമ്പു് ഞാൻ എന്തോ കേട്ടിട്ടുണ്ടല്ലൊ."

"ദേവീപുരത്തിന്റെ അരികെയാണു് വീരനഗരവും. ഈ സ്വതന്ത്രപങ്ങൾ രണ്ടും ബഹുകാലമായി ഇടഞ്ഞുനി ല്ക്കുന്നവയാണത്രെ."

"ഇടയ്ക്കു് ഇവ തമ്മിൽ ഇണങ്ങീട്ടുമുണ്ടായിരി ക്കാം."

"ഉണ്ടു്, എന്നാൽ അതു താൽകാലികമാണെന്നാ ണു ഞാൻ കേട്ടിട്ടുള്ളതു്. എന്റെ അച്ഛൻ പതിനഞ്ചു കൊല്ലത്തോളം വീരനഗരത്തിലെ ഭരണാധികാരിയായി രുന്നപ്പോഴേക്കും ചക്രവർത്തിയുടെ പ്രസാദത്താൽ അദ്ദേ ഹത്തിനു സ്വദേശം തിരിയെ കിട്ടുകയും ഞങ്ങൾ അ ങ്ങോട്ടേക്കു മാറുകയും ചെയ്തു.

"വീരനഗരത്തിലെ ബാലനു പ്രായപൂർത്തി വന്നു് നാടു് ഏറ്റുവാങ്ങിയിരിക്കാം."

"അങ്ങിനെയല്ലാ ഉണ്ടായതു്. വീരനഗരത്തിലെ അധികാരിയായ ആ യുവാവിനു് കാലദോഷത്താൽ നാ ടുവിട്ടു സൈന്യസേവനം ചെയ്യേണ്ടിവന്നിരിക്കുന്നു. യു ദ്ധത്തിൽ മുറിപ്പെടുകയാൽ അയാളെ ആശുപത്രിയിലേക്കു് എടുത്തുകൊണ്ടുപോയി അവിടെ ചികിത്സിച്ചുവരുന്നു ണ്ടെന്നു ഞങ്ങൾ കേൾക്കയുണ്ടായി. അയാളെപ്പറ്റി നിങ്ങൾക്കു വല്ലതും അറിയാമോ?"

"എന്താണ് ആ ജമീൻദാരുടെ പേർ?"

"നരേന്ദ്രനാഥറായി."

"അദ്ദേഹത്തെപ്പററി ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. അന്തഃപുരസ്ത്രീകളായ ഞങ്ങൾക്കു പരപുരുഷന്മാരുമായി പരിചയമില്ല. എന്നാൽ യശോദാബായിറാണിയുടെ നിയോഗപ്രകാരം അവിടെ ചികിത്സയിൽ പാക്കുകയുണ്ടായ ആ യോധിശ്രേഷ്ഠനായ നരേന്ദ്രനാഥറായിയെപ്പററി ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്."

"എന്താണ് ആയാളുടെ ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതി?"

"കൊട്ടാരത്തിലെ വൈദ്യന്മാരാണ് അദ്ദേഹത്തെ ചികിത്സിച്ചിരുന്നതു്. രോഗം നിശ്ശേഷം ശമിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിനു പൂർണ്ണസുഖം കിട്ടിയെന്നും, പരാക്രമത്തിൽ അപ്രതിമനായ അദ്ദേഹത്തെ മഹാസദസ്സിൽനിന്നു ചക്രവർത്തി തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു മാനിക്കയുണ്ടായിയെന്നും ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ അത്രയും ശുപസമ്പന്നനായ ഒരു പ്രഭുവിനെ ആഗ്രാപട്ടണത്തിൽ അധുവരെ കണ്ടിട്ടില്ലപോൽ."

"നിങ്ങളിൽനിന്നു് ഈ പ്രിയ വർത്തമാനം അറിയുവാൻ കഴിഞ്ഞതിൽ എനിക്കും ഞങ്ങൾക്കെല്ലാവർക്കും വലുതായ സന്തോഷമായി. അമ്മയെ അനുഗമിക്കമാത്രമല്ല, നരേന്ദ്രനെ അന്വേഷിക്കയും ഞങ്ങളുടെ ഈ യാത്രയിലെ ഉദ്ദേശത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതാണു്."

"നിങ്ങൾക്കു് യാദൃച്ഛികമായിട്ടാണെങ്കിലും ഇങ്ങിനെയൊരു ശുഭവർത്തമാനം തരുവാൻ കഴിഞ്ഞതു് എന്റെ ഭാഗ്യംതന്നെ. നിങ്ങൾ വീരനഗരത്തിൽ പാർക്കുമ്പോഴായിരിക്കാം അദ്ദേഹവുമായി പരിചയപ്പെട്ടതു്. നിങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടിട്ടു് എത്ര കൊല്ലമായി?"

"പത്തു കൊല്ലത്തോളമായി. ബാല്യത്തിൽ ഞങ്ങൾ ഒരുമിച്ചു വളർന്നവരാണ്."

"ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹം കോമളരൂപനായ യുവാവായി വളർന്നിട്ടുണ്ടത്രേ. ചക്രവർത്തിയുടെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരിൽ അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ ആരും തേജസ്വിയും ജിതേന്ദ്രിയനും, ഉദാരശീലനുമായ പ്രഭു മറ്റാരുമില്ലെന്നും ആളുകൾ പുകഴ്ത്തുന്നു. അദ്ദേഹവും നിങ്ങളും ഒരുമിച്ചു് വളരുന്നതിനിടയ്ക്കു് അദ്ദേഹം നിങ്ങളെ വിട്ടു് എന്തുകൊണ്ടാണു് പോയതു്?"

"മാനസിംഹരാജാവിന്റെ ആജ്ഞയാൽ ആയാൾക്കു് നാടുവിട്ടു് സൈന്യത്തിൽ ചേരേണ്ടിവന്നു."

"ചക്രവർത്തിയുടെ ആജ്ഞയുണ്ടായാൽത്തന്നെയും നിങ്ങളെപ്പോലെ മനോജ്ഞയായ പ്രിയസഖിയിൽനിന്നു് അദ്ദേഹം അകന്നതു് വല്ലാത്ത മനഃകാഠിന്യംതന്നെയെന്നു് ഞാൻ പറയും."

ഹേമലതയുടെ ഹൃദയത്തെ തുരന്നുകൊണ്ടാണു് രാജമോഹിനിയുടെ സംഭാഷണഗതി. തന്നെയും നരേന്ദ്രനെയുംക്കുട്ടിച്ചേർത്തുകൊണ്ടുള്ള ആ പ്രസ്താവം കേട്ടപ്പോൾ അവളുടെ മനസ്സു് ആകുലയായി. ആ ഭാവഭേദത്തെ താൻ കാണുന്നില്ലെന്ന മട്ടിൽ രാജമോഹിനി വീണ്ടും ഒളിയമ്പുകൾ എയ്തുതുടങ്ങി.

"അദ്ദേഹം ധീരനും സത്യവാനുമാണത്രേ. ഇപ്പോഴും അദ്ദേഹം ബ്രഹ്മചാരിയായിട്ടാണു് കഴിയുന്നതെന്നും ഞാൻ കേട്ടു. അദ്ദേഹം തന്റെ ചെറുപ്പകാലത്തിലെ ഈ സഖിയെ വിസ്മരിച്ചിട്ടില്ലായിരിക്കാം."

ഇതുയും കേൾക്കുമ്പോഴെക്കും ഹേമലതയുടെ തല ചുറ്റുന്നതുപോലെ തോന്നി. അവൾക്ക് അവിടെ നിന്നു പോകുവാൻ തിടുക്കമായി.

"നമ്മുടെ സംഭാഷണം അധികമായി ദീർഘിക്കുന്നു. എനിക്ക് എന്റെ പാപ്പിടത്തിലേക്കു മടങ്ങുവാൻ വൈകി. ഒന്നുമാത്രമെ ഇനി എനിക്ക് നിങ്ങളോടു പറയുവാനുള്ളു. നരേന്ദ്രനെ ഞാനും എന്നെ നരേന്ദ്രനും സ്നേഹിച്ചിരുന്നുവെന്നതു വാസ്തവമാണ്. അയാളെ ഞാൻ ഇപ്പോഴും സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ, ആ സ്നേഹം ഭാര്യാഭർത്തൃസംബന്ധമായതല്ലാ. ഞങ്ങളുടെ വിവാഹകാര്യം പിതൃജനത്തിന്റെ ഇഷ്ടംപോലെയാണ്. അപ്രകാരം വിവാഹം കഴിഞ്ഞാൽ ആ ഭർത്താവിനെ അനന്യചിത്തയായി ഭജിക്കയാണ് സ്ത്രീയുടെ ധർമ്മം. ആ ധർമ്മം ഞാൻ ദൃഢമായി അനുഷ്ഠിച്ചുപോരുന്നുണ്ട്. ഇനി ഞാൻ പോകട്ടെ."

"നിൽക്കൂ, തോഴീ. ഞാൻ ഒന്നുകൂടിയും പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. നിങ്ങളുടെ നരേന്ദ്രനാഥനെ ഞാൻ നേരിൽത്തന്നെ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ സംസാരിച്ചിട്ടുമുണ്ട്. എന്നാൽ അതു രഹസ്യമാണ്. അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ അത്രയും സത്യവ്രതനായ ഒരാളെ ഞാൻ വേറെ കണ്ടിട്ടില്ല. തന്റെ ബാല്യസഖിയെ അദ്ദേഹത്തിന്നു് ഒരിക്കലും മറക്കുവാൻ കഴികയില്ലെന്നു് ഞാൻ മനസ്സിലാക്കീട്ടുണ്ട്."

ഹേമലതയുടെ ശരീരം വിഹ്വലമായി. അവളുടെ പ്രജ്ഞ മങ്ങി. ഒരു വാക്കുപോലും അവളിൽനിന്നു് പു

റപ്പെടാതെയായി. മേഘരാജമോഹിനി സംഭാഷണം നിർത്തിയില്ല:—

"നരേന്ദ്രനെക്കുറിച്ച് ഞാൻ പറയുന്നതു് നിങ്ങളുടെമനസ്സിനെ വ്രണപ്പെടുത്തുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ക്ഷമിക്കണം. എന്റെയും നിങ്ങളുടേയും ജീവിതത്തിന്നു് സാദൃശ്യമുള്ളതുകൊണ്ടാണു് നിങ്ങളെ കാണുവാൻ ആഗ്രഹിച്ചതും ഞാൻ നിങ്ങളോടു് ഇതുയെല്ലാം സംസാരിച്ചതും. ബാല്യത്തിലേ കാമുകനെ ഗുരുജനഹിതത്തിന്നുവേണ്ടി വെടിഞ്ഞു് മറെറാരാളുടെ ഭാര്യയായവളാണു് ഞാൻ. ആ കാമുകൻ ഇന്നും എന്നെ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടാണു് കഴിയുന്നതു്. നിങ്ങളെ നരേന്ദ്രനെന്നപോലെ എനിക്കു് ആ കാമുകനോടൊന്നിച്ചു് സിംഹാസനത്തെയും ത്യജിക്കേണ്ടിവന്നു. നിങ്ങൾക്കു് അതു വേണ്ടിവന്നിട്ടില്ല. നിങ്ങളെപ്പോലെ ഞാനും ഭർത്താവിനെ സഹധർമ്മചാരിണിയായി ആരാധിക്കുന്നവൾതന്നെ."

മേഘരാജമോഹിനിയുടെ ഈ വാക്കുകൾ മുഴുവൻ ഹേമലത കേട്ടുവോ എന്നു് അറിഞ്ഞുകൂടാ. അവളുടെ മനസ്സു് ആകപ്പാടെ കലങ്ങുകയാൽ യന്ത്രപ്പാവയെന്നപോലെ അവൾ ആ മുറിയിൽ നിന്നു്, താഴെ കാത്തുനില്ക്കുന്ന ഡോലിവരെ നിശ്ശബ്ദം ചരിച്ചു.

---

16 AUG 19 7

രാജസ്ഥാനകാണ്ഡം.

൧-ാം സർഗ്ഗം.

രാജസ്ഥാനത്തിലേ കുഴപ്പങ്ങളം നരേന്ദ്രന്റെ പരിശ്രമത്താൽ യുദ്ധംക്രൂടാതെ സന്ധിയിൽ കലാശിച്ചു. അതിൽ അവനെ സഹായിച്ചതു് ബീകാനീർരാജാവാണു്. അവരുടെ ജോലിയെല്ലാം കഴിഞ്ഞു്, ഇരുവരും അവിടെനിന്നു് ഓരോ വഴിക്കു് പിരിയേണ്ടതായ ദിവസം നിശ്ചിതമായപ്പോൾ, തലേന്നാൾ വൈകുന്നേരം കുറച്ചു നേരത്തേ വിനോദഭാഷണത്തിന്നായി നരേന്ദ്രൻ ബീകാനീർരാജാവിനെ തന്റെ ക്രൂടാരത്തിലേക്കു് വിളിച്ചു. യഥാർഹം സൽക്കാരംകഴിഞ്ഞു്, രാജ്യകാര്യത്തെക്കുറിച്ചു് അല്പം ചിലതു പറഞ്ഞതിൽപ്പിന്നെ അവരുടെ ഭാഷണം സ്വന്തംകാര്യത്തിലേക്കു് തിരിഞ്ഞു.

ബീകാനീർരാജാവു്:—"ഞാൻ നാളെ രാവിലെ എന്റെ നാട്ടിലേക്കു് പോകയായി. ഞാൻ നാട്ടിൽനിന്നു പോന്നിട്ടു് മാസം വളരെയായി. ആഗ്രയിലേ പലപല വിനോദങ്ങൾക്കിടയിൽ കാലം പോയതു് അറിഞ്ഞതേയില്ല. ദിവ്യവിഭവങ്ങളം സമൃദ്ധമായി വിളങ്ങുന്നതാണു് രാജധാനിയെങ്കിലും, പരമദയാലുവാണു് ചക്രവർത്തിയെങ്കിലും; രാജപുത്രന്റെ ഹൃദയത്തെ രാജസ്ഥാനത്തുനിന്നു് വേർപെടുത്തുവാൻ കഴികയില്ല."

നരേന്ദ്രനാഥൻ:—"രാജധാനിയിലേ ആ സമൂഹവിദ്വേ
ങ്ങൾക്കിടയിൽ സ്വന്തം രാജപുത്രഹൃദയത്തെ നിർ
ബ്ബാധം രക്ഷിച്ചുപോന്ന അങ്ങയെ ഞാൻ ഹാർദ്ദ
മായി അഭിനന്ദിച്ചുകൊള്ളുന്നു."

"നാടും വീടും മറക്കുന്ന കലാധമനല്ലാ ഞാൻ. എ
ന്നെപ്പോലെയാണു് അങ്ങയുമെന്നു് ഞാൻ വിചാരിക്കു
ന്നു. സ്വദേശത്തുനിന്നു് അങ്ങു് പോന്നിട്ടു് പലകൊല്ല
ങ്ങളായല്ലോ. സ്വന്തമായ ആ ജന്മദേശത്തേയും പൂർ
ധനത്തേയും കുറിച്ചു് അങ്ങു് ഇടയ്ക്കിടെ ഓർക്കാറില്ലേ?"

"നാടുതോറും ഉഴന്നു നടക്കുന്ന എനിക്കു് ഇനിയു
ണ്ടോ ആ പൂർവ്വധനം!"

"അങ്ങയുടെ പൂർവ്വസ്വത്തു് പരാധീനമായാലും ഇ
ല്ലെങ്കിലും ചക്രവർത്തി അങ്ങേക്കു് മതു ജാഗീർ സമ്മാ
നിക്കാതിരിക്കയില്ല. ഉറിയമുതൽ രാജസ്ഥാനംവരെ പ
ലപല പോർക്കളങ്ങളിൽ അസാമാന്യപരാക്രമത്തോടെ
പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുള്ള അങ്ങയെ ചക്രവർത്തി നിശ്ചയമായും
മാനിക്കും."

"എന്റെ പൂർവ്വസ്വത്തു കൂടാതെ മറ്റെന്തൊന്നുകി
ട്ടിയാലും എനിക്കു് സന്തോഷമാകയില്ല. അങ്ങയുടേതു
പോലെ എന്റെയും മനസ്സു് ജന്മദേശത്തോടു് അത്യ
ന്തമായി ബന്ധിച്ചാണിരിക്കുന്നതു്. ആ ഒഴിഞ്ഞ ദിക്കു
കളിലൊ ഇരുട്ടടഞ്ഞ രാവുകളിലൊ ഞാൻ ഏകനായി
സ്ഥിതിചെയ്യുമ്പോഴെല്ലാം, ബാല്യത്തിൽ എന്റെ നാ
ട്ടിൽവെച്ചുണ്ടായ സംവേഗങ്ങൾ മുന്നൊന്നായി എന്റെ
മനസ്സിൽ തനിയേ ഉയരാറുണ്ടു്."

. . .

"ആ പൂർവ്വസ്മൃതിവിശേഷവിശിഷ്ടകർമ്മത്തിന്റെ ആശ്വാസവും കവികർമ്മത്തിന്റെ ഉല്ലേഖവുമാണ്."

"അങ്ങയെപ്പോലെ കവിയല്ലല്ലോഞാൻ. പൂർവ്വസംഭവങ്ങളെക്കുറിച്ചു വിചാരിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ രസിക്കയല്ലാ തപിക്കയാണു ചെയ്യുന്നതു്. കവിതാരചനയിൽ ഞാൻ കുശലനല്ലെങ്കിൽ കവിതാശ്രവണത്തിൽ ഞാൻ തൽപരനാണു്. പ്രതാപസിംഹനെക്കുറിച്ചു് അങ്ങു് ചമച്ച ഗാനം ചക്രവർത്തിയെപ്പോലും രസിപ്പിക്കയുണ്ടായല്ലൊ. അതു് എന്നെയൊന്നു് കേൾപ്പിക്കാമൊ?"

"എന്റെ ക്രൂരത്തിൽ ഒരു വീണക്കാരച്ചെറുക്കൻ വന്നുചേർന്നിട്ടുണ്ടു്. അസ്സലായി അവൻ പാടും. പിച്ചക്കാരനാണെങ്കിലും പാട്ടിൽ നല്ല വാസന. എന്റെ പാട്ടുകളെല്ലാം അവൻ പഠിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു പോരുമ്പോൾ അവനെയാണു് അനുചരനാക്കിയതു്. അവൻ പുറത്തു നില്ക്കുന്നുണ്ടു്. അവനെക്കൊണ്ടു് എന്റെ ആ പാട്ടു ചൊല്ലിച്ചു കേൾപ്പിക്കാം."

ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു് "യശ്മിദ, യശ്മിദ" എന്നു ബീകാനീരരാജാവു് വിളിച്ചു. ഉടനെ ആ ചെറുക്കൻ അവരുടെ മുമ്പിൽ ഹാജരായി. രാജാവിന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരം അവൻ ചെന്നു വീണയെടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു് അങ്ങൊരിടത്തിരുന്നു സുസ്വരത്തിൽ പാടി. ആ ഗാനം നരേന്ദ്രനു് ഏറ്റവും മനോജ്ഞമായ്ത്തോന്നി.

രാത്രിയിലെ പ്രഥമയാമമാണപ്പോൾ. ആഹാരത്തിനു കാലമാകയാൽ പാട്ടു നിർത്തി യാസ്മിദനെ വെളിയിൽ ചെന്നു നില്ക്കുവാൻ അയച്ചു. ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞു പരിചാരകന്മാർ അകന്നതിൽപ്പിന്നെ നരേന്ദ്രനും ബീ

കാനീരരാജാവും ക്രുദ്ധിച്ചുകൊണ്ടും വിനോദഭാഷണത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടു.

"എന്റെ കൊച്ചു ചങ്ങാതിയായ നരേന്ദ്ര, ഞാൻ അങ്ങയോടു് ഒന്നു ചോദിച്ചുകൊള്ളട്ടെയോ? അങ്ങയുടെ മനസ്സു് രണ്ടിടങ്ങളിലായിട്ടാണല്ലോ ഇപ്പോൾ വ്യാപരിക്കുന്നതു്!"

ഈ ചോദ്യം കേട്ടു നരേന്ദ്രൻ അല്പം സംഭ്രമത്തോടെ ബീകാനീരരാജാവിന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു നോക്കി. അദ്ദേഹം തന്റെ ഒഴിഞ്ഞ പാത്രത്തിൽ ഷർബത്തു പകരുവാനായി മുഖം തിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാഷണം തുടർന്നു:—

"കോമളരൂപനായ ബങ്കാളിപ്രഭുവിന്നു സമരത്തിലെന്നപോലെ പ്രണയത്തിലും വിജയമുണ്ടായിയെന്നു് ഞാൻ കേട്ടുവല്ലോ."

"ആളുകൾ പലതും പറയും. അനുരാഗത്തിൽ ഞാൻ വിജയിയല്ല. ആഗ്രയിലേ രൂപവതികളും പരാക്രമികളായ രാജാക്കന്മാരിലാണു് അപരിചിതനായ ആ നാഥനിലല്ല രഞ്ജിക്കുക."

"എങ്കിലും പരാക്രമിയായ രാജാവിന്നു് അപരിചിതനായ സുന്ദരയുവാവിന്നെന്നപോലെ അന്തഃപുരത്തിലെ ദ്വാരമാർഗ്ഗങ്ങളിലൊന്നിലും കടക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല."

"അങ്ങയുടെ വാക്കിൽ മറ്റെന്തോ സൂചനമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. രോഗം കലശലായി നഷ്ടപ്രജ്ഞനായ്തീർന്നപ്പോഴാണു് എന്നെ എടുത്തുകൊണ്ടുപോയി ആ അതിഥിമന്ദിരത്തിൽ കിടത്തിയതു്. അവിടത്തെ ഏതു കാര്യവും എനിക്കു് അജ്ഞാതമാണു്. എന്നാൽ ഒന്നു

മാത്രം ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. അന്തഃപുരത്തിലേ നീലലോചനകളായ സ്വർണ്ണമയികൾ ബീകാനീർരാജാവിനെ ഇടയ്ക്കിടെ നിഗ്രഹം കടാക്ഷിക്കാറുണ്ടുപോൽ!"

"ആ സ്വർണ്ണമയികളെക്കാൾ സുന്ദരികളായി എത്രയെത്ര ദാസികൾ അവിടെ ഉണ്ട്! അവരിൽവെച്ച് ഉത്തമരൂപവതിയായ ഒരുവൾ ഒരു യുവയോധനനെ ശുശ്രൂഷിക്കുമ്പോൾ അനുരാഗപീഡിതയായ്ത്തീർന്നുവെന്ന് ഞാൻ കേൾക്കയുണ്ടായി."

"എന്നെ വശഗനാക്കുകയോ, ഞാൻ വശഗയാക്കുകയോ ചെയ്തിട്ടുള്ളവളായി അവിടെ ആരുമില്ല."

"യശോദാബായിയുടെ പരിചാരികളിൽ സുന്ദരീതിലകമായ ഒരുവളെ കുറെ നാളായി കാണാതായിരിക്കുന്നുവെന്നും, റാണി അവളെ അന്വേഷിച്ചുവരുന്നുവെന്നും ആളുകൾ പറയുന്നു."

"തന്റെ പ്രിയസുഹൃത്തും വിനോദലോലനുമായ ബീകാനീർരാജാവിനെയായിരിക്കാം തന്റെ പരിചാരികമാരുടെ പോക്കുവരവുകണക്കു് എഴുതിവെക്കുവാൻ റാണി ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. എനിക്കാവട്ടെ, അന്തഃപുരത്തിലെ ദാസികളിൽ ആരെയെങ്കിലും കാണാതായിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതിനെപ്പറ്റി അറിയുവാൻ ഒരു കഴിവുമില്ല."

"ഇരുണ്ട രാവിൽ കുതിരപ്പുറത്തു് ഒരു വരാരോഹയെ ഒരുമിച്ചിരുത്തിക്കൊണ്ടു നാല്പതു നാഴികദൂരം പായുവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള ആരാംക്കു് അന്തഃപുരത്തിൽ കാണാതായിട്ടുള്ള ആ ദാസിയെ നിശ്ചയമായും അറിയുവുണ്ടു്."

ഇതു പറഞ്ഞപ്പോൾ, ക്രൂരത്തിന്റെ വെളിയിൽനിന്നു് ചുണ്ടമത്തിച്ചിരിക്കുംപോലെ ശബ്ദമുണ്ടായി. "ആരാണതു്? എന്താണതു്?" എന്നു് ഉറക്കെ ചോദിച്ചുകൊണ്ടു് "യശ്ശിദ, യശ്ശിദ" എന്നു് രാജാവു വിളിച്ചു. ആ വീണക്കാരച്ചെറുക്കൻ വിളികേട്ടു് അകത്തു വന്നു.

"ആരെടൊ വെളിയിൽ; എന്താണവിടെ ശബ്ദം കേട്ടതു്?"

"ആരുമില്ല. ഞാൻ ഒന്നും കേട്ടതുമില്ല."

"നീ വെളിയിൽ ഉണർച്ചയോടെ നില്ക്കണം. ആരേയും ഇവിടെ അടുപ്പിക്കരുതു്" എന്നു് കല്പിച്ചു് ആ ചെറുക്കനെ അയച്ചു.

നരേന്ദ്രനു തന്റെ മനസ്സിനെ സ്വസ്ഥതയിലേക്കു വലിക്കുവാൻ ഈ അവസരത്തിൽ സാധിച്ചു. അവൻ തന്റെ സുഹൃത്തിനു് ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്ത ഉത്തരം ഇതാണു്:—

"ഒരു ദാസിയെക്കുറിച്ചു് അങ്ങു് പറഞ്ഞതിൽ ആ സത്യം മാത്രമേയുള്ളുവെന്നു് ഞാൻ നിഷേധിക്കുന്നില്ല. അതിൽ കുറച്ചു സത്യമുണ്ടു്. താരതാരിനാട്ടുകാരിയായ ഒരു ദാസി അന്തഃപുരവുമായുള്ള ബന്ധത്തിൽനിന്നു് ഒഴിഞ്ഞുപോകുവാൻ വഴിനോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നതു ഞാൻ കണ്ടു. അവൾ അവിടെ മുറതെറ്റി നടക്കയും, ഷണ്ഡന്മാരുടെ നാഥനായ ആരെയോ എതിർത്തു മുറിപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടത്രെ. അതിൽ അവൾക്കു് ജീവാപായം വരുമെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ അവിടെ നിന്നു് ഒളിച്ചോടി രക്ഷപ്പെടുന്നതിനു് അവളെ ഞാൻ സഹായിക്കയുണ്ടായി. യ

ശോഭാബായിക്ക് അനേകശതം ദാസികളുള്ളതുകൊണ്ട് ഈയൊരു ദാസി ഇല്ലാതായതു സാരമായ നഷ്ടമായി വിചാരിക്കയില്ലെന്നാണു ഞാൻ കരുതിയിരിക്കുന്നതു്."

"റാണിക്ക് ഇതിൽ നിങ്ങളോടാരോടും ഒട്ടും പരിവേമില്ല. റാണിയുടെ കോപത്തെക്കുറിച്ചു് അങ്ങേക്ക് പേടി വേണ്ടാ. താരതാരിനാട്ടിലേ ആ യുവതിക്ക് തന്റെ പർവ്വതപ്രദേശത്തെക്കാൾ ഒരു നാടുവാഴിയുടെ ഭവനമാണു പ്രിയതരമായ്തീരുകയെന്നു് അങ്ങ് ഓർക്കുന്നുണ്ടോ?"

"പ്രിയമായെന്നും അല്ലെന്നും ആവാം."

"ഇപ്പോൾ അന്തർഗ്ഗതം മനസ്സിലായി. ആ ദേവകുമാരിയുടെപരിചര്യയാൽ അങ്ങു് ആനന്ദവിവശനായിട്ടായിരിക്കാം ഈ ക്രൂരത്തിൽ കഴിയുന്നതു്. ഞാനാവട്ടെ തീരെ നീരസമായ ജീവിതമാണു് ഈ ക്രൂരത്തിൽ നിവ്വഹിക്കുന്നതു്. ഈ സുഹൃത്തിനെ താരതാരിനാട്ടിലേ ഏതാനും സുന്ദരഗാനങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ആഹ്ലാദിപ്പിക്കുവാൻ സ്നേഹമുണ്ടാകുമോ?"

"ജയലേഖയെയാണു് അങ്ങു് സൂചിപ്പിക്കുന്നതെങ്കിൽ അവൾ ഇവിടെയില്ല. അവൾക്കു് പാടുവാൻ അറികയില്ലെന്നും ഞാൻ പറഞ്ഞേക്കാം. അവൾ പാടുന്നതു് ഒരിക്കലും ഞാൻ കേട്ടിട്ടില്ല. എന്നോടൊന്നിച്ചു് ആഗ്രാകോട്ടയിൽനിന്നു് ഒളിച്ചോടിപോന്ന അന്നു രാത്രിതന്നെ, അവൾ യക്ഷിയെന്നപോലെ എന്റെ മുമ്പിൽവെച്ചു് മറഞ്ഞു. അവൾക്ക് എന്തൊ ചില മന്ത്രതന്ത്രങ്ങളെല്ലാം അറിയാമെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു."

"ആ യക്ഷി ആകാശത്തിൽക്കൂടി ചിലപ്പോഴം പറന്നു വന്നേക്കാം, ഇല്ലെ?"

"അതൊന്നും എനിക്ക് അറിഞ്ഞുകൂടാ."

"ഈയുള്ളവർ കൊതിയോടെനോക്കിനോക്കി നെടുവീർപ്പിട്ടുകൊണ്ടകഴിയവെ, ആഗ്രയിൽ അപരിചിതനായ അങ്ങ് അവിടത്തെ ദിവ്യരൂപിണിയെ വശഗയാക്കിയല്ലൊ! രാജസ്ഥാനത്തിലെ ഒരു രാജകവി തനിക്കുള്ള സാഹിത്യമെല്ലാം പ്രയോഗിച്ചിട്ടും പാട്ടിലാകാതിരുന്ന ആ താരതാരിപർവ്വതത്തിലെയക്ഷി ബങ്കാളത്തിലെ ഒരു പ്രഭുകുമാരന്റെ വശ്യപ്രയോഗത്താൽ ആവജ്ജിതയായി, ഇല്ലെ?"

അതാ, പിന്നെയും മുമ്പിലത്തേപ്പോലെ ആരുടേയോ അടങ്ങിയ ചിരി വെളിയിൽനിന്ന് കേൾക്കായ്യുന്നു. "ആരത്" എന്നു ഗർജ്ജിച്ചുകൊണ്ട് ഇരുവരും പെട്ടെന്നെഴന്നേറ്റു. നോക്കിയപ്പോഴം, യശ്വിദനല്ലാതെ അവിടെ ആരുമില്ല.

"ഈ രാത്രികാലത്താണ് യക്ഷികൾ സഞ്ചരിക്കുക. അങ്ങയുടേയും ആ യക്ഷിയുടേയും ഇടയിൽ നിന്നുകൊണ്ട് അങ്ങയെ ഞാൻ ഇതിലധികം മുഷിപ്പിക്കുന്നില്ല."

"നാം അന്യദേശത്തു്, അപരിചിതമായ ദിക്കിലാണല്ലൊ ഇപ്പോൾ പാർക്കുന്നതു്. ഇവിടെ ദൃശ്യമായൊ അദൃശ്യമായൊ ആരെല്ലാം നമ്മെ വളഞ്ഞിട്ടുണ്ടെന്നു് എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. ഒന്നുമാത്രം ഞാൻ പറഞ്ഞേക്കാം. ആ താരതാരി സ്ത്രീ തൊഴിൽകൊണ്ട് ദാസിയായിരുന്നുവെങ്കിലും, വിചാരംകൊണ്ട് ഉൽകൃഷ്ടയാണ്. ആ ശീലവതിയെ അങ്ങു് വൃഥാ ശങ്കിക്കുന്നതു് എനിക്ക് ഇഷ്ട

മല്ലാ. ആപത്തിൽ എന്നെ സഹായിച്ചവളാണവൾ. അവളെക്കുറിച്ചുള്ള അപവാദം ആരിൽനിന്നായാലും എനിക്ക് പൊറുക്കുവാൻ വയ്യ. അവൾ സുചരിതയാണെന്നും, അവളുടെ കന്യകാത്വത്തെ ഞാൻ ഹനിച്ചിട്ടില്ലെന്നും ദൈവത്തെ സാക്ഷിയാക്കിക്കൊണ്ട് ഞാൻ ഇതാ ശപഥം ചെയ്യുന്നു."

"ഞാൻ വിനോദാർത്ഥം എന്തോ ചിലതു പറഞ്ഞുവെന്നേയുള്ളൂ. എന്റെ വല്ല വാക്കും അങ്ങേക്ക് പരുഷമായ്ത്തോന്നീട്ടുണ്ടെങ്കിൽ എനിക്ക് അതിൽ ഒട്ടും കരുതലില്ലെന്നറിഞ്ഞു് അങ്ങു് പൊറുക്കണം. അങ്ങേക്ക് എന്നെന്നും വിശ്വാസ്യനായ ഒരു മിത്രം ഇതാ"—എന്നു പറഞ്ഞു് ബീകാനീരരാജാവു് നരേന്ദ്രനു് സാദരം കൈകൊടുത്തു. പരസ്പരസഖ്യത്തെ അങ്ങിനെ വീണ്ടും ഉറപ്പിച്ചതിൽപ്പിന്നെ ആ രാജാവു് സ്വന്തം ക്രൂടാരത്തിലേക്ക് യാത്രയായി. നരേന്ദ്രൻ അദ്ദേഹത്തെ അങ്ങോളം അനുഗമിച്ചു് തിരിയെ പോരുമ്പോൾ അനുചരനായ യശ്മിദനും പോന്നു.

൨-ാം സർഗ്ഗം.

നിന്റെ വീട്ട് എവിടെയാണു്?" എന്നു് നരേന്ദ്രൻ ക്രൂടാരത്തെ പ്രാപിച്ചതിൽപ്പിന്നെ യശ്മിദനോടു ചോദിച്ചു.

"എനിക്ക് വീടില്ലാ തമ്പുരാനേ."

"നിന്റെ അച്ഛനും അമ്മയും എവിടെ?"

"എന്റെ ചെറുപ്പത്തിൽത്തന്നെ അവർ മരിച്ചു പോയി."

"നീ താമസിക്കുന്നതു് എവിടെയാണു്?"

"ആഗ്രയിൽ രാജധാനിക്കരികെയാണു്. അന്യരുടെയകൊണ്ടു് നാടംകഴിക്കുന്നവർ എന്നെപ്പോലെ അവിടെ പലരുമുണ്ടു്."

"അങ്ങിനെയുള്ള ജീവിതം വലിയ കഷ്ടംതന്നെ."

"എനിക്കു് ഇതു് കഷ്ടമായി ഒരിക്കലും തോന്നീട്ടില്ല. കൊട്ടാരത്തിലെ പ്രഭുക്കന്മാരും ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും എന്റെ പാട്ടുകേൾക്കുവാൻ ഇഷ്ടമുള്ളവരാണു്. ബീകാനീർരാജാവിന്റെ ഔദാര്യത്തെക്കുറിച്ചു് ഞാൻ പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ."

"അദ്ദേഹം നിന്നെ ശമ്പളക്കാരനാക്കീട്ടുണ്ടോ?"

"ഇല്ല; ഞാൻ ആരുടേയും ശമ്പളത്തിനു് കീഴ്പ്പെട്ടകയില്ല. തോന്നുംപോലെ തോന്നുന്നിടത്തെല്ലാം സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുവാനാണു് എനിക്കിഷ്ടം. രാജധാനിയിൽവെച്ചതന്നെ ഞാൻ രാജാവിനെ അറിയും. അദ്ദേഹം രാജസ്ഥാനത്തിലേക്കു വരുന്നതുകണ്ടു് ഞാനും അനുഗമിച്ചുവെന്നേയുള്ളു. നാളെ അദ്ദേഹം ബീകാനീരത്തിലേക്കു പോകയാണല്ലോ. ഞാൻ എന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ മറെറാരിടത്തേക്കും."

"നീ ചക്രവർത്തിയുടെ അന്തഃപുരത്തിൽ പാട്ടു പാടുവാൻ ചെന്നിട്ടുണ്ടോ?"

"ഉണ്ടു്; അവിടെയും എന്നെ വിളിച്ചു് പാടിക്കാറുണ്ടു്."

"നീ ഭാഗ്യവാൻതന്നെ. അന്തഃപുരത്തിൽ നിന്റെ

പാട്ട കേൾക്കുവാൻ ആക്കാണ് അധികം പ്രിയം."

യുവരാജാവിന്റെ അമ്മയായ യശോദാബായിരാണിക്ക് എന്റെ പേരിൽ അധികം ദയയുണ്ട്. ഇടയ്ക്ക് കൊട്ടാരത്തിൽ വന്നിരുന്ന മേഹ്തരാജമോഹിനിയും എന്നെക്കൊണ്ട് ക്രുടക്കൂടെ പാടിച്ചിട്ടുണ്ട്."

"നിനക്ക് അവിടത്തെ ദാസികളുമായി പരിചയമുണ്ടോ?"

"എനിക്ക് അവരെ ഭയമാണ്. കുശുമ്പും കുന്നുതിയുമുള്ള ചേട്ടകളാണവർ."

"യശോദാബായിയുടെ ദാസികളിൽ ജയലേഖ എന്നു പേരായി ഒരുവളുണ്ടല്ലോ; അവളെ നീ അറിയുമോ?"

"അവളെയാണ് എനിക്ക് അധികം ഭയം. എല്ലാവരിലും വെച്ച് ഭ്രഷ്ടയാണവൾ. അവൾക്കിപ്പോൾ ഭ്രാന്താണെന്നും, അവളെ ജയിലിൽ അടച്ചിരിക്കയാണെന്നും മറ്റും ആളുകൾ പറയുന്നു."

"അവളെ അകപ്പെട്ടത്തക്ക ജയിൽ ഈ ഭൂമിയിൽ ഇല്ല. അവൾ വായുവിനെപ്പോലെ സ്വച്ഛന്ദം സഞ്ചരിക്കുന്നവളാണ്. അവൾക്ക് ഭ്രാന്താണെന്ന് നിന്നോട് ആരു പറഞ്ഞു."

"അങ്ങിനെ ഞാൻ കേൾക്കുകയുണ്ടായി. അവൾ യക്ഷിവശത്തിൽപ്പെട്ടവളാണത്രേ. അവൾ വിളിച്ചാൽ യക്ഷികൾവരുമെന്നും, പാതിരാവായാൽ അവളുടെ മുറിയിൽ പലപ്പൊഴും ഘോരശബ്ദങ്ങൾ കേൾക്കാറുണ്ടെന്നും ആളുകൾ പറയുന്നു. പല ദുർഭൂതങ്ങളുമായി അവൾക്ക് ഇടപാടുണ്ട്. ഒരിക്കൽ ഒരു ഭൂതം അവളോട് ക്രുദ്ധനാകുന്നതു ചിലർ കണ്ടിട്ടുണ്ടുപോൽ."

"എങ്ങിനെയാണത്രേ ആ ഭ്രതത്തിന്റെ രൂപം?"

"അവളുടെ അനിയത്തിയുടെ രൂപത്തിലാണത്രേ ആ ഭ്രതം ആദ്യം പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടത്. പാറാവുകാരുടെ തലയാളി വാളോങ്ങിക്കൊണ്ട് ഭ്രതത്തോട് എതിർത്തപ്പോൾ അതു് പൊകയായി മറഞ്ഞുപോയി."

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ നരേന്ദ്രൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുപോയി! കുലുങ്ങിക്കുലുങ്ങിച്ചിരിച്ചു. "പിന്നെയെന്താണുണ്ടായതു്" എന്നു് അവൻ അനന്തരം ചോദിച്ചു.

"ജയലേഖ തനിയേ മേഹ്രാജമോഹിനിയുടെ ഗൃഹത്തിലേക്കു പോയി. അവിടെ ആ ഭ്രതം വീണ്ടും പ്രത്യക്ഷമായി. അപ്പോൾ ബങ്കാളിപ്രഭുവിന്റെ വേഷത്തിലാണു് ആ ഭ്രതത്തെ കണ്ടതു്. കോമളരൂപനും സുന്ദരവാനുമാണു് ആ പ്രഭു. ആയാൾ ജയലേഖയുടെ കൈകളെ അനുരാഗത്തോടെ ഗ്രഹിച്ചു പ്രിയതരമായി ഭാഷണംചെയ്തു. മേഹ്രാജമോഹിനിക്കു ഭ്രതങ്ങളുടെ അന്തർഭൂതം ശരിക്കു കാണുവാൻ ശക്തിയുണ്ടു്. ഔദാര്യവും, ആർജ്ജവവുമുള്ള കാമുകനാണു് ആയാൾ എങ്കിലും ആയാളുടെ മനസ്സു ബങ്കാളത്തിലെങ്ങോ ഉറച്ചുനില്ക്കുന്നുണ്ടെന്നു രാജമോഹിനി പറഞ്ഞു."

"തന്റെ രഹസ്യം മറ്റൊരു ഭാഷയിലായാലും ഒരു പിച്ചക്കാരൻപോലും അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നതു കണ്ടു് നരേന്ദ്രനു് അത്ഭുതവും ഭയവുമുണ്ടായി. താൻ അന്തഃപുരത്തിൽ ഗൂഢമായി പ്രവേശിച്ചതു വെളിപ്പെട്ടാൽ തനിക്കു് ഈ ഭൂമിയിൽ ഒരിടത്തും രക്ഷ കിട്ടുകയില്ലെന്നു അവൻ ഓർത്തു. ആ പിച്ചക്കാരന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു അവൻ വീണ്ടും സൂക്ഷിച്ചു നോക്കി. തികച്ചും നിഷ്കപടമാണു്

ആ മുഖം. മനസ്സിൽ അല്പമെങ്കിലും കരുതലുള്ളതായി ആ മുഖത്തു കണ്ടില്ല. അവവാ, ഇവനും ഒരു ഭ്രതമായിരിക്കുമോ? ജയലേഖയുടെ കിങ്കരനാണോ ഇവൻ? എന്നു നരേന്ദ്രൻ ശങ്കിച്ചു. ഇതെല്ലാം ഒരു നിമിഷം കൊണ്ടു കഴിഞ്ഞു. "പിന്നെയോ" എന്ന ചോദ്യത്തോടെ അവൻ വീണ്ടും കഥാശ്രവണത്തിനു തയ്യാറായി.

"പിന്നെ വിശേഷിച്ചൊന്നുമുണ്ടായില്ല. ആ ഭ്രതം പൊകയായി അവിടെ മറഞ്ഞു. ആ രാത്രിമുതൽ ജയലേഖയെ അവിടെ കാണ്മാനില്ലാതായി. പിറ്റെന്നാൾ രാവിലെ അന്തഃപുരമാസ്ഥത്തിൽ ഒരു പാറാവുകാരൻ ചോരയിൽ മുങ്ങിക്കിടക്കുന്നതു കാണുകയുണ്ടായി."

"കാര്യമെല്ലാം വെളിപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു"വെന്നു നരേന്ദ്രൻ ഇതു യും കേട്ടപ്പോൾ ഭീതനായി. ഒട്ടു നിമിഷനേരത്തേയ്ക്ക് അവൻ ചിന്താമഗ്നനായി സ്ഥിതിചെയ്തു. പിന്നീട് ആ പിച്ചക്കാരനോട് ഇങ്ങിനെപറഞ്ഞു:—

"നീ രാജധാനിയിലേ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു വെളിയിൽ സംസാരിക്കുന്നതു മേലിൽ കരുതിക്കൊണ്ടുവേണം. നിന്റെ ഈ കഥ നീ ഇനി വേറെ ആരോടെങ്കിലും പറഞ്ഞാൽ നിനക്കും മറ്റൊരാൾക്കും ദോഷമുണ്ടായേക്കും. ഈ വക കേൾവികളെയെല്ലാം നീ മറന്നുകളയണം. അന്തഃപുരത്തിൽ അന്യന്മാർക്കു കടന്നുകൂടാ! ഭ്രതമായിട്ടായാലും പരപുരുഷൻ അവിടെ പ്രവേശിച്ചുവെന്നും, ആ പുരുഷൻ ഒരു ബങ്കാളിപ്രേതവാണെന്നും നീ പറയുന്നതു വലിയ അപത്തായി വന്നേക്കും. ഒരു ബങ്കാളിപ്രേതവിന്റെ രോഗത്തിൽ ജയലേഖ ശുശ്രൂഷിക്കുകയുണ്ടായതു് എല്ലാവർക്കും അറിയാം. കൃപാകൊണ്ടെന്നു

പോലെ ശീലംകൊണ്ടും അവൾ സർവ്വോത്തമയാണ്. ഈ ഗുണംകൊണ്ടു് അവിടത്തെ ദാസികൾക്കും ദാസന്മാർക്കും അവളിൽ അസൂയയുണ്ടു്. അവർ ഉണ്ടാക്കിപ്പറയുന്ന അപവാദങ്ങളെയൊന്നും നീ വിശ്വസിക്കരുതു്. ജയലേഖയുടെ കൊട്ടാരത്തിലെ ദാസ്യത്തിൽനിന്നു വേർപെട്ടു സ്വന്തം നാട്ടിലേയ്ക്കു പോകണമെന്നു് അത്യാഗ്രഹമുണ്ടായി. അക്കാര്യത്തിൽ അവളെ ആ ബങ്കാളിപ്രഭു സഹായിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതുമല്ലാതെ വേറെ കാര്യങ്ങളൊന്നും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ആ ബങ്കാളിപ്രഭു ഈ ഞാൻതന്നെയാണു്."

പിച്ചക്കാരൻ ഇതുകേട്ടു് അത്ഭുതം വെളിപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു നരേന്ദ്രനെ നോക്കി.

"തമ്പുരാനേ, മനസ്സിലെ നിഷ്കപടത അവിടുത്തെ മുഖത്തു തെളിഞ്ഞു കാണുന്നതുകൊണ്ടു് അവിടുന്നു പറഞ്ഞതു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. അവിടുന്നു് ആരേയും വഞ്ചിക്കുന്ന ആളല്ല."

"ജനനംമുതൽ ഇന്നേവരെ നിസ്സഹായനായി വളരേണ്ടിവന്ന എനിക്കു് ഇതിലിടയ്ക്കു പല തെറ്റുകളും പറ്റീട്ടുണ്ടെങ്കിലും എന്നെ വിശ്വസിച്ചവരെ ഞാൻ വഞ്ചിച്ചിട്ടില്ല. ജയലേഖ എന്നെ സ്നേഹിക്കയാൽ ഞാൻ കൃതജ്ഞതയോടെ അവളെ രക്ഷിച്ചു. അതിലപ്പുറം എനിക്കും അവൾക്കും തമ്മിൽ ഇടപാടുണ്ടായിട്ടില്ല. ചെറുപ്പത്തിൽ എന്റെ മനസ്സിനെ ഹരിച്ച ഒരു സുകുമാരിയെ ഇപ്പോഴും ഞാൻ സ്മരിക്കുന്നതുകൊണ്ടാവാം ജയലേഖയാൽ ഞാൻ ബന്ധനല്ലാതായതു്."

"ചെറുപ്പംമുതല്ക്കേ അവിടുന്ന് ഒരു സ്ത്രീയെ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അവിടുന്ന് അവളെ വിവാഹംചെയ്യാത്തതു് എന്തുകൊണ്ടാണു്?"

"അന്യന്റെ മനസ്സു് തുറക്കുവാൻ നിനക്കുള്ള ദുർബുദ്ധി കുറെ കടന്നതുതന്നെ. എങ്കിലും, നിന്നിൽ എനിക്കു് അധികമായി വാത്സല്യം തോന്നുന്നതുകൊണ്ടു നിന്റെ ജിജ്ഞാസയെ ഞാൻ ശമിപ്പിക്കാം. ഞാൻ സ്നേഹിച്ചുവന്ന ആ ബാലികയ്ക്കു് എന്റെ മനോരഥത്തെ ഗ്രഹിക്കുവാൻ ശക്തിയുണ്ടായില്ല. എല്ലാംകൊണ്ടും എന്നെക്കാൾ ശ്രേഷ്ഠനായ ഒരാളെ അവൾ വിവാഹംചെയ്തു. എന്റെ മനസ്സാവട്ടെ മറ്റൊരുവളിലും പ്രവേശിക്കാതെയുമായി."

ഇതു പറഞ്ഞതിൽപ്പിന്നെ കുറച്ചുനേരത്തേക്കു് അവരിരുവരും ഒന്നും മിണ്ടിയില്ല. "പാതിരാവു് കഴിഞ്ഞു; തമ്പുരാനേ; ഇനി പിച്ചക്കാരന്നു് ഉറങ്ങുവാൻ ചെല്ലുന്നതിന്നു് ഉത്തരവുണ്ടാകണം" എന്നു് യശ്മിദൻ യാത്രപറഞ്ഞപ്പോഴേ നരേന്ദ്രൻ ചിന്തയിൽനിന്നു് ഉണർന്നുള്ളു.

"എന്നാൽ, നിനക്കു് പോകാം. നിനക്കു വല്ല കഷ്ടവുമുണ്ടായാൽ എന്നെ അറിയിക്കണം."

"എനിക്കു യാതൊരു കഷ്ടവുമില്ല. തെണ്ടി നടന്നു ശീലിച്ചവന്നു് എപ്പോഴും സുഖംതന്നെ. വിജനത്തിലോ അകാലത്തിലോ സഞ്ചരിക്കുവാൻ എനിക്കു ഭയവുമില്ല. ഘോരകർമ്മങ്ങളം വിളയുന്ന ദുർഗ്ഗമപ്രദേശങ്ങളിൽപ്പോലും ഞാൻ ഏകനായി ചെന്നിട്ടുണ്ടു്. നാളെ തമ്പുരാൻ ആഗ്രയിലേക്കു പോകുന്ന വഴിയിൽ ചോരകടിക്കുന്ന വേട്ടനായ്ക്കളം പതുങ്ങി നില്ക്കുന്നുണ്ടു്. അതു

കൊണ്ടു തമ്പുരാൻ വേറെ വഴിക്കു ചെല്ലുകയാണു നല്ലതു്. നേർവഴിക്കു ചോരപ്പുഴ ഒഴുകുന്നതായി ഞാൻ സ്വപ്നത്തിൽ കണ്ടു."

"നിന്റെ ഈ ദുസ്വപ്നത്തിന്റെ അർത്ഥം എന്താണെന്നു് എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നില്ല. ഏതാണു് ആ വേട്ടനായ്ക്കൾ? എന്താണു് ആ ചോരപ്പുഴ?"

നരേന്ദ്രന്റെ ഈ ചോദ്യത്തിനു് പ്രതിവാക്കൊന്നുമുണ്ടായില്ല. നോക്കിയപ്പോൾ, യശ്മിദൻ അവിടെ നിന്നു പൊയ്ക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ക്രൂരത്തിൽനിന്നു് അല്പം അകലെയായി ആരോ പാടുന്നതു കേട്ടു. ഹൃദയാവർജ്ജകമായ ഗാനം. ഈ പാതിരാനേരത്തു് ആരാണിങ്ങിനെ പാടുന്നതു്? ഈ സ്വരം അവനു് ഇതിനുമുമ്പു പരിചിതമാണല്ലോ. ജയലേഖയിൽനിന്നാണു് ഈ ഗാനത്തിന്റെ പുറപ്പാടു്. അവൾ എങ്ങാനും മറഞ്ഞുനിന്നുകൊണ്ടു് ആ പിച്ചക്കാരച്ചെറുക്കനെ ഇങ്ങോട്ടു് അയച്ചതായിരിക്കുമോ?

നരേന്ദ്രൻ ആവേഗത്തോടെ എഴുന്നേറ്റു വെളിയിൽ ചെന്നു. ഉടൻ ആ പാട്ടു് അടങ്ങി. അവിടെ ആരെയും കണ്ടില്ല.

൧൮-ാം സർഗ്ഗം.

അടുത്ത പൂർവ്വാഹ്നത്തിൽ നരേന്ദ്രൻ സപരിവാരം ആഗ്രയിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. യശ്മിദന്റെ മുന്നറിയിപ്പിനെ അപ്പോൾ അവൻ കൂക്കാതിരുന്നില്ല. വിജനവും, വൃക്ഷലതാശൂന്യവും ഭയങ്കരവുമായ മരുഭൂമി കടന്നിട്ടുവേ

ണം അവന്ന ചെല്ലുവാൻ. അവിടെ അങ്ങുമിങ്ങുമായു
ള്ള പാറകഷ്ണങ്ങൾക്കിടയിൽ പടച്ചട്ടക്കാർ ഒളിഞ്ഞിരുന്നു
പാണ്ഡന്മാരെ ആക്രമിക്കുക പതിവാണു്. നരേന്ദ്രൻ
അതിനെക്കുറിച്ചു് അല്പമൊന്നു ചിന്തിച്ചപ്പോഴെക്കും ത
ന്നെക്കുറിച്ചു് തനിക്കു തന്നെ പരിഹാസമാണുണ്ടായതു്.
തന്നെ ആയുധധരന്മാരായ വീരഭടന്മാർ അനുഗമിക്കു
മ്പോഴും, താൻ വല്ല കാട്ടുനായ്ക്കളെയും പേടിച്ചു് വഴി
തിരിയുകയെന്നോ എന്നു് അവൻ ഉറച്ചുതോടെ ക
രുതി.

മദ്ധ്യാഹ്നമായപ്പോഴെക്കും അവൻ മരുഭൂമിക്കരി
കെയെത്തി. അവിടെയുള്ള കാവിൽ വൈകുന്നേരംവ
രെ അവൻ വിശ്രമിച്ചു. ചുട്ടുപഴുത്ത മണൽക്കാട്ടിൽ പ
കൽനേരത്തു് സഞ്ചരിക്കാവതല്ലല്ലൊ. സൂര്യൻ അസ്തമി
ച്ചതിൽപ്പിന്നെ അനുചരന്മാരോടുകൂടി അവൻ പുറപ്പെ
ട്ടു. നിലാവുള്ള രാവാണന്നു്.

കുറച്ചുദൂരം ചെന്നപ്പോൾ, അങ്ങൊരു പാറയ്ക്കരി
കെ എന്തോ ഒന്നു് നിലാവൊളിയിൽ തിളങ്ങുന്നതു കാ
ണ്ടു. ഒന്നുകൂടിയും സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ കട്ടാര
ത്തിന്റെ തലയാണതെന്നു നരേന്ദ്രൻ അറിഞ്ഞു.

"എടാ പിശാചെ, ആ ആയുധം ദൂരെ എറിഞ്ഞു
ഇവിടെ വന്നു കമ്പിടുക; അല്ലെങ്കിൽ നിന്റെ ജന്മം
ഇതാ അവസാനിച്ചു" എന്നു് ഗർജ്ജിച്ചുകൊണ്ടു് അവൻ
കതിരയെ മുന്നോട്ടു വിട്ടു.

അപ്പോൾ ആ പാറയിൽനിന്നുണ്ടായതു് നിഷ്കൃപ
ടമായ പൊട്ടിച്ചിരിയാണു്. അതാ, ആ വീണക്കാര
ച്ചെറുക്കൻ അവിടെ നില്ക്കുന്നു.

"ഈ പാവപ്പെട്ട പിച്ചക്കാരനെ തമ്പുരാനു് കൊല്ലേണമൊ" എന്നു വണക്കത്തോടുകൂടെ ചോദിച്ചു കൊണ്ടു് അവൻ അരികെ വന്നു.

"അതു്, യശ്ശിടനൊ! നിനക്കെന്താ ഭ്രാന്തുണ്ടൊ? നീ ഈ അകാലത്തു മണൽക്കാട്ടിൽ കടന്നു് പാറകഷ്ണങ്ങിടയിൽ കട്ടാരം ഉയർത്തിക്കൊണ്ടു ഒളിച്ചിരിക്കുന്നതെന്തിനു്? ഈ വഴിക്കു് ആപത്തുണ്ടെന്നു നീതന്നെയല്ലെ ഇന്നലെ എന്നോടു പറഞ്ഞതു്? എന്നിട്ടു്, നീ ഏകനായി ഇവിടെ എന്തിനു വന്നു?"—എന്നു നരേന്ദ്രൻ ചോദിച്ചു.

"ബാധിരന്മാക്കു് ആകാശവാണിയും, അന്ധന്മാക്കു് രകതനദീസപ്പവും വ്യർത്ഥമാണെന്നു് അറിഞ്ഞതുകൊണ്ടാണു് ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു പോന്നതു്."

"ഭ്രാന്തനായ നിന്നോടു ഞാൻ വെറുതെ വാദിക്കുന്നില. നീ ഇനി എന്തുചെയ്യുവാനാണു് ഭാവം? എന്റെ കൂടെ വരുന്നുവോ?"

"ഇന്നലെ ഞാൻ പറഞ്ഞ ആ ചോരപ്പുഴ തമ്പുരാനു് കാണിച്ചുതരുംവരേക്കും ഞാൻ വരാം."

"നീയും നിന്റെ ചോരപ്പുഴയും! വിഡ്ഢിത്തമൊന്നും പറയാതെ, എന്റെ പിന്നിലുള്ള അകമ്പടിക്കാരോടൊന്നിച്ചു നടന്നുവരിക."

നരേന്ദ്രൻ ഇങ്ങിനെ ആജ്ഞാപിച്ചു് കുതിരയെ വിട്ടു. ഉടനെ ആ പിച്ചക്കാരന്റെ ഗതിയെ തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ അവൻ നൊണ്ടിനൊണ്ടി നടക്കുന്നതു കണ്ടു് കുതിരയെ നിർത്തി അവനെ അരികെ വിളിച്ചു.

"നീ ഇന്നു് വളരെ ദൂരം നടന്നതുകൊണ്ടോ, കാലു് എങ്ങാനും ഇടറിയതുകൊണ്ടോ ഇങ്ങിനെ നൊണ്ടുന്നതു്? ഈ സ്ഥിതിയിൽ നീ എങ്ങിനെ നടക്കും! എന്റെ പിന്നിലായി ഈ കുതിരപ്പുറത്തു നിനക്കു കയറി ഇരിക്കാമോ?"

കാട്ടുപൂച്ചയെന്നപോലെ അവൻ കുതിരപ്പുറത്തേക്കു ചാടി. "ആഗ്രയിൽനിന്നു് രാജസ്ഥാനത്തേക്കു ഞാൻ വന്നതും ഇതുപോലെയാണു്. ഞാൻ ബീകാനീർരാജാവിന്റെ ക്രൂരത്തിലേക്കു് പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ, ഇങ്ങോട്ടു പോരുന്ന ഒരു കുതിരപ്പട്ടാളക്കാരൻ എന്നെ ഒരുമിച്ചിരുത്തി"—എന്നു് അവൻ ഹർഷോന്മാദത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"എടാ, ഭ്രാന്താ, കുതിരപ്പുറത്തിരുന്നുകൊണ്ടോ ഈ തുള്ളൽ?"

"അന്നു് എന്നെ ഒരുമിച്ചിരുത്തിക്കൊണ്ടു പോന്ന ആ ഭടൻ ഇപ്പോൾ എന്നെ കണ്ടാൽ അറിയുമോ എന്നു് ഞാൻ വിചാരിക്കയാണു്."

"അതു് ഞാൻ എങ്ങിനെ പറയും? ഞാനും ആഗ്രയിൽനിന്നു് രാജസ്ഥാനത്തേക്കു പോരുമ്പോൾ ഒരാളേ പിന്നിലിരുത്തുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. ആ ആളേ ഇപ്പോൾ കാണുന്നതായാൽ ഞാൻ ഏറ്റവും സന്തോഷത്തോടെ കൈകൊടുക്കും. എടോ, യശ്മിദ, നീ ഇന്നലെ രാത്രി എന്റെ ക്രൂരത്തിൽനിന്നു് പോയതിൽപ്പിന്നെ വല്ല പാട്ടും കേൾക്കയുണ്ടായോ?"

"ബീകാനീർരാജാവു് പാടുകയുണ്ടായി."

"അദ്ദേഹത്തിന്റെയല്ലാ; മറ്റാരുടെയെങ്കിലും പാട്ട് നീ കേട്ടുവോ?"

"ആകാശത്തിൽ യക്ഷികഥം പാടുന്നതു് ഞാൻ ചിലപ്പോഥം കേഥംക്കാറുണ്ടു്. അതു് ഇന്നലേയും കേട്ടു."

"നിന്റെ യക്ഷികഥയൊന്നും എന്നോടൊട്ടുക്കേണ്ടാ. നീ സത്യം പറയാതിരുന്നാൽ നിന്നെ ഞാൻ അടിക്കും. നീ ഇന്നലെ ജയലേഖയെ കണ്ടിട്ടില്ലേ?"

"തമ്പുരാനെ, ആ പേരുമാത്രം പറയൊല്ലെ? ആ മന്ത്രതന്ത്രക്കാരി എന്നെ എന്തോ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. അതു മുതല്ക്കാണു് ഞാൻ ഇങ്ങിനെ, ഭ്രാന്തനായി ഉഴന്നുതുടങ്ങിയതു്. അവളെ ഓർക്കുമ്പോഴേക്കും എന്റെ സ്വാസ്ഥ്യവും വിറയ്ക്കുന്നു"—എന്നു് യശ്മിദ്രൻ ഭയവിഹ്വലതയോടെ പറഞ്ഞു.

പിന്നീടു് ഒന്നരണ്ടു നാഴികനേരത്തേക്കു് അവരിരുവരും ഒന്നും മിണ്ടിയില്ല. അവർ ആ മരുഭൂമിയുടെ മദ്ധ്യത്തിലെത്തി. അപ്പോഴേക്കും ചന്ദ്രൻ അസ്തമിച്ചു. എങ്ങും ക്രരിരുട്ടായി. ചന്ദ്രാസ്തമയത്തിനുമുമ്പു് അപ്പുറത്തുള്ള ജനപദത്തിൽ എത്തുന്നതിനു് വഴിക്കണ്ടായ താമസത്താലും, പിന്നത്തെ മന്ദഗതിയാലും നരേന്ദ്രനു് കഴിഞ്ഞില്ല.

"ഇനി ഈ മണൽക്കാടു് കടക്കുവാൻ എത്രനാഴിക ചെല്ലണം" എന്നു് നരേന്ദ്രൻ യശ്മിദനോടു് ചോദിച്ചു.

"അതു് എനിക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടാ."

"നീ ഏകനായി ഈ മരുഭൂമിയിൽവന്നു് എന്നെ കാത്തുനിന്നതിൽ എനിക്കു് അത്ഭുതം തോന്നുന്നു."

"ഇങ്ങിനെ ഇതിനുമുമ്പും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്."

"എന്നിൽ നിനക്ക് എങ്ങിനെ ഇത്രയും സ്നേഹമുണ്ടായി? നിനക്ക് ഇഷ്ടമാണെങ്കിൽ ഞാൻ നിന്നെ എന്റെ മരുമിച്ചു പാപ്പിക്കാം."

"കിസുത്തിന്നു് അതു് ഇഷ്ടമല്ല. കിസുത്തു് വേർപെട്ടുത്തിയവരെ ആക്കും ക്രൂട്ടിയിണക്കുവാൻ കഴികയില്ല."

"നിന്റെ ആ കിസുത്തു് നമ്മെയും വേർപെട്ടുത്തിയിരിക്കയാണൊ? അതെന്തിനു്? നിനക്ക് എന്തുകൊണ്ടാ എന്നിൽ സ്നേഹമുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. നിന്നിൽ എനിക്ക് വലുതായ വാത്സല്യവുമുണ്ടായിരിക്കുന്നു. നീ എന്നോടൊന്നിച്ചു് പാക്കുന്നതു് എനിക്കും നിനക്കും സന്തോഷമായ്തരും."

"കിസുത്തു് വേർപെട്ടുത്തിയവരെ ആക്കും ക്രൂട്ടിയിണക്കുവാൻ കഴികയില്ല."

"ഏതെടാ, നിന്റെ ഈ കിസുത്തു്!"

"തമ്പുരാൻ ചെറുപ്പംമുതല്ക്കേ സ്നേഹിച്ചവരുന്ന ഒരു സ്ത്രീയെക്കുറിച്ചു് ഇന്നലെ പറയുകയുണ്ടായല്ലൊ. ആ സ്ത്രീയേയും തമ്പുരാനേയും വേർപ്പെട്ടുത്തിയതു് കിസുത്താണു്. തമ്പുരാന്റെ മനസ്സിനെ ഇപ്പോഴും ആ സ്ത്രീയിലേക്കു വലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതും കിസുത്താണു്. മഥുരയിലെ കാഞ്ചനക്ഷേത്രത്തിൽവെച്ചു് തമ്പുരാനേയും ആ സ്ത്രീയേയും മറ്റൊരുപ്പിധത്തിൽ കിസുത്തു് ഇനിയോജിപ്പിക്കും."

"എന്തെല്ലാം ഭ്രാന്താണു് നീ പറയുന്നതു്? ഞാൻ പറഞ്ഞ ആ സ്ത്രീ ബങ്കാളിലാണു്, മഥുരയിലല്ല."

"ബങ്കാളത്തിലുള്ള വഴക്ക് മഥുരയിലും വരുമല്ലോ."

"നിന്റെ ഈ ദോഷദർശനങ്ങൾകൊണ്ട് ഞാൻ കുഴങ്ങി. ഇന്നലെ നീ പറഞ്ഞ ആ ചോരപ്പുഴ എവിടെ? അതാ വെളിച്ചം കാണുന്നു. നാം മണൽക്കാട് കടന്ന് ഗ്രാമത്തിൽ എത്തിയല്ലൊ."

"ഇല്ലാ, മണൽക്കാട് കടന്നിട്ടില്ല. ആ വെളിച്ചം തന്നെയാണ് ചോരപ്പുഴയുടെ ഉദയം. തമ്പുരാൻ കരുതിയിരുന്നുകൊള്ളണം. അതാ ചൂളം വിളി!"

നരേന്ദ്രനും അതുകേട്ടു. എതിരേ കണ്ട വെളിച്ചം പെട്ടെന്നു കെട്ടു. തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ, തന്റെ അനുചരന്മാർ അല്പം അകലെയാണെന്ന് അവൻ കണ്ടു.

പെട്ടെന്നപ്പോഴെക്കും നാലുപേർ കുതിരയുടെ മുമ്പിൽ ചാടി. പരിഭ്രമത്താൽ ആ കുതിര പിൻകുത്തുകയാൽ നരേന്ദ്രൻ ഭൂമിയിൽ തെറിച്ചു. അതുകണ്ട് ഉടൻ, വ്യാഘ്രത്തെപ്പോലെ ആ പിച്ചക്കാരച്ചെറുക്കൻ ഘാതകന്മാരുടെ നേരെ കുതിച്ചു. അവൻ തന്റെ കട്ടാരം കൊണ്ട് അവരിലൊരുവനെ ക്ഷണംകൊണ്ടു കുത്തി വീഴ്ത്തി. അതിന്നിടയ്ക്ക് നരേന്ദ്രൻ എഴുന്നേറ്റ് എതിർത്തുചെന്ന് മറ്റൊരു ഘാതകനെ വെട്ടി മറിച്ചു. ഇതുകണ്ടു അവരിലൊരാൾ ഭീതനായി ഓടിമറഞ്ഞു. അവിടെത്തന്നെ തരംനോക്കിക്കൊണ്ടു പതുങ്ങി നിന്ന നാലാമൻ പിന്നിൽ ക്കൂടി ഒരേ ഉറക്കിൽ പാഞ്ഞുവന്ന് തന്റെ ആയുധത്തെ യശ്മിദന്റെ വക്ഷസ്സിൽ പ്രയോഗിച്ചു. പ്രതിക്രിയയ്ക്കായി നരേന്ദ്രൻ തിരിയുമ്പോഴെക്കും അവൻ ഓടി. ഇതെല്ലാം ഒരു നിമിഷംകൊണ്ടു കഴിഞ്ഞു.

ആപൽസൂചകമായശബ്ദം കേട്ട് നരേന്ദ്രന്റെ അനുചരന്മാർ മുന്നോട്ടു പാഞ്ഞു. ഓടിപ്പോകുന്ന ഘാതകനെ അവർ വളഞ്ഞുപിടിച്ച് നരേന്ദ്രന്റെ മുമ്പിൽ കൊണ്ടുവന്നു.

കിതച്ചുകൊണ്ടു ക്ഷീണനായി നില്ക്കുന്ന നരേന്ദ്രൻ "ഈ നായിനെ അടിച്ചുകൊല്ലുവിൻ" എന്നു ഗർജ്ജിച്ചു.

ഇതിനു് തൃക്ഷ്മായ മന്ദഹാസത്തോടെയാണു് ആ ഘാതകനിൽനിന്നു് ഉത്തരമുണ്ടായതു്:—

"ഞങ്ങടെ ആരാണെന്നു് അങ്ങു് അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. മാസത്തിന്റെ കിങ്കരന്മാരാണു് ഞങ്ങടെ എന്നു പറഞ്ഞാൽ, പിന്നെയൊന്നും അങ്ങയെ ഞാൻ അറിയിക്കേണ്ടതില്ലല്ലോ. സ്ത്രീപുരുഷന്മാരെപ്പോലും വേർതിരിച്ചറിയുവാൻ അങ്ങേക്കു് കഴിവില്ല. മുറിപ്പെട്ട മരിക്കാറായി അങ്ങയെ അവസാനമായൊന്നു് കാണുവാൻ കൊതിച്ചുകൊണ്ടു് അങ്ങയുടെ സാക്ഷാൽ ജയലേഖ അതാ കിടക്കുന്നു. അങ്ങയുടെ ക്രൂട്ടാളി പുരുഷനല്ലാ, സ്ത്രീയാണു്; പിച്ചക്കാരനല്ലാ, പ്രിയതമയാണു്; ചെന്നു നോക്കു."

അശനിപാതംപോലെയാണു് ഈ വാക്കു നരേന്ദ്രനിൽ പതിച്ചതു്. അവൻ തൽക്ഷണം യശ്മിദന്റെ അടുക്കലേക്കു് പാഞ്ഞു. ഭടന്മാർ കാര്യമെന്തെന്നറിയാതെ സംഭ്രമിച്ചുനിന്നു. ഇതുതന്നെ തരമെന്നു കണ്ടു് ഘാതകൻ അന്ധകാരത്തിലേക്കു് ഒരു ചാട്ടം. പിന്നെ അവനെ പിടികിട്ടിയില്ല.

ചോരപ്പുഴയിൽ മുങ്ങി യശ്മിദൻ അങ്ങൊരു പാറമേൽ ചാഞ്ഞുകൊണ്ടു് മൂർഛിച്ചുകിടക്കുന്നു. അവന്റെ

തലക്കെട്ട വലിച്ചെടുത്തപ്പോൾ സമൃദ്ധമായ കേശഭാരം അഴിഞ്ഞുലഞ്ഞു് വെളിപ്പെട്ടു. മേൽകുപ്പായം തുറന്നു തോട്ടക്കുടി നീരാളറവുക്കയും കാണ്മാറായി: മനസ്സുണർവാനായി മുഖത്തു വെള്ളം എറിഞ്ഞതോട്ടക്കുടി, ചായമെല്ലാം നീങ്ങി. ജയലേഖയെ നരേന്ദ്രൻ കണ്ടു. ശീതോപചാരത്താൽ അവൾക്കു് ബോധമുണ്ടായി.

അവളുടെ ശിരസ്സു് തന്റെ മടിയിൽവെച്ചു് നരേന്ദ്രൻ നെറ്റിത്തടത്തിൽ കണ്ണീരോടെ ചുംബിച്ചു. അവന്റെ മുഖത്തേക്കു് അവൾ രാഗവ്യഗ്രതയോടെ അനിമേഷം നോക്കി.

നരേ:—"ജയലേഖെ, നീ എന്തിനാണു് ഇങ്ങിനെ വേഷം മാറി എന്നെ വഞ്ചിച്ചതു്. നിന്നെ കാണുവാൻ കൊതിച്ചുഴറിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നവനാണല്ലൊ ഞാൻ."

ജയ:—"എന്റെയും അങ്ങയുടെയും സ്ഥിതിക്കു് എനിക്കു വേഷഛന്നയാവേണ്ടിവന്നു. അന്ത്യകാലമായപ്പോൾ എല്ലാം വെളിപ്പെട്ടു."

"നിനക്കിപ്പോൾ അന്ത്യകാലമായിട്ടില്ല. നിന്നെ ഞാൻ ശുശ്രൂഷിച്ചു് സുഖപ്പെടുത്തും."

"അതു സാധ്യമല്ലാ. ഞാൻ ഇതാ മരിക്കയായി. അതു് എന്റെ ഭാഗ്യം."

"സ്വജീവിതത്തെ ഗണിക്കാതെ എന്നെ തുറുങ്കിൽവെച്ചും ഈ മണൽക്കാട്ടിൽവെച്ചും രക്ഷിച്ചവളാണു് നീ. ഞാൻ എന്റെ സർവ്വസ്വത്തെയും പരിത്യജിച്ചിട്ടെങ്കിലും നിന്നെ രക്ഷിക്കും" എന്നു പറഞ്ഞുകൊ

ണ്ടു് അവളുടെ വിവർണ്ണമായ അധരങ്ങളിൽ മൃദുമൃദുവായി ചുംബിച്ചു.

ജയലേഖയിൽ നിന്നു് അപ്പോൾ കൃതാർത്ഥതാസൂചകമായ ദീർഘനിശ്വാസമുണ്ടായി.

"നരേന്ദ്ര, അങ്ങയുടെ പ്രേമത്താൽ ഈ അന്ത്യകാലത്തു് എന്റെ മനസ്സിൽ എന്തൊ പ്രകാശം ഉയരുന്നു. ദാസിയായിട്ടാണു് എനിക്കു വളരേണ്ടിവന്നതെങ്കിലും, കുലവതിയെപ്പോലെയാണു് ഞാൻ ഇതാമരിക്കുന്നതു്."

"കുലവതിയായി നീ ജീവിക്കണം. ഈ സുഹൃത്തിനുവേണ്ടി നീ ജീവിക്കണം. നിന്റെ സുഖത്തിനായി എന്നാലാവുന്നതെല്ലാം ഞാൻ ചെയ്യും. എന്റെ ജീവിതം നിനക്കുവേണ്ടിയാണു്."

"പറയൂ, പറയൂ, നരേന്ദ്ര, അങ്ങയുടെ വാക്കു് എനിക്കു് ദിവ്യഗാനമാണു്."

"ഞാൻ എന്തുപറയട്ടെ. നീ പിച്ചക്കാരത്തിയുടെ വേഷത്തിൽ എന്നെ വഞ്ചിച്ചതെന്തിനു്? ഇന്നലെരാത്രി ആ ക്ഷേത്രത്തിൽ നീ എന്റെ അരികെ വളരെനേരം ഇരിക്കയുണ്ടായല്ലോ. അപ്പോൾ-കഷ്ടം!-നിന്നെ അറിയുവാൻ എനിക്കു് കഴിഞ്ഞില്ലല്ലോ. ഈ മനോഹരനേത്രങ്ങൾ കണ്ടിട്ടും ഈ സുമധുരസ്വരം കേട്ടിട്ടും എനിക്കു് നിന്നെ അറിയുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ലല്ലോ."

"പറയൂ, നരേന്ദ്ര, ഇനിയും പറയൂ. അങ്ങയുടെ പ്രിയവാക്കുകൾ കേട്ടുകൊണ്ടു് ഞാൻ മരിക്കട്ടെ."

"ജയലേഖേ, എന്റെ ജയലേഖേ, നിന്റെ പ്രാണരക്ഷയ്ക്കായി എനിക്കു് യാതൊന്നും ചെയ്യുവാൻ കഴിവില്ലയോ? എനിക്കായി മഹോപകാരം ചെയ്തിട്ടുള്ള നി

ന്നോട് നന്ദി കാണിക്കുവാൻപോലും അവസരം കിട്ടുക യില്ലയോ?"

"ഇല്ലാ, നരേന്ദ്ര, ഇല്ലാ. കഴിവും അവസരവുമെ ല്ലാം തെറ്റിക്കഴിഞ്ഞു. ഭാഗ്യവതിയായിട്ടാണു് ഞാൻ മരിക്കുന്നതു്. അങ്ങു് എന്നെ സാനുരാഗം സ്മരിക്കുന്നതു കൊണ്ടു് ഞാൻ ഭാഗ്യവതിതന്നെ. പല കാലം ഞാൻ രാജ്ഞികളുടെ ഇടയിൽ വളർന്നവളാണു്. ഈ ദാസി യെ അവിടെ ആരും വകവെക്കയുണ്ടായില്ല. അങ്ങയെ കണ്ടപ്പോഴാണു് എന്നിൽ സാക്ഷാൽ സ്ത്രീത്വം ഉദിച്ചതു്. അതിൽപ്പിന്നെ, സ്ത്രീധർമ്മംപോലെ ഞാൻ അങ്ങയെ സഹചരിച്ചു. സനാഥയായി ഞാനിതാ മരിക്കയും ചെയ്യുന്നു. എന്റെ നാഥനും, എന്റെ പ്രണയഭാജനവും, എന്റെ ഏകസുഹൃത്തുമായ അങ്ങു് എന്നിൽ കനിഞ്ഞാലും! എന്റെ അന്ത്യശ്വാസത്തിനു മുമ്പായി അങ്ങു് എന്നെ ഒന്നു് ചുംബിക്കൂ. എന്റെ ഈ ദേഹത്തെ ചുടലയിലേക്കു് എടുത്തുകൊണ്ടുപോകുംമുമ്പേ ഈ വിളർത്ത ചുണ്ടിൽ അങ്ങു് ഒന്നു് ചുംബിക്കൂ."

൪-ാം സർഗ്ഗം.

മരുഭൂമിയിലെ ഘോരസംഭവം കഴിഞ്ഞു് ഏതാനും നാൾക്കപ്പുറം ഒരു സായാഹ്നത്തിൽ നരേന്ദ്രൻ യമുനാമാർഗ്ഗേണ ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തെ പ്രാപിച്ചു. അതിനുമുമ്പേ ദേവീപുരക്കാർ ആഗ്രാമാർഗ്ഗേണ അവിടെ എത്തീട്ടുണ്ടു്. നരേന്ദ്രൻ ദേവീപുരത്താണെന്നു കേട്ടു് വിഷാദ

ത്തോട്ടക്കുടിയാണ് ശ്രീശനും ഹേമലതയും മറ്റും ആഗ്ര യിൽനിന്നു പോന്നതു്. അങ്ങിനെ പോരുമ്പോൾ മാ ർഗ്ഗമദ്ധ്യേ യശ്മിദനെന്ന ഒരു പിച്ചക്കാരൻ ഹേമലതയു ടെ മുഖം നോക്കിക്കൊണ്ടു് ദേവിദർശനംചെയ്യുണ്ടായി. ബഹുകാലമായി വേർപെട്ടുപോയിരിക്കുന്ന പ്രിയസുഹൃ ത്തിനെ മഥുരാക്ഷേത്രത്തിൽവെച്ചു കാണുമെന്നു് അവൻ അവളോടു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അതിനെ വിശ്വസിച്ചുകൊ ണ്ടു ഹേമലത ഒരുനാൾ ശൈവാലിനിയോടുകൂടി അമ്പ ലമുറ്റത്തു നില്ക്കുമ്പോൾ, ബോട്ടിൽനിന്നു നരേന്ദ്രൻ കര യിലേക്കിറങ്ങുന്നതു കണ്ടു. യുവതിയും ഭർത്തൃമതിയുമെ ന്ന നിലയിൽ അവൾക്കു് ആ ബാല്യസഖാവിനെ സ മീപിക്കുവാൻ കലശലായ ലജ്ജയുണ്ടായി. ശൈവാ ലിനി അവളെ വാക്കുകൊണ്ടു മുന്നോട്ടു തള്ളിവിട്ടു് വേറെ കാര്യത്തിനായി അകന്നു.

നരേന്ദ്രൻ ക്ഷേത്രത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു ദർശനം കഴി ഞ്ഞു് പുറത്തു കടന്ന ഉടനെ "നരേന്ദ്ര" എന്നു് കളമൃദു ളമായ വിളി പിന്നിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടു. അവൻ സംഭ്ര മത്തോടെ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. നോക്കിയ ഉടനെ അ വൻ ആളെ അറിഞ്ഞു. വീരനഗരത്തിൽ തന്റെ ചെ റുപ്പകാലമതുയും താൻ സകൌതുകം വീക്ഷിച്ചുപോന്ന ആ സുന്ദരകുമളം ഇപ്പോഴിതാ മനോജ്ഞമായ പ്രഫുല്ല കുസുമമായി അവന്റെ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്നു. എന്നാൽ, അതു് ഇപ്പോഴും പരസ്യമാണു്. അവനു തീണ്ടാവത ല്ലാ. ബഹുകാലത്തിന്നിപ്പുറം പെട്ടെന്നുണ്ടായ ഈ യോ ഗത്താൽ—താൻ നിത്യം മനസാ ആരാധിച്ചുപോരുന്ന ആ ദേവി സ്വയം പ്രത്യക്ഷമായപ്പോഴുണ്ടായ ഹർഷാവേ

ഗത്താൽ—പൂർവ്വപരിചയംപോലെ അവളെ സ്പർശിക്കുവാൻ അവന്റെ മനസ്സ് കുതിച്ചുവെങ്കിലും, ഉടനെ വിനയം അതിനെ പിൻവലിച്ചു. ആകപ്പാടെയുണ്ടായ സംഭ്രമത്താൽ, വേണ്ടതെന്തെന്നറിയാതെ അവൻ കുഴങ്ങിനിന്നു. ഹേമലതയാണു സംഭാഷണം ആരംഭിച്ചതു്.

"ഭാഗ്യത്താൽ അങ്ങയെ എനിക്കു കാണുവാൻ കഴിഞ്ഞു. എന്റെ യാത്ര സഫലമായി. വരൂ, ഇനി നമുക്കു് ഒരുമിച്ചു നാട്ടിലേക്കു പോകാം. യുദ്ധകാര്യത്തിൽ അങ്ങയുടെ ജോലിയെല്ലാം പ്രശസ്തമായി നടത്തിക്കഴിഞ്ഞുവല്ലോ. ഇനി അങ്ങേക്കു വീരനഗരത്തെ ഭരിക്കുകയാണു ജോലി."

"ഹേമലതേ, ഞാൻ എന്റെ ധർമ്മം ആവുംപോലെ നടത്തിക്കൊള്ളാം. എന്നാൽ, പൂർവ്വസംഭവങ്ങളെ എനിക്കു മറക്കുവാൻ കഴിവില്ലായ്കകൊണ്ടു് ഞാൻ ഇനി വീരനഗരത്തിലേക്കു വരുന്നില്ല."

"പൂർവ്വസംഭവങ്ങളെ ആർക്കും മറക്കുവാൻ കഴികയില്ല. എന്നാൽ, ആ സ്മരണ നേർവഴിക്കല്ലാതെയായി ജീവിതത്തെ കളങ്കിതമാക്കരുതു്. അങ്ങു് മഹാപരാക്രമിയായ യോഗിശ്രേഷ്ഠനാണു്. മാനസിംഹരാജാവു് അങ്ങയെ അസാമാന്യമായി സ്നേഹിക്കുന്നു. ചക്രവർത്തി അങ്ങയെ സവിശേഷം മാനിക്കുന്നു. ജനങ്ങളം അങ്ങയെ പൂകഴ്ത്തുകയും ചെയ്യുന്നു. അതെല്ലാം കേൾക്കുമ്പോൾ അങ്ങയുടെ ഈ ഇഷ്ടസഹോദരിയുടെ മനസ്സു് അഭിമാനംകൊണ്ടും ആഹ്ലാദംകൊണ്ടും നിറയുന്നു. ഇനി അങ്ങു് പൂർവ്വികസ്വമായ സ്വദേശത്തെ ശ്രേയസ്സോടെ ഭരിക്കുന്നതു് ഞാൻ കാണട്ടെ."

"അന്യയ്ക്ക് ഞാൻ മാന്യനാവേണമെന്നല്ലാ നിനക്ക ഞാൻ ഗണ്യനാവേണ്മെന്നാണു് ബാല്യംമുതല്ക്കേ എ ന്റെ വിചാരം. എനിക്കു് എന്തെല്ലാം കുറവുകളുണ്ടാ യിരുന്നാലും, ബാല്യത്തിൽ ഞാൻ സ്നേഹിച്ചുവന്നവളെ ഏതവസരത്തിലും വിസ്മരിച്ചിട്ടില്ല. ചോരയൊഴുകുന്ന പോക്കളങ്ങളിലും, ഇരുളടഞ്ഞ വിജനങ്ങളിലും, ആ ഇ ഷ്ടമൂർത്തി എന്റെ മനസ്സിൽ സുസ്മിതം നില്ക്കുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്."

"സ്നേഹവും സത്യവും പരിപൂർണ്ണമായുള്ളതാണു് അങ്ങയുടെ മനസ്സെന്നു ഞാൻ ബാല്യത്തിൽത്തന്നെ അറി യും. ആ ഗുണങ്ങളം ഇപ്പോഴം അങ്ങയിൽ പ്രായത്തി ന്നൊത്തവണ്ണം വികസിച്ചിരിക്കുന്നതു ഞാൻ കാണുന്നതു മുണ്ടു്. ആ ഗുണങ്ങളം ഇനി അങ്ങയുടെ സ്വന്തം കുല വും സ്വന്തം ദേശവും അനുഭവിക്കട്ടെ."

"കുലത്തെയുംദേശത്തേയും മറക്കുന്നവനല്ലാ ഞാൻ. ആ സ്മരണ എന്നിൽ എപ്പോഴുമുണ്ടു്. എന്നാൽ, കുല വും ദേശവും എന്നെ ബഹിഷ്കരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഞാൻ പ്രാണാധികപ്രിയത്തോടെ ഭജിച്ചുവന്ന ആ മൂർത്തി, അ ഹോ, പരസ്വമായി! ഇനി എനിക്കു് എന്തു നാടു്, എ ന്തു വീടു്!"

"നരേന്ദ്ര, ഈ ഘോരവാക്കുകളും അങ്ങേയ്ക്കു യു ക്തമല്ല. അങ്ങു് ഇതിനുമുമ്പു സ്നേഹിച്ചുവന്നിട്ടുള്ളതെ ല്ലാം ഇപ്പോഴും അങ്ങയുടേതു തന്നെയാണു്. ഈ നി ല്ക്കുന്ന സഹോദരി അന്നെന്നപോലെ ഇന്നും അങ്ങയുടേ തുതന്നെ. അങ്ങയുടെ നാടു് എന്റെ ഭർത്താവു് സ്വ ന്തമെന്നപോലെ രക്ഷിച്ചുപോന്നിട്ടുണ്ടു്. ആ നാടു് അ

ങ്ങയെ ഏല്പിക്കുവാനായി ചക്രവർത്തിയിൽനിന്നു ഉത്തരവു കിട്ടീട്ടുമുണ്ട്. അങ്ങയെ കാണുന്നതിനു എന്നെപ്പോലെയുള്ള തുച്ഛ എന്റെ ഭർത്താവിനും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്.

"എന്റെ ബാല്യസഖാവായ ശ്രീശനെ ആദ്യം ഞാൻ അവിവേകത്താൽ നിരസിക്കയാണു ചെയ്തതു്. ആയാൾ എനിക്കു ചെയ്ത ഉപകാരത്തിനു ഞാൻ എങ്ങിനെയാണു കൃതജ്ഞത കാണിക്കേണ്ടതു്?"

"അങ്ങു ഞങ്ങളുടെ കൂടെ വരികതന്നെയാണു് കൃതജ്ഞത. അങ്ങയുമായി സഹവസിക്കുന്നതിനു പല കൊല്ലങ്ങളായി ഉഴറിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഈ പെങ്ങളെയോർത്തെങ്കിലും അങ്ങു് വരണേ."

"ആട്ടെ, ഞാൻ ആലോചിക്കാം."

"ഞാൻ അങ്ങയോടു് ആവശ്യപ്പെട്ടതൊക്കെയും ഉടൻ സാധിച്ചുതരികയായിരുന്നുവല്ലൊ പതിവു്. ഇപ്പോഴും, ഞാൻ കരഞ്ഞുകൊണ്ടു് അർത്ഥിച്ചിട്ടപോലും അങ്ങു് ഒഴിയുന്നതെന്താണു്?"

"ഹേമലതേ, അന്നത്തെയും ഇന്നത്തെയും നമ്മുടെ നില ഭിന്നഭിന്നമാണു്. ഞാൻ എന്റെ അന്തർഗ്ഗതം തുറന്നു പറയുമ്പോൾ, അതു് നിന്റെ മനസ്സിനെ വേദനിപ്പിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ക്ഷമിക്കണം. എനിക്കുവേണ്ടി നീ ചെയ്യേണ്ടതായിരുന്ന ആ സ്വാർത്ഥത്യാഗത്തിനു്, കഷ്ടം, നീ ആളായില്ലല്ലൊ."

"അങ്ങു് വിചാരിക്കുന്നതിലധികം സ്വാർത്ഥത്യാഗം ഞാൻ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്."

"ഭ്രാതാവിനെയെന്നപോലെ നീ എന്നെ ഹാർദ്ദമായി സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നതു് സത്യമാണു്. എന്നാൽ

എനിക്കുള്ള ദാരുണമായ ശോകത്തെയോ, മമ്മഹരിത്താ
യ നൈരാശ്യത്തേയോ നീ അറിയുന്നില്ല. എന്റെ മ
നസ്സിനെന്നപോലെ നിന്റെ നിഷ്കളങ്കമനസ്സിനു് ത
പിക്കേണ്ടിവന്നിട്ടില്ല. ഞാൻ ജീവകാലം മുഴുവൻ ദു:
ഖിക്കേണ്ടുന്നവനായി. ആ ദുഃഖം ഞാൻ സഹിക്കുക
യേ ഗതിയുള്ളൂ. നിന്റെ മൃദുഹൃദയത്തിനു് എന്റെ മ
നസ്സിനെന്നപോലെ സഹിക്കുവാൻ ശക്തിയില്ല. അതു
കൊണ്ടു്, ഏകനായി ദുഃഖിക്കുന്നതിനു് എന്നെ നീ വി
ട്ടയച്ചേക്കുക."

"അങ്ങയെക്കാളധികം ഞാൻ സഹിച്ചിട്ടുണ്ടു്; സ
ഹിക്കുന്നുണ്ടു്; സഹിക്കയും ചെയ്യും."

"ഞാൻ നിന്നെ അകന്നു നിന്നു് കണ്ടുകൊണ്ടിരി
ക്കയാണെങ്കിൽ ഏതാനും നാഴികകൊണ്ടു് കേവലം ശോ
കോന്മത്തനായി ഓടിപ്പോയേക്കും. നിന്റെ നിഷ്കപ
ടതയുടെ പ്രതിബിംബം എന്നിൽ നിനക്കു് കാണുവാൻ
കഴികയില്ല. ആശ നശിച്ചു് ജീവിതം വ്യർത്ഥമാസ്തീന്ന
എനിക്കു് നിശ്ശബ്ദം സഹിക്കേണ്ടതായി വന്നിരിക്കുന്ന
ഘോരശോകത്തെ നിനക്കു് മനസ്സുകൊണ്ടു് ഒന്നു തൊട്ടു
നോക്കുവാൻപോലും ശക്തിയില്ല. അങ്ങിനെയുള്ള എ
ന്നെ നീ അടുപ്പിക്കേണ്ടാ, അകറ്റിയേക്കുക."

"അങ്ങയെക്കാളധികം കാണുകയും അങ്ങയെക്കാള
ധികം മനസ്സിലേല്ക്കുകയും ചെയ്യുവാൻ എനിക്കു് കഴി
വുണ്ടു്."

"എന്റെ അന്തർഗ്ഗതം നീ മനസ്സിലാക്കുന്നുണ്ടെ
ങ്കിൽ, നാം തമ്മിൽ മനസ്സിണങ്ങിക്കൊണ്ടു വിഹരിച്ചി
ട്ടുള്ള ആ വീട്ടിലും ആ പരിസരങ്ങളിലും നൈരാശ്യത്തോ

ടെ ഏകനായി ഉഴലുന്നതിന്നു് എന്നെ എന്തിനാണു് നീ തള്ളിവിട്ടന്നതു്? ഹേമലതെ, നീ സ്വഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു് പതിവ്രതയായി വാണാലും! ശോകവർദ്ധകമായ പ്രദേശത്തുനിന്നു് ഞാൻ അകന്നേക്കാം. ഞാൻ വയോവൃദ്ധനായി, എന്റെ പൂർവ്വസ്മരണകളെല്ലാം സ്വപ്നംപോലെ മാഞ്ഞുകഴിഞ്ഞാൽ, പക്ഷേ, നമുക്കു് വീണ്ടും കാണാം. അപ്പോൾ ആ കിഴവനെ നിനക്കു് ഭ്രാതൃസ്നേഹത്തോടെ ഉപചരിക്കാം.

"ധീരനായ അങ്ങേക്കു് ഈ നൈരാശ്യം ഭ്രഷ്ണമല്ലാ. അങ്ങയെപ്പോലെ തീവ്രശോകം വഹിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന അബലകൾ ദുർല്ലഭമായിട്ടെങ്കിലും ഭൂമിയിൽ ഉണ്ടെന്നു് അങ്ങു് അറിയേണ്ടതാണു്. കുലധർമ്മത്തിന്നു വേണ്ടി സ്വസുഖത്തെ ത്യജിച്ചവരാണവർ. ധർമ്മാധീനമായിട്ടാണു് അവരുടെ കാമമെല്ലാം. നശ്വരങ്ങളായ കാമങ്ങൾക്കുവേണ്ടി അവർ സനാതനമായ ധർമ്മത്തെ ദൂഷിപ്പിക്കുന്നില്ല. അവരവരുടെ ധർമ്മം, ഇടയ്ക്കുണ്ടാകുന്ന ദുഃഖങ്ങളിലൊന്നും മനസ്സിളകാതെ അനുഷ്ഠിച്ചാൽ അതുതന്നെയാണു് മനുഷ്യനു് സ്വർഗ്ഗം. ഇതിൽ സ്ത്രീപുരുഷഭേദമില്ല. സ്ത്രീധർമ്മത്തിനുവേണ്ടി ഞാൻ തപിക്കുന്നു. സ്വധർമ്മത്തിനുവേണ്ടി അങ്ങയും തപിക്കണം. നാം ഭിന്നജീവിതത്തെ ധരിക്കേണ്ടിവന്നാലും ധർമ്മനിർവ്വഹണത്തിൽ ഏകപ്രതരായാൽ നമുക്കിരുവർക്കും സ്വർഗ്ഗംതന്നെയാണു് ഗതി. ദേശാധിപത്യമാണു് അങ്ങയെ ദൈവം ഏല്പിച്ചിട്ടുള്ള ജോലി. സ്വന്തം പ്രജകൾ അങ്ങയെ കാത്തുകൊണ്ടു നില്ക്കുന്നു. അവരെ രക്ഷിക്കയാണു് അങ്ങയുടെ ധർമ്മം. അതു് നിർവ്വഹിക്കുവാനായി എഴുന്നാ

ടൊരുമിച്ച വരും. ഇതുവരെ ചെയ്തതിനെക്കാൾ ഘോരതരമായ യുദ്ധമാണ് ജീവിതത്തിൽ ഇനി അങ്ങേക്ക് വേണ്ടിയിരിക്കുന്നത്. അതു ദുഷ്കരമെന്നു പിന്മാറുന്നതു പൌരുഷമല്ലാ. സ്വധർമ്മത്തെ ഉദ്ധ്വതമായി അഭിച്ചുവന്നു മാത്രമേ ലോകത്തിൽ ശാന്തിയുള്ളൂ. തുച്ഛമായ കാമഭോഗങ്ങളിൻ മീതെയല്ലാ ജീവിതമഹത്വം നിലകൊള്ളുന്നതു്. ശോകങ്ങളെയോ ആശാഭംഗങ്ങളെയോ കൊണ്ടല്ലാ ജീവിതശ്രേയസ്സിനെ അളക്കേണ്ടതു്. ജീവിതത്തിന്നു് ആധാരവും, ജീവിതത്തിന്നു് ശോഭയും, ജീവിതത്തിന്നു് വിജയവും, ആത്മാവിന്നു് ശാന്തിയും ധർമ്മം കൊണ്ടേ കിട്ടുകയുള്ളൂ. അങ്ങയുടെ ധർമ്മം ഭൂപാലനമാണു്. അതിലേക്ക് എന്നോടൊരുമിച്ച വരും. എന്റെ സോദരൻ മഹാധർമ്മിഷ്ഠനാണെന്നുകണ്ടു് ഞാൻ ആഹ്ലാദിക്കട്ടെ. സന്തപ്തമായ ഹൃദയത്തെയാണു് എനിക്ക് വഹിക്കേണ്ടിവന്നതെങ്കിലും, ധർമ്മ്യമായ മാർഗ്ഗത്തിലാണു് ഞാൻ ചരിക്കുന്നതു്. അതിൽ അങ്ങു് എന്നെ സഹായിക്കയും വേണം."

ഇതുയും കേട്ടപ്പോൾ നരേന്ദ്രന്റെ മനസ്സിൽ സത്യപ്രകാശമുണ്ടായി. ഹേമലതയുടെ മനസ്സു് അവൻ ഇപ്പോൾ നല്ലവണ്ണം കണ്ടു. അവൻ സ്വധർമ്മനിർവ്വഹണത്തിന്നു് തയ്യാറായി. "ഹേമലതേ, ഞാൻ നിന്നെ അനുസരിക്കുന്നു" എന്നു മാത്രം അവൻ പറഞ്ഞു.

"നരേന്ദ്ര, വീരനഗരത്തിൽവെച്ചു് അങ്ങു് എന്നെ ഒട്ടുവിൽ കണ്ടതു ഓർമ്മയുണ്ടോ? ഹേമന്തത്തിലെ അസുന്ദരപ്രഭാതം; ഹിമാവൃതമായ തടാകം; വൃക്കകലസേവിതമായ ക്ഷേത്രം; അതെല്ലാം അങ്ങ് ഓർക്കുന്നുണ്ടോ?

നാം അവിടെ നട്ടുവളർത്തിയ ആ മുല്ലച്ചെടിയെ അങ്ങു മറന്നിട്ടില്ലല്ലൊ. എന്നാൽ ഒമ്പതുകൊല്ലംമുമ്പു് അങ്ങു് എനിക്കുതന്ന ആ അഭിജ്ഞാനത്തെയും സ്മരിക്കുന്നുണ്ടാവണം."

അവർ തന്റെ കൈ നരേന്ദ്രന്റെ മുമ്പിലേക്കു നീട്ടി. അന്നു കെട്ടിയ ആ മുല്ലവള്ളിവള ഇപ്പോഴും അവിടെയുണ്ടു്. പഴക്കത്താൽ ഉണങ്ങിപ്പൊട്ടുകയാൽ, അതെല്ലാം പട്ടുനൂലിൽ കോർത്തിരിക്കയാണിപ്പോൾ.

"നരേന്ദ്ര, ഇതു് അഴിച്ചേക്കുക. അങ്ങേക്കു മാത്രമേ ഇതു് അഴിക്കുവാൻ അധികാരമുള്ളൂ. ഇതുവരെ ഞാൻ ഇതിനെ കഠിനദുഃഖത്തോടെ ധരിച്ചുവന്നു. എന്റെ ഭർത്താവിനു് വിശ്വാസ്യയായ ഭാര്യയാണു് ഞാൻ. അതുകൊണ്ടു് അങ്ങയുടെ ഈ അഭിജ്ഞാനം അഴിച്ചെടുക്കു" എന്നു് അവർ ഗൽഗദത്തോടെ പറഞ്ഞു.

ഇരുവരും പിന്നെയൊന്നും മിണ്ടിയില്ല. ഇരുവർക്കും പരസ്പരം അന്തർഗ്ഗതം അറിയാവതായി. കണ്ണീരോടും കൈവിറയോടുംകൂടി നരേന്ദ്രൻ ആ വളയെ അഴിച്ചു. അവൻ അതിനെ യമുനാനദിയിൽ ഒഴുക്കി.

ഹേമലതയും നരേന്ദ്രനും ആ വള ഒഴുകിപ്പോകുന്നതു മൌനത്തോടെ നോക്കിനിന്നു.

MUL
091659

Vidya Vilasam Press, Trivandrum.—1931

21 NOV

